ЗБІРНИК

МАТЕМАТИЧНО-ПРИРОДОПИСНО-ЛЇКАРСЬКОЇ СЕКЦИЇ

Наукового Товариства імени Шевченка.

ТОМ XII.

ПІД РЕДАКЦИЄЮ

ІВАНА ВЕРХРАТСКОГО, Дра ВОЛОДИМИРА ЛЕВИЦЬКОГО
і Дра СТЕФАНА РУДНИЦЬКОГО

SAMMELSCHRIFT

DER MATHEMATISCH-NATURWISSENSCHAFTLICH-ÄRZTLICHEN SECTION

DER ŠEVČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN in LEMBERG.

BAND XII.

REDIGIRT VON

JOHANN WERCHRATSKYJ, Dr. VLADIMIR LEWYCKYJ
u. Dr STEFAN RUDNYCKYJ.

У ЛЬВОВІ, 1908.

Накладом Наукового Товариства ім. Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

ЗМІСТ.

	Сторона
1. *Іван Верхратский.* Нові знадоби до номенклятури і термінольоґії природописної, народної.	1--84
2. *Др. Юлїян Ґірняк.* Про вплив синхронічної зміни концентрації на хід мономолекулярної реакції	1—14
3. *Др. Юлїян Ґірняк.* Про періодичні хемічні реакції	1—8
4. *Др. Стефан Рудницький.* Начерк ґеоґрафічної термінольоґії	1—151
5. *Др. Володимир Левицький.* Клим Ґлібовицький (згадка посмертна).	1—6
6. Бібліоґрафія і хроніка математично-фізична	1—41

INHALT.

	Seite
1. *Johann Werchratskij.* Neue Materialien zur volkstümlichen naturwissenschaftlichen Nomenklatur und Terminologie	1—84
2. *Dr. Julian Hirniak.* Über den Einfluss des synchronischen Koncentrationswechsels auf den Verlauf monomolekularen Reaction	1—14
3. *Dr. Julian Hirniak.* Über periodische chemischen Reactionen	1 - 8
4. *Dr. Stefan Rudnyćkyj.* Abriss einer geographischen Terminologie	1 - 151
5. *Dr. Wladimir Lewyćkyj.* Kl. Hlibowyćkyj (Nekrolog)	1—6
6. Mathematisch-physikalische Bibliographie und Chronik	1—41

НОВІ ЗНАДОБИ

НОМЕНКЛЯТУРИ І ТЕРМІНОЛЬОҐІЇ

ПРИРОДОПИСНОЇ, НАРОДНОЇ

збирані між людом.

ПОДАВ

ІВАН ВЕРХРАТСКИЙ.

Перші знадоби номенклятури і термінольоґії природописної, народньої видав я під наголовком: „Початки до уложеня номенклятури і термінольоґії природописної, народньої“ в шести випусках, іменно I. в 1864. р., II. 1869., III. 1869., IV. 1872., V. 1872. і VI. 1879.

Перших пять випусків вишло окремими виданями, шестий випуск єсть властиво перепечатком з „Правди“ 1878. р. В тім випуску напечатано знадоби номенклятури виключно лише до ботанїчної части.

Від того часу т. є. від р. 1879. мав я нагоду бувати в многих місцевинах нашого краю, де призбирав численні нові терміни між людом. Тії нові знадоби тут оголошую. Мали они вийти в Збірнику природописної секциї ще р. 1906., однакож тяжка хороба зупинила мене тогдї в працї. Доперва р. 1908. я можу той Збірник видати.

Поміщені тут не лишень невипечатані ще знадоби ботанїчні і термінольоґічні р. 1878., але також і всякі другі ново списані. При поодиноких виразах поміщено в скобках місцевини, в яких подані назви уживають ся. Приміти місцевого говора заховані точно пр. Заяць, Заяц, Кожан, Кожєн, Котєта, Веверица, Киртиця, Вівчєрик, Волосєнка, Рибец, Гугурец, Ґотица, Воловоє вочко, Волове воко, Бичей око, Чєйка, Ящєрка водєна, єщур, підлїтают і пр. Місто є, в котре в вимові у многих галицких говорах переходить и (пр. Круглянкє, Скакулькє), писано для одностайности скрізь и, ото-ж Круглянки, Скакульки.

Назви повторювані лиш декуда, именно рідші. Слова дву- або більше складні без знаку наголосного поміщені звичайно на послїдку. Акцентують ся завсїгди на передпослїднім складі. Походять они з околиць Замішанців (Близеньки, Опарівки, Ріпника, Чорнорік і пр.), Лемків і Угорщини західнопівнічної (Лемацкої). Иноді оказують терміни галицких Лемків і угорских Лемаків вплив словацкий.

Декуди зазначено у сущників рід, а також рідник числа повединчого і іменяк числа многого. В зборнику фільольоґічнім було би се зовсїм одвітним, але в зборнику природописнім оно таки трохи разить. Коли однакож з'уважимо, що у тих місцевих виразів рід буває инколи инший, ніж в граматиці у тих же або подібних слів загально уживаних, а також і ускісні падежи тих виразів утворені в спосіб властивий, то, думаю, тоє відступленє від звичайно приятого способу може простити ся.

Наша людова номенклятура і термінольоґія природописна есть дуже богата. А — як то згадано вже в VI. випуску на стор. 6. — хоть і не всї назви подані пригодні для наукової іменовнї і виразнї — то близший розсмотр наших термінів есть дуже важний і указує нам спосіб, як наш люд формує назви і як належить нам в науцї нові творити вирази. До того людові назви великої ваги і для фільольоґії.

То-ж складаємо наш збірник з надїєю, що він принесе правдивий пожиток для рідного язика а именно для рускої номенклятури і термінольоґії природописної.

Ві Львові 5. мая 1908.

Іван Верхратский.

Скороченя місцевин.

Б. = Бібрка
Баб. = Бабин
Бар. = Барич
Бат. = Батичі
Б. в. = Березовиця велика
Б. м. = Березовиця мала
Белз. = Белзець
Бер. = Бережанщина
Берес. = Берест (Лемківщина)
Бистр. = Бистриця коло Кут
Бли. = Близенька
Боб. = Бобятин
Бог. = Богородчани
Бол. = Болехів
Бон. = Бонарівка
Бор. = Боретин
Боя. = Боянець
Брк. = Борки
Брн. = Бориня
Брод. = Бродщина
Бру. = Бруховичі
Брщ. = Борщевичі
Бс. = Борислав
Бу. = Бутин
Буд. = Будилів
Бус. = Буськ
Буч. = Бучач
В. = Вуйковичі
Ва. = Ваньовичі
Ван. = Ваньівка
Вер. = Вербіж
Верб. = Вербиця
Верхоб. = Верхобуж
Верхр. = Верхрата
Виб. = Вибудів
Виш. = Вишенька мала коло Малатина.
Від. = Відинів
Вільг. = Вільгівок
В. м. = Вільки мазовецкі
Во. = Ворохта
Вовч. = Вовчинец
Вой. = Войнилів
Вол. = Волосянка
Вор. = Ворона коло Отинї
Вз. = Вузна в Радомисчинї
Вч. = Вовче
Г. = Голе
Г. н. = Гаї нижні
Гарб. = Гарбузів коло Залозець
Гі. = Гійче
Гл. = Глїбока
Глин. = Глиняни
Глинов. = Глиновичі
Глиньс. = Глиньско
Гн. = Гнатковичі
Город. = Городище коло Радомисля в Киівскій губернії

Гра. = Грабова
Гру. = Грушатичі
Гр. = Гряда коло Львова
Гу. = Гумниска
Д. = Доброгостів
Дал. = Далява
Дев. = Девятер
Ден. = Денисів
Дер. = Деревляни
Дерев. = Деревня
Дїд. = Дїдилів
Дм. = Дмитре коло Львова
До. = Добромиль
Добрус. = Добрусин
Дов. = Довге
Дом. = Домаморичи
Др. = Дора
Дрог. = Дрогобич
Дуб. = Дубковичі
Дун. = Дунковички
Ж. = Жабє
Жад. = Жадова
Желд. = Желдець коло Жовквы
Жид. = Жидачів
Жовк. = Жовква
Жур. = Журавно
Заб. = Заболотів
Зак. = Закомар
Зам. = Заміхів
Замч. = Замочок
Зар. = Зарічє коло Делятина
К. = Кізлів
Кам. вол. = Камінка волоска
Кам. л. = Камінка лїсна
К. н. = Камінка нова
Кам. стр. = Камінка струмілова
Кар. = Карів коло Угнова
Кв. = Кавско
Керн. = Керниця коло Городка
Кіц. = Кіцмань
Клї. = Кліводин
Км. = Кимполунка
Кол. = Колодіївка коло Станиславова
Колом. = Коломийщина
Ком. = Комарно
Кор. = Коростенька
Кос. = Косів в Гуцульщинї
Кос. на Оп. = Косів на Опілю
Кп. = Купичволя
Кре. = Крехів
Кроп. або Кроп. ст. = Кропивник старий
Крп. = Кропивище коло Іспаса, повіт Коломийский
Крс. = Красне коло Калуша
Кру. = Крушільница
Ку. = Курники
Кун. = Купин
Кус. = Кусениці
Л. = Лавочне
Ласк. = Ласківці коло Теребовлї
Лбл. = Любеля
Льв. = Львів, Львівщина
Лем. = Лемківщина
Либ. = Либогора
Лї. = Лївці
Л.-Кул. = Любича Кулинці
Л. К. = Любича Князї
Лоб. = Лобізва
Л. я. = Лужок ярний
Лук. н. = Лукавиця нижна
Лях. = Ляхівці коло Богородчан
Ляхв. = Ляхова коло Радомисля в Киевщинї
М. = Мацьковичі
Мал. = Малковичі
Мач. = Мачишин
Мах. = Махнівці
Мац. = Маційова (Лемківщина)
М. в. = Мости великі

Мед. = Мединя
Меж. = Межигірці коло Галича
Мерв. = Мервичі
Мик. = Микитинці коло Станиславова
Микол. = Миколаїв в Золочівщинї
Мил. = Милятин старий
Мк. = Микуличин
Н. = Надвірна
Не. = Негребка
Нїж. = Нїжнів долїшний
Нань. = Наньковичі
Обор. = Оборошин
Ож. = Ожидів
О. = Олесько
Ол. = Олеша
Оп. = Опарівка
Опр. = Опорец
Орв. = Орів
Оріх. = Оріхівці
Острв. або Ост. = Островец
Острвк. = Острівчик
Остр. = Острів
Пдга. = Підгайці
Пдл. = Підлисє
Пдлт. = Підлюте
Перв. = Первитичі
Пер. = Перегиньско
Перем. = Перемишчина
Перемш. = Перемишляни
Печ. = Печенїжин
Пик. = Пикуловичі
Під. = Підволочиска
Підг. = Підгорідці
Підл. = Підлуже
П. = Піски коло Судової Вишнї
Пл. = Плавє
Плв. в. = Плавча велика
Плч. = Полянчик
Пін. д. = Пінів долїшний
Піс. = Пісочна
Піт. = Пітелич
Пн. = Пнівє коло Надвірної
Пол. = Полянчик
При. = Пристань
Рад. = Радимно
Радом. = Радомисль в Кієвскій губернії
Радр. = Радруж на захід від Рави
Рак. = Раків коло Долини
РБ. = Рус Бовл
Рек. = Реклинец
Рж. = Ражнів
Рзг. = Розгадів
Рздл. = Роздїл
Риб. = Рибник
Рі. = Ріпник
Ріп. = Ріпнів
РМ. = Руска Молдавица
Роз. = Розваж
Р. = Розгірче
Роздж. = Розджалів
Розтк. = Розтока
Руд. = Рудники
С. б. = Сїлец белзский
С. Бенк. = Сїлец Беньків
С. в. = Синевідско вижне
Св. = Суха Воля коло Бродів
Св. = Святоє
Себ. = Себечів
Сел. = Селиска
Сем. = Семеґенів
Семак. = Семаківці
Семер. = Семерівка коло Яворова
Скв. н. = Скварова нова
Семк. = Семковичі
Скл. = Сколє
Ско. = Скоморохи
Скол. = Сколошів

Felis domestica Briss. Hauskatze. ♂ Мацу́р (Л. УР.) — ♀ Ма́чка (Л. УР.) — молоді: Мача́та (УР.) ♂ Ко́цур (Г.) — ♀ Ке́цька (Г.) — малі: Коте́та. — ♂ Коцуре́тка (Г.).

Felix lynx L. gemeiner Luchs. Рись.

Рись бердова́ або во́вча (УР.) що стоїт в ка́мени на звіре́ (звіре́ = серна). — Рись лїсова́ або маржи́нська (УР.) що їсть маржи́ну.

Lepus cuniculus L. Kaninchen. ♂ Трусак (Св.) — ♀ Трусиця (Св) — молоді: Трусе́та (Св.) — Трусь (Яс. plur. трусї). — ♂ Коро́ль. ♀ Короли́ця молоді: Коро́ле́та. ♂ Трусьо́к. Трусяк (УР.) — ♀ Тру́ська (УР.) — За́яць свій-ський (УР.) — За́яць хижни́й (УР.) — Заяц домовий (УР*.) — Домовий заяц (УР*.) — Кріль (УР*.) — в Укр. Кріль гл. Писання И. П. Котляревського. 1862. Виргилізва Єнеида, стор. 229. Зеве́съ моргну́въ якъ кріль уса́ми.

Lepus timidus L. gemeiner Hase. Заяе́ц (Ласк. plur. за́яйцї). — За́гинец (Бар.) — Крива́к (М.) — Скік (Струс.) — Чепа́к (Орв.) — Скаку́н або За́гац (Орв.) — Крива́к (УР*.) — Заць (УР*.).

Mus agrarius Pall. Brandmaus. Миш пілска́ (Ж.).

Mus decumanus Pall. Wanderratte. Пацка́н (УР.) — Пацку́н (УР.) — Поткан (УР*.) — Паткань (УР*.).

Mus musculus L. Hausmaus. Свійска миш (Роз.).

Mus silvaticus L. Waldmaus. Миш витоко́ва (Кру.) — Вито́чниця (Лоб.) — Ско́чка (УР*.) — Лїсова миш (УР*.) — Скічка (УР*.) — Миш ви́точна (УР*.).

Muscardinus avellanarius Wagn. Haselmaus. Лускорíх (Т.) — Лїскíвчик (УР.) — Лїско́вріш (УР.) — Лїскова миш (УР*.).

Mustela foina Briss. Steinmarder. Hausmarder. Куна́ домова́ (Кос.) — Куна́ сельска́ (Ул.) — Куна́ мурова́ (Рзг.).

Mustela martes L. Baummarder. Edelmarder. Куна́ лїсова́ (Рзг.).

Myoxus glis Schreb. Siebenschläfer. Bilch. Лїскоглíд (Сл.) — Кашелок (Пн.) — Кашелка вадь Кешелько́ (УР.) — Лускорíх (УР.) — Повх (УР*.).

Putorius vulgaris Rieh. Wiesel. Ла́ска (Мал. Тор...) — Ми́цька (Х. Сл. Пл.) — Домова́ ми́цька (Л.).

Sciurus vulgaris L. gemeines Eichhörnchen. Ви́вірка або Бели́чка (Бу.) — Віюрка (Вільг.) — Го́равка (Виш.) — Чучу́тка (Л. я.) — Ви́вірка, Черепа́ня або Чучу́тка (Т.) — Вевюрка (Кру.) — Ве́верица (Жад.) — Євірка (Тур.) — Біли́ця (Тх. Гл.) — Біли́чка (Гл.) — Ми́цька лїсова́ (Л.) — Ми́цька (Опр. Хит.) — Ве́верица (К. Кіц.) — Вевюрка (Маціївова). — Лави́рька (УР.) — Лови́рька (УР.) — Мо́вкушка (УР.) — Вовірка (УР*.) — Вивірка (УР.) — Вискічка (УР*.).

Sorex. Spitzmaus. Мíдяниця (Д.) — Мíдичка (С.) — Мíдлиця (Рад.) — Мíдка (К. От.) — Ме́дичка (М. в.) — Мишу́рко (Дун.) — Мíдица (Жад.) — Пíскор (Тил.) — Дзíдик (Рек.) — Рец (Остр.) — Ре́цок (В.) — Рицка́ль (В.) — Грец (Лївцї). — Пискíвка (Пн. plur. писківкй). — Писку́р (Пер. plur. пискорí). — Дзурдз (Оп.) — Дзюрдз (Ван.) — Дзю́рдзик (Ван.) — Цьмічок (Бон.) — Пискір (Лем.) — Рджок (Лем.) — Рецок (Лем.) — Цїпкор (Лем.) — Зьджьок (Лем.) — Чунок (Лем.) — Щу́рик (УР.) — Піскавка (УР.) — Пíцкавка (УР.) — Пíцькавка (УР.) — Цьíпавка (УР.) — Скотка (УР*.) — Ирджок (УР*.) — Ирчок (УР*.).

Spermophilus. Ziesel. Су́сель (Струс.) — Су́сол (С. б.).

Sus scrofa L. Wildschwein. ♂ Дику́н (УР.) — ♀ Дику́нка (УР.) — молоді: Дикунча́та (УР.) — ♂ Одина́к (С. п.).

Sus scrofa domesticus. Hausschwein. ♂ Кнор (В.) — Кондíй (Вол.) — Ко́рноз (Вол.) — Гук (Уст.) — Ко́рноз (Ф.) — Керноз або Керніз (Лем.) — Ґонда́ (УР.) — ♀ Самура (Лем.) — Ґе́рля (УР*.) — Ґе́рла (УР*.) — Шута (Чабіни УР*.).

Talpa europaea L Gemeiner Maulwurf. Підтíчка (Пдлт. Яс.) — Кріт (Вільг. gen. крота́). — Крут (Себ. gen. крота́). — Кертю́к (Г.) — Крет (Лем.) — Киртиця (Лем.) — Керти́на (УР.) — Керти́ця (УР.).

Ursus arctos L. gemeiner Bär. Ведьмíдь сигло́вий або Сиглєни́к (С. в.) що сидít по си́глах. — Вівся́ник (С. в.) з сїрою на кінци серстию. — Буряни́к (С. в.) жовтий, дасть ся пригну́ти до слу́жби. — Медвíдь чо́рний (Пл.) — ♀ Медве́дице (УР) — молодий: Тулу́к (УР.).

Vespertilio. Fledermaus. Кожа́н (Ч.) — Коже́н (Боб.) — Коржен (Ско.) — Куржен (Тарг.) — Кучопи́р (С. б.) — Лива́к (Скл.) — Недопи́рок (Піт.) — Мишолу́пок (Л. Кул.). — Чепирга́ч (Уст.) — Пирга́ль (Крош. ст. як змеркає ся, літа́ют пиргалї). — Ґац (Св. Пик) — Пирга́ч або Лели́к (Не.) — Миш нічна́ (Риб.) — Миш літу́ща (Вч.) — Миш літу́ча (Тх.) — Полїту́ща миш (Бугрівка). — Ли́лик або Миш з кри́лами, Крила́та миш (Спас.) — Миш крила́та

(С.) — Ди́ка миш (Кам. вол. Бу. При. М. в. Себ. К. Рек. Роз.) — Слїпа́ миш або Лели́к (Мил.) — Леля́к (Скв. н.) — Люле́к (Яр.) — Лїле́к (К.) — Лелїяк (Км.) — Лели́к (РМ. на посвіт летит лели́к). — Куржéн або Ли́лик (Вільг.) — Лелек (Мац.) — Пергач (Лем.) — Пиргач (Лем.) — Чепиргач (Лем.) — Миш-пиргач (Лем.) — Виш-пиргач або Миш-пиргач (Лем.) — Ґацик (Лем.) — Ґацок (Боч.) — Пирха́ч (См.) — Перга́ч, Пирга́ч (УР*) — Миш-пергач, Миш-пиргач (УР*.) — Потпирга́ч (УР.).

б) до номенклятури орнїтольоґічної.

Aceentor alpinus Bechst. Flüevogel. Alpenbraunelle. Бідко (УР*.).

Accentor modularis L. Braunelle. Буроха (УР*.).

Alauda arborea L. Heidelerche. Фірлюлю́к (Ин.).

Alauda arvensis L. Feldlerche. Жéрвінок (Мил.) — Богостíйник. Богастíйник (Т. гнїздó мав в борозді). — Набогастíй (Кру.) — Набогастíйко (См.) — Моли́бі (Опр.) — Трепещу́к (Л. гл. Tinnunculus). — Пікíрь (Яс. plur. пікірí. пікíрь летúт су́ньголов). — Шкаворонок. Шкаворонка (Лем.) — Джаворонок (Лем.) — Молибóк (УР.) — Кори́біг (УР.).

Ampelis garrula L. (Bombycilla garrula) Seidenschwanz. Мелю́х (Бистр.) — Ямелюх (Лем.) — Чубак (Лем.) — Шанда́рок (УР.).

Anas boschas domestica L. Hausente. ♂ Се́лех (Кам. н. се́лех дома́шній). — Се́лезень (Під.) — ♀ Качурка (Бли.) — Качушка (Бли.).

Anas penelope L. Pfeifente. Свиста́чка (Тор. Струс.).

Anthus. Pieper. Пійка (В.) — Пíкавка (Стан.) — Цїньцїнькало (Мач.) — Цїньцїра́нка (Мач.) — Чíрка (УР.).

Anthus spinoletta. Полони́нка (УР.).

Aquila. Adler. Ге́ла. Ге́лла (УР.).

Aquila naevia Briss. Schreiadler. Пів'о́рлик (Тарт.).

Ardea cinerea L. Fischreiher. Тебли́чка (Не.) — Ба́ба (Клї. ба́ба ґу́шу ма́в). — Ґо́ва (УР.).

Astur palumbarius Bechst. Hühnerhabicht. Ястреб (Км.) — Шуля́ка (СВ.) — Скобе́ц (Ярич.) — Астряб (Лем.) — Ястряб вели́кий (УР.) — Ги́я (УР.) — Астряб курячий (УР*.).

Athene noctua Gray. Steinkauz. Кугик (Лем.) — Кувик (УР*.) — Кугік (УР*.).

Bonasia silvestris Brehm. Haselhuhn. Оробе́ць (Рвб. plur. оробцї́). — Ярубе́ць (В.).

Botaurus stellaris Steph. Rohrdommel. Бу́кало (Лях. Гі. čech. bukač). — Гук або Гу́кало (Виш.) — Водяни́й бíка (УР.).

Bubo maximus Sibb. Uhu. Пу́га (Плч.) — Пу́гало (Плв. в.) Кітча сова (Лем.) — Гукарня (Лем.) — Пу́га (УР.) — Пу́гур (УР.) — Пугуря́за (УР.) — Гугу́р (УР.) — Сова́ уха́та (УР.) — Бу́га (УР.) — Сова кітча (УР*.).

Buteo vulgaris Bechst. Mäusebußhard. Мишва́к (Д.) — Мишоїда (Криниця).

Caprimulgus europaeus L. Nachtschwalbe, Ziegenmelker. Нічви́д (Л. я. а пиргач = vespertilio). — Нічновúд (Яб.) — Дремлю́га (Тись.) — Дрімлю́х (С. б.) — Лежух (Лем.) — Слїпу́х (УР.).

Charadrius pluvialis L. Goldregenpfeifer. Послотю́х (Мерв.) — Гно́йка (Ва. на дощ свúще). — Сївка (Виш. сївки сїдают на мак). — Сúвка (Рі.).

Chelidon urbica Boie. Stadtschwalbe, Mehlschwalbe Ла́стівка ку́ца (УР.). — Білогу́рка (УР.).

Ciconia alba L. Weißer Storch. Бу́зян (Мик.) — Бо́цян (Вільг.).

Cinclus aquaticus Brehm Wasseramsel, Wasserschwätzer. Чепа́к (Ям.) — Гайду́к. Гайдучо́к (Заб.) — Про́нурка. Про́нурок (С.) — Про́нурець (Яс. че́пкає по водї). — Нурко́ (Лоб.) — Біло́груд (Кру.) — Водняк (Лем.) — Пно́рурок (УР. місто: Про́нурок). — Білогру́дець (УР.) — Рінка (УР*.) — Водній кіс (УР*.).

Coccothraustes vulgaris Briss. Kirschkernbeißer. Траскотїй (С. в. їсть кістки́ (властиво не кістки, тілько ядра) черше́нь, горо́х і розса́ду). — Горохоїд (См.) — Костру́ба (Стру.) — Кістя́р (Пол.) — Лущя́к (Ол.) — Грубопи́сок (Ку.) — Кляс (М.) — Клїщ (Кос. на Оп.) — Черемхоїд (лущит камінцї черемхи і черешень). — Вишня́р (Гра.) — Грубодзю́б (М. в.) — Розса́дник (Г. н.) — Кіналь (Оп.) — Чупкар (Лем.) — Арматка (Лем.) — Товстоніс (УР.) — Товстопи́сок (УР.) — Черешняни́к (Лисиче, в Мармарошчині). — Черешняр (УР*.) — Черешняк (УР*.) — Чупак (УР.).

Columba. Taube. ♂ Голубо́к (УР.) — ♀ Голубка́ня (УР.).

Columba oenas L. Hohltaube. Дупля́к (Радр.) — Деревни́к (М.) — Синя́к (УР.).

Colymbus. Taucher. По́нур (Сос. Бар.).

Coracias garrula L. Blauracke. Mandelkrähe. Красо́та (Вільг.) — Мо́рска воро́на (Бар.) — Кра́са воро́на (М. в.) — Ма́нделькник (Керн. сіда́в по манделя́х). — Красо́ха (Ско.) — Синю́х (Верхр.) — Ка́вка ни́рська (УР.) — Ни́рська воро́на (УР.).

Corvus corax L, Kohlrabe. О́рон (Єв.) — Крамко (Ван.) — Гавран (Лем.) — Кромкач (Лем.)

Corvus cornix L. Nebelkrähe. Снігова́ воро́на (Тор.).

Corvus frugilegus L. Saatkrähe. Га́льворон (Гра.).

Coturnix communis Bonn. gemeine Wachtel. Пи́дколоть (Пол.) — Підколо́тько (Б.) — Перепю́вка (Розгк.) — Підколо́сниця (Шіт.) — Перпели́ця (Кроп. ст.) — Перепі́лка (Не. Мал.) — Пелепели́ця (К. Ста .) — Підпау́ок (Чор.) — Підпалок (Лем.) — Підпалак (Лем.) — Підпалайка (Лем.) — Підсколоцка (Лем.) — Трепілка (Лем.) — Трепюлка (Лем.) Ку́цкурудз (УР.) — Пи́дполотя (УР.) — Перепе́риця (УР.) — Переперѝ́ця (УР. Переперѝ́ця лем у́хватит ся ма́ленько, та са́де упя́т да́ле ма́ленько). — Перепівка або Підпалок (УР*.) — Пи́дколос (УР.) — Препілка (УР*.).

Cotyle riparia Boie. Uferschwalbe. Пецу́х (Брщ.) — Попецу́х (М.) — Щур. Щу́рик (С.) — Щу́рик (Тур.) — Підбере́жок (Ва.) — Підбере́жник (Мал.) — Підбере́жка (Рад.) — Бере́жниця (Св.) — Побере́жник (Риб., Піс.) — Побере́жниця (Бор.) — Береговѐнник (Жад.) — Ди́ка ла́стівка (УР.) — Берегівка (УР*.).

Crex pratensis Bechst. Wachtelkönig. Дерча́к (Хат. Жид. Сор.) — Дерьга́ч (Бистр.) — Дерпа́к (Ул.) — Петро́ (Б. Лоб. Пол.) — Ґедз (Рі). — Ґедзок (Рі.) — Ґецко (Рі.) — Ґецак (Рі.) — Гибок або Хрущель (Бон.) — Скрипак (Бли.) — Тритко (Ван.) — Хрущель або Хрущ (Бон.) — Петро (Лем.) — Хрящ (Лем.) — Скрипак (Лем.) — Каспер (Лем.) — Рапак (Лем. рапак рапче). — Рапач або Рапчик (УР*.) — Хрящ (УР*.) — Грабок (УР*.) — Грабак (УР*.) — Тирчак (УР*.) — Скрип або Коси́ць (УР.) — Косе́ць (УР.) — Коса́к (УР.) — Фоґо́ля (УР. мад. fogoly Rebhuhn).

Cypselus apus Illig. Mauerschwalbe, Turmsegler. Чо́рна ла́стівка (Не.) — Юрик (Лем.) — Серпо́кришка (УР.) — Серпо́крилець (УР.) — Юрик (УР*.) — Юрчок (УР.*).

Cuculus canorus L. Gemeiner Kukuk. Зізу́лька (Бор.) — Куку́лка (Лї.) — Зозуля (Лем.) — Кукавка (Лем.) — Кукучка (Лем.) — Кукучка (УР*.) — Кокучка (УР*.) — Кукавка або Зозуля (УР*.).

Emberiza citrinella L. Goldammer. Жовто́рубок (Риб.) — Жовто́брушка (Гл.) — Жовту́рка або Жовтору́зка (Хот.) — Жовтору́з (Виш.) — Жовту́лька (Л. Кул.) — Беривіз (Угр.) — Смаровіз (Пдл.) — Жовто́грудок (Опр.) — Жовтю́шка або Жовто́брушка (Скв. н.) — Жовторудка (Лем.) — Жовто́грудок (УР.) — Жовтя́к (УР) — Жо́втоє по́тя (УР.).

Emberiza cirlus L. Zaunammer. По́цьвірок (Гру.) — По́свірж (Лї).

Emberiza miliaria L. Grauammer. Карна́тка (Вільг.) — Скригна́тка (Фіть.) — Вівся́нка (Мил.).

Emberiza schoeniclus. L. Rohrammer. Тростяни́к (Стїб.) — По́трост (Не.).

Enneoctomus collurio Gray. (Lanius collurio L.) Dorndreher. Си́кіт (Ва.) — Терні́вка (Ва.) — Ячик (Мерв.).

Erythacus rubecula. Rothehlchen. Королѐць (Л. К.) — Рудня́к (Рзг.) — Підпа́леник (Л.) — Червене вольце (Лем.) — Черленогру́д (УР.) — Червеня́к (УР.) — Червенячок (УР*.) — Черве́не во́лько (УР*.)

Falco aesalon L. Zwergfalk. Ко́бчик (Дуб.).

Fringilla cannabina L. Hänfling, Bluthänfling. Колопе́нька (Пл. Тх.) — Маковѐй (С. в.) — Маковійчик (Заб.) — Макоїд (Кру.) — Макодзьо́бик (Кос. на Оп.) — Маколу́с. Маколу́сик (Л. К.) — Маколу́п (Кроп.) — Коноплячок (Рі.) — Конопляник (Лем.) — Конопля́рь (УР.) — Конопляpка (УР*.).

Fringilla carduelis L. Stieglitz. Distelfink. Distelzeisig. Щи́кель (Дїд.) — Арматка (Лем.) — Армелик (Лем.) — Армілок (Лем.) — Армілка (Лем.) — Осета́рь (УР.) — Катуньчик або Штиґлїнц (УР.) — Цинґель (УР*.) — Щéнґлїк (УР.) — Штиглик (УР*.).

Fringilla montium L. Berghänfling. Юрко (Стан.).

Fringilla coelebs L. Buchfink. Шпінька (Верхр.) — Шпінькало (Верхр.) — Потри́нькач (Ул.) — Пінка (Глиньс.) — Пінкас (О. Мач.) — Пінькус (Виш.) — Армелик (Лем.) — Армілок (Лем.) — Армілка (Лем.) — Пінка (Лем.) — Дзябок (Лем.) — Чінтаз (УР.) — Березівка (УР.) — Буківник (УР*.) — Букоді́рка (УР*.) — Букодїрча (УР*.) — Пінка або Пінька (УР*.).

Fringilla spinus L. Zeisig. Ца́йзлик (УР.).

Fulica atra L. schwarzes Wasserhuhn. Bläßhuhn. Ли́сиця (Лбл. Замч.).

Galerita cristata Boie. Haubenlerche. Чукури́н (К. Стан.) — Чукурлі́я (РМ.) — Чукурла́н (РМ.) — Же́воронок чуба́тий (Дал.) — Чорпі́та (Колом.) — Чоропі́та (Ус.) — Смітю́х (Стр.) — Посмітю́шок (Стан.) — Посмітю́ха (Терн.) — Ґе́лавец (Стр.) — Ке́лавец (Стр.) — Шкаворонок зимовий (Лем.) — Барбачі́я (Лем.) — Чуба́нька (УР.) — Чукурде́й (УР.) — Ковпа́нька (УР.) — Тутулі́й (УР.) — Ховпа́ня (УР.) — Ховпа́нька (УР.) — Ховпу́н (УР.) — Барбачія (УР*.).

Gallinula chloropus Lath. gemeines Teichhuhn. Пеку́лька (Кп. Рек.).

Gallinago gallinula L. Moorschnepfe. Бара́ньчик (УР.) — Баранок (УР*.).

Gallus domesticus Briss. Haushuhn. ♂ Пі́тель (Стан. „по про́сту: „когут“, а по староруски: „пі́тель“). — Співа́к (Себ.) — Пі́вень (Пдл.) — Пі́вник (Пдл.) — ♀ Квочка = Кві́чка (Вол.) — Клу́чька (УР.) — Ко́кош (УР.) — Кокошка (УР.) — Ку́риця (Яс. УР.) — молоді: Цю́пата (Пдл. єдно́ цю́па). — Ці́па (Рзг.) — Цю́пка (Рзг.) — Ці́пя́ (С.) — Ці́пка (С.) — Цю́ра (Ч. єдно́ цю́ра). — Пі́тя (Яс. plur. пі́тята). — молодий самчик: Когутя́ (Яс.).

Garrulus glandarius Vicill. Eichelheher. Markolf. Верещайка (Лоб.) — Сі́йка (Лем.) — Джеджо́ра (УР.).

Hirundo. Schwalbe. Ясківка (Бли. Оп. Остр.) — Гластівка (Лем.) — Ла́стовиця (УР.).

Hirundo rustica L. Rauchschwalbe. Красу́лька (Ф.).

Iynx torquilla L. gemeiner Wendehals. Крутоголо́ва (Боя.) — Крутиголо́вка (Брщ.) — Скрутоголо́вець (Піс.) — Закрути́голова (Лук. н.) — Крутиголо́вок (Дал.) — Крутій (Дев.) — Крута голова (Лем.) — Сич (Лем.) — Сичак (Лем.) — Ґівґор (Лем.) — Ґівґач (Лем.) — Крути́головок (УР.) — Крутоголо́вок (УР.) — Крути́головка (УР.) — Кривовя́з (УР*.) — Крутиглав (УР*.) — Крутоглав (УР*.) — Крутоглавка (УР*.) — Сичак (УР*.).

Lanius excubitor L. großer Würger. Соро́куш (Мерв.) — Сороку́ш (Мил.) — Сорокого́н (Кун.) — Сорока́ч (ВМ.) — Чикоті́й (Гі.) — Шоропу́д (Сем.) — Сорокопу́да (Ва.) — трахопу́д (Кос. на Оп., Зар.) — Сорка́ч (Оріх.) — Сорока́ч

(Рад.) — Си́кіт (Ва.) — Ґіб (Лем.) — Щикач (Лем.) — Чик (Лем.) — Чок (УР.) — Бара́ньчик (УР.) — Чик (УР*.) — Терняк (УР*.) — Стракош (УР*.).

Loxia curvirostra Gm. Fichtenkreuzschnabel. Крижодзюб (Ско.) — Шишка́рь (УР.) — Шишка́рик (УР.) — Кривонос (УР*.).

Lusciola philomela Bp. Nachtigall. Соловієць (Кроп.) — Компліш (Від.) — Слова́к (Ул.) — Соловик (Кор.) — Лозиняк або Соловій (Лем.) — Щувак або Лозиняк (УР*.) — Лозинчак (УР*.) — Лозиняк (УР*.).

Machetes pugnax Cuv. Kampfhahn. Мокля́к (Дерев.) — Болотю́х (Мач.).

Meleagris gallopavo L. gemeines Truthuhn. ♂ Трухан (Гл. РМ.) — ♀ Тру́шка (Гл. РМ.) молоді: Трушета. Трушинета (Гл. РМ.) — ♂ Трух (Стац.) — ♀ Тру́шка (Стац.) молоді: Трушенета (Стац.) — ♂ Трухан (Ус.) — ♀ Трухáнка (Ус.) молоді: Труханета (Ус.) — ♂ Ги́ндик (Ож.) — ♀ Гинди́чка (Ож.) молоді: Гиндинета (Ож.) — ♂ Індор (Ван.) ♀ Інду́рка (Ван.) — ♂ Пуляш (Лем.) — Индюр. Индор (Лем.) ♀ Индичка (Лем.) — ♂ Пулька́ч (УР.) — Пуля́к (УР.) ♀ Пу́лька (УР.) молоді: Пульча́та (УР.) — Пульчиня́та (УР.).

Merops apiaster L. gemeiner Bienenfresser. Шу́рок (Дун.).

Milvus. Milan. Канюк (Оріх.).

Monedula turrium Brehm. (Corvus monedula L.) Turmdohle. Кра́нка (Рнб. кра́нки гніздет св в шка́лах, пло́дет св в де́брах). — Ця́вка (УР.).

Motacilla. Bachstelze. Бли́ставка (Ку.) — Фли́ска (Дов.) — Фли́стка (Рнб. Яс.) — Поберегу́лька (Кес. на Оп.) — Ли́скавка (Мач.) — Бли́скавка (Мач.) — Плúскавка (Бог) — Пасту́шка (Д. Оп.) — Трясиду́па (Пол.) — Трясідупа. Трясидупа. Трясидупка (Лем.) — Пастирка (Лем.) — Кивайло-дупа (Лем.) — Кивай-дупа (Лем.) — Плúска (УР.) — Плúстка (УР. РБ.) — Блúска (УР*.) — Трепихвостка (УР*.) — Трусихвостка (УР*.) — Трясидупа (УР*.) — Трясихвостка (УР*.) — Трясихвоста (УР*.) — Трясихвост (УР*.) — Трясигузка (УР*.) — Трясигузишка (УР*.).

Motacilla alba L. weiße Bachstelze. Зазу́лина ку́харка (Гі. Л. К. висиджує я́йця зазу́лі). — Блúскалка (Ож.) — Пóльська ластівка (К. польский = полевий). — Клине́ц (Пдг. ми́ркає хво́стиком). — Масле́нка (Не.) — Пасту́шка кіньска́ (Бат.)

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И- 30377

— Перебігу́лька (Острв.) — Макі́вка (Піс.) — Коса́рь (Км.) — Пли́стка бі́ла (УР.).

Motacilla flava L. (boarula L.) Schafstelze. Viehstelze. gelbe Bachstelze. Коро́вя пасту́шка (Бар.) — Пасту́шка коро́вска (Бар.) — Вівчє́рик (Ус.) — Поболотя́нка (Б. в.) — Пастушо́к кіньский (Ул.) — Пасту́шка (Ож. Лем.) — Пли́стка жо́вта (УР.).

Motacilla sulphurea Bechst. (boarula Penn). Gebirgsstelze. Пліскква (УР.) — Пліства (УР.).

Nisus communis Cuv. (Falco nisus L.) gemeiner Sperber. Шуля́к. Щулечо́к (С. б. Бор. Вільг.) — Розщиба́к (Жад.) — Крегуле́ць (В.) — Ястрібчу́к (Ст. н.) — Скіп (Гі. gen. скопа́). — Ястріб воро́бєчий (Ва.) — Скригу́лька (Лоб.) — Астрябік (Лем.) — Крагулец (Лем. Ван.) — Крягулец (Рі.) — Ястріб по́тєчий (УР.) — Крагулец (УР*.) — Пташачар (УР*.) — Астряб пташачий (УР.) — Астрябик (УР*.).

Nucifraga caryocatactes Briss. Nussknacker. Лускогорі́х (РМ.) — Лускоріх (Риб.) — Русколі́х (Баб. місто: лускоріх). — Скерища́йка (Пол.) — Оріхарь (Лем.) — Оріхі́вка (Лем.) — Лускогорі́х (УР.) — Оріхар (УР*.) — Орішанка (УР*.) — Орішар (Лем.) — Орішарка (УР*.).

Numida meleagris L. gemeines Perlhuhn. Турецка кура (УР*. походить не з Турції, тілько з полудневої Африки).

Oriolus galbula L. Goldamsel. Pirol. Купителю́га (Тор.) — Купителю́жник (Тор.) — Телю́га (Бар. Тор.) — Потелі́жник (Не.) — Шітелю́га або Купителю́га (Стар.) — Ві́льга (М. в.) — Ви́льга (Лі.) — Во́льга (Св. Стра. Лук. н.) — Воловіга або Суровіга (В.) — Свила (Лбл.) — Сі́ва Ядві́га (К. Рад.) — Сірогі́ра (Бор.) — Ги́вила (Вільг.) — Ивовга (Пл.) — Івул (Д.) — Оли́йник (Д.) — Свка (Ніж.) — Сговда (Руд.) — Ги́виля (С.) — Фплю́га (Гра.) — Оліяр (Зан.) — Оліярник (Хот.) — Черешне́їд (Вой.) — Черешенник (Жад.) — Соловій (Від. Ва. Бу.). — Іговна (Бон.) — Иголий (Лем. — Иголийка (Лем.) — Игола (Лем.) — Иговда (Лем.) — Жо́втий друзд (УР.) — Фюкадло (УР*.) — Златий птах (УР*.).

Otis tarda L. grosse Trappe Дро́фа (Б. в.).

Otus vulgaris Flem. Waldohreule. Бугуре́за (УР) — Бугуре́ць (УР.) — Гугуре́ць (УР.).

Palumbus torquatus Kaup. (Columba palumbus L.) Ringeltaube. Грива́к (Д. С.) — Горла́ч (Ул.) — Ви́тютень (Руд.).

Parus coerulens L. Blaumeise. Си́ник (Уст.).

Parus major L. Kohlmeise. Синийтка (Кроп. ст.) — Синик (Лем.) — Си́кор (Лем.).

Passer domesticus L. Haussperling. Воробе́ль (Піст.) — Горобе́ль (Уст.) — Воробе́ль (Лем.).

Passer montanus L. Feldsperling. Ди́кий воробе́ль (УР.).

Pavo cristatus L. gemeiner Pfau. ♂ Павій (Дерев.) — Павуи́н (Від.). — ♀ Павуи́нка (Від.) — ♂ Пауи́к (Стрв. також „паук“ Arachna, Spinne). — ♂ Пауи́н (Жад.) — ♀ Пауни́ця (Жад.) — ♂ Па́вир (Пря.) — ♂ Павур (Лем.) — ♀ Павуи́рка (Лем.) — Павурица (Лем.).

Perdix cinerea Lath. gemeines Repphuhn. Карапа́та (Ож. Від.) — Куропа́та (Уст. Лбл.) — Куропа́тица (Сл.) — Куріпатра (Лем.) — Куропатра (Лем.) — Куропатла (Лем.) — Кріпка (УР.) — Куропата (УР*.) — Куропатка (УР*.) — Куропатла (УР*.) — Куропатра (УР*.) — Куропка (УР*.) — Куріпка (УР*.).

Phyllopneuste trochilus Bp. (fitis Bechst). Ючик (Стру.) — Війчик (Бон.) — Війчичок (Ван.) — Фітчик (Лем.) — Вітик (Лем.).

Phyllopneuste rufa Lath. Weidenlaubsänger, kleiner Weidenzeisig. Верби́нка (Дун.) — Лозиняк (Лем. УР*.) — Лозинячок (Лем. УР*.).

Picus. Specht. Дзюбдере́во (Бог.) — Дзюббдерево (Ст. н.) — Ку́сдерево (С. в. Семак.) — Дзьо́бавка або Мала́йка (Виш.) — Товка́ч (Шідл.) — Де́клик (К. Кп.) — Де́кол (М. в.) — Дьо́ґлик (коло Бу.) — Дзьоґа́н (к. Стан.) — Джо́ґанка (к. Стан.) — До́вбало (Мерв.) — Де́тлик (РМ. де́тлик ги́вкає на дожь). — Ґе́тель (С. б.) — Дзьо́ґлик (Гі. дзьо́ґає де́рево). — Ґлеґу́н (Спас. бо ґлюе́ де́рево). — Ятїль (Дев.). — Дзьо́ґладок (Бу.) — Дзьо́мба (Баг.) — До́баш (Стор.) — Поко́втач (Від.) — Довбуш (Ярич.) — До́вбусь (Мерв.) — Яків (Х.) — Дя́дьок (Скв. н. Верхр.) — Де́длик (Лбл.) — Дзьо́ґлик (При.) — Дзе́ґлик (В. м.) — Торомба́ (Дов.) — До́вбало (Глиньс.) — До́буш або До́бало (Піт) — Жона́ (Скв. н.) — Доба́к або Доба́ч (Скв. н.) — Ятла (Тур.) — Ґльо́ґач (Вільг.) — Дзе́кіл (Роздж. по де́реві д юбают дзе́клї). — Ге́длик (Руд.) — Ге́тель (Боб.) — Дзе́ндзьор (С. б. cf. польск. dzięcioł). — Де́длюх (Мил.) — Ґе́ґель (Ско.) — Дупла́к або Довба́р (Піс.) — Подовби́дерево (Кіц.) — Ковтани́ца (Жад.) — Ковта́ч (Гл.) — Гаракай (УР.) — Дя́тел або Дя́тер (УР.) — Жорва́ (УР.) —

Журва́ (УР.) — Дзьоба́к (УР.) — Ґе́тель (УР.) — Поко́втач (УР.).

Dryocopus. Schwarzspecht. Жовна чорна (Лем.)

Picus (Gecinus). Grünspecht. Жовна зелена (Лем.)

Dendrocopus. Buntspecht. Жовна тарчаста (Лем.) — Жовна страката (УР*.).

Podiceps cristatus Lath. Haubentaucher. Haubenstoißfuß. Коза́ (Стру.)

Pyrrhula rubricilla Pall. (vulgaris Cuv.) gemeiner Gimpel. Dompfaff. Снїгар (Брщ.) — Ґиль (Не.) — Снїгар (УР*).

Regulus. Goldhähnchen. Ксьо́ндзик (Дерев.) — Златоглава (УР*) — Золотоголовок (УР*).

Ruticilla phoenicura Bp. Gartenrotschwanz. Пшикач (Ван.) — Черкітка (Лем.) — Червенодупець (УР.).

Ruticilla tithys Bechst. Hausrotschwanz. Коминяр (Pi.) — Чорногрудка (УР*).

Saxicola. Steinschmätzer. Каміня́р (Виш.) — Каменю́х (Верхр.) — Підкаменю́х (Глиньс). — Землю́нка (Крех.) — Поярýжник (Дев.) — Камінчак (Лем.) — Купей (Лем.) — Купник (Лем.) — Купняк (Лем.) — Камінка (Лем.) — Каменний птах (УР*) — Каменяк (УР*) — Каменяр (УР*) — Камінчак (УР*) — Камінчар (УР*) — Скальчак (УР*).

Saxicola oenanthe Bechst. Weißkehlchen. Біла гуза (Лем.) — Білогузка (Лем.).

Scolopax rusticola L. Waldschnepfe. Слонь (Гі.) — Слонька (Гі. Ул.) — Сломе́ц (Ву.) — Слук (УР*) — Шнепа (Лем.) — Щ'нап (УР.) — Шнеп (УР*).

Sitta europaea L. Blauspecht, Kleiber. Прилїпка (Обор.) — Чмо́вжик (Кп.) — Піддя́тел (С.) — Довба́чка (Стрб. також менший picus) — Ковальчу́к (Шіс.) — Під'ядлівчак (Лем.) — Чмовх (Лем.) Чмо́вжик (УР.) — Чмовжíй (УР.) — Чмовх (УР*).

Spatula clypeata Boie. Löffelente Плесконóса ка́чка.

Sterna. weißbäuchige Seeschwalbe. Риболáп (Кп.) — Рибоїд (См.) — Риболо́в (Виш.) — Вода́й (К.) — Се́рпик (Кру.) — Риба́к (Рад.) — Риба́ц (Вільг.) — Ри́бник (Стеб. Лем.) — Рибар (Оп.) — Рибелюх (Лем.) — Рибяк (Лем.) — Риболяк (Лем.) — Водник (Лем.) — Водяник (Лем.) — Рибак (Лем.) — Рибель (Лем. — Рибеляк (Лем.) — Водний птах (Лем.) — Рибовій (Лем.) — Рибовійка (Лем.) — Рибар (Лем.) — Риболóв (УР.) — Риболíв (УР.) — Риболу́в (УС.) — Риборю́х (УР.) — Галáс (УР.) — Рибак (УР.*) — Рибча́к (УР.*) — Рибарíвка (УР.*) — Рибеляк (УР.*) — Рибник (УР.*) — Рибовчак (УР.*) — Риболяк (УР*) — Рибарка (УР.*) — Рибарік (УР*) — Рибяр (УР.*).

Sturnus vulgaris L. gemeiner Staar. Шпак (Сл.)

Surnia ulula Bp. Sperbereule. Гу́ля (Лем.) — Ле́літ (Тх.) — Лелет (Лем.)

Sylvia. Grasmücke. Покри́вник (Брщ.) — Підкропи́вник (Шіс.) — Підкропи́вка (Мал.) — Кропи́вник (Пол.) — Покри́вка (Дун.) — Покропи́вник (Не.) — Пожелúвник (Бистр.) — Желúвник (Ул.) — Копривняк (Лем.) — Коперняк (Лем.) — Травянка (УР.) — Жалúвник (УР.) — Копривняк (УР.*).

Sylvia cinerea Bechst. Dorngrasmücke. Волосе́нка або Зазу́льча ку́харка (Гі.)

Syrnium aluco Boie. Waldkauz. Пиги́ч (Виш.) — Гугуре́ц (РМ.) — Лелет (УР.*).

Tetrao tetrix L. Birkhuhn. Чúчвір (С.) — ♂ Когу́т ди́кий. ♀ Когути́ця (Кроп.) — ♂ Катерва́к (УР.) — Мартівни́к (УР.) — ♀ Катерва́чка (УР.) — Мартівни́чка або Тете́ра (УР.).

Tetrao urogallus L. Auerhuhn. ♂ Ґо́тур (Auerhahn) — ♀ Ґо́гка (Auerhenne) (У.Р.) — ♂ Ґо́тиц (РМ.) — ♀ Ґо́тица (РМ.).

Tinnunculus alaudarius Gray. (Falco tinnunculus L.) Turmfalk. Rüttelfalk. Мишоло́вець (Пл) — Вітроло́м (Сл.) — Гоне́ц (Ксс. на Оп.) — Трепещу́к (Л. також жайворонок, alauda) — Ковбе́ць (УР.) — Шкобе́ць (УР.) — Мишелівка (Лем.) — Мишолівка (УР.*).

Totanus. Wasserläufer. Коловоди́ця або Коловóдник (УР.) — Повідник (Мал.) — Кулíґа (Лем.) — Болоте́нник (Л. н.).

Troglodytes parvulus Koch. Zaunschlüpfer. Zaunkönig. Ломови́й коро́лик (Хиг.) — Пíдліжок або Пíдліжка (Ст. м.) — Зводíй (В.) — Поплíтник (Добрус.) — Стрілúпліт (Зам.) — Мишогрíб (Скол.) — Дурíйчик (Рзг.) — Дуре́ц (Лоб. дуру́в) Дурúльце (Слав.) — Ду́рич (Ва.) — Дурихло́пчик (Виб.) — Дурiба́ба (Ул. Л. я.) — Дури́бабка (Стеб. Блз.) — Дуро́світ (Мерв.) — Дури́світ (Стру. Рик.) — Підбу́рвник (К. Сн.) — Облу́да (Мил.) — Блу́дик (Острв. Гу.) — Ни́чка (Себ.) — Кадýк. Кадучóк або Волóве очко (При.) — Шпалюшóк

(Гра.) — Тріщ (Яб.) — Трішю́к (РБ.) — Ломівни́к (Скл. Сл.) — Лімчу́к (С.) — Трескопліт (Кру.) — Жи́рлик (Пл.) — Бо́бік (Не. Св.) — Око волове́ (Сл.) — Воловóє во́ко (Мал.) — Воловó'є во́чко (Хот.) — Оло́ве во́ко (Виш.) — Воловé во́ко (РМ.) — Воло́ве ві́чко (Жад.) — Мишова́ пта́ха (Дев.) — Пєцушо́к (Верб.) — Коро́ль (к. Н.) — Гульбіда́ К. Кіц. загули́т чолові́ка = задурит,) — Ломови́к (Пдлг., коло Сягота) — Поплоток (Ван.) — Бібок (Бон.) — Бичей око (Ол.) — Мишокрілик (Лем.) — Крілик (Лем.) — Кролик (Лем.) — Мишовій (Лем.) — Мишовійка (Лем.) — Мишій кріль (Лем.) — Овад (Лем.) — Орішок (Лем.) — Рiжджак (Лем.) — Зводітель (Лем.) — Ломак (Лем.) — Ломачок (Лем.) — Ломик (Лем.) — Зводитель (Лем.) — Зводителик (Лем.) — Зводительчик (Лем.) — Зломча (Лем.) — Мишка (Лем.) — Королик (Лем.) — Ло́мик (УР.) — Ломо́вий або Ломови́й коро́ль (УР.) — Ломови́й коро́лик (УР.) — Воловóє во́ко (УР.) — Воловóє ві́чко (УР.) — Коро́ль (УР.) — Коро́лик (УР.) — Царик (УР.*) — Мишачок (УР.*) — Орішок (УР.*) Орішец (УР.*) — Кріль (УР.*) — Крілик (УР.*) — Кролик (УР.*) Пташачий краль (УР.*) — Рихтарик (УР.*) — Пєцушок (УР.*) — Мишій краль (УР.*).

Turdus merula L. Amsel. Schwarzamsel. Окíс. (При. plur. окóси) — Кóса (УР.) — Кос (РМ.).

Turdus musicus L. Singdrossel. Zippe. Дрóздиця (УР.)

Turdus pilaris L. Wachholderdrossel. Krammetsvogel. Квич (Лем.) — Квичаль. Квічаль (Лем.) — Ядýівчак (Гра.) — Мелю́х (Гра.)

Turdus torquatus L Ringdrossel. Ringamsel. Гривáк (УР.) — Гривнáк (УР.) — Кіс гривкáстий (УР.) — Кіс ласúстий (УР.) — Кóса пошийкáста (УР.).

Turdus viscivorus L. Misteldrossel. Schnarre. Таркáч (Пол.) — Чиркáч (Ван.) — Тріскучий дрозд (Лем.) — Тріщ (Лем.) — Черкáч. Чиркач (Лем.) — Чирч (Лем.) — Тирч (Лем.) — Тирчак (Лем.) — Чирчак (УР.*).

Turtur auritus Bp. (Columba turtur L.) gemeine Turteltaube. Пру́кавка (ВМ.) — Пту́кавка (Лоб.) — Тру́чка (Лоб.) — Пру́тавка (Рик.) — Ту́ркалко (Б.) — Ту́тавка (Глиньс. Хот. Виш.) — Прутáйка (М.) — Ту́торка (Мерв. туркáют ту́торки) — Туркáч (Вол. Кру.) — Торондá (Ст. н.) — Торомбá (Риб.) — Ту́кавка (Оріх.) — Ту́ркочка (Мал.) — Ту́ркічка (Дун.) —

Ту́ртош (Мах.) — Ту́ркалка (Ож.) — Плу́жак (Р.) — Гу́ркавка (Ва.) — Го́рличка (С.) — Гéрлицє (Гра.) — Орлик (Т.) — Орлицє (Рздл. — Турок (Ван.) — Тутайка (Лем.) — Туркавка (Лем.) — Птукач (Лем.) — Птукавка (Лем.)

Upupa epops L. gemeiner Wiedehopf. Фу́тко (Бор.) — Ву́дкало (Гі.) — Ву́двуд (Ож. Во. Гн. Жад.) — Ду́док (С. б.) — Ву́двудок (Остр.) — Одгуд (Сл.) — Ду́ндало (Стру. бо ду́ндає або кричúт: вудвуд!) — Гу́док (Д. Гру.) — Одуд (Бистр.) — Ду́док (Тор.) — Гу́дпк (Нянь.) — Гу́дик або Гúпко (М.) — Гу́пко (Мал.) — Ву́дко (Бор.) — Фу́тко (Св.) — Ву́док (Сос.) — Гíпко (Не.) — Ду́док або Ву́дкало (Лбл) — Ду́длик (Вільг.) — Сїнокóс або Туркóтало (Виб.) — Ду́док. Пóльска зазу́ля або Смердю́х (При.) — Жидівска зазу́ля (Д.) — Ву́ток (Рек.) — Гудок (Бли.) — Гупко (Кор.) — Гипко (Ван.) — Дудко (Чор.) — Футок (Лем.) — Футик (Лем.) — Футко (Лем.) — Лубок (Лем.) — Слотняк (Лем.) — Воняк (Лем.) — Худко (Лем.) — Худок (Лем.) — Удуд (УР.) — Попікáч (УР.) — Попукáч або Угóрска зазу́ля (УР.) — Годко (УР.*) — Хутко (УР.*) — Хуток (УР.*) — Гудко (УР.*) — Лупко (УР.*) — Худик (УР.*).

Vanellus cristatus Meyer (Charadrius vanellus L.) gemeiner Kiebitz. Кéбавка (Мач.) — Кúбиска або Чáйка (Скв. н.) — Чéйка (Гі.) — Кúбиска (Піс.) — Кéбис (Брщ.) — Кúба (Куп.) — Кíба (Скол.) — Скéбиска (Ст. м. Стра.) — Кéльбаска (Кам. л. за тим називáє ся, що скигúкає) — Кігíчка, Кигúчка (Св. Гл.) — Ку́вик або Слотова́ пта́ха (Кру.) — Кéвба (Бл.) — Пигúкавка (Гра.) — Пíгриц (Пін. д.) — Пігрицóк (Пін. д. пігрицóк пíкає) — Пигúчка (к. Ком.) — Підскúбиця (Не.) — Цúганка (Верб. Дерев.) — Квику́н (УР.) — Лíбуц. Лíбус (УР. magy libucz).

Пр. Слúвяк (Ва.) птах, в будлаках сє виводит.

в) до номенклятури герпетольоґічної.

Anguis fragilis L. Blindschleiche Падалю́х (Слав.) — Пáдаличник (Стру.) — Пáданец (Дун.) — Пáдавка (С. н.) — Пáдальниця або Падýлька (Д.) — Пáдалець (С. б.) — Падалю́к (Рзг.) — Пáдалїшник (Ден.) — Слїпáк (Гл.) — Слїпáчка (Сл. Орв.) — Слїпáнє (Яс.) — Жóвтий Гладýн (Во.) — Веретíльница (Км.) — Слїпак (Лем.) — Веретільніця

(Лем.) — Веретурниця (Лем). — Веретюрниця (Лем.) — Слїпа́чка (УР.) — Слїпу́шка (УР.) — Слїпа́к (УР.) — Гладя́к (УР.) — Гладю́к (УР.).

Bombinator igneus Rösel. Feuerkröte. Unke. Ку́мкавка (Ф.) — Сорока́та гадь (Стеб.) — Нічни́к (Риб. в кабу́шках квичи́т) — Ку́мик (Гл.)

Bufo. Kröte. Шо́ха (Хот.) — По́рхалка (Т. Белз.) — Ра́панка (Ож.) — Ра́павка (РМ. Гл.) — Рапа́та жа́ба (К). — Ропа́вка (В.). — Ро́па (Виш. Семер.) — Земля́чка (Виб.) — Земля́нка або Шкра́ба (Спас.) — Скрега (Замч.) — Ско́га (Кре. Кун.) — Земля́ка (Кам. л.) — Порохна́вка (Лоб. Гру. — Порохна́лка (Д.) — По́рхавка (Т. Л.) — Пу́рхавка (Бол.) — Жаба ропуха́та (Орв.) — Ре́пуха (В. М. — Чарапи́ха (При.) — Підтра́мниця (Уст.) — Рапу́ля або Бечу́чка (Бс.) — Коропа́тва (Сл. Тил.) — Коробаня (Підг.) — Чапара́ха (Себ.) — Ропуха́ня (Д. забобон: до не́ї би св коса́ не чепи́ла) — Підлїжниця (Торч.) — Підлїжниця (Ст. м.) — Коропа́не (Яс.) — Порхавка (Ван.) — Коропатва (Лем.) — Рапуха (Лем.) — Порплиця (УР.) — Карапа́ня (УР.) — Коропаня (УР.) — Ко́ропава жа́ба (УР.) — Коро́ставка (УР.) — Клеги́ня або Си́кавка (УР.) — Ку́ртавка або Карапа́ня (УР.) — Босорка (УР.*) — Босорканя (УР.*) — Коропатніца (УР.*) — Коропка (УР.*).

Emys lutaria Marsili. Gemeine europäiscbe Sumpfschildkröte. Фі́тькало (Кос. на Оп.) — Кори́тниця (УР.) — Коритя́нка (УР.) — Коритна жаба (Лем.) — Коритниця (Лем. — Коритна жаба (УР.*) — Коритнячка (УР.*).

Hyla arborea L. gemeiner Laubfrosch. Дощівка (Стан. крекоти́т на дощ) — Жа́ба зелена (Дун.) — Бо́жа жа́бка (Жад.) — Зеленю́ха (Мвл.) — Кріка́вка (Від.) — Ре́хкавка (Рик.) — Карако́ха (Горл.) — Крекоту́шка або Панї (Ріп.) — Скрекоту́шка (Укр. гл. Рудченка. Казки II.) — Раканя (УР.*).

Lacerta. Eidechse. Веретї́льниця (Пол.) — Веретї́льник (Б. Уст.) — Верстельниця (Тил.) — Веретї́льниця (Евір. веретї́льниця ма́я шти́ри но́ги і до́вгий хвіст, бі́гат по по́ли) — Ящурка (Гл.) — Ящуриця (Лем.) — Ящурка (Лем.) — Веретельниця (Лем.) — Веретїльниця (Лем.) — Веретїльник (Лем.) — Веретерниця (Лем.) — Веретурниця (Лем.) — Веретюрниця (Лем.) — Гашурка (Лем.) — Ящур полеви́й (УР.) — Ящю́рка (УР.) — Ящу́рка (УР.) — Шупе́рка (УР.) — Чафи́рка (УР.) — Чуфе́рка (УР.).

Pelas berus Merr. Kreuzotter. Змия́ (Орв.) — Гадю́ка (Во.) — Куська́ (Тухк. спогани́ла худо́бу куська́). — Паску́дниця (Л. я. Дал.) — Пога́нка (Гл.) — Гад (Лем.) — Ґузелец (Лем.) — Змия баршанова (Лем.) — Фи́скавка (УР.) — Гид (УР.) — Паску́дниця (УР.) — Пога́ний черва́к (УР.) — Шпринц (УР.*).

Pelias var. chersea L. Kupfernatter. Руда́ха (УР.) — Лю́тиця (Сл. забобон: куди́ іде́ трабо́в, трава́ випалена; змия́ найлютїйша).

Pelias var. praester L. Höllennatter. Коза́чка (Сл.) — Фу́жела (Во. чорна, а також „Фу́желов" називають рудоху P. chersea).

Rana. Frosch. Ско́ка (Л. К.) — Крека (К.л) — Ска́кавка (Стац.) — Скакі́вка (Б.) — Скаку́нка (Хмльч.) — Скаку́ха (Виб.) — Перна́тка або Скаку́ля (Мач.) — Весело́ха (Гу.) — Веселу́ха (См.) — По́льский бу́зьок (Замч.).

Froschlaich. Жа́бяча и́кра (Сос.) — Жа́бяче пе́рло (Хт. смарують ноги, щоб не сїда́ли ся) — Жабури́на (Зак.) — Жабура́тина (к. Льв. зовуть ся так і confervae) — Жа́бяна и́кра (Сос.) — Жа́беринна (Св.) — Жа́бії кора́лї (Не.) — Жа́бії лижки́ (Зам.) — Жа́бя робо́та (УР.) — Пацїрки жабячі (Лем.) — Жабї подушки (Кор.) — Жаберовина (УР.*) — Жабї пацюрки (УР.*). — Пацюрки жабї (УР.*) — Мараст (УР.*) — Не́рес (Стан. з не́ресу прихо́дят пу́головиці).

Kaulquappe. Пу́голок або Пу́головок (Морв.) — На́головач (Кам. н.) — Скоблихвіст (Слав.) — — Голо́венька (Дерев.) — Трач (С. б. — Пу́галка (Ож.) — Фоста́чка (Ва.) Плюга́вка (Ва.) — Праничо́к (Себ.) — Гору́лька або Головинька (Боя) — Черева́ч (Вільг.) — Голова́чка (Д.) — Голова́й (Ско.) — Ґурґули́ца (РБ.) — Голова́к (Оп.) — Киянка (Лем.) — Головачка (Лем.) — Головенька (Лем.) — Пу́головок (УР.) — Пу́головка (УР.) — Циганьский ґвич (УР.*) — Циганьска риба (УР.*) — Головач (УР.*) — Головачик (УР.*) — Головенька (УР.*).

Kleiner, junger, schon ausgebildeter Frosch. Жабе́ (Дун) — Жаба́к (Бр.) — Жа́бя (УР.) — Жабеня (УР.*).

Salamandra maculosa Laur. gefleckter Erdmolch. gefleckter Landsalamander. Мо́лос або Молоси́с (Сл. мо́лос у́лїзе на сло́ту). Молокоси́с. — Краси́стий сиса́к (Т.) — Ящур (Гл.) — Єшир (РБ.) — Єшюр (РМ.) — Ящерка (Б. Уст.) — Ящірка (Пол. Лоб.) — Ящур (Лем.) — Ящурка (Лем.) — Слїпа

ящурка (Лем.) — Ящур (УР.) — Ящюр (УР.) — Ящір (УР.) — Ящірка (УР.) — Дождж́анка (УР.) — Слїпий ящур (УР.*).

Triton. Wassermolch. Ро́ня (УР. за тото́ кли́чеме, што в води́ хо́дит cf. ринути) — Студе́ньчик (УР.) — Лабанцош (УР.) — Водова́ я́щурка (УР.) — Ящерка водєна́ (Не.) — Водяна́ я́щерка (Дун.)

Tropidonotus natrix Boie. Ringelnatter. Водянка (Пл.).

г) до номенклятури іхтиольоґічної.

Abramis ballerus L. Zope. Pleinze. Лопатка (УР.*).

Acerina cernua L. (vulgaris C. V.) Kaulbarsch. Schroll. Язґір (Вільг.) — Остри́ш (УР.) — Цирта (Лем.)

Acipenser ruthenus E. Sterlet. Чучуга́. Чучу́ґа (Кіц.) — Ке́чик (УР.)

Alburnus lucidus Heck. Uckelei, Laube. Вотлїя (Стру.) — Оклїйка (Вільг.) — Клїик (Ру.) — Верхоло́да (М. в.)

Anguilla vulgaris Flem. Aal. Ву́гор (Вільг.)

Aspius rapax Ag. Rapfen. Schied. Білюга (Бу.) — Білю́за (Л. я.) — Бо́лень (УР.).

Barbus vulgaris Flem. (fluviatilis Cuv.) gemeine Barbe. Бранка (Лем.) — Буйна (Ван.) — Лежайка або Мере́на (УР.*).

Chondrostoma nasus Ag. gemeine Nase. Ду́нька (Б.) — Сви́нька (К. Стр.)

Clupea harengus L. Häring. Селе́дец (Не. Лбл. — Осели́дец (К.) — Гери́нґ (УР.*) — Гаренґ (УР.) — Гарінґ (УР.*) —

Milchner. ♂ Молоче́ник (Ж.) — Моло́чник (Ж.) — Млїчак (Молочняк). Крупняк. Крупник (Лем.) — Кашаник (УР.*) — Моло́чаник (УР.) — Млїчак (УР.*).

Rogener. Єкра́чка (Гал.) — Икре́нка (РМ.).

Clupea pontica Eichw. Ру́слик (УР.).

Cobitis taenia L. Steinbeißer. Dorngrundel. Коза́ (Острв.) — Си́кля (Вільг.) — Сїкач (Стан.) — Си́кота (Ва.) — Си́калка (Б. М.) — Сїковиця (Ул.) — Си́кса або Сику́нда (Стру.) — Му́лявиця або Сїкавиця (С. в.) — Сїк (Гра.) — Рідкозу́б (Гі.) — Ши́ча. Шичова́ґа (Тх.) — Ку́славка вадь Сїкавка (УР.) — Цїпнавка (УР.) — Сїкавиця (УР.) — Підкозобель (УР.*).

Cottus gobio L. Kaulkopf. Koppen. Головач (Лем.) — Сли́навець (УР.) — Бабе́ць смоло́вий (УР.) — Ґвич (УР.*) — Ґлюч (УР.*).

Cyprinus carpio L. Karpfen. Ка́спер (Дун.) — Шере́н (Виш.) — По́тька (УР.)

Esox lucius L. gemeiner Hecht. Щупе́ль (Верхр. щупелї швидко пла́вают) — Щю́ка (УР.) — мала: Щю́чка (УР.)

Gastrosteus aculeatus L. gemeiner Stichling. Острик (Сос.) — Остря́к (Сос. Бар.) — Косїка (Кв.)

Leucaspius delineatus v. Sieb. Moderlieschen. Mottke. Вівсик (Гра.) — Ове́с (Гл.) — Качори́на (Стан.)

Misgurnus fossilis Lacép. (Cobitis fossilis) Schlammpeitzger. Schlammbeißer. Піскор. Ши́скір (Бор.) — Юга́н (Кіц. юган бува́є в болоті) — Чік (УР.*).

Nemachilus barbatula (Cobitis barbatula L.) Schmerle. Bartgrundel. Слижа́й (Ст. С.) — Вертю́х (Тур. бо заве́рчує ся в на́мул) — Ве́рцюх (Дер.) — Пішка́р (РМ.) — Слиґа́н (УР.) — Пеца́н (УР.) — Слиж (УР.*).

Leuciscus rutilus L. Rotauge. Пло́тка (Бор.) — Черлено́чиця (УР.).

Lota vulgaris Cuv. (Gadus lota L.) Quappe. Ме́нтуз (С. С. — Ме́нькус (Ско.) — Меньо́к (Шри.) — Миньо́к (Лоб.) — Миньку́с (Мач.) — Ментус (УР.*).

Lucioperca sandra Cuv. Zander. Schill. Санда́к (Вільг. С. б.)

Perca fluviatilis L Flußbarsch. Во́кунь або Швець (Гу.) — Окун або Ко́стриж (Кіц. plur. о́куни або Костривжи) — Ко́стриш (УР.) — Шинґір. Шінґар (УР.) — Чіраз (УР.).

Petromyzon Planeri Bl. Bachneunauge. Маскозо́б (Тур.) — Мускозо́б (Кун.).

Phoxinus laevis Ag. (Leuciscus phoxinus L.) Ellritze. Pfrille. Маресни́ця (Ус.) — Не́рест (С. н. — Нересни́ца (РМ.) — Вербівка (Ван.) — Мерест (Лем.) — Меренька (Лем.) — Вербівка (Лем.) — Ни́цька (УР.) — Мере́нка (УР.) — Мересни́к (УР.) — Бліщавка (УР.*) — Меренька (УР.*).

Rhodeus amarus Ag. Bitterling. Ґору́ля (Замч.) — Гирча́вка (Вільг.) — Смаркуля (Тор.) — Соки́рка (Лї.) — Праничо́к (Ул.) — Пляска́чка (Ст. м.) — Це́па (Дер.) — Це́пуха (С.) — Му́лка (Брщ.) — Му́лька (Гра. загалом також всяка дрібна риба). — Попа́дька (коло Стан. нема́ пу́щої ри́би; ле́дви встигнеш єї зловити, а вже зогни́ла) — Плостівка (РМ.) — Чере-

ванька (Лем.) — Черевуга (Лем.) — Черевушка (Лем.) — Пляскáнка (Кор.) — Гіркова́ня (УР.) — Попади́ця (УР.) — Попадя́ (УР.) — Попа́чька (УР.) — Пічова́ґа (УР.) — Плеско́нька (УР.) — Пляска́ня (УР.) — Пляска́нка (УР.) — Черевуха (УР.*) — Черевушка (УР.*).

Salmo hucho L. Huchen. Donaulachs. Голове́ць (УР.).

Salmo salar L. Lachs. Salm. Лакс або Стро́мик (Вільг.) — Лосос. Лосось (УР.*).

Scardinus erythrophtalmus L. Rotfeder. Черлено́чиця (УР.)

Silurus glanis L. Wels. Waller. Schaid. Сім (Піс. К.).

Thymallus vulgaris Nilss. gemeine Aesche. Пір (РМ.).

д) до номенклятури ентомольоґічної.

Acanthia lectularia L. Bettwanze. Пло́ска (Пн)

Anisoplia agricola Fabr. Feld-Laubkäfer. Татарчух (Рін. Оп.) — Ґе́дзик збожеви́й (Кос. на Оп.) — Червце́ва му́ха. Поло́нка (Виш.) — Красу́лька (При.) — Краса́ва му́ха (При.)

Anobium. Nagekäfer. Pochbohrkäfer. Werkholzkäfer. Шпиль Лбл. Бу.) — Шпинь (К. н.) — Ши́льник (Виш.) — Шпиль або Шильник (Замч. Тур.) — Червоті́к (УР.).

Aphis brassicae L. Kohlblattlaus. Попі́ль. Попі́ль капуста́на (Дев.) — Попельни́ця (Підг.) — Попелю́ха (С. б. Ско.) — Попелю́х (В. м.) — Попе́ль (Уст.) — Порпе́ль або По́рпля (Бол.) — Порплю́ха (Вільг. — Муше́ра (Розгк.) — Попелюх (Лем.) — Попелиця (Лем.) — Мушара (Лем.) — Мушера (Лем.) — Попелни́ця (УР.) — Попеляна́ мушка (УР.) — Попеля́нка (УР.) — Попіля́нка (УР.) — Мо́шка (УР.) — Попелиця (УР.*) — Попеляк (УР.*) — Попельніца (УР.*) — Попелюх (УР.*) — Попелюха (УР.*) — Мушера (УР.*).

Apis mellifica L. gemeine Honigbiene. ♂ Drohne: Трут (Св.) — Тринд (Оп.) — Бренч (Ван.) — Бренчик (Ван.) — Дармоїд або Трут — Бинч (Лем.) — Труп (УР.) — Трупа́к (УР.) — Труц (УР.) — ♀ Bienenkönigin. Ма́тиця (Х.) — Arbeiterbiene. Роботна пчола (Лем. УР.*) — Raubbienen: Пчо́ли-вни́дачі (М.) — Пчоли-з'їдниці (Лем.) — Bienenzellen: Горня́тка пщі́льні (Розтк. тут говорять: „пщола́“, а не так, як в инших околицях: „пчола́“ а на Гуцульщині: „бжола́“, „бджола́“).

Arctia (eruca) Bärenraupe. Петру́к (В. м. наступи́в петрука́ і вчини́в се боле́к) — Во́лох (Город.) — Підбі́г (Б. м.) — Підбі́ль (Ож.) — Прите́рут (Дубк.) — Прими́ть (Хот.) — Бабин пес (Лем.) — Бабин вовк (Лем.) — Бабій пес (Лем.) — Жидівска шапка (Лем.) — Ба́бин пес (УР.) — Ба́бин псик (УР.) — Ба́бин вовк (УР.) — Ушива́ля (УР.) — Жидівска ша́пка (УР.) — Язїба́ба (УР.*) — Бабин пес (УР.*).

Bombus. Hummel. Жміль (Ож.) — Бря́нчик (УР.).

Bostrychus. Borkenkäfer. Деревя́нка (Пл.).

Calandra granaria L. Schwarzer Kornwurm. Вовчо́к в житї (Не.) — Вовчок (Ван.) — Ша́шка (УР).

Camponotus herculaneus L. Roßameise. Riesenameise. Парами́д (Б.) — Медве́джий мурашо́к або Кова́ль (Піс.) — Вовча мурянка (Лем. УР.*).

Cerambyx. Bockkäfer. Коза́ка (Гра.) — Гуда́к (УР.*) — Гудачо́к (УР.*).

Cheimatobia brumata L. (eruca) Frostspanner. Пядак (Лем.)

Chrysops caecutiens L. Blindbremse. Склепе́ц (Тур.) — Слїпа му́ха (УР.*).

Coccinella (septempunctata). Marienkäfer. Sonnenkäfer. Blattlauskäfer. Віщу́нка (Став.) — Еле́нка або Зазу́лька (Від.) — Оле́нка (РМ.) — Зазуле́йка (Дун.) — Бе́дрик (Боб. приговорюють: „ще́дрику-бе́дрику, скажи́ мені́ пра́вдоньку!) — Бе́дричка (С. б.) — Бе́здрик Ско. приг. „коро́вицьо! коро́вицьо! дай мені́ ма́сла, бо я тебе́ па́сла). — Бобру́на (Пл.) — Бобру́ся (Ністрик дубовий) — Бабру́нка (Ст. м.) — Бабру́н (Л. я.) — Бо́жа зазу́лька (Б.) — Ворожи́лька (Лоб.) — Ворожка (Кор.) — Паворожка (Лем.) — Ворожка (Лем) — Ворожиля (Лем.) — Бобрунка (Лем.) — Бо́жа коро́вка. Бо́жа коро́вочка (УР.) — Бо́жа Оле́нка (УР.) — Бу́нка (УР.) — Ґонґори́чка (УР. пригов. ґонґори́чко! спусти́ кри́льця на обі́ би́льця, поле́ть до бо́жого до́му!) — Папару́за (УР.) — Папару́жка (УР. приг. му́шка папару́жка! лети́ до Бо́га, зву́дси понеси́ сту́дінь, а ву́дти принеси́ тепло́.) — Воро́жка (УР.) — Ворожи́ля (УР.) — Ворожи́лька (ТР.) — Бабарунка (УР.*) = Божая коровичка (УР.*).

Coleopteron. Käfer. Бо́ґар (УР magy. bogár).

Copris lunaris L. Mondhornkäfer (також: Geotrupes). Мазе́р (Ву.) — Бринда́к але́жаний (УР.).

Culex pipiens L. gemeine Stechmücke. Gelse. Мухари́ця (Яб. дрібні мухари́ці куса́ют) — Кумарка (Ван.) — Кумарка (Лем.) — Соньо́ґа (Лем.) — Соню́ґа (Лем.) — Мухар (УР.) — Цюню́к (УР.) — Соню́к (УР.).

Deilephila euphorbiae L. (eruca) Wolfsmilch Schwärmer (Raupe) Нáзалник (Вільг.) — Пес дúкий (Дун.) — Прúміть (Ву.) — Зáхит (Остр.) — Дíкий пес (Лї.) = Псїмлїчак (Ван.) — Отрудник (Рі) — Ушивáнка (УР.) — Бабин пес (УР.*) = Дикий пес УР.*).

Dorcadion holosericeum Küst. Musikkäfer. Кобáлька або Музúка (Вовч.).

Dorcadion cruciferum Хрестник (Др. Ол.).

Ephemera. Eintagsfliege. Спадь (Острв.) — Середьча (Лем.) Мухарúця (УР.) — Шашка (УР.*).

Eristalis tenax L. Schlammfliege. Дíка музúка (Ву.) — Гноївка (Лем.) — Млачнúця (УР.) — Витрут (УР.*).

Eruca. Raupe. Ґершенúця (Кус.). — Гýсеница. Гусéльница (Ож.)

Forficula auricularia L. Gemeiner Ohrwurm. Щипáк (Дов. Пулт.) — Щúпалка (Уст.) — Щипавúця або Кóрец (Зам.) — Щипáвице (Стрв.) — Щипúця (Рі.) — Хохолаз (Лем.) — Хохолáк (Лем.) — Хохоланя (Лем.) — Щипак (Лем.) — Щипачок (Лем.) — Щипчик (Лем.) — Щипапіча (Лем.) — Щипіпіча (Лем.) — Хохолик (Лем.) — Хохоличок (Лом.) — Щúпавка (УР.) — Хохол (УР.*) — Хохолік (УР.*) — Хохолик (УР.*) — Хохолаз (УР.*) — Хохолоз (УР.*) — Щипица (УР.*) — Щипак (УР.*) — Щіплячок (УР.*)

Formica. Ameise. Мурандéль (Т. Дов.) — Морáха (Себ.) — Мурáх (РМ.) — Муращóк (Яс.) — Морáль (Км.) — Муráль (Т. муралí шéмрают) — Мурáнка (Ніс.) — Мурагéль (Тур. Боя.) — Морáшка (Ев.) — Мурáшка (Жад.) — Мрóчка (Зам. Рад.) — Мухарúце (Ус.) — Пікýн (Ож. як „вкуспт“, то пече) — Комáха (Боб.) — Мурайка (Кор. Оп.) — Муравка (Лем.) — Мурайка (Лем.) — Мураль (Лем.) — Мурянка (Лем.) — Муря́нка (УР.) — Мурвань (УР.*) — Мурявка (УР.*) — Мурманька (УР.*) — Мурянка (УР.*).

Муравлúна (Зак.) Ameisenhaufen. — Мурянкóві мішки (УР.) — Перники або Заголовки мурянчі (УР.*) — Мурянчачі заголовчки (УР.*) Ameisenpuppen, sogenannte Ameiseneier.

Galleria melonella L. Bienenmotte. Bienenzünsler (eruca, Raupe). Дротянúк (УР).

Gastrophilus equi Fabr. Pferdemagen-Bremsfliege. Гнúдавка (Ско.) — Гнúдник (Кос. на Оп.) — Рiпéк (Вільг. — черваки: Пипнáкú (Вільг. nom. sing. пипнáк) — Дрот (С.) — Ґзівка (Лем.) — Клéпавка (УР.) — Клéпалка або Дубóвка (УР.) — Кіньска муха або Ґзівка (УР.*).

Geotrupes stercorarius L. Roßkäfer. Бзюк (Хот. Св. — Бжук або Жук (Бу.) — Бздюх (Б. м.) — Гнюх (Гу.) — Жух (М. в.) — Дюґ (Шл. Хіт.) — Гноївка (Т.) — Брúндас (Вижс.) — Буняк (Д.) — Жýбела (Яб.) — Мазéр (Сос.) — Мазúнк (Бол.) — Жид (Дов.) — Козýля (Крилос.) — Гімнáр (Ож.) — Гімнорúй (Струмісто: гівнорий) — Лайнюґ (Ст. н.) — Жидíвский хрущ (Руд.) — Хрущ кíньский (Ніж.) — Кýзька (Бистр.) — Ґужýль (РМ.) — Ґужýлька (РМ.) — Ґужулїя (РМ.) — Гіжелúця чорна (Яс.) — Кобáлька або Кобáйка deminut. Кобáечка (к. Стан. так також і инші хрущі як: Dorcadion, Cerambyx, Cetonia) — Гівняк (Лем.) — Гівняр (Лем. гівняр брунчит або бзичит; пщола тїж брунчит) — Лайняк (Лем.) — Балежанúк (УР.) — Балежáнка (УР.) — Чóрний хрущ (УР.) — Жýбела (УР.) — Кíньский бомбáк (УР.) — Бомбáк гнійнúй (УР.) — Брандáк кíньский (УР.) — Ґýжелиця (УР.) — Ґуджулéй (УР.) — Ґуджулáй або Ґуджулáйка (УР.) — Коваляк (УР.*) — Лайняр (УР.*).

Gryllotalpa vulgaris Latr. Maulwurfsgrille. Werre. Riedwurm. Erdkrebs. Медведюх (Ден.) — Кручóк (Бол.) — Ведмéдик (Прп.) — Медведюґ (Бистр.) — Дїдух (Мерв. Гр. вúрив се дїдýх) — Дїдик (Мил.) — Медведик (Лем.) — Медведок (Лем.) — Медвéдик або Медведюк (УР.).

Gryllus. Grille. Свердýн або Свердáн (Т. Тх.) — Свердáн (Л.) — Чвірінь́ок (Від. Жад. Гл.) — Цвірінь́ок (Гл.) — Чвірінéць (Стац.) — Сьвігýр (Ріп.) — Шверщóк (Лук. н. — Сьвірк (Рад.) — Свірчóк (Бар.) — Свірщóк (Не.) — Цьвіргýн (Дер. С. б.) — Цьвіргýн або Сверщóк (Пдл.) — Свірк або Скверщóк (Пол.) — Свірк (Д.) — Цьвірк (Бол.) — Свіршóк (Ласк.) — Чвіркайло (Стрв.) — Свірко. Свірк (Чор.) — Свірок (Кор.) — Сквірчак або Сквірк (Лем.) — Скверщок (Лем.) — Сквірок або Сверщок (Лем.) — Чверщок (Лем.) — Свердýн (УР.) — Свердáн (УР.) — Сверчóк (УР.) — Свирнь́ок або Свирíнька (УР.) — Цьірчок (УР.*) — Цьвірчок або Чверчок (УР.*) — Скверщок (УР.*).

Gyrinus. Taumelkäfer. Drehkäfer. Бíгалка (УР.).

Haematopinus macrocepahlus Burm. Pferdelaus. Вушáль (Шл) — Ушíль (Т. plur. ушелї).

Haematopota pluvialis L. Regenbremse. Склéпець (Дер.).

Hippobosca equina L. Pferdelausfliege. Желізна мýха (Шл.) — Пéся мýха (Стрв.) — Песéчка (Стрв.) — Дрóтик (Підл.)

— Скле́пець (Замч.) — Крива муха (Лем.) — Суха муха (Лем.) — Ґзівка (Лем) — Песяча муха (Бон.) — Пе́ся му́ха (УР.) — По́вчик (УР.) — Тверда́ му́ха (УР.) — Ґзівка (УР.*).

Hypoderma bovis De Geer. Hautdassellfliege. Rinderbiesfliege. Rinderbremse. Бзік (Дун.) — Ґе́дзавка (УР.) — Би́дзень (УР.) — Би́зканка (УР.) — Червак: Пестра́к (В.) — Пирнадель (Кор.) — Пернаділь (Лем.) — Пирнадель (Лем.) — Огар (УР.) — Пернадель. Пирнадель (УР.*).

Lampyris noctiluca L. Leuchtkäfer. Johanniswürmchen. Хробачо́к сірчи́стий (Гра.) — Ми́шечий оге́нь або Ми́шечий о́гник (Лук. н.) — Бли́скавка (Лач.) — Му́ха блища́ча (Уст.) — Ми́шеча ва́тра (Яс.) — Ми́шачий оге́нь (Кру.) — Му́ха світля́ча. Му́шка світля́ча (Не. Бар.) — Ку́павка (Т.) — Купавка або Кітьчий огень (Оп.) — Святий огень (Оп.) — Купавочка (Кор.) — Попенька (Ван.) — Святоянчик (Лем.) — Яновий хробачок (Лем.) — Янчик (Лем.) — Купала (Лем.) — Купавка (Лем.) — Огняниця (Лем.) — Блискавец (Лем.) — Свїтла му́шка (УР.) — Свїтлий черва́к (УР.) — Бомбачо́к світлий (ВР.) — Ми́шачий оге́нь (УР.*) — Мишачий огник (УР.*) — Яновий хробачо́к (УС.*) — Купалка (УР.*) — Сьвітлячий хробачьок. Сьвітяний хробачьок (УР.*) — Святоянка (УР.*) — Святояньский хробачок (УР.*) — Святий хроб (УР.*).

Lecanium vitis L. Вінцлїрка (УР.).

Lepidopteron. Schmetterling. Пириця (Лем. декуди же „пириця“ Nachtfalter, а „мотиль“ Tagfalter) — Лїтавка (Лем. декуди „лїтавка“ Tagfalter, „пірниця“ Nachtfalter).

Lethrus cephalotes Fabr. Rebenschneider. Краве́ц (к. Стан. кравец шкодит в коноплях і гречці; бадилину зотне і до ямки тягне назадгузь).

Libellula. Wasserjungfer. Ша́шка (Пл.) — Га́динїй слуга́ (УР.) — Га́диняча слуга́ (УР.) — Шашка (УР.*).

Locusta. Laubheuschrecke. Grashüpfer. Ди́кий кінь (Ван.) — Кобили́ця (РМ.) — Ша́шка (УР.).

Lucanus cervus L. Hirschkäfer. Schröter. Буга́й (Ус) — Хрущ ріжка́тий (Гра.) — Ро́ґаль (Б. м.) — Желїзни́к (Кол. — Мо́рский рак (Гра.) — Жук (Ста.) — Рога́й (Рик.) — Ельнічо́к (Ву.) — Бо́жий бичо́к (Острв. забобон: як ки́не ся до ста́йнї, бу́дут ся коро́вки доїли) — Тур (Ско.) — ♂ Тур.

♀ Тури́ця (Вільг.) — Ту́рок (Мил. Угринів коло Сокаля) — Кова́ль (Боб. Тарт.) — ♂ Рогли́к. ♀ Рогли́ця (Вовч.) — Рогач (Лем.) — Царяни́к (УР.) — ♂ Бо́жий во́лик. ♀ Бо́жа коровка (Гл. (УР.) — ♂ Рога́чь. ♀ Рога́чька (УР.) — ♀ Коза́чка (УР.) — ♂ Жук. ♀ Жуколи́ця (Імстичево на Угорщині).

Melolontha vulgaris Fabr. Gemeiner Maikäfer. Хруста́ль (Вовч. psl. хрѫстъ locusta; хрякати, хрястати, хрущ) — Бри́ндас (Х.) — Бомба́р (Км. бомба́р брунчи́т) — Бомба́к. Бумба́к (УР.) — Хруст (УР. cf. psl. хрѫстъ) — Бомбар (Лем.) — — Larve. Engerling. За́борозняк (Бул.) — Заборозе́ник (Боб.) — Шпандра́к (С. С.) — Повх (Кру.) — Дюк (Ву.) — Бороздю́к (Ден.) — Бороздя́ник (Стіб.) — Роба́к (М. в.) — Мандибу́рений черва́к (Вовч.) — Са́лєник (Пн.) — Мартинюк (Оп.) — Білий хробак (Лем.) — Бедрак (Лем.) — Пендрак (Лем.) — Салак (УР*.).

Melophagus ovinus L. Schaflaus. Schafzecke. Капу́ша (Яб.) — Кепу́ша (Яс.) — Клїщ вівчий (Лем.) — Клїщ овчий (УР*.).

Myrmica flava. gelbe Knotenameise. Цвіндик (Боя.) — Пікуне́ц (М. в.) — Парамуд або Ра́дзік (С. б.) — Ра́дзик (При.) — Ре́дзик (ВМ.) — Ра́зик або Ра́дзик (Бу. ду́же допекли́вий; походить від „ра́зити“) — Во́пар (Ку. опар.).

Palingenia horaria. Eintagsfliege. Ри́бяча спадь (Стру.).

Papilio. Schmetterling. Мотавільник (Дун.) — Муталиця (Сос.) — Мотиле́ць (Город.) — Кріли́к (Кроп.) — Слїпу́шка (С. С.) — Пири́ця (Стїб.) — Пири́чка (Бар.) — Чепири́ця (Сос.) — Лїтавка (См. примір: білі лїтавкй). — Сьвірок (Бор. Зам.) — Ціцик (Я.) — Іщиця (Хот.) — Мотовиляк (Чор.) — Мотилиця (Ван.) — Мотиля (Бон.) — Мотиль (Рі.) — Ментали́к (М. в.) — Мотиляк (УР*.) — Лїтайка (УР*.) — Лотай (УР*.).

Phalaena. Nachtfalter. Чепири́ця (Сос.) — Нетле́нница (Торч.) — Тлінь (Стубенко) — Бри́нчка (Єв.) — Спари́цє (Брщ.) — Не́тля (Хот.) — Пири́ця (Гру. Бол.) — Го́лод (Бистр. Кроп.) — Смерть (Л. я.) — Смертка (Л. я.) — Цьмор (К.) — Цьмук (Виш. Пл.) — Цьму́ха або Цьмух (Кам. н.) — Цьму́ха (Ско.) — Нїтка (Кру. Д. забобон: як би нїтка впала в во́ду а чоловік би спив, то був би голо́дний) — Іщевиця або Іщериця (М.) — Іщиця (Не.) — Моти́лик (Кроп.) — Щи́ця (Бор.) — Вїщиця (Уст. Лоб. Б.) — Опарелиця (Рі.) — Опариця (Лем.) — Мотилиця (Лем. а мотиль Tagfalter) — Нора

(Лем.) — Потемряк (Лем.) — Маслянниця (Лем.) — Цьма (Лем.) — Ущиця (Лем.) — Смертний мотиль або Смерть (УР.) — Кляпус (УР.) — Босоркáня (УР.) — Босоркáня мохнáта (УР.) — Смерть (УР.*) — Смертка (УР.*) — Лїтайча або Лотай (УР.*) — Опар (УР.*) — Босорканя (УР.*).

Periplaneta orientalis L. Kakerlak. Küchenschabe. Козáка (Себ.) — Козяк (С. б.) — Козáка (Дер.) — Козáк (Ку.) — Тóрґан (Кам. л.) — Торгáн (М. в.) — Дергýн або Тарган (Рзг. Буд. — Коргáн (Пн.) — Дергýн або Дергáн (Гу.) — Кáпець (Тор.) — Ковáль (Зам.) — Кабáля (Мед. Вой. cf. bakula gryllus domesticus Triest. bacolo blatta; Trient bagul periplaneta orientalis) — Каракóн (Стрі.) — Мускáль (Лї.) — Москáль. Мускáль (М.) — Байдúха. Байдóха (Мах.) — Піп (Лоб.) — Пóпик (Уст.) — Каралýх (Обор.) — Галóха (Стїб. Семер. також: Галóха назва чорної корови) — Швед (Піс.) — Швець (Дер.) — Жид (Підг. Дов.) — Вулóха або Ґáдзя (Хот.) — Шваб (Мерв. Гл. Льв.) — Жужíль (Не.) — Жýжелиця (С. С.) — Монджáк (Гарб. — Кайдáк (Кос. на Оп.) — Хайдáк (Ласк.) — Мончýр (Кун.) — Капúця (Сел.) — Ковшáк (Рак.) — Сýка (Замч.) — Тараканá. Каракáн (Калуш к. Стан.) — Гóлод (Меж. plur. гóлоди) — Хабýля (Ус.) — Харатóн (Боя.) — Плащáк. Плещáк (Ден.) — Мороїд (Кв.) — Шкургáн (Ус.) — Коргáн (Буд. К. РМ.) — Попенька (Ван.) — Коваль (Бон.) — Постанець (Лем.) — Кракоч (Лем.) — Ковáчка (УР.) — Горгáн (УР.) — Коваль (УР*.) — Кракоч (УР.*) — Жидівский хробак (УР.*).

Phyllodromia germanica L. (Blatta germanica). Deutsche Schabe. Хабáй (Стрі.) — Сас (Виш.) — Каракóн (ВМ.) — Швéдик (М.) — Каракон (Оп.) — Прус (УР.).

Pyrrhocoris apterus L. gemeine Feuerwanze. Тáтар (М. в.).

Sciara militaris Now. Heerwurm-Trauermücke (черви) Жирки́ (Пл.).

Strachia oleracea L. Gemüsewanze, Kohlwanze. Жидíвочка (Гра.).

Syrphus. Blattlausfliege. Скалá (Мил.).

Tabanus bovinus L. Viehbremse. Rinderbremse. Бóмко (Кам. н.) — Бонк (Дун. Оп.) — Биндзáрь (УР.).

Tettix. Dornschrecke. Скакунéць (С. б.).

Tinea. Кушпíль або Мїль (Гу.) — Тлїя (Сос.) — Тля (Стїб.).

Vespa crabro L. Hornisse. Шéршень (Руд.) — Шаршóн (Кус.) — Шéршун (В.) — Саршін (Ван.) — Саршон (Лем.) — Сéршун (УР.).

е) до номенклятури декотрих инших Безхребників.

Anodonta. Teichmuschel. Чарапáха (Брщ.) — Коколюс (Б.) — Жéбечі карабушки́ (Ст. н.) — Жáбині мúсета (С. в.) — Жáбеча пýшка (Гл.) — Жáберниця (М. в. — Жáбеча скрúнка (Ско.) — Жáбляча скрúнка (Лбл.) — Скáлка (Гл. також Unio.) — Черепáнька або Канька (Гу.) — Жáблянка (УР.) — Жáблячі корúтята (УР.) — Корботя́та жáблячі (УР.) — Коритáйка (УР.) — Корúтниця малá (УР.) — Корúтята (УР.) — Корúтята водяні́ (УР.) — Корúтка (УР.) — Корúтянка (УР.) — Корúтятко жаблячое (УР.) — Жабї коритця (УР.* також Unio).

Arion. Wegschnecke. Сломóк (Бу.).

Ascaris lumbricoides L. gemeiner Spulwurm. Глистá чоловíча (УР.).

Astacus fluviatilis Fabr. Edelkrebs. Рак. — ♀ Рачúця (Д.) — Рак вилїнивший ся: Лїнюх (Стрч.) — Лїнець (Верхоб.) — Облїзний рак (к. Кам.) — Лїнýшка (УР.) — Линявий або Линю́щий рак (Вз. рак що лїнить ся [Українцї кажуть: линяє]. Як яра пшениця цвите, тогдї раки найлїпші. Суть то так звані: „Пшенúчники" Butterkrebse.) — Карк у рака (УР.*) Krebsschwanz. — Крýпи (УР.) Eier unter dem Postabdomen des Krebsweibchens. Пацюрки у рачіци (Лем.) Eier des Weibchens.

Cystercus cellulosae. gemeine Finne. Решітка (Кам. л.) — Решетýха (Ден.) — Горóшок (Г. н. горошковáта солонина = солонина з горошками) — Вúскок (к. Пер.) — Вúскок (Л. К.) — Решетúнець або Крýпа (Сл.) — Крýпка (Торч.) — Вéнґрúна (Лем.) — Ярчух (Лем. cf. ярец = ячмінь) — Уш свинська (УР.) — Уш в мáсї (УР.) — Горох (УР.*) — Крупа (УР*. солонина занечищена крупами = крупна солонина, крупниста солонина).

Gammarus pulex De Geer. gemeiner Flohkrebs. Кривóбік (Уст.).

Gordius aquaticus Duj. Wasserkalb. Волокóльник (Замч.) — Вóлос (У. Р.).

Haemopis vorax Moq.-Tand. echter Pferdeegel. Пя́вица кі́нська (УР.).

Hirudo. Blutegel. Пя́вица (УР.).

Hirudo officinalis Sav. ungarischer Blutegel. Пя́вица хісновѝта (УР.).

Ixodes ricinus L. gemeine Hundszecke. Holzbock. Кля́щ лїсковѝй. Кля́щик (УР.).

Limax. Nacktschnecke. Сломо́к (Ву.).

Lumbricus terrester L. gemeiner Regenwurm. Глиста́ земяна́ (УР.).

Lycosa syngoriensis Walck. Напру́дник (Ден.).

Oniscus murarius Cuv. gemeine Mauerassel. Сто́ніг (Д.) — Стоно́га (Км.) — Стоніжка (В.) — Сто́гнова (Стрв. = стонога) — Стогна́ (Ус.) — Костоно́га (Ласк.) — Овечка (Бон.) — Бирка (Лем.) — Базка або Овечка (Лем.) — Стоніжник (Лем.) — Стоні́жка (УР.) — Сто́ніж (УР.) — Плїсня́вка (УР.) — Мохна́лька (УР.) — Стоножка (УР*) — Бирька (УР.*) — Мухавка (УР.*).

Phalangium parietinum Herbst. gemeiner Weberknecht. Schuster. Косец (Лем.) — Косиба́в (Лем.) — Косяр (Ван.) — Коса́к (УР.) — Коса́рь (УР.) — Коса́ш (УР.) — Коси́-коса (УР.) — Косе́ць (УР.) — Коса (УР.*) — Косец (УР.*) — Косяр (УР.*).

Taenia solium Rud. Bewaffneter Bandwurm des Menschen. Пантликова глиста (УР*) — Пантликовий глист (УР.*).

Unio (pictorum) Flußmuschel, Malermuschel. Коколю́с (Б. в.) — Ско́йка (Км.).

ж) до номенклятури ботанїчної.

Abies pectinata DC. Weißtanne. Їль (РМ. genit. е́ли).

Acer campestre L. Feldahorn. Па́клин (В.) — Су́клїть (Кол.) — Су́клен (Кол.) — Білоклепь. Білокленѝна (УР.).

Acer tataricum L. herzblätteriger Ahorn. Чорно́клень (УР.) — Чорнокленѝна (УР.).

Achillea millefolium L. gemeine Schafgarbe. Кровник (Л.) — Кервавни́к (Мик.) — Серпорі́з (Город.) — Серпни́к (Терн.) — Серпі́й (Терн.) — Кре́чка (Крп. Крячка) — Ру́мер (Бон.) — Муращівни́к (УР. сїку́ть і даю́ть з отру́бами для пульо́к і качо́к) — Кервавни́к (УР.*).

Achillea nobilis L. edle Schafgarbe. Коломи́йка (Др. по городах).

Aconitum. Eisenhut. Чорното́я (Пл.) — Нето́я (Тухк. Лук. н.) — Кошка (Лем.) — Коса́тка (Лем.).

Aconitum napellus L. Giftheil. blauer Sturmhut. Ла́бачий (Мик.) — Черевѝчки (к. Льв.).

Acorus calamus L. gemeiner Kalmus. Татари́нє (К.) — Шава́р або Татарни́к (С. Бу. К. н. Ви. О. Л. К.) — Лепішни́к (Ч.) — Сашина або Татарскоє зїля (Кор.) — Бі́лий саш (УР.).

Aegopodium podagraria L. Giersch. Ягли́ця. Ягли́чка (Пдл.) — Хава́ (УР.) — Боршє́вка (Бол.).

Agaricus campestris L. Champignon. Tafelpilz. Печари́цє або Стернівка (Дун.) — Чепери́ця (Лб́л.).

Agaricus piperatus L. Pfefferschwamm. Гірчицє (С.) — Білю́га (Либ.) — Гиркѝня або Скрип (Лем.).

Agaricus ruber Sw. Суровика (УР.*).

Agrimonia eupatoria L. gemeiner Odermennig. Золотни́к (К.).

Agrostemma githago L. Kornraden. Rahl. Куку́ль (Город.).

Agrostis vulgaris With. gemeiner Windhalm. Половуха. Полову́шка (Крс. замолоду може ужитись яко пастов для коней і рогатого скоту, однакож з всїх трав найскорше половіє, вже при кінци липня і з початком серпня і тогдї на пашу зовсїм не придатна.) — Метлю́к (Лях.) — Одностеблица або Половуха (Пер. пополовіє, не їсть худоба).

Alchemilla vulgaris L. gemeiner Frauenmantel. Навратник (УР*.).

Algae. Algen. Ґльо́ни (Тпл. nom. sing. Ґльон = глїнь).

Alisma plantago L. gemeiner Froschlöffel. Жабник (УР*.).

Allium cepa L. Küchenzwiebel. Zipolle. Bolle. gemeine Zwiebel. одміни: Димурка (Мал.) — Ди́мка (Брщ.) — димлена цибуля) Rauchzwiebel. — Мандибуре́нка (Стан. Солодкова́та цибу́ля; ро́дит бога́то; під корчем як мандибу́рка; єї си́льно їдє́).

Allium fistulosum L. Jakobszwiebel. Плоди́стець (Гал.) — Плоди́стица (РБ.) — Плоду́шка (Город.) — Плоди́сток (УР.)

Allium porrum L. Lauchzwiebel Porre. Пора (Д.).

Allium sativum Knoblauch. Чесна́к (Бол.).

Allium victoriale L. Schlangenknoblauch. Га́дєчий чесно́к (Ж. уживають єго против укушеню змиї, натираючи зїлєм, а іменно цибулею, місце укушене. Думають також, що вже від духу чесноку того втїкає змия. Тому то і носять часто чеснок гадєчий при собі).

Alnus glutinosa Gaert. gemeine Erle. **Вíльха чóрна** (Стр.).

Alnus incana DC. weißgraue Erle. **Вíльха бíла** (Стр.).

Alnus viridis DC. Alpenerle. **Лéліч** (Ж. на Чорній горі).

Alopecurus pratensis L. Wiesenfuchschwanz. **Мýшка пшенúчна** (Самб.).

Alpinia galanga L. Galgant-Alpinie. **Калгáн** (Укр. горівка намочена в калгані = калганівка).

Althaea officinalis L. Eibisch. **Цéткий** (Гл.) — **Пацірник. Пацурник** (УР*.).

Althaea rosea L. Stockmalve. **Черепáня** (УР.).

Amanita caesarea Scop. (Agaricus caesareus). Kaiserling. Herrenpilz. Eierschwamm. **Яéшник** (Гл.) — **Королúця** (УР.).

Amanita muscaria Pers. (Agaricus muscarius L.) Fliegenschwamm. **Троéнка** (Д.) — **Мушірка** (Ж.) — **Маримýха, Марúмуха. Марúмух** (к. Брод) — **Мухомóра** (Гр.) — **Мухомóриц** (Лс. Пдлт.) — **Парúмух** (Кам. н.) — **Паримýха** (Кам. л.) — **Мурúмух** (Зах.) — **Мухаїра** (Я.) — **Мухаїрка** (Ско.) — **Мушарка** (Ван.) — **Жабюрка** (Оп.) — **Маримуха** (Лем.) — **Королúця дурнá** (УР.).

Amarantus retroflexus L. rauhhaariger Fuchsschwanz. **Щур** (Зам.).

Anemone hepatica L. (Hepatica triloba DC.). **Прáлїска сúня** (Пдл.) — **Гепáтика** (к. Льв.)

Anemone nemorosa L. Buschwindröschen. **Яглúчка весняна́** (Зак.) — **Раст бíлий** (к. Льв. (УР.) — **Пралїска бíла** (мéнша) (Пдл.) — **Конопелка** (УР.*).

Anemone pulsatilla L. gemeine Kuhschelle. Küchenschelle. **Пасербíта** (М. в.).

Anemone silvestris L. Wald-Windröschen. **Прáлїска бíла** (більша) (Пдл.).

Anethum graveolens L. gemeiner Dill. Gurkenkraut. **Окропéц** (D. genit. **окріпцю**) — **Кропец** (Лем.) — **Копер** (Лем.).

Anthemis cotula L. Stinkende Hundskamille. **Рýмер** (УБ.) — **Рýмин** (УР.) — **Романúця** (УР.).

Apera spica venti L. Weitschweifige Windfahne. **Хметелúц** (Мач.) — **Шмовда** (Лем.).

Apium graveolens L. gewöhnlicher Sellerie. **Селера** (Д.).

Arctostaphylus officinalis Wimm. Grab (Arbutus uva ursi L. Bärentraube. Sandbeere. **Мученúця** (Горд. ягоди в середині як мука).

Arnica montana L. Berg-Wohlverlei. **Скусівнúк** (Во. Др. від скýси т. є. коклюшу).

Arrhenaterum elatius L. (Holcus arenaceus Schrad. Avena elatior Willd.) Haferartiges Pferdegras. Glatthafer. **Мýшка вівсянá** (Самб.)

Artemisia absinthium L. Wermut, **Полинь** (УР.*).

Artemisia campestris L. Feld-Beifuß. **Чорна биль** (Лем.) — **Бíждерево** (УР.).

Aspidium. Schildfarn. **Папортина** (Лем.).

Aster amellus L. Christauge. blaue Sternblume. **Базандúр** (С. б.) — **Басантúр** (Гр. на Парасковії приносят до церкви) — **Басарáн** (Брщ.) — **Івáнок** (Кос. на Оп.).

Atropa belladonna L. Tollkirsche. **Мадриґáн. Мадраґáн** (Ж. Назву ту належить порівнати з румуньским matraguna, котрий то вираз знов повстав із італіяньского mandragora, імени ростини одмінної, хоч і посвяченої, іменно Atropa Mandragora K.) — **Матридýн. Матридýна.** — **Надраґуля** (УР.*).

Avena fatua L. Windhafer. **Галáй** (Буд.) — **Дикýн або Скакýн** (Бол.) — **Вівсюк або Скакýн** (Дом). — **Чорногýз** (Ч.).

Avena orientalis Schreb. Fahnenhafer. **Богáч або Косáч** (Я. я.) — **Гривáк** (к. Сок.) — **Бóйко** (к. Яв.) — **Косичáк** (Стр.) **Овес богатий** (УР.*).

Avena sativa L. gemeiner Hafer. **Скорозрілка** (Лем. скорше пристає, як другий, як ще зеленястий; як го тогди не скосити, то ся сипе).

Balsamina hortensis Desp. (Impatiens balsamina L.) Garten-Balsamine. **Вербовáня** (УР.) — **Вербíвка** (УР.).

Bellidiastrum Michelii Coss. (Doronicum bellidiastrum L.) gemeine Sternblume. **Стóкрать** (Ж.).

Bellis perennis L. Gänseblümchen. **Кýрча слїпота** (к. Льв.) — **Нéрест** (Стр.) — **Чичúна весняна** (Стр.) — **Моріжничóк** (Мш.) — **Маєтка** (Ва.) — **Ґомбичкúй** (УР.) — **Стокрастка** (УР.*).

Beta vulgaris L. gemeine Runkelrübe. **Рýнкля. Рýнтля. Рýмпля** (УР.).

Betula alba L. Weißbirke. **Білий берест** (Лем.).

Boletus edulis Bull. Steinpilz. Edelpilz. **Бíлий гриб** (Р.) — **Гриб бíлий** (Ф. Ба.) — **Бíлик або Біляк** (Засанки) — **Білас** (Лем. Мясівка по переломаню остає біла) — **Черствак** (УР.*).

Boletus luridus Schaeff. Saupilz. **Потеч** (Ван.).

Boletus luteus L. Ringpilz. Butterpilz. **Масльох** (Ван.).

Brassica napus L. esculenta. Kohlrübe. Wrucke. **Карпеля** (Лем.) — **Квак** (Пл. Сл.) — **Квака.**

Brassica rapa L. Rübenkohl. weiße Rübe. **Гриза́чка. Гриза́ўчка** (Калущина. УР.) — **Сироїжка або Бíла рíпа** (УР.).

Briza. Zittergras. **Трісу́чка** (Тужилів коло Кал.) — **Трісени́чка. Трусени́чка** (Стор.) — **Трісиру́бичка** (Гра.).

Bromus. Trespe. **Оси́ґа** (Від.) — **Шмир або Стоколоса** (Лем.).

Bryonia. Zaunrübe. **Гордо́бить** (УР.).

Calendula officinalis L. Totenblume. **Па́зюрцї** (Пер.).

Callistephus chinensis L. (Aster chinensis). Garten-Sternblume. **Конфітелїя** (С. С.) — **Варани́чка** (Микол.) — **Талї́рка** (Зак.) — **Пітільо́н** (Бу.) — **Конфе́стра** (Ус.) — **Компосте́ля** (Ста.) — **Драни́чка** (Єз.) — **Ґереґова́ня** (УР.) — **Тарілкй. Тарілцї́** (УР.) — **Астракіта. Стракіта. Астратík** (УР.*).

Caltha palustris L. Sumpf-Dotterblume. **Ло́точ. Лата́ч** (Стр.) — **Ло́тар** (Л. я.) — **Ло́так** (Кам. л. ци ма́ло ло́таку = богато ло́таку) — **Ло́тань** (Бу. Яв. М.) — **Ло́гач** (Сор.) — **Ло́таш** (Стр.) — **Лата́чка** (Зап.) — **Лота́к** (Кам. вол.) — **Лотай. Лоташ** (Лем.) — **Ло́тарь** (УР.).

Campanula. Glockenblume. **Зба́нок** (Т.) — **Пукалка** (УР*.) — **Пауки** (УР*.).

Cannabis sativa L. gemeiner Hanf. **Коно́пля. Коло́пня.** — **Коно́па** (УР*.). — **Плоскінкй** = перші коно́плї Staubhanf. **Головаткй** Samenhanf. — **Ма́тїрниця** (Від.) — **Коло́ватнї** (Печ.) Samenhanf. — **Пляскури** перші коноплї Staubhanf. **Драби** другі коноплї Samenhanf (Рі.) — **Посквонки** (Бли.) — **Поскубки** (Ван.) — **Розклїнки** (Ван.) Staubhanf. — **Головачи** (Ол.) Samenhanf — **Сухи коноплї** (Лем.) Staubhanf. **Насїнні коноплї** (Лем.) Samenhanf.

Сїменец (Лем.) = сімяу східній Галичині.

Cantharellus cibarius Fr. Eierschwamm. Pfefferling. **Лишівка** (Лем. УР*.).

Capsicum annuum L. gemeine Beißbeere, roter Guinea-Pfeffer. Schoten-Pfeffer. **Перчи́ця** (Печ. Кіц.) — **Папри́ґа** (Рж.) — **Червений попер** (Лем.).

Carduus. Distel. **Бодак** (Лем.) — **Ко́льковник** (УР.) — **Коля́чник** (УР.*) — **Чорто́вое насїня** (УР.) — **Хлопске серце** (УР.) **Женьске серце** (УР.*).

Carex. Riedgras. Segge. **Різоха** (Крс.) — **Різу́ха** (Кол.) — **Осока́ Осо́ка** (Терн.) — **Різу́ля** (Піс.) — **Різова́тиця** (Торч.) — **Остри́ця** (В.) — **Уши́вка** (Жад. від нéї не пра́вити това́р; товар in der Bedeutung: Vieh) — **Різчина́** (УР.).

Carex montana L. Berg-Segge. **Сигнова́чка** (Т.).

Carex paludosa Good. Morast-Riedgras. **Мочери́на** (Мк.).

Carlina (acaulis i vulgaris). Eberwurz. **Девятисúл** (Крс.) — **Девятисúльник** (Крс.).

Centaurea cyanus L. Kornblume. Ziegenbein. **Синец** (Лем.).

Centaurea jacea L. gemeine Flockenblume. **Підо́йма** (Крп. — **Міцне зїля** (Лем.).

Ceratonia siliqua L. echter Johannisbrotbaum. Bockshornbaum. **Біб туре́цкий** (У. Д.).

Cetraria islandica L. Isländisches Moos. **Грань** (Ж.) — **Грани́ця** (Ж. росте на верхах Чорної гори дуже густо і бивно творячи збиті подухи).

Chaerophyllum aromaticum L. (Myrrhis aromatica Spr). Gewürzhafter Kälberkropf. **Морквяни́ця** (Лем.) — **Морківни́к** (УР.).

Chelidonium majus L. gemeines Schöllkraut. Schwalbenwurz. **Земи́зело** (Гра. К. сок на опарі) — **Зелемо́зелень або Земо́зелень** (Гі.) — **Земо́зелен** (Добрус.) — **Лемíз** (Ріп.) — **Само́зелень** (Євір.) — **Муро́ва ла́стівка** (УР.) — **Ростопаст** (УР*.).

Chrysanthemum leucanthemum L. weiße Wucherblume. **Королї́вка** (Крс.) — **Королúце** (Кол.) — **Коро́лька** (Либ.) — **Невістýльки** (К.) — **Невíстки** (Ж.) — **Торг** (Мач.) — **Кралька** (УР*.).

Cichorium intybus L. gemeine Cichorie. Wegwarte. **Батіжник** (Ван.) — **Гонько** (Лем.) — **Голубíй** (УР).

Cirsium. Kratzdistel. **Колю́к** (Крс.) — **Бодла́к** (Крс.) — **Колю́чник** (Крс.) — **Байдра́к** (Гал.) — **Коляк** (УР.*) — **Коля́чина** (УР.*).

Cirsium arvense Scop. (Serratula arvensis L) Saudistel, Haferdistel. **Опси́ґа або Осетий** (УР.) — **Осе́тник** (УР.) — **Ося́тник** (УР.).

Cirsium heterophyllum All. (Cnicus heterophyllos) verschiedenblätterige Kratzdistel. **Храбу́ст** (Ж).

Cirsium lanceolatum L. (Cnicus lanceolatus Roth.) lanzettblätterige Kratzdistel. **Дід** (Город. так зовуть також много инших бодяків; імовірно тому, що по одцвитї головки містячі в собі нелупцї увінчені опушком (pappus) представлають нíби голови сїдих стариків або дїдів).

Cirsium rivulare L. Bachliebende Kratzdistel. Обрідник (Мк.)

Clavaria. Keulenpilz. Баранéчка (Кол.) — Щіткóванец (Либ.).

Claviceps purpurea Tulasne (Sclerotium clavus Dec.) Mutterkorn. Мончáр (Бор.) — Мýченик (Зам.) — Мучни́к (Стїб.) — Шпіж (Дев. шпіж виростає в колосї в житї) — Спір (Кам. стр. Піт. Бор. як бýде спір, то бýде хлї́бови попíр. — доси́ть спóру) — Пóпір або Полóн (Виш. plur. поперí) — Спорéц (Терн. Бел.) — Шпорéц (Мач. genit. шпорцю́) — Спорíй (Др. Яв. Старе село коло Тешанова) — Сить (Ден. Терн.) — Ди́кий сир (Бор.) — Зáтíк або Ви́мук (Зам.) — Бáбка (коло Солотвини) — Мáток (gener. masc. прим.: кýпа мáтку). — Мáтиця (Рзг.) — Мáтичка (Вол.) — Какарýдза або Какарýза саморíдна (В.) — Солóдуш (Мал.) — Ріжóк (Ско.) — Жи́дик (Дун.) — При́спір (Брод.) — Ріжóк (Києвщина plur. ріжки́) — Рожóк (Город. plur. рожки́) — Мучник (Бон.) — Намелец (Рі.) — Намелюх житний (Оп.) — Житниця (Чор.) — Мамка (Лем.) — Матиця (Лем.) — Намель (Лем.) — Намелюх (Лем.) — Матка житна (Лем.) — Голóвенька (УР.) — Діке зерно або Матиця (УР*.).

Clematis recta L. Steif-aufrechte Waldrebe. Змиївóна (Крп.).

Cocculus suberosus DC. (Anamirta cocculus Wight.) fischtödtender Mondsame. Маслáк. Маслáґ (УР.).

Coffea arabica L. echter Kaffeebaum. Кавей (УР*.).

Colchicum autumnale L Herbst-Zeitlose. Wiesensafran. Дикий чеснок (Берест, над Фличком).

Conferva rivularis L. Bachwasserfaden і другі роди Conferva Шовковáтиця. Шовкóватиця (Крс.) — Шовкóвицє (С.) — Намýленка (Мк.) — Водовá вóвна (Ж.) — Жáбуратина (Самб.) — Жабури́нє (Чортк.) — Зелени́на жабянá (Самб.).

Conium maculatum L. gefleckter Schierling. Боли́голов (Мк.) — Дудвá (Мк. так зовуть теж Chaerophyllum temulum).

Convallaria majalis L. Wohlriechende Maiblume. Маївка (к. Льв.) — Кукурíчка (к. Льв.) — Ди́кий виногрáд (Б.).

Convallaria multiflora L. Vielblumige Maiblume. Воня́к (Крп.).

Coriandrum sativum L. Angebaueter Koriander. Wanzendill. Троя́н (Лук. н.).

Cornus sanguinea L. gemeiner Hornstrauch. Дрíнка (Лем.) — Свиб (Лем.) — Рогýтник (УР).

Corydalis solida Baumgart. Dichtknolliger Lerchensporn. Кóники (к. Льв.).

Corylus avellana L. gemeine Haselnuß Лїскови́й ворíх (Мал.) — Лїщáня (Сл.) Лїщáнка (Сл.) — Лїщáна або Лїщáнка (УР.)

Crataegus. Weißdorn. Hagedorn. Глоїна (Стру.) — Оглід (Зак.) — Лога (Лем.) — Логиня (Лем.) — Логовий кряк (Лем.) — Гліг (Лем.) — Логинá (УР.) — Гліг (УР.) — Глогíвка (УР.) — Гліг (УР*.) — Логинька (УР.*).

Crepis biennis L. zweijähriger Pippan. Свиннáк (УР.).

Crocus vernus L. Frühlings-Safran. Бриндýшка (РБ.).

Cucumis citrullus L. gemeine Wassermelone. Гризáчка (УР.) — Гризýчка (УР.).

Cucurbita lagenaria L. Flaschenkürbis. Calabasse. Таракýцька (Херс.) — Ти́ква (Херс.).

Cucurbita pepo L. gemeiner Kürbis. Динник (УР.). — одм. Пекýчька. Печýчька (УР). овочі печуть для людéй; Свиня́чька (УР.) овочі для свиней.

Cuscuta epilinum Weih. Leinseide. Flachsseide. Черéвка (Мил.) — Черéвець (Лóл. genit. черéвцю) — Повити́цє червóна (Кру. як дости́гне, червона) — Фéна (УР.). — Сплїтачка (Лем.) — Червéна ни́тка (Лем.) — Кази́лен (Лем.) — Паршивка (УР.*).

Cuscuta europaea L. große Seide. Бураки́ (поглушит конюшину, спутає льон).

Cydonia vulgaris Pers. gemeine Quitte. Кормóша вадь Журави́нник (УР.).

Cynosurus cristatus L. Kammgras. Мýшка (Самб.) — Мýшиця (Самб. „мушками зовуть кілька родів трав, межи иншими також роди Китника Alopecurus і др.“) — Сми́кавка (Лях.) — Смичка (Лях.) — Сми́кавка (УР.).

Dactylis glomerata L. Knäuelgras. Житни́ця (Крс.).

Daphne (cneorum) (wohlriechender) Seidelbast. Дібрíвка (Брод.)

Datura stramonium L. Stechapfel. Ди́вдур (Бу. Замч.) — Бісдéрево (Стру.) — Диндéрево (Ріп.) — Дендéрево (Брщ.) — Сви́ньске насї́ня (Л. К.) — Дендéра (Зак. Город.) — Дур (Радом.) — Чудофáй вадь Ди́ка папри́ка)(УР.).

Daucus carota L. gemeine Mohrrübe. gelbe Rübe. Морков (Лем.) — Жóвта рíпа або Мóрков (УР.) — Сорóче гнїздó ди́коє (УР.) — Мóрхва (Терн. Кол.).

Delphinium consolida L. Feld-Rittersporn. Сорóчі лапки́ (Ф.) — Козéнька (Сос.) — Мандрíєц (Ст. С.) — Сорóка або Со-

кирки́ (Ден.) — Бо́жі чобітки́ (УР.) — Цорколá вадь Сороколáб (УР.).

Dictamnus fraxinella Lenk. gemeiner Diptam. Свековни́к (Стр.) — Цвиковни́к (Стр.) — Све́ковка (Стр.).

Digitalis (ochroleuca Jacq.) (gelber) Fingerhut. Напáльки (Остр. plur. tant.)

Dianthus... Пéсє тéрнє (Ст. С.).

Echinops sphaerocephalus L. gemeine Kugeldistel. Твердосон (Бон.).

Epilobium angustifolium L. schmalblättriges Weidenröschen. Знїти́лник хлопский (к. Брод.).

Epilobium palustre L. Sumpf-Weidenröschen. Знїти́лник дї вочий (Брод. ют, коли черево болит).

Equisetum. Schafthalm. Schachtelhalm. Євка і Смерічка (Т.) — Скрипéц (коло Ярославля) — Ми́шача грéчка (Бог.) — Скорпíй (С. В. — Падúволос (Крс.) — Скрипíй (Шол.) — Кудíлька (Бол.) — Тряска (Лем.) - Ялúнка (Лем.) — Ївка (Лем.). — Веретїнця (Лем. plur.) — Жабій смеречок (УР.*).

Eriophorum. Wollgras. Binsenseide. Wiesenwolle. Кóтики (Др.) — Тонконíг С. б.) — Пелéшник бíлий (Ян.) — Кітка (к. Льв.) — Спячник (Лем.).

Eryngium planum L. Flachblättrige Mannstreu. Перекитúполе (Трг.) — Перекотипóле (Ж. ним вíтер кочéє далéко).

Erythraea centaurium L. gemeines Tausendgüldenkraut. Золотни́к (Гл.) — Дзендзелїя (Лем.) — Ценцерія (УР.*).

Eupatorium cannabinum L. Hanfkraut. Alpkraut. Бýчениш (Ж. на Чорній Горі найшов я кілька примірників межи жерепом на височині 1580 метрів над верхнею моря) — Ошадец (Лем.).

Euphorbia (cyparissias L.) (Cypressen-) Wolfsmilch. Сýче молокó (Б.) — Вовчинéц (Крс.) — Псє молокó (Крс.) — Млїчéй (В.) — Землéзїл. Земóзїл (Крс „затóвкуют тим зїлєм рúбу: зібю́т кáменем земóзїл, щоб молочкó виходúло; потóм мечуть в мíсце, де водá супокíйна або загачéна. Рúба напúвшись молочкá умлївае, перекидáє ся ниць. Тогдú її берýт. В инших сторонах: земозелень = Chelidonium majus гл. стор. 41. і Початки до уложеня номенклатури і пр. II. стор. 30.) — Пéсє (песцє) молокó (УР.) — Сýче молочкó (УР.) — Кітче молоко (УР.*) — Кізє молоко (УР.*) — Кізє молоко (УР.*) — Канє молоко (УР.*).

Evonymus europaeus L. Spindelbaum. Проскурúна (Ско. Пдл.) — Прискорúна (Т.).

Evonymus verrucosus L. Pfaffenhütlein. Футарáйки (Либ.) — Попове мудя (УР.*).

Festuca. Schwingel. Костерáва (УР.) — Кустриця (УР.*).

Ficaria ranunculoides Dec. (Ranunculus ficaria L.) Пшенúчка (Пдл.) — Пшенúчка бíльша (Пдл.).

Fragaria collina Ehrb harte oder Hügelerdbeere. Presterling. Knackelerdbeere. Хрýставка (Стрв.) — Ягода чепелóва (УР.).

Fragaria vesca L. Erdbeere. Суни́чник (Зак.) — Суницник (Мв.) — Шуни́цє (Св.) — Червóна я́года (Рек. Пдг.).

Galanthus nivalis L. gemeines Schneeglöcklein. Снїгýрка (Верхр.) — Козодричка (Бру.) — Козодри́ск (Св. кóзи хапáют) — Годзúнка (Л.) — Гуґурдза дúка (Лях.) — Колокоцéй (к. Стан.) — Мартéнка (УР.) — Козодри́ст або Конодри́ст (УР.).

Galium aparine L. Kleber, kletterndes Labkraut. Повитúцє дрýча. (Кру.) — Липник (Тил.).

Galium verum L. echtes Labkraut. Зáтай (Скв. н,).

Gentiana. Enzian. Ґензýра (Дб.) — Джинджýра або Дзінджýра (Ж.).

Georgina variabilis W. (Dahlia variabilis) verschiedenfarbige Georgine oder Dahlie. Ґірґóнія (Ож) — Ґóрґія (к. Стан.) — Ґеверґíна (УР.) — Ґерґíна (УР.).

Geranium dissectum L. Zerschlitztblättriger Storchschnabel. Змиївка (Бол.).

Geranium palustre L. Sumpf-Storchschnabel. Прибíй (Мк.).

Geranium phaeum L. Rotbrauner Storchschnabel. Гáдєчі жéла (Мк.)

Glecoma hederaceum L. (Nepeta glechoma Benth.) gemeine Gundelrebe. Erd-Epheu. Плющ або Котя́чі булкú (В.) — Коцурник (УР.*).

Glyceria spectabilis K. Hoher Schwaden. Лепéха (Зак.) — Лепехá (Зак.) — Лепéш [„Лепешником“ „Лепехою“ зовуть теж загалом зарости болотяні і загалом коловодні ріжних ростин, передовсїм же шувару (Acorus calamus)] — Лепешня́к (Укр.) — Шіварéц бíлий або Лепéх (Бу.).

Gnaphalium dioicum L. Frühlings-Ruhrkraut. Котéчі лáпки (к. Льв.).

Gnaphalium silvaticum L. Wald-Ruhrkraut. Сухíтник (Мв.) — Бóже житцé (УР.).

Hedera helix L. Epheu. Глисня́к (Радом.) — Борощáник (УР.).

Helianthemum vulgare Dec. Sonnenröschen. Goldröschen. Жовтýх (Кневщ.).

Helianthus annuus L. Sonnenblume. Просóнцвіт (УР.) — Посоня́шник (УР.) — Просоня́шник (УР.) — Сонечник (УР.*) — Насоне́шняк (Город.).

Helleborus (viridis L. (grüne) Nieswurz. Спиндз (к. Буч.).

Heracleum sphondylium L. gemeine Bärenklau. Пук (Ж. їдять сире било; оно солодке) — Мшаль (Лем.).

Hordeum. Gerste. Ярец (Лем.).

Hordeum distichum L. zweizeilige Gerste. Плóщик або Двійня́к (Ва.) — Ри́бка (Нід.) — Рибáк (В.) — Двоя́к або Ри́бяк (Бат.) — Пляскáч (Стїб. Гру.) — Бичовáнец (Л. я. Т.).

Hordeum hexastichon L. sechszeilige Gerste. Шостáк (Нс.) — Шустáк (Гру.) — Шестак (Ван.).

Hordeum vulgare L. vierzeilige Gerste. Четверня́к (Ви) — var. nudum Гáлак або Гóлий ячмінь (Город.).

Humulus lupulus L. gemeiner Hopfen. Хмели́на (УР.).

Hyoscyamus niger L. Bilsenkraut. Люлька (Ян. Ріп. берут до зубíй) — Лю́льник (Бу.) — Зубівни́к (Л.) — Лю́льок (Замч.) — Зубни́к (Лнб. УР.) — Зýбятник (Лúб. підкурюють на біль зубів).

Hypericum perforatum L. gemeines Hartheu Johannisblut. Біжа кровця (Ван.) — Стокрівця (Лем).

Hypochaeris uniflora Vill. einköpfiges Ferkelkraut Ийскавец (Крс.).

Impatiens noli tangere L. empfindliches Springkraut. Неруш (Лем.).

Inula helenium L. Alant. Helenenkraut. Обмил (Лбл. ЛК.) — Старівни́к (Гл.) — Велике зїлє (УР.*).

Iris germanica L deutsche Schwertlilie. Бендюги́ (к. Стан.) — Кóситень (Кос. на Оп.) — Бендасúй (Зак.) — Косичка (УР.*).

Iris sibirica L. sibirische Schwertlilie. Косáрик (Лнб.).

Iuncus. Simse. Сїтни́к (УР.).

Iuncus trifidus L. Dreiteilige Simse. Шовкíвка (Ж. на Чорній Горі (Шпиця) в країнї жерепу; росте там дуже бивно і густо).

Iuniperus communis L. gemeiner Wachholder. Жéрен (МК.) Єловéц. Ялинець (Вол.) — Яленéць (УР.) — Фіомáк (УР.*).

Iuniperus nana Willd. Zwerg-Wachholder. Женéпин (Ж. Єв.) — Женéпир (Ж.) — Женéп (Ж).

Lactarius deliciosus Fr. (Agaricus deliciosus L.) Reizker. Rietschling. Риджик (Кор. Лем.).

Lactuca sativa L. Gartensalat. Шалата. (Замч.).

Lamium. Taubnessel. Глухá жéли́ва (С. в. „глухá жéли́ва не кусáе“) — Мідянки (УР.) — Глуха коприва (УР.*).

Lappa (minor DC.) (Kleine) Klette. Репíй (Зам. До.) — Гіркий опух (ўопух). Гірке опуша (Лем.) — Гіркий] лопух (УР.*).

Larix europaea DC. (Larix decidaa Mill. Pinus larix L.) Lärche. Яре́миш (Ильдїне коло Рожнятова і Перегиньска) або Модри́на. — Мóдриш або Мýдрик (Лях.) — Шквíрок або Мóдрень (Розтк.) — Шквирк (Лем.) — Шквір (Лем.) — Шквірок (Лем.) — Мудрінь (Лем.) — Мудрень. Модрень (Лем.) — Черве́ний сме́рек (Лем.) — Чвірк (Лем.) — Модрина (УР.*) — Мудрене́ц (УР.*) — Червений смерек (УР.*).

Lathraea squamaria L. Schuppenwurz. Бугáйник (Стр.).

Lavatera thuringiaca L. thüringische Lavatere. Хлезїнь (Крп.) Слезїнь (Крп.).

Ledum palustre L. Sumpfptorst. Бредулéць. Брезулéць. (Крс. від мóли; дають мéжи лýдину, що-б не заводúла ся міль). — Блощи́чник (Лбл. від чýху втікáют блощúці). — Багóник (Стр.).

Lemna. Wasserlinse. Кáчачий жир (Зак.).

Lens esculenta Moench. (Ervum lens L.) Ackerlinse. Шовковúця (Л. К.) — Сешевúцє (Кру.) — Сїковúця (Бу.) — Сїковúцє або Сїчовúцє (При.) — Сосовúця або Сошовиця (Добрус,) — Лéнча (Кол.) — Лéнта (Кол).

Leucojum vernum L. Frühlingsknotenblume. Жóвтка (Підл. жóвткою жовтять писанкúі берýть листє з галунóм). — Снїжка (Спас коло Долини) — Прáсер (Бог.) — Жóвтка (УР. жовтя́ть писанкú).

Levisticum officinale Koch. Liebstöckel. Любúмене (Кол.) — Любúсток (Печ. УР.) — Любчик (Лем).

Lichen. Flechte. Обрость (Самб.).

Ligustrum vulgare L gemeine Rainweide. Hartriegel. Фадьолúна. Фадольни́к (УР.).

Lilium martagon L. Türkenbund. Кудїлька (Кп.).

Linaria vulgaris Mill. gemeines Leinkraut. Линóк (Мач.).

Linum alpinum Jacq. Alpen-Lein. Линóк (Ж.).

Linum usitatissimum L gemeiner Lein. Flachs. a) Linum vulgare Bönningh. gemeiner Ackerflacks. Dreschlein. Schließlein. Мóлотень

(Ст. м.) — Сло́вінь (Ту.) — Дїдич (коло Роздолу) — Лен-глушец (Лем. УР.*) — Лен-вівсяк (Лем. лем на олій хіснують) — б) Linum crepitans Bönningh. kleiner Lein. Klanglein. Springlein. Ско́чень (Л. я.) — Скоке́ль (Дев. ку́па скокелю́) — Скоц (Гру.) — Ви́скік або Ско́цель (Торч.) — Ви́скік (РМ.) — Гу́дич (коло Роздолу; також ви́скакує, як ско́чень) — Лен-пражец (Лем. УР.*) — Скоцень (Лем.) — — — Бігун (УР.*) великий лен) — Чех (Лем. великий лен; тепер занехаяли сіяти).

Lolium temulentum L. Tollkorn. Taumel-Lolch. Дуре́ць (Стеб. в ярій пшениці, ячменю, в вівсі) — Дури́ця (Кроп. ст.) — Шелéц (Ф.) — Шеленéц (Дун.) — Омилец (Pl. Оп.) — Омилок. Омолок (Лем.) — Шалїя́нка (УР.) — Шаленúця (УР.) — Шалїтра (УР.) — Омилок (УР.*).

Lonicera xylosteum L. gemeine Heckenkirsche. Чере́шня черво́на (к. Стан.) — Суходревник (Лем.) — Деревянок (УР.*).

Lunaria rediviva L. spitzfrüchtige Mondviole. Паста́я (Др. в Дорі украшають леґіні свої крисані овочестанами тої ростини обдираючи лупини з лушпаків а лишаючи тілько середущі плівки сріблисто вилискуючі).

Lycium barbarum L. gemeiner Teufelszwirn. Лїціян (Остр.) — Га́люс (Буцнев.) — Поплоти́на (Трг.).

Lychnis viscaria L. klebrige Lichtnelke. Pechnelke. Ли́пни́к (Вовч.).

Lycoperdon. Stäubling. Фо́шкавка (Ж.) — Бздю́ха (Город.) — Песя́ча таба́ка (П.) — Ку́рчавка або Бу́сячий Сир (Бродки) — Криви́й гриб (коло Скали; кажуть, що его дика гусь несе) — Гру́бий гриб (Яв.) — Порохáлка (С. б.) — Свúньский сир (Тх. к. Стан.) зріла губа: Злодíйска табака (к. Стан.) — Шу́шка (коло Яв. зрілий гриб. — молоди́й: Свиня́чий сир) — Ворона́чий сир (Яв.) — Свине́чий сир (Гр. по́рохом рíзану ра́ну заси́пують) — Порохавка (Лем.) — Міху́нка (УР.) — Курпавка або Вовча табака (УР.*).

Lycopersicum esculentum Mill. (Solanum lycopersicum L.) Liebesapfel. Баклажа́н (в Києві; звичайно plur. баклажани. Киевляни готовлять дуже скусний борщ з баклажанами). — Патлажéй (коло Черновець) — Паради́чка (УР.).

Lycopodium clavatum L. Kolben-Bärlapp. Gürtelkraut. Гостéчник (Рзг.) — Поясни́к. Опоя́сник (Руда, коло Стрия) — Колотни́к (Желд. ва́рят в водí, пото́м кида́ют я́йця: крашанкú, кра́сят на жо́лто). — Пéлех (Гі.) — Жовти́ло (М. в. ва́ром жовтя́т я́йця вели́кодні, пи́санки і крашанкú). — Пядúки (Скл. ужива́ют на вінкú до це́ркви).

Lysimachia vulgaris L. gemeiner Gilbweiderich. Варохóбник (УР.).

Malva. Malve. Käsepappel. Слюз (Лбл. С. Змч. Цїш.) — Слиз (Бол.) — Слизт (УР.).

Malva silvestris L. wilde Malve. Roß-Malve. Пацьірник дúкúй (УР.*).

Marrubium vulgare L. weißer Andorn. Сянда (Т.) — Шмáндра (Лем.).

Matricaria chamomilla L. (Chrysanthemum chamomilla Bernh.) Echte Kamille. Румéнец (УР.).

Medicago falcata L. sichelfrüchtiger Schneckenklee Цвігá (Остр.)

Medicago falcata L. sichelfrüchtiger Schneckenklee. Цвігá (Остр.)

Medicago sativa L. Luzerne. Бутúк або Луцéрна (УР.).

Melilotus officinalis Desr. Feld-Steinklee. Fels-Honigklee. Лúпка або Буркýн (Хильч.).

Melissa officinalis L. Garten-Melisse, Рóйник або Матóшник (Гл. зелó до бжолíв).

Melittis melissophyllum L. Melissenblätteriges Immenblatt. Кадúло.

Mentha. Minze. Мя́тва (Гру.).

Mentha crispa L. Krause Minze. Крута мята (Лем.).

Mentha piperita L. Pfeffer-Minze. Галущанка (Лем.) — Чорна мята (Лем.).

Milium effusum L. Hirsegras. Waldhirse. Прося́нка (Стр. Кол.).

Morchella (esculenta) Morchel. Шушерéпка (Ж.) — Сушерéпка (на Поділю) — Сморж (Б.).

Morus. Maulbeerbaum. Дерево ягодове (Лем.).

Mucor mucedo L. Kopfschimmel. Brodschimmel. Попелúця (Либ.).

Myricaria germanica Desw. (Tamarix germanica L.) deutsche Tamariske. deutsche Cypresse. Рокитúна (Т. затика́ют на пóли, що-б відстрáшити мúші) — Бíждерев зарінкóвий (коло Ж.) — Біждéрник (коло Ж. росте́ по зáрінках) — Чамаришок (Лем.) — Чамаришка (Лем.) — Дождживник. Дойджівник (Лем.) — Рай-дерево (УР.*).

Nardus stricta L. Borstengras. Сивýшка. Псюха (Дов.) — Свинюх (Мил.) — Сїрóха (Т.) — Псюрка або Псéчка (Смі.) — Псéрка (Л. я.) — Свинниця (Ван.) — Сивиця (Лем.).

Nepeta cataria L. Katzenminze. Котя́чка (УР.).

Nicotiana rustica L. Bauerntabak. Капак (УР.* сильнїйший дуган мадярский).

Nicotiana tabacum L. gemeiner Tabak. Дуга́н (УР.).

Nymphaea. Seerose. Листопру́г (Стрч. тобілки овочні (Fruchtkapseln) тої ростини зовуть „маківки́ водяні“) — Ло́мич (Брщ.) — Момúч (Замч.) — Лопа́тник (Стац.) — Бліскалка (УР.*).

Ocimum basilicum L. großblätteriges Basilienkraut. Васúльник (При.).

Ononis hircina Jacq. stinkender Hauhechel. Во́вче зїлє. Вовча́к (Крс. смердúт; худо́ба не хо́че єго́ їсти; де росте́, не до́бре коси́ти: коса́ на вовчаку́ найбíльше пúрскає) — Вітровой зїля (Бон.) — Вовк (Лем.) — Вовчинец (Лем.) — Вовки́ (УР.) — Вошкове зіля (УР.*).

Ononis spinosa L. Hauhechel. Вовчівни́к (вар дают свиням на завали).

Origanum majorana L. Majoran. Маґера́н (РМ.) — Маґера (Лем.) — Мадеран (Лем.) — Мадаран (Лем.) — Маґеран (УР.*).

Origanum vulgare L. Brauner Dosten. Лебюдка (Лем.).

Ornithogalum. Vogelmilch. Пшени́чка (Пдл.) — Пшеничка менша (Пдл.) — Раст жо́втий (Пдл.).

Oryza sativa L. gemeiner Reis. Риж (Гал.) — Рис (УР.*).

Paeonia officinalis L. gemeine Pfingstrose. Gichtrose. Pumpelrose. Putenje. Поло́нїя (Брщ.) — Ру́жа русаде́льна (УР.) — Каменна ружа. Камінна ружа (УР.*).

Paeonia tenuifolia L. feinblätterige Gichtrose. Воронець (Херс.)

Papaver rhoeas L. Klatschrose. Feuerblume. Видя́к (Пдл.) — Трíскавець (Крс) — Виду́н (Город.) — Мак тру́скавец (С.) — Мак здря́чий або Хру́ставець (Д.) — Па́данка або Самосíвка (Пл.) — Маковина (Лем.) — Маковинец (Лем.).

Papaver somniferum L. Schlafmohn. Gartenmohn. Мак загорíдний (Лем.).

Paris quadrifolia L. Vierblätterige Einbeere. Wolfsbeere. Бесїжни́к (Крп.) — Волокни́к (Б.) — Нїмина або Воронівка (Лем.).

Penicillium glaucum Link. (Penicillium crustaceum Fr.) Pinselschimmel. Цвіль (Укр.).

Peronospora viticola de By. Руда́ (УР.).

Persica vulgaris Mill. gemeine Pfirsich. Pfirsche. Броскова́ (Не.) — Бороскова́ (УР.).

Peucedanum cervaria L. Hirschwurz. Крученúцї (Крп.).

Peziza ciborioides Fr. Паршивка (УР*).

Phaseolus vulgaris L. Vietsbohne. Фасо́ля. — Квасо́ля (Город.) — Квасо́лє (При.) — Горо́х (Дерев. Кам. стр.) — Велика фасоля: Баба́ха (Бол.) — Балаба́н (Гі.) — Баца́н або Балаба́н має грубий горох т. є. велику фасолю (овоч). Беца́й = груба фасоля; Квасо́ля менша від бецая. Лежу́х = нетична фасоля (Кп.) — Лежу́х або Пíша фасо́ля (В.) — Балазала́ або Ба́ба (К.) — Бугаї (Стр.) одміна великозерної фасолї о цвітї білїм. — Тата́рка (plur. татаркú) фасоля велика. — Лежу́ха (С. Бенк.) фасоля, що не тичить ся. — Волоцю́га (Крс. єї сїють межи кукурудзи, що-б межи ними вила ся; білим цвите. — Балаба́нка (Крс.) фасоля велика, тична, цвите червоним.) — Фізоля (Лем.) — Фізоля піхотна (Лем.) — Фізо́ла (УР.) — Буваля́чька (УР.) — Бумба́ня (УР.).

Phellandrium aquaticum L. (Oenanthe phellandrium Lmk.) Wasserfenchel. Roßfenchel. Roßkümmel. Весе́й (Тись. genit. весею).

Phleum pratense L. Wiesen-Lieschgras. Му́шка жúтна (Самб.) — Мушúй (Стац. Жад.) — Матїювка (Ван.) — Жúтница (УР.).

Phragmites communis (Arundo phragmites L. Teichrohr. Трість, (Зак.) — Тростúна (Зак.) — Вúшай (Дов.) — Сашник (Л.) Сашина (Лем.) — Терстина (Лем) — Саршина (Ван.) — Шалина (Бон.) — Саш (УР.) — Саш надо́вий (УР.) — Саршúна (УР.).

Picea vulgaris Lk. (Pinus excelsa Lam. et D. C.) gemeine Fichte. Rottanne. Schwarztanne. Сквірок (Лем.).

Pinus cembra L. Zirbel-Kiefer. Туре́цка (sic!) сосни́на (УР.)

Pinus montana Mill. (P. pumilio Haencke. P. mughus Scop. P. uncinata Ram. et DC.) Krummholzkiefer. Zwergkiefer. Же́реп (Ж. з же́репу ро́блєт ручкú до кисе́. Кисе́ = держак коси) — Джа́рап. Джарапúна (Я.) — Жанєпúна (РМ.).

Pisum sativum K. Erbse. Горо́х кру́глий (Кам. стр. для одріжненя од „горо́ху“ т. є. фасо́лї Phaseolus vulgaris).

Plantago lanceolata L. lanzettblätteriger Wegerich. Гойове листя або Гойник (Лем.).

Plantago major L. großer Wegerich. Wegbreit. Подорíжник (УР.) — Припу́тник (УР.).

Poa. Rispengras. Вибіжка (УР.*).

Polygonum aviculare L. Vogel-Knöterich. Спори́с (Верб.) — Спори́ч (Мах. купа споричу́) — Шпори́с (ЛК.) — Спори́ш (Скл. Гл.) — Спори́ще (Ціш. Трг.) — Дряге́ль (Л·) — Сви́нцкий пири́й (УР.) — Ку́рятник (УР.) — Ку́рячка (УР.) — Ку́ряча трава́ (УР.) — Курячни́к (УР.) — Гуся трава (УР.*).

Polygonum tataricum L. tartarischer Buchweizen. Гречу́чка (Дїд.) Єсть в околици хоптою занечищаючою гречку (Polygonum fagopyrum L. s. Fagopyrum esculentum L.).

Polypodium vulgare L. Engelsüss. Солоду́шка (Кол.) — Гищи́цє (Др.) — Соло́дич (С С.) — Соло́да (Дов.) — Солодиця лїсова (Лем.).

Polyporus fomentarius L. echter Zunderschwamm. Buchenpilz. Вакили́я (Л.) — Вакилия (Лем.) — Бакалїя (Сян.).

Populus alba L. Silberpappel. Білопо́ля (Л. я.) — Телї́пан (Зам.) — Ябруд (Не.) — Ябронд (Тор.) — Бі́ла вусі́ка (Хот.) — Оси́ка (С. н. Рад.) — Конова́ля (Спас) — Па́пля. Топо́ля бі́ла або Сипи́ка (Розг.) — Біли́ця (Гі.) — Срі́бна топо́ля (Бу.) — Осина́ (РМ. в инших околицях осина́ = осика. трепета, Populus tremula).

Populus dilatata Ait. (P. pyramidalis Rozier) Го́ня (Спас) — Тремпо́ля (ВМ.) — Леґінь. Леґін (Лем.) — Ле́ґінь (УР.) — Лї́мба або Топо́ля (УР. у Поляків: limba Pinus cembra).

Populus nigra L. Schwarzpappel. Па́пля (Бу.) — Гру́ба або крісла́та топо́ля (Бу.).

Populus tremula L. Espe. Aspe. Гу́шка (Бар.) — Сипи́ка (Спас.). — Шипіка (С.) — Трепота (Лем.).

Potentilla. Fingerkraut. Золотни́к (Ост.) — Перста́ч (УР.) — Перста́к (УР.).

Potamogeton lucens L. Spiegelndes Laichkraut. Опарник (Лбл. від опарів).

Primula. Schlüsselblume. Лепушки́ (Пдл.).

Prunella vulgaris L. Braunelle. Сухове́ршки (Крс.) — Сухо́вчик (Чортк.) — Сухован (Чортк.).

Prunus avium L. (Cerasus dulcis Gaert.) Süßkirsche. Waldkirsche. Черешня. Cerasus Juliana DC. Herzkirsche. Weichkirsche (овочі) Біла́вки (Крс.) — Білюхи́ (Розт.) Schwefelkirsche. Чорно́хи (Розт.) Ochsenherz. Cerasus duracina DC. Knorpelkirsche. Хру́ставка — Луті́вка (Радом.) Lotkirsche — Жовта черешня (Радом.) — rotgelhe Knorpelkirsche.

Prunus domestica L. Hauspflaume oder Zwetsche. Прутни́цї (М. подовгасті сливи) — Мушка́ти (УР. сливи черлені, мало продовгасті) — Мария́нки (УР.* слівки подовгасті) — Кобилярки (Лем.) — Кобилицї (Бан.) — Кобиляхи (Рі.).

Prunus insititia L. Kriechen-Pflaume. Овочі: Бурова́нї (круглі сливки, великі, чорні; є і білі) — Біло́сливи або Пампухи́ (Сем.) — Білєнки́ (Яс.) — Крухинї (Розтк.) округлі, солодкі сливки. — Ди́мки (Розтк.) сливки менші. — Ля́пи (Мерв. sing. ляпа) круглі, малі сливки. — Трісунки́ сливки, що легко стрясують ся, червонясті, подовгасті, з малим камінцем. Багро́хи сливки великі, круглї, сині. Борщівки́ червоні, беруть на борщ. Скакульки́ сливки дрібненькі, круглі, солодкі, дрібку погіркаві. Псю́рки (Стру.) менші від скакульок. — Скаку́лї сливки сині, круглі. Любаски́ (Стру.) круглі. — Любашки́ (Верб) — Круглянки́ (Стеб.) — Чернівки́ сливки дрібні, круглі. — Пости́лицї сливки круглі, чорні і білі (Остр.) — Бабки́ (Рзг. сливки живо пристигают, круглаві) — Люба́ха (Дмитре к. Льв.) — Дри́сливка (Брод.) = Коркоду́шє (РМ.) = сралька, дрисли́виця, дрисливець. — Пу́калки (Бл. sing. пу́калка) квасні сливки. — Черку́ши (Радом. чорні, круглі сливки). — Кругиня (Лем. сливка кругла, чорна, погіркава) — Білушка (Лем.) сливка біла. — Фушовки́ (УР.) сливки круглі. — Пини́ґи (УР.) круглі, малі. — Мела́йницї (УР. сливки малі) — Тернавка. Тернявка (УР.*) — Білянка (УР.*).

(Hungerzwetsche) Мішу́нка (Кол.) — Мішчу́нка (Кол.) — Балаба́с (Кал.) — Крива́к (Не.) — Куля́вка (Бат.). — Парка́ня. Пу́ркавка. Лопа́тка (Кроп. Люб. Кул.) — Тру́пеші або Трупахи́ (під Стриєм nom. sing. тру́пеш, трупах) — Струпех (Скл. plur. струпехи́) — Пиріжо́к (Зам.) — Піроги (Бли. sing. пірог) — Дименицяя (Лем.) — Мошурка (Лем.) — Паткан (Лем. collect. патканя) — Кривак (Лем.) — Натягавка (Оп.) — Вовку́н (УР. plur. вовкуни́).

Prunus padus L. Ahlkirsche. Traubenkirsche. Чере́мха. Черемши́на (Гал. Укр.) — Коцюрба (Лем.) — Кочурба (Лем.) — Кочурбина (Лем. бо овочі терпкі: ко+терб+а) — Коцїрба (УР.*) — Коцїрбина (УР.*).

Prunus spinosa L. Schlehenpflaume. Тер (Т. Д.).

Puccinia graminis Pers. Getreiderost. Grasrost. Руда́ (Д.) — Руда́вина (УР.) — Гарджа (УР.*).

Pyrus communis L. (Pirus communis). Birnbaum. Овоч: Бета́рнє (М.) гру́шка, мала́, червоне́йка. — Лестю́ха (Сем.) гру́шка

мала́, соло́дкого ску́су́, дости́гат перед Спасом. — Кругли́цє (Сем.) кругла, мала. — Гру́шка вле́жєна (Сем.) = гниличка. — Семенівки́ (Стру.) грушки́, що вихо́дят на Семе́на, по Ма́тці Бо́жій; солодкі — Маковінки́ (Стіб.) грушки́ мали́ї, соло́дкиї. — Лежанки́ (коло Пер.) гнилиці. — Пахня́чка (УР.) Muskatellerbirne. — Зимівка (Бв.) грушка, що достигає пізно. — Михаўівки або Осїнки (Чор.) що пристають на Михала. — Меду́ля (Ван.) велика, солодка грушка. — Цьмічки (Рі.) грушки подовгасті. — Червінки (Чор.) грушки червоні nom. sing. червінка. — Цицаня. Цицуля (Лем.) гр. солодка. — Мучанки (Лем. nom. sing. мучанка) грушки крупнисті, што давистї. — Бараньи́ (Брод.) грушки ве́ликі. — Дегтярки́ (Брод.) Мазярки (Брод.) грушки́ му́рі, твердí, сере́дної вели́кости, подовга́сті; чу́ти їх де́гтем. — Гнилки́ (Сок. Waldbirnen, грушки лїсові nom. sing. гни́лка).

Pyrus malus L (Pirus malus) Овочі: Білови́нки (Брод.) винні яблока, „білі„. — Боклажки́ кругленькі, як боклаги, винні і озимі яблока. — Виннюхи́ (К.) Винники́ (Перемш.) винні яблока. — Щетинки́ Stettiner Aepfel — Калинки́ червоні. — Відчéси солодкі, ранні. — Райки́ (Бл.) яблока червоні, великі, круглі. — Гранівки́ (Бл.) яблока менші, гранчаті, червоні, в середині з мясом червоним. — Циганки́ або Софянки́ (Бл.) червоні, але подовгасті, зимові. — Карваші́ (Бл.) яблока великі, подовгасті, солодкі. — Медунки́ (Бл.) малі, солодкі. — Полу́райки (Бл.) яблока зелені з чорними цяпками. — То́рби (Бл.) квасні яблока — Го́пурти (Бл.) великі, зимові. — Савлуки́ (Город.) зимні яблока, великі. — Ямпорти (Сем.) зимові, винні яблока, великі. — Костички́ яблока дрібонькі, солодкі. — Дренчівки́ (Сем.) вели́кі я́блока, соло́дкі; як приста́гнуть, то в них зе́рнята калата́ют. Папірки́ вели́кі, білі яблока, винні, на лїто. Бурачки́ невеликі, червоні, винні яблочка. Слїчаки́ (Ву.) зимові яблика, тверді. — Біловинники (Стру.) яблока білозеленкуваті, винні, на зиму. — Яровинники (Стру.) цїлком білі, винні, вчасні (ранні). — Цеглівки́ (Стру.) мают один бік зелений, другий красочервоний; квасні, на зиму переховують. — Липівки́ (Стру.) на липі щеплені яблока, зелені, капку румяні, запалені, солодкі, тверді. — Ядерки́ (Стру.) на Спаса достигають. — Ви́нники (Стру.) я́бка я́рі або́ ози́ми, ви́нні. — Верблянки́ (Вер.) на вербі щеплені яблика. — Винни́цї (Розг.) винні яблока. Петрівки́ яблика, що доходять на Петра, терпкі. — Мараморя́нки (УР.) — Боцмани́ (УР*.) великі, квaскуваті ябка. — Янівки (УР.*) я́бка вчасні, малі, солодкі, на Яна пристають.

Ranunculus acris L. Scharfer Hahnenfuß. Козели́ця (Пдл.) — Бордýн (Торч.) — Іскорник (Лем.) — Кїзлики (УР.) — Іскорник (УР.*).

Raphanistrum arvense Wallr. (Raphanus raphanistrum L.) Ackerrettig. Heidenrettig. Hederich. Свирїпа (Замч.) — Пчівня́к (См.) — Пчівник (Лем.). — Репчин (УР.*).

Rhamnus catharticus L. Kreuzdurn. Зо́стїль (Пдл.) — Же́стїль (Лбл.).

Rhamnus frangula L. Faulbaum. Скоруýхчо́рний. Скрухчо́рний (Крс.) — Крух (Самб.) — Круха́ (Лбл.) — Собачи́на (УР.) — Со́бачник (УР.) — Собача́нка (УР.) — Нїмина (Лем.).

Rhinanthus crista galli L. Hahnenkamm. Klappertopf. Дзвінка (Лем.) — Бренчка (УР.*).

Rhizocarpon geographicum Kbr. Gelbe Krustenflechte. Мшєдь. Імшедь (Ж. на Чорній Горі (пр. на Шпицї) в видї світло жовтої поволоки по скалах вершакових).

Rhododendron myrtifolium Schott. et Kotochy. Alpenrose. Оме́ґа (Ж.) — Кохитни́к (Ж.).

Ribes grossularia L. Stachelbeere L. Вепри́вник (Торч.) — Яґрес (Стру.) — Янґрес (Мач.) — Опрена (Ван.) — Оприка (Лем.) — Кікацка (Лем.) — Клекацка (Лем.) — Ґеґадзник. Ґерґечник овочі: Ґеґадзи. Ґеґацки. Ґерґецки. Ґіґачи. Ґіґацки. Клекацки (Лем.) — Ґеґацки (УР.*) — Клекацки (УР.*).

Ribes grossularia L. var. pubescens. Космак (Одрехова) — Ко́цмин (УР.) — овочі: Космачки́. Космівки́. Коцмальки́ (УР.).

Ribes rubrum L. Rote Johannisbeere. Євíрниця (Ж.) — Порíчник (Вільг.) — Винце́ (Л. я.) — Попорічка (Крі.) — Вінниці (Лем.) — Віннички (Лем.) — Турецке (sic!) вино (Лем.) — Винце (Ван.) — Явíрниця (УР.) — Винничка (УР.*) — Ди́кий виногра́д (Либ.).

Rosa canina L. Hundsrose. Hagebutte. Шепчи́на (Св.) — Сверба́к (См.) — Свербиґа́н (Добрус.) — Свербогу́з (При.) — Свербоголуза (Ван.) — Сверболуз (Оп.) — Свербиузина (Мем.) — Свербоузина (Лем.) — Свербиуза. Свербогуза. Свербогуз. Сверболуза (Лем.) — Терпи́гузка (УР.) — Дерба́нка (УР.) — Шипарина (УР.*) — Свербогу́з (УР.) — Свербоу́за (УР.).

Rosa centifolia L. Centifolie. Троя́нда (Укр.) — Трандахі́р (Тпр. Стац.).

Rubus caesius L. Kratzbeere. Драчина (Pi.) — Острожина (Лем.) — овочі: Деренки́ (С. в. uom. sing. дере́нка) — Ожи́на або Вепри́на (де инде „вепринов“ зовуть Ribes grossularia гл. Початки до уложеня номенклятури і термінольогії природописної, народнёї II. стор. 35.) — Сиви́ці (Хот. овочі по драчи́ню).

Rubes fruticosus L. Wald-Brombeere. Вепри́на або Драпачни́к (Бу.) — Драпачни́к (к. Жовк.) — Драпа́к (Кам. в.) — Драчи́льник (Пили) — Черни́ця (Не.) — Вепри́ни або Плетені ягоди (Лбл.) — Деренки́ (Св. ягоди) — Черниця (Лем.) — Вовкуни́ (УР.).

Rubus saxatilis L. Felsenhimbeere. Камени́ця (Город.).

Rudbeckia laciniata L. geschlitzte Rudbeckie. Світли́ця (Лук. н.)

Rumex acetosella L. Kleiner Sauer-Ampfer. Квасе́ць (Зак. Кам. струм.) — Ща́лка Щавка (С.-Бенк.) — Квасниця полёва (Лем.).

Salix alba L. weiße Weide. Silberweide. Біло́верба (Др. Сос.)

Salix caprea L. Sahlweide. Palmweide. Ги́ва (Бу. Бор.) — Смолоза (Лем.) — Багниця (Лем.) — Рокита (Лем.) — Йіва або Рокита (Ван.).

Salix fragilis L. Bruchweide. Кругá (Сос.) — Круш (Сос.) — Верба крушна́ (Крс.).

Salix pentandra L. Lorbeerweide. Верба́ чо́рна (Крс.).

Salix purpurea L. Purpurweide. Верба́ чарво́на (Сос.) — За́верб (Сос.) — За́верба (Хот.) — Зарі́нка або Черле́на верба́ (УР.) — Завуй або Верба́ черле́на (УР.) — За́верба (УР.) — Верба червена (УР.*).

Salix viminalis L. Korbweide. Луг. Луго́вина. Лужи́на (Крс.) — Ветли́на або Лужи́на (Pin.) — Вутла (Яв. ветла) — Верба́ вітлова́ (Сос.).

Salvia argentea L. Silber-Salbei. Мохня́нка (УР.).

Salvia glutinosa L. Klebrige Salbei. Мокля́жник (УР.).

Salvia verticillata L. Quirl-Salbei. Свина́рик (Остр.) — Жа́лька (УР.).

Sambucus. Hollunder. Holder. Бзик (Лем.) — Бзи́ско (Ван.) — Боз (Pi.).

Sambucus ebulus L. Attich. Zwerg-Hollunder. Хо́бза (Ж.) — Хо́пта (Ж.) — Хабз. Хабзина (Лем.) — Хабзи́на (УР.) — Бі́лий боз (УР.). — Хабз (УР.*). — Ха́бза (УР.*).

Saxifraga aizoon Jacq. Frauenkraut. Кучере́вец (Ж. в горівці мочат і пьют).

Scabiosa. Scabiose. Маре́ник (Ж.).

Scilla bifolia L. Märzzwiebel. Раст си́ній (Брод.) — Ра́стик (УР.) — Раст си́ній (УР.).

Scirpus silvaticus L. Wald Binse. Нюнька (Лем.).

Sedum telephium L. Fetthenne. Тучне́ зі́лє (Пл.) — Оливни́к (Ж.) — Тучно́в зі́ля (УР.).

Senecio. Kreuzkraut. Старник (Бон.).

Serratula tinctoria L. Färberscharte. Färberdistel. Щерба́к (Стан.) — Ту́рі язи́ки (Крп.).

Sisymbrium officinale Scop. Wegsenf. gebräuchliche Rauke. gelbes Eisenkraut. Порощи́й (Мач.).

Sisymbrium strictissimum L. Steifschotige Rauke. Гризе́н (Мк.)

Solanum nigrum L. Schwarzer Nachtschatten. Слинник (Кс. ягоди з памяти викидают) — Писли́нець (УР.).

Solanum tuberosum L. Kartoffel. Erdapfel. Карто́ха (Дм. Хреп. Яз.) — Карто́х (Кре. Замч.) — Ґардо́х (Бу. вче́ра ґардо́х, ни́нї ґардо́х, коб не ґардо́х, то́бим здох) — Карто́хле (Мил.) — Ґалґа́н (М. в. „давнїйше картохлї називали, „ґалґа́нами“: іду ґалґану́ копа́ти“) — Карто́па (Дер.) — Баґаля́с (Зап.) — Біб земльови́й (Ласк.) — Земльовий біб (коло Бер.) — Бараба́ля (РМ.) — Бараба́ня (Пдл. Зак.) — Бараба́н в (Островчику $^3/_4$ милї від Закомара) — Бульба́к (Pin.) — Бульба́н (С. н. Либ.) — Бульва́н (Брм.) — Бульма́н (Либ.) — Бу́льва (До.) — Бу́ля (Л.) — Бараба́й (Т. plur. бараба́ї) — Бандз (Хильч.) — Бо́льба (Кам. л.) — Земля́нка (коло Бучача) — Зїма́к (Св.) — Зїмя́к (Гн.) — Бу́льба (Opix.) — Земля́к (Рж.) — Ріпа (Т.) — Карто́хель (Верб. вели́кий карто́хель) — Кромпель (Лем.) — Ґруля (Лем.) — Дземяк (Лем.) — Зимяк (Pi.) — Земляк (Петрухова Воля) — Кро́мпель (УР.) — Тромпа́к (УР.) — Бандура (УР*.) — Бандурка (УР*.) — Ґруля (УР*.) — Марика́нка (УР. бульба американьска = гамерицька).

Sonchus. Gänsedistel. Мо́лоч (С.) — Свинна́к (Уст.) — Свинак (Бон. Лем.).

Sorbus aria Crz. Mehlbeerbanm. Воне́к С.в.) — Смердяк (Лем.).

Sorbus aucuparia L. Vogelbeerbaum. Оряба́ (Зак.) — Горобина (Укр.) — Скору́х бі́лий. Скрух бі́лий (Крс.) — Ореб (Стр.) — Горо́бба (Конющків коло Бродів) — Рябина (Рад.) —

Ряб (Гру.) — Реб (Конюхів) — Вора́ба (Лбл.) — Орєби́на. Орєб (Кру.) — Го́рба. Го́рбина (Гі.) — Ря́бчик (Пол.) — Во́рба (Глиньс.) — Ограба (Ч.) — Ора́ба (О.) — Шкору́х (РМ.) — Скорушина́ (Л.) — Скорух. Скорушина (Лем.) — Юд (Лем.) — Юдик (Лем.) — Юдина (Лем.) — Скору́ха (УР.) — Юд (УР.*).

Spiraea ulmaria L. Wiesen Spierstande. Підо́рва (Крп.).

Staphylea pinnata L. Pimpernußstrauch. Клекі́чка (Стру.) — — Клекіти́на (Пдл.).

Stipa pennata L. Federgras. Ти́рса (Покровка, Ананєвский уїзд.)

Sympbytum officinaie L. Beinwurz. Рі́жник (коло Янова. „як рі́жа вчи́нит сє, берут тото зі́лє і прикладают). — Жива кість (Лем.) — Костіваль (УР.).

Syringa vulgaris L. türkischer Flieder. gemeine Syringe. Бу́зє (Сос.).

Tagetes erecta Willd. aufrechte Sammetblume. Купчєнка (Д.) цвіти неповні: Цю́прики (Пдл. nom. sing. цюприк; цвіти повні: Повнюхи́ (Пдл. nom. sing. повню́х) — Поню́х (Сж.) — Повня́к (Ско.) — Фаврушка. Фраірушка (УР.*).

Tagetes patula Willd. gemeine Todtenblume. Чорнобри́вка (Др.).

Tanacetum balsamita L. Balsamkraut Marienkraut. Frauenminze. Пе́левонь (При.) — Пелево́нє (ВМ.) — Кару́піль (Кру.) — Калу́фер (Гл.) — Кару́пір (Ож.) — Марімята або Калупір (Лем.) — Калупір (Лем.) — Калу́пір (УР.) — Кару́піль (УР.).

Tanacetum vulgare L. gemeiner Rainfarn. Кори́ворот (Л.) — Воро́тиш (К.) — Навратнік (УР.*) — Навраток (УР.*).

Taraxacum officinale Moench. (Leontodon taraxacum L.) gemeiner Löwenzahn. Ба́бки (Брод. plur. tantum; декуда коло Львова зовуть сю ростину невластивим іменем „цикорія“ (sic!) а в Дрогобичи місті „му́жеска вірність“, „хло́пців любо́в“, „дівоча ста́лість“ натякуючи на невірність в любві, котра мов иноді так трівае, як головки одцвивші тої ростини, що за найлегшим подувом вітру розлїтають ся). — Кульба́вка (Ж.) — Ба́ба-куль (коло Підгаєц) — Майк (Стїб.) — Слїпа́ тю́тя (С. б.) — Мо́лоч ди́кий (УР.) — Купала (УР.*) — Пупава (УР.*) — Пупова (УР.*) — Помпава (УР.*) — Кульба́бка (УР.) — Кульба́бок (УР.).

Taxus baccata L. gemeiner Taxbaum. Roteibe. Тисина (Лем.).

Thymus acynos L. (Calamintha acinos Clairv.) Feld-Bergminze. Муращівни́к (Крс.).

Thymns serpyllum L. Feld-Quendel. Цє́брик. Цє́пчик (Глиньс.) — Чабрик. Щабрик (Лем.) — Мацеридушка (УР.*).

Tragopogon pratensis L. Wiesen-Bocksbart. Пражівник. Пражец (Лем.).

Trifolium. Klee. Кома́нка (Крс.) — Коню́шка (С.) — Конюши́на (С.) — Конюши́ця (С.) — Ле́щок (Стр.) — Ляшка (Стр.) — Кони́чина (Стр.) - Ка́мари́чина (коло Рави Рускої) — Комани́чина (С.) — Куманич (Зам.) — Тріфой (РМ.) — Комашина (Оп.) — Комаиця (Ван.) — Кунич (Ван.) — Конич. Коніч (Лем.) — Ле́щок (УР.) — Требич (УР*.) — Трепикони́на (УР.*).

Trifolium ochroleucum Jacq. blaßgelber Hasenklee. Іва́н голова́тий (Крс.).

Trifolium rubens L. großer Bergklee. Сисавка або Дикай конич (Лем.).

Triticum repens L. (Agropyrum repens). Acker-Quecke. Перієва́тка (В.) — Пирва́тка (Яв.) — Перева́тка (Мал.) — Перниця (Лем.).

Triticum spelta L. Dinkel-Weizen. Spelz Оркіш (Лем. має дві гранки).

Triticum. sp.? Санопша (Мац.) має шість гранок.

Triticum vulgare L. gemeiner Weizen var. Triticum aestivum L. Bart- oder Sommerweizen. Волоха́чка (Бу.) — var. Triticum hibernum L. Kolben- oder Winterweizen. Пшени́ця гладка́ (Бу.) — Голька (УР.*).

Trollius europaeus L. europäische Trollblume. Engelblume. Бульбу́к (Во.) — Бри́тваничк (Ж.) — Бертві́нок (Мяк.) — Бретві́нок (Пл.) — Воло́ве о́ко (Бу.).

Tulipa Gessneriana L. Gartentulpe. Далі́пан (Брщ.).

Tussilago farfara L. gemeiner Huflattich. Білпух (Бли.) — Біу́пушок (Лем.) — Солодке опуша (Лем.) — Бі́лі листки́ (УР.) — Білий лопух (УР*.).

Typha. Rohrkolben. Кияши́на (Крс. а палки = Кияхи́) — Рогіз (К. з рогозу́ роблят кобелї. Зак. Мач.) — Кияки́ (Мк.) — Кобели́на (Хт.) — Ди́ка кукуру́дза (Хт.) — Логожи́на (Кв.) — Глуш (Сем.) — Шалина або Палки (Ван.) — Шаш (УР.) — Чорний саш (УР.*).

Ulmus campestris L. gemeiner Ulmenbaum. Ильма (См. Ев. — Илем (УР.) — Илим (РМ.) — Млад (УР.).

Ulmus effusa W. Trauben-Rüster. Бе́рест (Стан.).

Ulmus montana With. Bergulme. Полóвяз (УР.).

Urtica. Brennessel. Кропúва пекýща (Стр.) — Покрúва (Брщ.).

Urtica dioica L. grosse Brennessel. Кропúва пекýща велúка (Стр.) — Жаливýха (Стр.) — Велúка жалúва (УР.).

Urtica urens L. kleine Brennesel. Жúгалка (Зак.) — Жгáвка (Кол.) — Пекýчка (Либ.) — Кропúва пекýща малá (Стр.) — Гúжавка (Замч.) — Жалúва малá (УР.).

Ustilago. Brand. Головéнька (Ву.) — Снїт (УР.).

Ustilago maydis Lev. Maisbrand. Beulenbrand. Бáба (коло Бучача) — Дúка бáба (коло Товмача) — Табака кукурýзяна (коло Болехова, снїть на кукурудзї).

Vaccinium myrtillus L. gemeine Heidelbeere. Черníця (Мил. Лбл. к. Льв.) — Яфúна (Т.) — Яфира (Лем.). — Борівка (Ріп. Ван.) — Боровниця (УР*.).

Vaccinium oxycoccos L. Moosbeere. Бугаї (Крс. plur. tant.) — Журавлúни. Журавúна. Журавúнні ягоди (Виш.).

Vaccinium uliginosum L Morast-Heidelbeere. Лозéнка (Крс. plur. лозенкú; листєм подабає на лозу. „Лозою“ зовуть тут верби Salix cinerea L. i Salix aurita). — Лохúня (Бу. на патичках росте розложисто). — Чóрні ягоди (Рек. Підг.) — Піякú (Радом. plur. tantum).

Vaccinium vitis idaea L. Preisselbeere. Борúна (Крс. plur. борúнн). — Брусníцї (Верб.) — Бруслúна (Роздж.) — Форостїнки (Мал.) — Кáмянка (Підг.) — Кáмениця (Ском.) — Камінцї. Камянкú (УР.).

Valeriana officinalis L. gemeiner Baldrian. Hexenkraut. Болячкове зїлє.

Valeriana tripteris L. dreiblätteriger Baldrian. Зворóвий лист (Крс.) — Зворовéц (Крс.) — Зворівнúк (Крс. листє прикладають від рýбаної рáни).

Veronica chamaedrys L. Gamander Ehrenpreis. Зрáдник (Мк.) — Гáдяче зїлє (Лук. н.).

Veratrum. weiße Nießwurz. Germer. Чемірníця (Хит.) — Чемір (УР.).

Verbascum. Wollkraut. Дївинá (Уст.).

Viburnum lantana L. wolliger Schneeball. Вордóвина (Стру.).

Viburnum opulus L. gemeiner Schneeball. Калúнка (Крс. де инде „калина“ з придавкою в поезиї: черлена, червóна, червонна) — Калиннна (Лем.) — Калúнка (УР.) — Свіба (УР.* што на свібі наросне, ягідки, як грозно: Каленúна).

Vicia. Wicke. Ляд (Дов.) — Орóшець (С.) — Лядник. Лядик (Лем.) — Вúчка (В.) — Вúка (ЛК) — Вúчка (Ріп.) — Лядник (УР.*) — Горóшець або Ленчанúця (УР.)

Vicia faba L. Saubohne. Buffbohne. Струковúй біб (коло Бережан) — Біб струковúй (Ласк.).

Vicia hirsuta L. rauhaarige Wicke. Вязелéць (Стр.) — Горóшок пóтєчий (Ж.) — Вóлок (Стр.) — Звязїль (Мач.) — Кáпа (Кру.).

Vicia sp.? Гúньок (М.) — Ганьóк (коло Кальварії).

Vinca minor L. Kleines Singrün. Immergrün. Bärwinkel. Баравúнок (Мал.).

Viola tricolor L. Stiefmütterchen. Мáржєчє зїлє (Ж. в соли дають маржинї (скотови, худобі), аби ся правила). — Берладúнка (Мк.) — Порýшка (Вересиця) — Сиріткú (УР.).

Viscum album L. weiße Mistel. Мітлá Стр.) — Віхá (Радом.) — Ямелá (Дев.) — Єловúй бервínок (Л. я) — Гéмел (Бу. росте на сосні) — Гемелá (Замч.) — Гамелó (Боя.) — Замелó (Дал.) — Зелéна гúва (Вм.) — Ямела (Ван.) — Чортове помело або Ямелина (Лем.) — Омелó або Помелó (УР.).

Vitis vinifera L. edler Weinstock. Лозá вúнна. Вúнниця (УР.)

Zeya mays L. Kukurutzpflanze. Пшеничка (Конотіпщина) — Пшінка (Конотіпщина) — Кукуридза (Лем.) — Кукуриця (Лем.) — Тендериця (Лем.).

Zinnia elegans Jacq. Schöne Zinnie. Собрúнка (УР.).

з) до терминольоґії природописної.

Багáч (Радом.) смолове дерево для підпалу.

Багнята (Оп.) — Багчїти (УР.*) — Багнїтки (УР.*) — Багнята (УР.*) — Багнятка (УР.*) Kätzchen der Bäume.

Багрянїти (Гр.) eine bräunliche oder rötlichgelbe Färbung annehmen. багрянїв жúто = половіє, бренить.

Базé (Бор.) — Базїнка (Остр.) amentum.

Бак'áя (Радом.) або Балка = яруга.

Бамберка (бамбарка) з клокічки (Лем.) Früchte der Pimpernuß. (Staphylea pinnata).

Бамбульки на ґрульовинї (УР.*) Früchte am Kartoffelkraut.

Бандзовúня (Хильч.) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze.

Бахму́тка (Город.) сіль у Екатеринославскій ґуберніï з Бахмутского повіту.

Белькота́ти (Пдл.) kaudern, kollern (vom Truthahn) Ги́ндик белько́че.

Бздунче́ти (Пер.) summen. хрущ бздунчит.

Билянка або Бандурчанка (Лем.) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze.

Би́рка (Д.) amentum, Kätzchen.

Бі́лиця (к. Стан.) weißer Ton.

Більмаки́ (Стрч.) очи заяця.

Білток (Лем.) Eiweiß.

Близни́ця (Город.) дерево, з котрого пня в низу виростають два конарі, нїби окремішні пнї.

Блищеки́ (Угр. г.) блищаки plur. tant. Eisblinken, Schneeblinken.

Бо́берка (Фіть.) plur. бо́беркы Kätzchen, amentum, julus.

Бобовя́нка. Бобови́ня (Жовк.) — Бобови́не (Кол.) Bohnenstengel (samt Blättern).

Бобулькы́ вільхо́ві (Сгрв.) Erlenzapfen. Бобульки вільхові варять в горшку і мочать в тім одварі верети на мішки.

Бовту́н (Радом.) verdorbenes Ei.

Богу́н (Гл.) Magen.

Бокові́ зу́би (Єв.) Eckzähne.

Борля́к (Крс.) Борля́нка (Д.) Kehlkopf.

Бортло́ (Кіц.) дуплаве дерево, дупло hohler Baum, Baumhöhle cf. борт.

Бо́уш (Стрв.) Eingeweide, потрух.

Боци́стий (Сопіт) бочистий mit weißen Seiten. воли́ боци́сті = бурі або чорні з білими боками.

Бро́хати ся (Город. брёхати ся) plätschern. бро́хає ся ри́ба в воді́ der Fisch plätschert im Wasser.

Бугу́н (Крс.) Magen.

Бугу́тень (Либ.) Magen, Dickdarm. з бугу́тня роблят сальцесони.

Бу́дька (Ер. Вол.) Zapfen. будьки́ у сосни.

Бу́кати (ВМ. Херс.) brüllen. бу́кає в лу́зї гупа́йло in der Wiese brüllt der Moorochse. (Botaurus stellaris. Rohrdommel. pol. bąk čech. bukač).

Бульбані́вка (Семег.) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze (бульба́н).

Бульби́не (Гр.) натина бульби.

Бульвя́нка (Гру.)] або Матя́на (Б.) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze.

Бури́стий (Стрв.) graubraun. Звіра́к бури́стий der Wolf ist graubraun.

Буркота́ти (Брод.) girren. го́луб бурко́че.

Бурча́ти або Буни́ти (Шол.) summen. хрущ бурчи́т або буни́т.

Бутїти (Стрв.) brüllen, бекати. бугай бути́г.

Варю́га (Стрв.) яма велика, глубока дебра.

Вербя́ний хроба́к (к. Льв.) Kätzchen, amentum.

Верші́дь (РБ. genit. вершеди) яруга поросла ожинником, малинником і всякими корчами.

Веселі́вка (Шн.) Весні́вка (Яс.) Regenbogen.

Веснулькы́ (Крс.) Веснянкы́ (Кол.) Sommersprossen.

Ви́ворот (Город.) Rahne.

Вилка́тий (Стрв.) gabelig. вилка́та со́сна.

Ви́сла (Грибовичі к. Льв.) розлив водний, розлив ріки. тепе́р ви́слів (місто: висе́л) нема́, то нема́ і риб.

Висло́я (Бс.) розтока.

Ви́тинок (Жур.) дик в другім році.

Вівця́ (Гі. plur. вівцї) Kätzchen der Weide, amentum.

Відгу́зна ки́шка (Стр.) Afterdarm.

Відлега або Ві́длег. Ві́дмек (Б.) відлига, відольга.

Вітка (Бу. Радом.) Rispe, panicula. ві́тка просяна́ Hirsenrispe.

Волосожа́р (Укр.) coma Berenicis, Haar der Berenice.

Во́ркати (Жад.) — Ва́ркати (Жад.) — murren, miauen. во́ркає або ва́ркає кіт.

Ву́да у риби (Бар. Не. В.) Fischkiemen (nom. sing. ву́до).

Ву́крий (Стрв.) ranzig. ма́сло ву́кре або вукрова́те. звукрова́тїти ranzig werden.

Гаде́к (Гл.) Reptilium.

Гайно́ (Єв.) гнїздо білицї, куницї. гайно́ ма́є биля́ця.

Гаме́ле (Єрм. В.) Klumpen. їдна́ гаме́ле сні́гу ein Klumpen Schnee.

Га́ска (Дрог.) або То́лок (Кс. Дрог.) Salzstampfe. Stampfe. Ші́дгас (Кс. Дрог. Blanksalz.

Гичен (РМ.) Stengel samt Blättern. гичен велики́й у бараву́лї (cf. гика, гичка, гиче).

Гли́вий кінь (Бу.) бураво-жовтий.

Гливки́й (Гл.) schmierig.

Глий (Гл. gen. Letten.

Голо́дне по́ле (Крс.) ein magerer Boden. Ситне́ по́ле ein fetter Boden (fetter Acker).

Голодня́вка (Сл.) у корови запале місце між клубами.

Голомпа́к (УР.) Голопу́з (Стрв.) nackter Nestvogel.

Гоми́ґа (Стрв.) Klumpen. гоми́ґа ле́ду Eisscholle, брила леду cf. russ. комъ, комокъ.

Гомі́лка (Др.) — Гомівка (Ж.) — Голі́нка (Крс.) Schienbein, tibia.

Гормузи́ (Жад.) Glaskoralle. гормузи́ = паціркн.

Горне́тко з медом (Жад.) Honigzelle.

Гружа́вина (Яс.) грузке місце.

Гуза (Радом) das breitere Ende des Eies. Но́сик das schmälere Ende des Eies.

Гу́пати. Гу́пнути (Пр.) brüllen пр. гу́пало гупнув der Moorochse (Botaurus) brüllt.

Гу́рка або ке́сстка (РМ.) Steinkern. гу́рка у шкору́ха.

Гурма́нча (коло Турки. plur. гурманча́та) топка. 2) котик (пр. верби) Kätzchen.

Гу́ся (Дідушисї. Сїхів) Kätzchen, amentum. Гу́сятка на лозї, на ги́ві (Бу.) Гусятки́ (Вар.) Гу́сята (Верхр.) Гу́сята. Гусятка (Дев.) Kätzchen, amenta, juli.

Ґардоши́нв або Бандили́нв. Банди́лв (Бу.) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze.

Ґда́чка (Хот.) Ґе́ґавка (Хот.) Kehlkopf.

Ґирла́нка (Др.) горлянка. гартанка.

Ґлеме́й (Гл. genit. ґлеме́ю) Letten.

Ґу́ша (Кіц) Beule; Auswuchs; Kropf.

Двірна́ ки́шка (См.) intestinum rectum, Mastdarm.

Денча́нка (УР.) intestinum coecum, Blinddarm.

Дзядики (М.) die reifen Fruchtköpfe der Klette.

Доротна кишка (УР.*) Дупна кишка (УР.*) intestinum rectum. Mastdarm.

Дране́. Дрань (Радом.) луб дертий, з котрого робляг кошелї.

Дрень (С. С. genit. дрени) Mark.

Другине́ц (Кар.) другий рій. Третине́ц третїй рій. третій раз пуска́ют роя́ третинця́:

Живи́ця (Город.) „смола́, що тече́ з живо́го дерева“ Harz (живъ+ица).

Жилюхи́ (утворене; nom. sing. жилюх) підстегня Krampfadern des Unterschenkels, varices cruris.

Жир бу́ковий (Стрв.) Buchnüsse (жир в галицк. Fraß в українськім Fett. жи́рний fett).

Жмелі́ти (Бл.) summen. Водоно́с жмели́т die Schlammfliege (Eristalis tenax) summt.

Жолу́док у вола: 1) по́цало Wurst, 2) чипа́к Haube, 3) румеґо́ або кни́ги Psalter, 4) кляґ Labmagen (УР.).

Жо́лудь (к. Льв.) Eichel. gen. fem. бога́то жо́луди. бога́то жо́лудий. жо́лудь gen. masc. (Бор., Лани польскі, Кам. стру. Мшана коло Городка) genit. plur. жо́лудів. жо́лод (Гл.) богато ест жолода з ду́ба.

Жумоті́ти (Ож.) Жуми́ти (Пдл.) summen. жумоти́т або жумит хрущ.

Забзича́ти (ВМ.) summen. забзичи́т му́ха.

Зави́й або Ка́занок (Город.) Wirbel. Strudel.

Загли́вистий (Город.) жовтосїрий. гуси загли́вистї.

Задне́на ки́шка (Ст. м.) intestinum coecum. Blinddarm.

Заметелю́ха (к. Льв.) Schneegestöber.

За́мірки (Гал.) verkümmerte Tiere oder Pflanzen. Замірковатий verkümmert. замірковате зе́рно.

За́пад (Гл.) Schneefall. за́пад вели́кий.

Запре́в у кияхи кукурудзи (Стр.) die langen, herabhängenden Narben am Maiskolben während des Blühens.

Засадни́стий (Жур.) untersetzt. засаднистий кінь.

За́сув (Пн.) засунений берiг.

Защі́тити ся (Крс.) dicht wachsen (vom jungen, aufwachsenden Gras). защі́тит ся трава́ на ве́сну im Frühliug wächst das Gras dicht empor).

Звіра́к (Стрв.) вовк, Wolf. eigtl. grosses Tier.

Звірка (Ж. Ул.) Tier, kleines Tier. ко́жда звірка.

Здре́чко́ (РМ.) gen. neutr. Pupille.

Здрійко (Ѳв.) Augenstern, Pupille. Одно здрійко. оба́ здрійка.

Зелени́на (Стрв.) Grünzeug.

Зелепу́ш (Яс.) зелені сливки або черешнї.

Зерни́чка (Город. plur. зерничкй) дерево овочне, що виросло з насіня, не щіплене. Зерні́вка (Брод. plur. зернівкй) item.

Зикоті́ти (Оп.) summen, schnurren. зикоти́т понад вікно́ тьма.

Зї́ви або ву́да у риби (Тор.) Fischkiemen.

Зоряни́стий (Сопіт) пр. вівця́ зоряни́ста = чорна з бі́лою плямою на чолі. — зоряни́стий кінь (Орв.) чорний, на чолі біла пляма.

Зро́йок (коло Сок. genit. зройка́) другий рій.

Зя́бра (Т.) Зьо́бра branchiae, Kiemen.

Іглиці (Радом. nom. sing. іглиця) Nadeln der Kiefer (und anderer Coniferen).

Ікра (Мац.) 1) Fischlaich 2) Wade.

Кабу́шка (Риб.) Lache. Tümpel, мочило.

Ка́гнец (Єв. genit. каганця́) patella, Kniescheibe.

Кала́тати (Замч.) klappern. Бу́сьок кала́тає.

Калюхи́ (Ж. РМ.) Келюхи́ (Др.) — Потрухи́ (Ж.) — Почки́ (Ж.) Gedärme.

Ка́панка (Єв. plur. капанки́) Tüpfel.

Кешели́стий (УР.) сорокатий, білий і чорний, білий і червоний.

Кишка груба (УР.*) intestinum crassum Dickdarm. Ки́шка дупна (УР.*) intestinum rectum, Mastdarm.

Кишка дворня. Кишка двірня або задня (Лем.) intestiuum rectum, Mastdarm. Кишка днова або дньова (Лем.) intestinum coecum, Blinddarm. Кишка крива (Лем.) intestinum colon, Grimmdarm.

Кіявкати. Кіявчати (УР.) krächzen. кавки кіявчат.

Кла́мкати (к. Льв.) кланцати. сова́ кла́мкає дзьо́бом.

Кле́пати (Гл.) klappern. бу́сько кле́пав писком.

Кова́к (Гл.) Hauer. plur. кова́ки. Кло Eckzahn. дві кла.

Клубакува́ти (Єрм. В.) Wellen schlagen. вода́ клубаку́є = бє фалями.

Кни́ги (Крс.) Psaltermagen, omasum.

Коверня́к (Цвітова коло Буч.). Коверня́ка. Коверня́ґа пень ґузоватий, knorriger Baumstrunk.

Кокорудзки сосни (Ван.) Kieferzapfen.

Кокóтики на вільсї, берéзї... (Кам. л.) Кокóци (Кам. л.) Kätzchen, amenta.

Конични́ско (Шдл.) Kleefeld.

Копи́т (Радом. gen mascul.) Копи́то (к. Льв.) Копито́ (Ж.) Huf.

Корна́га (Обор.) knorriges Holzstück. knorriger Baumstrunk.

Корна́тка (Кіц.) долїшна часть пня з коренем обогнилим,

Корне́ґа (Стрв.) ein Baumstrunk samt Wurzel; Wurzelstock.

Ко́тик (Кам. стру. Виш. plur. ко́тики) Kätzchen, julus, amentum. Котики (Кер.) Ко́тки (Радом.) Kätzchen.

Ко́тляхи (Скам. nom. sing. ко́тлях) Ко́тях (Тарт.) amentum.

Кошу́т (Від.) биль разом з листєм у кукурудзи без шульків.

Кра́мне пірє або Кра́мщина (Зак.) блестячі пера крильні у качура die metallisch glänzenden Flügelfedern des Enterichs.

Кра́нка (Гл.) Rispe. кра́нка про́са.

Краси́стий (Гі.) buntgefleckt. дзьо́ґлик ма́є кри́ла красисті.

Крєкоті́ти (Кіц.) krieken, piepen. В бо́ртлї крєкоте́ дїти подовби́дерева: каза́ла ма́ма мовча́ти.

Кри́ги з ме́дом (Жад.) Honigwaben.

Криничи́ско. Криничи́ще (Стан.) Quellengebiet.

Кру́кати (Мач.) krächzen. крук кру́кає.

Крупяни́й сніг (С.) Schneegraupen.

Крухова сіль (Лем.) Steinsalz.

Курі́вкати (Каменоподільска губ.) ein eigentümliches Getöse von sich geben (v. Kranichen). журавлї курівкають.

Курна́вий (Гл.) krüppelhaft.

Кучма́рки вадь Шутки́ (УР.) Kätzchen.

Лапуши́нє (Гл.) Lieschen, шумелинє.

Ласи́стий. Ла́стий (УР.) schwarz. вівця́ ласи́ста.

Ледови́ця (Зак.) Glatteis.

Липа́нда (Либ.) Harz, живиця, смола.

Лоба́к (С.) Лоб (С.) kopfgrosser Rollstein. Лобище Ort, wo solche лоби́ oder лобаки́ abgelagert wurden.

Лома́дже (Гл.) Reisig, Форост.

Лопа́тка (УР.) legumen, Hülse.

Луковáтий кінь (Жу́р.) eingesattetes Pferd.

Лупа́тий (Город.) mit Glotzaugen. лупа́та сова́.

Лути́ця (Город.) сосна́, у котрої богато стрижіня а мало оболони.

Ля́жка або Ку́льша (Город.) Hüfte.

Маку́рка (Єв.) Mohnkapsel. дві маку́рцї.

Мали́к або Маликоватий кінь (Скн. н.) що має яму на карку; як згине малик, не тримай коний.

Маму́ха (Стрв.) Flaum, Dunen. мошок на груди і з межи ніг у птаха. гу́сєча маму́ха. таке́ мягке́, як маму́ха. cf. мох.

Манюк (Жур.) кінь з ґанчом: має між лопатками долець ein Pferd mit einem Senkrücken.

Матúна або Бульвúнка (Добр.) Stengel mit Blättern der Kartoffelpflanze.

Медовá падь (Город.) Honigtau.

Мúнька. Шýтка. Мúцька (УР.) Мúцка (Яс. plur. мицкú) Kätzchen, amentum, julus.

Мúркати (Пдга.) hin und her bewegen, wedeln, wippen. Клинец (Motacilla) мúркає фостóм.

Молóти (Шол.) в значеню: рухати скоро (о язиці) приміром: уж молóв жалóм (жалó = язик ужа, людом хибно уважаний за жало, котрим уж кусає).

Мýлька (С. б. plur. мулькú). Мíлька. Мóлька (Кієвщ.) маленька риба, ganz kleine Fische verschiedener Arten.

Мушнé (Кол.) Fliegen. Оводнé (Кол.) Bremsen.

Мяз (Жовк.) Вялинó (Риб. gen. neutr. nom. plur. вялина). Вялина (Риб. gen. masc. і fem.). Вель (Сол. Підгородці gen. fem.) cf. čech. sval. Muskel.

Нать (С. в. УР.) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze. Ябка на нати (С. в.) Kartoffelbeeren.

Носавкú (Рудники, приселок. Перекопець) Nasenlöcher.

Обводúстий (Кос. на Оп.) kreisförmig.

Облýй (Город.) лід, що топить ся і обливає галузе на деревах. — объ+ли+ъ).

Обрíсть (Б.) Jahresring (bei Bäumen). цілá обрíсть.

Одрiб. Отрiб (Крс. Др.) Eingeweide (cf. жтрока intestina).

Одходóва кишка (Лем.) intestinum rectum, Mastdarm.

Опар (Стан.) eine sumpfige, im Winter nicht zufrierende Stelle.

Осмóл (Радом.) в дереві (сосні) смолові місця.

Острижúнок (При.) Mark.

Пáдалниці (Ос.) хробачливі овочі, що спадають.

Пáнуш (РМ.) die Kolbenscheiden der Kukurutzpflanze, шумелинє.

Пасúстий (Стан.) що пасú мáє, gebändert.

Пастáя (УР.) legumen, Hülse.

Патерýха (Чортк.) Gebitz, повришене листє тютюнове; Пасúнє (Чортк.) Glitz, листє тютюну у долу.

Перебéрдиня (Радом.) смільняки вибирані місцями з трухлого дерева.

Перебéрдовате дерево (Радом. сосна, дуб,...) не зовсім трухле дерево, місцями здорове.

Писконíти (УР.) або Мартувáти (УР.) о ґотурі, тетері. писконúт або мартýє.

Пишковáти (УР.) Blutfedern bekommen. голомúак пишкýє або порáстать в пишкú.

Пияк. Піяк. Пиявка (УР.) Speiseröhre.

Пívкати або грати (Яс.) Ґóгур пívкає на полéнцї.

Пívорити (Кіц.) piepen. пívорили лúлики die Fledermäuse piepten, gaben einen piependen Ton von sich.

Підгáлустий (Ляхв.) підгалузистий. підгáлуста берéза = лише в самій горі розгалужена береза о пни поєдинчім.

Підтóчина (Пдлт. Яс.) кертовинє, хідники в землі, що підтічка (Talpa europaea) нарив.

Пікотúти (Кам.) piepen. мíдиць пікотúт die Spitzmaus piept.

Пірнáк (Піс. Ям.) молодий птах пр. воробець, що ледве убрав ся в пірє (ледве опірив ся).

Плáвистий пес (Стрв.) Wasserhund, ein Jagdhund, der abgerichtet ist, in's Wasser zu gehen, um daraus geschossene Vögel oder andere Tiere zu holen.

Плївá (Стрв.) dem. Плівкá dünne Haut.

Плюснá (Город.) Mittelfuß, Sohle.

Пóвхта. Пóхта (Єр. В.) баюра, болото, Lache, Tümpel.

Пóкладок (Стрв.) яйце.

Покосúчити ся (Стрв.) wörtlich: sich mit Blumen (косицї) schmücken. Покосúчили ся вікна die Fensterscheiben bedeckten sich mit Eisefflorescenz.

Полотенко (УР.*) у качки, гуси Schwimmhaut der Ente, der Gans, полотенце.

Порíчина (Стрв.) поле положене над рікою.

Посюркú стали на тїлї (Гр.) es druselt, es entstand die sosogenannte Gänsehaut.

Потрухú чорні (ВМ.) Leber. Потрухú óлі (РМ.) Lunge.

Почкú (РМ.) Nieren. пóчка Niere.

Почкú у éблуцї (РМ.) Kerngehäuse des Apfels.

Прибúдище (Кол.) Aufenthaltsort.

Прúморск (Стан.) ein leichter Nebel cf. psl. примракъ.

Припрінúти (Стан.) рінь нанести знову. знов припрінúла водá (Бистриця) das Wasser bildete wieder eine neue Schotterbank.

Прóсивий (Яс. УР.) гнідий як просо.

Прохідníй (Стан.) in der Bedeutung: schnell, behend, flink, скóрий (Стан.), швидкúй (Стан.) прудкúй (Стан.) прохідна рúба.

Пýгалатиця. Пýгалатичка (Яс.) Kaulquappe, larva ranae.

Пузїнки у верби (УР.*) Weidenkätzchen.

Пулїка́тий (Стрв.) glotzäugig (cf. випулити очи).

Пу́пінка (Яс.) Knospe.

Пу́ршавий (Гл.) verkümmert, elend. пу́ршаве те́ля, пу́ршаве де́рево.

Раковѝна (Кобаєвичі лоло Рудок) Torf.

Рапа́к (С. в.) костурбак, рапатий кий.

Ре́вало або Рико́вище (УР.) Brunstzeit (des Hirsches).

Рі́пицє (Ста.) der Knochenteil beim Schwanze, Inbegriff aller Schwanzwirbel. урі́зав во́лосени аж по рі́пицю.

Розверте́па (Стрв.) gähnende Schlucht.

Розкара́чка (Радом.) Gabelzweig.

Розстрепі́ханий (Угр. гор.) розтельбушений, zerzaust.

Рун. Ру́нок (Пдлт.). Ру́нчє (Яс. УР.) Nadeln der Coniferen, Zweige samt Nadeln der Coniferen. смере́кове ру́нче. смере́ковий рун.

Са́ґатий лі́с (Город.) високодеревний, високопенний.

Свиняковáта сосна (Город.) сосна, що має малий стрижінь а богато оболони.

Свїті́вка (Яс.) світова зірниця.

Силя́ти сіль (Кс.) ausbähren. Оскѝпице з греблом (Кс.) Ausbährkrücke.

Сите́ць (Тисьм. genit. ситцю́) дрібна рінь.

Сичівни́к (Др.) Harnblase.

Ски́ра (Гру.) Rinde. Корина́ (Гру.) Borke.

Скле́зє (Стрв.) Kluft, Fels. склезина. склеза.

Скри́гати (Зак.) ein eigentümliches Getöse von sich geben. бусько скри́гає, ся́вкає.

Скрут в ріцї (Яс.) Krümmung des Flußes.

Слимача хижка (УР.*) Schneckengehäuse.

Солони́ця (Орв.) Salzsoole.

Сому́з (РМ.*) Lache. Сому́з вели́кий.

Сорокота́ти (Гр.) schnarrende Töne von sich geben. сорока сороко́че die Elster schwätzt rad. скѣрк cf. psl. скрлка сорока. — свірк, свірок, сверщок.

Соснячо́к (Город.) мала соснина.

Спір (Крс.) Verhärtung.

Сталь твердша від желїза; від стали твердша криця (роблять з неї пильники); від криці твердша дульови́на; дульовина то найтвердша сталь (Жур.).

Стегно (Ж. Кр́с.) Schenkel, femur.

Стекли́сте де́рево (Город.) schlank.

Степі́ря (С. б.) Щепі́ря (С. б.) листє цибулї, часнику і т. п. Blätter der Zwiebel, des Knoblauchs und anderer Laucharten.

Стерли́ця (Радом.) lichte Stelle im Wald.

Стогна́ти (Зак. о ропухах) ein dumpfes Getöne von sich geben (von Kröten). черепу́хи (т. є. ро́пухи) сто́гнут.

Стовпця́ ітѝ (Зак. о комарах) in Säulenwolken tanzen (von Stechmücken). Комарі́ іду́ть стовпця́ми або гра́ють стовпця́. die Stechmücken bilden in der Luft tanzend Säulenwolken.

Стри́ґи (Гр.) Blattrippen. вусе́льники з'ї́ли капу́сту — но но стри́ґи стоє́г.

Стріж (Мац.) Сріж (Верхомля) замерзлий лїд на ріцї.

Стружéн (РМ.) бадило кукурудзи.

Стру́нка (Кал.) Zahnlücke.

Стрєгави́ця (Гл.) багно, де може застрячи.

Сїменки́ (Гр.) Sommersprossen. Сїменкова́тий (Гр.) mit Sommersprossen. сїменкова́та дівка.

Сули́ґа (Пдл.) Oberschenkel, femur.

Та́бала або Табала́ (Сем.) Haufe, Schaar, Schwarm, гурма. та́бала воро́н, кавóк plur. та́бали.

Теле́чка (Жур.) злоги у корови. коро́ва з теле́чки не ма́є молока́.

Ти́рса (Говилів коло Хороствова) Torf (тирса = в Херсонщинї трава Stipa pennata).

Тирха́вiти (Яс.) verkümmern.

Токо́вище (Яс.) або Игро́вище (Яс.) місце, де токує або грає ґотур.

Торкотї́ти (Пчн.) zirpen (von der Maulwurfsgrille). медведю́х торкоти́г або куркоти́т.

Торс (Торговиця) Torf.

Точи́льник (Стр.) червак, що точит землю або порохно. Insektenlarve, die in der Erde oder im Holzmoder lebt.

Трискавиця (Сок.) Donnerwetter.

Тро́щє (Вовч. Гл.) троща, очерет cf. трость, тростина, трістє.

Трупехнї́ти (Стру.) Струпехнї́ти (Стрв.) vermodern. де́рево трупехнї́є. трупехни́вий moderig.

Тру́ськати сє (Знесїнє к. Льв.) gründeln. ка́чка тру́ськає сє.

Трясни́ця (Яв.) febris.

Тулїйка (Груш. В.) Blutfeder.

Ту́рма ове́ць (Стан.) купа гонених овець.

Туш (Стрв.) тїло без голови, без рук і без ніг.

Хаба́т (Єрм. В.) plur. хабати́ Unkraut. Хабате́ collect. ду́же хабате́ = богато хабатя, богато хопти.

Хле́ґа (Кам. вол.) плюта. dauerndes Unwetter, kotiges Wetter.

Хмели́не (Монастир коло Бродів) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze.

Ховп (Вовч.) Hügel.

Хо́ди у коня́ (Жур. у конярів) Füße (beim Pferde).

Хру́стка (Терн.) Knorpel (in der Vulgärsprache der Wiener: Kruspel).

Хрєщ (Єв.) gener. masc. Knorpel deminut. хрєщо́к.

Цвик (Херс.) Huhnzwitter.

Циба́х (Кал.) plur. цибахи́ = стрілки́ цибулї.

Цигилёна (Город. місто: суголїнна) у люду: tibia, Schienbein. (в науковій термінольоґії вираз „суголїнпа“ може означати fibula, Wadenbein).

Цикота́ти (к. Льв. Лем.) piepsen. птах цвкоче.

Цо́моль (Угр.) Klumpen. цо́молї ле́ду, землї. цо́молї в мясї cf. čech. žmol.

Ця́мати (Верхр.) — Ця́мкати (Дов.) — Цьо́скати (Верб..) — Ця́скати (Л. К. Стру.) natschen. свиня́ ця́має das Schwein natscht.

Чаба́кати (Підл.) schreien (von Perlhühnern). Пантарки́ чаба́кають.

Ча́чка (Виш.) Kehlkopf. Чачкова́ль = з великою чашкою ein Mann mit großem Kehlkopf.

Ча́шка (Б. м.) Knieescheibe.

Чепі́жки (Соп.) під сподом копита у коня тото, що стинають.

Че́рлїнь (Єв. genit. че́рленн) Kernholz namentl. der Eiche.

Чечене́ (Стрв.) Rudel Wölfe, течня, кичня, тічка. вовки́ го́нят сє від Миха́йла до Стріте́ня; тогди́ бі́гає цїла́ чечене́.

Чи́котати (Брод.) zwitschern. воробе́ц чикотит.

Чі́ркати (Кіц.) zirpen. чі́ркают цвірінькй.

Чола́тий (Стрв.) mit hoher Stirne.

Шаламо́ха (Зак.) pileus, Hut (bei Pilzen).

Шва́кати. Швакота́ти (Зак.) kwacken. ка́чур шва́кає або швако́че.

Шелюжо́к (Хильч.) в яйци зародок, Keim im Eier.

Ше́мрати (Теплівниця коло С. в.) kriebeln. ше́мрає по доло́ни es kriebelt mich auf der inneren Handfläche.

Ши́воротень (Стрв.) ein Vogel, der noch nicht gut fliegen kann. ши́воротнї підлїтают, а́ле ско́ро паду́т на зе́млю, не вмію́т ще лїта́ти.

Ши́голлля (Радом. здає ся місто: сугілє) Nadeln der Kiefer und anderer Coniferen.

Ши́пка (Верб. коло Немирова в Яворівщинї) conus, Zapfen.

Шлю́нки (Город.) кишки, Gedärme.

Шу́льок (РМ. Жад. gener. masc.) Шулька (gener. fem. Жад.) Kolben. кукуру́дзяний шу́льок Maiskolben.

Шуста́к (Лешнів коло Брод.) Вуста́к (к. Льв.) Granne arista.

Шу́тка (Кр. plur. шутки́) Kätzchen, amentum.

Щупакова́тий кінь (Жур.) dünnbauchig, з тоненьким кадовбом.

Щу́тка (С. С. — См.) Käzchen, amentum.

Яблічко (Др.) Knieescheibe.

Ягідки́ (Крс.) hervorstehende Knochen unter den Augen; Jochbeine; Wangen.

Ярмина́ (к. Стан.) Ярми́на (Яс.) Wamme, у вола, у корови.

Ятри́стий (Обор.) що скоро ятрить ся. ятри́сте тїло.

Ящик слимако́вий (Стл.) Schneckengehäuse. Ящики жабячі (люд думає, що в шкарубах Anodonta, Unio і т. п. сидять молоді жаби. — ящик властиво: Behälter, kleines Gefäß rad. им, яти).

Ємлі́вка (Липовиця). Імля́чка. Мля́чка (Довг.) = Мрєч (на Чорногорі) dichter Nebel; Sprühregen, cf. мгла psl. мьгла.

Bos taurus.

(Назви волів, коров і пр.).

Воли́: Перия́н (Город.) бик з білими полосами по боках. — Козі́й (Город.) з рогами в зад загненими. — Рожко́ (Город.) віл з гарними рогами. — Голуба́н (Херс.) віл як голуб сивий. — За́яць (Херс.) віл з рогами до гори стремлячими, як заячі уха. — Смоли́й (Зак.) бик смаглявий, гнідявий. — Гали́й (Зак.) чорний бик. — Ки́шель. Кишели́стий віл (Стр.) що має по собі богато плям, плямистий. — Голуби́й віл (Ланч.) як голуб сивий, голубан. — Ружан (Берест.) ружний бик. — Му́ґа (Стрв.) Bulle, Ochs. такий плеканий, як му́ґа. — Му́ря (Опр.) бик мурани́стий.

Корови: Полу́ня (Крс.) корова полова. — Пері́ня (Крс.) корова чорна або сива, в середині біло пасемиста. — Темну́ля (Стр.) корова темної барви. — Звізду́ля або Зоряна́ (Стр.) з бі-

лою „звіздою“ на чолі. „Зоряна“ також корова, що уродила ся до зорі. — Сїро́ха (Туж.) сїра корова. — Перво́ха (Туж.) корова перворідна, первошка. — Рожку́ля (Город.) корова з гарними рогами. — Голу́бка (Херс.) корова, як голуб сива. — Бала́я (Херс.) біла корова. — Канаре́йка (Херс.) корова з довгими (конаристими) рогами. — Ка́чурка (Берс.) к. мургенька. — Штепа (Херс.) корова груба. — Весе́ла (Херс.) назва корови якої небудь масти. — Брику́ля (Жовк.) назва корови, що любить брикати. — Рижо́ха (Зак.) „корова червона“. — Сиву́ля (Зак.) сива корова. — Кали́ня (Зак.) червона корова. — Гало́ха (Зак.) корова чор.а. — Смолїйка (Зак.) корова смаглява. — Пере́хідка (Крс.) корова що доперва четвертого року має теля. — Бидзу́нка (Крс.) корова або вівця, що в другім році має молоде. — Пундюха (Бер.) назва корови. — Барнуля (Бер.) назва корови червонобрунатної. — Віноха (Бон.) назва корови. — Гнїдуля (Ван.) гніда корова. — Жу́ня (Л.) корова чорна. — Жо́втя (Л.) корова жовта. — Синьоша (Лем.) Name einer blaugrauen Kuh. — Чернуля (Лем.) чорна корова. — Морозуля (Чор.) бурява, трошки білава корова. — Ґу́ла або ґу́лава коро́ва eine Kuh, der die Hörner abgestossen wurden. — Бі́ля або Бі́лька (Тх.) коровиця біла. — — Бала́я (Гл.) назва білої корови. — Лиса́я (Гл) корова лиса (імя). — Мурґу́ца (Гл.) корова чорна (імя). — Плива́я (Гл.) корова з розложистими рогами. — Рожа́на (Гл.) імя цеглястої корови. — Ли́ська (Вол.) теля червоне або чорне, на чолі біле; также така корова. — Бо́кшє (Підг.) Бо́цє (Пер.) Бочу́ля корова білобока. — Кру́гля (Тх.) корова з круглими рогами. — Козйнця (Тх.) корова з рогами в зад загненими. — Плова́йста корова або Плова́я (Вол.) полова́. — Цвіту́ля (Вол.) червона або чорна, з дрібними білими плямами. — Багря́на (Вол.) червонобрунатна. — Ґе́ба (Сл.) назва корови. — Шуту́ля (Бистр.) корова шута т. є. без рогів (також вівця).

Озймок (Стрв.) теля зимоване; зимовий бичок. — Теля́к (Стрв.) Kalb. deminut. телечо́к.

Ovis aries.

(Назви овець по масти, стати і другим примітам).

Корну́та (Ж.) рогата вівця. — Бу́чка (Ж.) вівця чорна з білим лицем. — Сивуля (Ж.) вівця сива, сивера. — Ла́систа (Ж.) чорна, сподом з білими пругами. — Носута (Ж.) вівця чорна з білим носом. — Чопа́тка (Ж.) вівця, що має

ріжки мов чопики короткі, зібгані. — Білоголо́ва (Ж.) чорна або бура з білою головою. — Вакі́ша (Ж.) біла, коло віч (очей) чорна. — Білофо́ста (Ж) з білим хвостом. — Чу́ла (Ж.) вівця, що має малі уха. — Гри́вка (Ж.) вівця чорна або бура, попід шию біла. — Чу́бка. Білочу́ба (Єв.) вівця чорна з білим чубом. — Га́лка (Єв.) вівця цїла чорна. — Глубе́шє (Єв. імовірно місто: голубе́ша) вівця сивава, дрібку сороката. — Муре́ша або Мурешйста (Л.) вівця чорна з цяпками білими коло очий. — Вакле́ша або Вакле́шйста (Л.) dtto. — Чіпчарь (Л.) баран за рогами білий. — Сиве́ра (Л. Либ.) сива вівця. — Ка́вка (Вол.) вівця чорна. — Пацьо́ря (Вол.) вівця чорна, коло шиї біла. — Босоні́жка (Вол.) вівця „босонога“ то єсть з ногами білими. — Ли́ся (Вол.) на писку біла. — Чу́ля (Вол. Хит.) вівця з малими ухами. — Пото́чинка (Хот.) вівця, що іде у кривулї. — Чіпча́ря або Чіпчари́ста (Сл.) вівця чорна або сива, коло голови біла; такий баран: Чіпча́р або Чіпчари́стий. — Сиву́ля (Сл.) сива вівця. — Свічкани́ста (Пл.) вівця або коза чорна або сива, докола очий біла або жовта — Чіпча́ря на чолі біла. — Мироно́ся (Пл.) чорна, на носї біла. — Боци́ста (Орв.) вівця чорна, з білими боками. — Веклеши́ста Орв.) вівця чорна, коло голови біла. — Рога́чка (Бар.) вівця рогата. — Пацьори́ста (Орв.) mit weißem Halsbande. вівця пацьориста. — Мурда (Лем.) уця мурдзяста ein um die Augen schwarzes Schaf. — Локайка (Лем. окайка) увця коло очей дакус чорна; увця локаіста (Лем.) — Рогачка (Лем. деінде: Корну́та) увця рогата. — Ока́йка або Мазуріста увця (УР.*) вівця біла, коло очий чорна. — Косо́ра. Косори́ста (Л.) вівця рогата. — Білю́ха (Вол.) біла вівця.

Capra hircus.

(Назви кіз по масти і пр.).

Ба́рдзя (Ж.) Ба́рдза (Євір.) коза чорна, під горлом біла. — Бри́дзя (Ж. Євір.) коза чорна, коло очий полова́. — Бу́ча (Ж.) чорна коза з білим лицем. — Санкоро́га. Санкоріжка (Ж.) коза з тонкими, закривленими рогами. — Ци́ганка (Ж.) коза чорна. — Голуба́ся (Ж.) коза голубо сіра. — Сиву́ля (Ж.) коза сива. — Крі́сла (Ж.) коза з кріслатими рогами. — Бі́лиця або Гу́ска (Ж.) коза зовсїм біла. — Піструли́ста (Ж.) коза, що має білі капанки по лицю. — Кедру́шє (Євір.) коза червона, як кедрове дерево (кедруша від кидра, кедра Pinus

cembra). — Балу́ше (Євір) коза коло писка писана. — Пи́шня (Свір.) коза писана. — Санко́ра (Євік.) коза санкорога т. є. з тонкими, закривленими рогами. — Бо́кша (Євір.) коза з білими боками. — Ле́беда (Євір.) коза біла. — Зазу́ле (Євір.) коза сива. — Черни́ця (Євір.) коза чорна. — Соко́ле (Вол.) коза, що має по собі гей квіте. — Ба́рдзя (Вол.) коза коло голови чорна і червона, далї сива, жовта або біла. — Біле́та (Вол.) біла коза. — Сиве́та (Вол.) коза сива. — Черне́та (Вол.) або Черни́ця коза чорна. — Качури́на (Вол.) коза біла, коло голови чорна. — Вату́ля (Л.) шута коза. Вату́ле (Орв.) коза, що не мала єще козеняти. Ветуля (УР.) — Шапка́ня (Тх.) коза чорна коло шиї і голови. — Барзя або Барзи́ста (Соп.) коза чорна з білими пасмами. — Пацьори́ста (Хит.) коза біла, коло шиї сива. — Зоряни́ста (Л.) коза чорна, на чолї біла. — Морози́ста (Л.) не до́кус черво́на, з мішанов сива́вов се́рстев. — Перевя́зиста або Перевя́за (Тх.) з бі́лов перевя́зков доко́ла че́рева. — Вине́та (Вол.) коза чорна або сива з білим вінце́м на голові.

Equus caballus.

(Назви коний по масти і пр.)

Кінь сивозели́зий (Ж.) Eisenschimmel. — Таракуца (Ананєвский уїзд) імя кобили круглобокої, широкої а короткої (від подобеньства до дині таракуцьки). — Карогнїдий кінь (Город.) чорно брунатний. — Ґи́рдан (Чортк.) імя гарного коня або оґира. Сїмра (Не.) Сїмера́стий кінь (Дун.) Grauschimmel. — Сїмера́ста кобила (Дун.). — Біла́ня. Біла́нька (Вол.) біла кобила.

Canis familiaris.

(Назви псів по масти і пр.).

Бала́н (Гл.) назва білого пса. — Гривко́ (Гл.) пес гривий. — Тарош (Лем.) пес тарчастий. — Сїрко́ (Город. УР.) сїрий пес. — Білко́ (Город. УР.) білий пес. — Бровко́ (Город.) білобровий. — Жук. Жучко́. Жуча́к (Город.) чорний пес. — Рябко (Город.) рябий пес. — Рудько (Город.) рудий пес. — Мурко́ (Город.) мурий пес. — Лиско́ (Город.) на чолї білий. — Бароо́с (Город.) звичайно кудлатий. — Ку́цик (Город.) пес з куцим хвостом. — Стрїлка (Город.) назва швидкого пса. — Ку́дла (Город.) пес кудлатий. — Хапко́ (Город.) імя хапливого пса. — Пре́йда (Город.) сука. — Ара́пка (Город.) чорна сучка, мала. — Чо́ря (УР.) чорний пес. — Ла́біш (УР.) чорний з білими ногами. — Тарко́ (Зак.) (УР.) сорокатий пес. — Му́цко (Св.) Spitz. — Бїлик (Опр.) пес білий.

Додаточок.

(Сказочки о звірятах, наслїдованя голосу птиць, жаб і пр.).

Горобцї (Passer domesticus) по горобиній ночи вилїтають на плоти та все жалують ся: „сїм-сїм сїм зістало ся!“.

Горобцї прилетїли на ячмінь та заїдаючи зерно шваркочуть: „чий, чий ячмінь? чий, чий? — їжмо! їжмо! то шевцїв! шевцїв!“ (Печ.).

Соловій (Lusciola philomela) співає: цїпом! цїпом! ца́па! па́па! по нога́х! по нога́х! (Брод.).

Соловій співає: поки́нь са́нї, возьми́ віз! цїпом! цїпом! по нога́х! по нога́х (Брод.).

Соловій викликує: кийко́м! кийко́м! Свири́д! Свири́д! по нога́х! по нога́х! (Город).

Снїгур (Pyrrhula rubricilla) співає на снїг: снї-снї-снї (Зак.).

Сїроги́ра (Oriolus galbula) співає: посі́ру ги́ру! (Пер.).

Ту́ртавка (Turtur auritus) пасе коні: ту-ту! (Зак.).

Ги́ндик (Meleagris gallopavo) куркотить: кур-кур-кур! (Зак.).

Перепели́ця (Coturnix communis) кличе: пять полїн! пять полїн! — а деркач: три-три! (к. Льв.).

Перепели́ця кличе: „пі́дполю! пі́дполю!“ (Зак.) —: хоть куди́! хоть-куди! (Яс.). — подь! поло́ть! подь поло́ть (Сл.).

Перепели́ця кличе: „ще не поста́вив полу́кіпків!“ — а деркач (Crex pratensis) викри́кує: „дер-дер! що уде́р, то менї, що не уде́р, то тобі! (Стл.).

Перепелиця позичила сїм чверток збіжа деркачеви і потім допоминала ся, щоб віддав. Перепелиця кличе: сїм чверто́к! а деркач каже: шесть! шесть! (Перем.).

Мали передновок. Стара́ перепелиця до молодої мо́вить: підемо́ до деркача́ пози́чити пять ко́рцей пшени́ці. Деркач пози́чив. Пришло́ до відда́ваня. Молода́ стару́ пита́є се: ма́ма! пять ко́рцей! а він борозно́в біжи́т і повіда́є: шість! шість! І му́сїли віддати шість ко́рцей. (Перем.).

Залице́в се́ дерка́ч до перепели́ці та каза́в, що ма́є бички́-теля́та. Він пішо́в їх гони́ти, щоби сї могли побра́ти. Она́ єго́ кли́че: „Стефа́не! Стефа́не! жень теля́та!“ а він нїби гонит по мла́ках все: „киц-киц!“ (Лук. н.).

Баране́ць (Gallinago gallinula s. Scolopax gallinulla) ка́же до своєї жінки: „спечи́ менї пиря́г!“ а она́ не хоче. А він: „я полечу́ до Бо́га, пози́чу собї батога́, бу́ду жі́нку бити, чем не пече́ пирога́!“ А она́ тогдї: „Ой спечу́, спечу́!“ (Зак.).

Сло́нька (Scolopax rusticola) кричить: хлюп-хлюп (Брод.).

Слонька озиває ся: кру-кру-цїп! кру-кру-цїп! фіть! (Зак.).

Дерка́ч (Crex pratensis) кричить: дер-дер дерка́ч, то в крик, то в плач (к. Льв.).

Дерка́ч в перепелицї за пастуха; она кличе: хо́цї-на! хо́цї-на! а він гони́ть: ге-ге!

Ку́лик (Totanus) кричнть: ко́ло води́цї! ко́ло води́цї! (Др.).

Риболо́вець (Sterna) фюркотить: фюр-фюр! (Зак.).

*

Жаби кричать:

Мики́та, Мики́та! кум-кум!
Ти ра́да, аби́ бу́сьок здох?
Я ра́да! і я ра́да! і я ра́да!
Ра́дьмо ся всї! ра́да-ра́да-ра́да! (Зак.).

*

До зазулькн (Coccinella septempunctata) приговорюють: „Зазу́лько золота́, покажи́ ми ворота́! чи до пе́кла, чи до не́ба, чи до ра́ю?“ (Стр.) — „Зазу́ленько-пта́шенько, скажи́ менї всю пра́вдоньку, в котру́ пі́ду сторонбньку“. (Стр.). — Бабру́нь-бабруне́льцьо, розпусти мі кри́льця, ци в цариву́, ци в толоку? (См.) — Зозу́ль-мару́нь, розпусти́ кри́льця на чотйри бі́льця, поле́ть, поле́ть там, де я ся віддам (Ва.).

Повірки і декотрі забобони.

Де́рево со́хне, як ся́де на не́го соловіе́ва сусїда (така птаха. — Зак.).

Полозе́я (Радом) так зове ся в казках цариця ужів.

Хто тримав ро́пуху (Bufo) в сирватцї, тому не відберуть у коров молока (Зак.).

Коли кормити безрогу з решета, то дістане решетину (Cysticercus cellulosae) (Зак.).

В одвітне мїсце належить всунути:

Lepus cuniculus L. (стор. 10.) ♀ Труска. молоді: Тру́сята.

Vespertilio (стор. 11.) Літопи́р (Риб.).

Alauda arvensis L. (стор. 12) Набогастїйка (См.).

Aquila (стор. 12.) Орло (Х.) — Во́рло (Х.).

Coturnix communis Bonn. (стор. 14.) Полотю́х (Сл.) — Підполо́тька (Вол.).

Fringilla cannabina L. (стор. 15.) Колопе́нник (Опр.).

Fringilla carduelis L. (стрр. 15.) Бода́чник (Т.).

Passer domesticus L. (стор. 19.) Во́роб. Воробо́к (УР.).

Turdus merula L. (стор. 22.) Коса́рь (Сл.).

Vanellus cristatus Meyer. (стор. 23.) Кувйк. Слотова́ пта́ха (Кру.).

Bufo (стор. 24.) Пога́нка (Ф.) — Підлїжниця (С. С.).

Rana (стор. 25.) Жа́ба (До.) — larva. По́плик (См.).

Salamandra maculosa Laur. (стор. 25.) Мо́лоч (Сл. genit. мо́лоча. як у́лїзе мо́лоч (молосйс) то на сло́ту).

Cobitis taenia L. (стор. 26.) Щипу́ля (Сл.).

Eristalis tenax L. (стор. 30.) Водоно́с (Болозов).

Phryganeae (larvae, Köcherfliegenlarven) (стор. 34.) Гирля́та (Вол.).

Anodonta (стор. 35.) Жа́бєча коли́ска (Городовичі).

Limax (стор. 36.) Слима́ґ (Довг.) plur. слимаґи́.

Allium schoenoprasum L. (стор. 37.) Schnittlauch. Рїзанка (Довг.).

Lonicera xylosteum L. (стор. 48) Деревни́к (Опр.).

Nardus stricta L. (стор. 49.) Псьо́ха (Довге Підбужске).

Phalaris arundinacea L. Rohrglanzgras. Шовко́ва трава́ (Вол.) одм. в городах: var. foliis vaviegatis v. picta, Bandgras. Пи́сана трава́ (к. Льв.).

Prunus. — — Hungerzwetsche (стор. 53.) Ба́бка (См.).

Vinca minor L. (стор. 61.) Бервінок (Тх. См. Вол.).

Viscum album L. (стор. 61.) Джу́мка (Х. росте́ на яли́ци).

до термінольоґії (стор. 61. і слїд.).

Бавку́н (Л. я.) мїсце в ріцї, де вода́ ши́бко (си́льно) бє.

Ба́грянка (Опр.) живи́ця смере́ки, що гризу́т.

Барлі́г медве́дя або Ґа́вра (Л.) лі́гво медведя, Bärenlager.

Біла́ня (Вол.) полони́на сні́гом вкри́та.

Бля́яти (Т. Л. Х.) blöcken. вівця́ бля́є, ві́вці́ бля́ють.

Бокши́стий (Риб.) з бока́ми ина́кше убарвле́ними. бокши́ста коро́ва.

Брені́ти (Вол.) як вже збі́жя я́не пристига́ти, то бреніє (о ба́рві).

Бруні́ти (Риб.) summen. хрущ бруни́т.

Буківка (Вол.) бу́кова земля́, чорня́ва, лі́ниа; на ній бук а на черте́жі збі́жя.

Бути́н (Х.) зруб. Holzschlag.

Вапняни́ця (Дов) Kalkstein. Вапня́нка (Дов.) Kalkgrube.

Ви́бовт (Опр.) stark ausgespülte Stelle im Fluße.

Вібля́ча (Сл. collect. gen. neutr.) вібляки́.

Відволо́га (Вол.) Tauwetter, відольга, відлига. „не мо́кро, не су́хо“.

Від'ота́вка (Опр.) по скоше́ній або́ спасе́ній трав і нова́ трава.

Відте́пень (Дов.) Tauwetter.

Вільхова́ня (Вол.) земля́ жо́вта, просипка́ста; лі́ниа на ній трава́ для ко́нний, вільши́на.

Ві́терниця (Сл. Опр.) Wirbelwind. ві́терниця курбели́т.

Водени́стий (До.) wässerig.

Гіньба́ вовків (Тх.) Rudel; Paarung der Wölfe.

Глини́ско (До.) Глини́ще (Сл.) де гли́ну копа́ють, звідки гли́ну беру́т.

Голоби́ря (Х.) gen. neutr. земля́, що не ро́дит.

Голодня́нка (Тх.) у корови місце запале коло клубів.

Готу́рити (Ва.) girren. голубці́ готуре́г або гурче́т.

Гранче́стий (См.) eckig.

Гру́шка́ (До. plur. грушки́) conus. Zapfen. гру́шка сосни.

Губа́ль (Сл.) з одду́тими гу́бами чоловік. Губа́нн (Сл.) з одд. губ. жінка.

Гу́гнати (Вол.) girren. я́ли го́луби гу́гнати. го́луб гу́гне.

Гугноті́ти (Сл.) girren. гугноти́т голуб.

Гузи́чна ки́шка (Риб.) Mastdarm, intestinum rectum.

Гурти́ти (Опр. Х.) свиня́ гурти́т за ко́рназом.

Гуті́ти (Х.) girren. гути́т голубе́ц.

Де́мена (Дов.) пахо́вина в кро́ку.

Довгови́стий (Опр.) länglich.

Дриа́ (Дов.) яма витолочена худобою, plur. дри́ї.

Ду́бкати (Л.) stampfen. вівця́ ду́бкає нога́ми.

Жавкани́стий (Опр.) glühend heiß. жавкани́сті або́ свічкани́сті ли́ця у вовка.

Жара́ве дерево (Х.) morsches Holz.

Жва́нка (Х.) або́ Ба́грянка (Х) живи́ця загу́сла з смере́ки, пастухи́ жвут.

Желе́за (Вол.) Drüse. дві же́лези.

Жовті́льниця (Дов.) ochriger Gelbeisenstein.

Жоло́бина (Х.) яма, ровина; яма, де збирає ся дощева вода.

Забути́ти (Х.) summen. забути́т бри́ндас der Maikäfer summt.

За́від (Х.) пішо́в у за́від = ґалопом; пішо́в у трьоп = трабом.

Затучи́ти ся (Опр.) gemästet werden; fett werden. затучили ся ку́рки.

Згірно (Опр.) steil, abschüssig.

Здрямати́й (Х.) косоо́кий. schieläugig.

Здря́чий (Вол.) зизоо́кий, зизоватий.

Зо́мкля (Сл.) сте́па каменна́, що ся все засу́ват.

Каменёц (Ва) Schotter. на каменці́.

Ке́люх (Вол.) Dickdarm.

Кли́ва (Дов.) розсоха, розгі́рє, Kluft.

Клюконо́сий (Л) mit großer, gekrümmter Nase.

Кошла́тий (Опр.) пелехатий, haarig.

Кощавий (Л.) костистий.

Кря́га (Опр.) Wachsscheibe, Pflaster.

Крячáти (Сл.) ку́рка крячи́т. — Кря́кати (Головецко) krächzen. ворона кря́че.

Куги́кати (Ва.) куги́кає сова́, бу́дут сї дівки́ завива́ти; повивкає сова́, то сї ді́вка заве́.

Куревільниця (См.) Sausewind, Wirbelwind. курбели́т куревільниця.

Ку́ркати (Ф.) quacken. ку́ркают або́ курче́т же́би.

Кутня́нка (Х.) intestinum coecum.

Лела́ня (Сл.) або́ Лела́вка (Сл.) біла́ва земля́, не ро́дит.

Лелетіти (Тх.) Церкотіти (Тх.) ле́лїт лелети́т або́ церкони́т.

Ле́птавиця (Опр.) або́ Флю́та (Опр) сніг із дожджем.

Леть (Опр.) у́леть, стрімка́ скала́.

Ли́ґавка (Риб.) Schlundkopf.

Лівáс (Тх.) Лївцáн (Дов.) що лівóв рукóв робит, майкут.

Лїтавиця (Сл.) Wirbelwind. лїтавиця танцює.

Ма́вкати (Вол.) miauen. кіт ма́вкат.

Матлю́кати (Дов.) wedeln. пес матлю́кає хвосто́м.

Мекота́ти (Опр.) meckern. ко́зи меке́чут.

Мертви́ця (Опр.) unter der Ackerkrume liegende Steinschichte. **Живе́ць** (Опр.) Ackerkrume.

Мишка (Сл. особливо на руцї) Muskel, musculus psl. мышьць.

Млакови́тий (Опр.) morastig.

Мо́крява (Сл.) nasses Erdreich.

Морози́стий (Опр.) graulich untermischt. лис морози́стий = мішаної серсти.

Мороква́ (Вол.) im Morast eine im Winter nicht zufrierende Stelle.

Му́тище (Тх.) муст.

Мя́кота (Л) або ли́тка, Wade.

Нать або **Нати́на** (Л.) ко́рчик у рі́пи (рі́па тут Solanum tuberosum).

Натя́глий (Опр.) lang gedehnt. натя́глий пи́сок.

Неробу́чка (Дов.) або **Мертви́ця** unter der Ackerkrume gelegene Steinschichte.

Нороква́ (Сл.) млака, трясавиця cf. **Мороква́**.

Оби́льха (Опр.) Aas. спря́тати тоту́ оби́льху.

Окить (Л. Сл.) „як ся імат снїг до де́рева“.

Опалю́ша (Х. gen. neutr. collect.) **Опалю́хи** (Х. sing. опалю́х) кима́ча обпа́лене.

Осмоли (До.) **Восмі́ле** (До.) пати́че з яли́цї cf. **Осмол** (Радом.) стор. 68.

Особли́вий (Тх.) besonderer. яли́ця особли́ва, смере́ка зась и́нча (и́нша).

Пали́ус (Опр.) дрібне́нькоє рі́ща до підпа́лу. мно́го принї́с пали́усу.

Папню́х (Л. я. plur. папнюхи́) Knospe.

Переви́ваний (Сл.) gebändert. переви́ване че́рево.

Передо́лина (Риб.) Quertal.

Підполи́стий (Тх.) unten weiß; unten heller gefärbt. дрізд підполи́стий.

Підра́слї (Опр.) junge Triebe.

Піскова́ня (Х. gen. fem.) **Піскова́тиця** (Дов.) Sandboden. пісча́ста земля́.

Пля́цкати (Х.) **Пля́мкати** (Бр.) schmatzen, schmakitzen, natschen, knauen. сви́нї пля́цкают. пля́мкают.

По́взало (Тх.) зсу́нена гора́.

Пола́ (Опр.) єдностайна скала, скала.

Половка́стий (Л.) fahl.

По́пал (Опр.) rote Färbung der Wolken. хма́ри попали́лись на моро́з або́ на пого́ду.

Порохни́цє (До.) си́пка земле́ чо́рна, легка́; висихає гнет; до робо́ти легка́, на пожи́ток не коне́чне.

По́рскати (Вол.) fauchen. кіт по́рскат.

По́чки (С .) Nieren.

Призо́ристий (Л.) kurzsichtig.

Приса́дистий (Тх.) untersetzt. приса́дистий чолові́к.

Прозірни́стий (Вол.) durchsichtig. прозірни́сте скло.

Про́чорний (Вол. Тх.) schwärzlich. **Про́синий** (Вол.) bläulich. **Про́червоний** (Вол.) rötlich. **Про́жовтий** (Вол.) gelblich.

Прутканистий (Сл.) gestreift.

Псянкови́та земля (Вол.) на котрій росте псянка (Nardus stricta).

Пулька́тий (Л.) ви́тріщений. пулька́ті о́чи cf. пулї́катий.

Ра́йкати (Руда Крехівска) quacken. ра́йкают жа́би.

Ріни́ста земля́ (Дов.) mit Gerölle gemischte Erde.

Розболї́ти ся (Тх.) снїг розболїв ся = став водяни́стий.

Роз'ікий (Сл.) зизоокий.

Розкишла́тий (Вол.) buschig.

Рьо́хкати (До.) quacken. рьо́хкают же́би.

Салїтря́нка (См.) Salpetererde. „мо́кра земля“.

Сарчі́ти (Риб.) fauchen. кіт по́рскає або́ сарчи́т.

Се́лезїнь (Сл gen. masc.) Milz, splen. се́лезїнь вели́кий. genit. селезїня́.

Серсна́тий (Л.) серстию оброслий.

Сива́вистий (Вол.) graulich.

Сїре́чка (До) земле́ не чо́рна, не бі́ла; в нїй піскова́тий кремене́ц (шутер).

Сїрка́стий (Опр.) graulich.

Скрегота́ти (Вол.) schwätzen. соро́ка скрего́че die Elster schwätzt.

Смерекі́вка (Вол.) земля́ біла́ва, що ма́є со́луди (плїсня́вину); пусте́ се по́ле, ни́зка на нїм трава́, де́коли росте́ смеречи́на.

Сойми́ (Тх. plurale tantum) де во́ди стика́ют ся. вода́ на сойма́х. (Кор. им той сам, що в слові сойм psl. съньмъ, concilium.)

Соло́твина (Опр.) мо́кре мі́сце не виси́хат; таке́ багно́ солона́ве.

Спаля́чка (Опр.) кима́ча обпа́лене,

Спіжавка (Опр.) tibia.

Бібліотека наукового товариства імени Шевченка

Спудзя́нка (Вол.) рідка́ земля́, порхка́; у сло́ту застря́гне худо́ба по коли́на.

Спурдзя́нка (Опр.) земля́ не урожа́йна, рідка́, піскова́та.

Сте́па (Сл. К.) гора́ або́ шкала́ штрімка́.

Струмени́стий (Сл.) schlank.

Струя́ (Вол.) де вода́ рве глубо́ка.

Су́харь (Тх.) сухи́й бук. Суши́ця (Тх.) суха́ яли́ця або смере́ка.

Та́три (Довг. plur. tantum) шка́ли, верте́пи (шкала́ = скала).

Ти́ркавий (Вол.) elend, verkümmert. ти́ркаве теля́.

Товпу́га соли. де́сять товпу́г = десять топок.

Торкони́ти (Вол.) жовна́ торкони́т.

Тра́вище (Опр.) стара́ трава́ не ко́шена.

Тучни́й (Тх.) fett. тучни́й віл. товсти́й чоловік. масни́й борщ (Тх.).

Тягітна́ жена́ Л. schwangere Frau. Затяготи́ти. Л. затяготи́ла з ним.

Упа́ль (Рвб.) збіжа, що упа́ло; соло́ма вже зогни́ла.

Хамни́к (Тх.) Gestrüpp, Gesträuch пр. вільшни́к, лози́на.

Цвіт (Л.) menstruatio.

Чапи́ти (Тх.) чатувати. кіт чапи́т на ми́ши.

Че́мсаник (Опр.) обче́мсана смере́ка з гу́ча.

Чепергатий (Т.) або розсоха́тий (Т.) чепергате дерево.

Червони́ця (Т.) Червоня́чка (Сл.) Черлени́ця (Вол.) Rot-Eisenocher.

Шере́н (Дов.) або Че́реш (Дов. Сл.) dünner Eisgang. зашерени́ло на ріці́. зачерешила ся вода́.

Ше́реш (Стр.) тонка кора ледова. Зашерешити (Стр.) зашерешила ся ріка.

Шерешна́те дерево (Сл.). розложисте дерево.

Що́мбур (Рвб.) Gipfel.

Ясне́ц (Сл.) лїд я́сний. мно́го яснецю́.

Похибки печатні.

	місто:	треба читати:
Cervus capreolus L. (стор. 9.)	Се́рнул	Серну́л (УР.)
Acer campestre L. (стор. 36.)	Біло́клень	Біло́клень (УР.)
Cannabis sativa L. (стор. 40)		
Сїменец (Лем.) = сїмяу східній Галичині	—	Сїменец (Лем.) = сїмя у східній Галичині.
Phragmites communis L. (стор. 51.)	Ви́шай	Виша́й (Дов.).
стор. 64. місто: Гу́рка або ке́сстка (РМ.)	—	Гу́рка або ке́стк'а (РМ. кі́стка) Steinkern.
стор. 78. місто Scolopax gallinulla	—	Scolopax gallinula.

Спудзя́нка (Вол.) рідка́ земля́, порхка́; у сло́ту застря́гне худо́ба по коли́на.

Спурдзя́нка (Опр.) земля́ не урожа́йна, рідка́, піскова́та.

Сте́па (Сл. К.) гора́ або́ шкала́ штрімка́.

Струмени́стий (Сл.) schlank.

Струя́ (Вол.) де вода́ рве глубо́ка.

Су́харь (Тх.) сухи́й бук. Суши́ця (Тх.) суха́ яли́ця або смере́ка.

Та́три (Довг. plur. tantum) шка́ли, верте́пи (шкала́ = скала).

Ти́ркавий (Вол.) elend, verkümmert. ти́ркаве теля́.

Товпу́га соли. де́сять товпу́г = десять топок.

Торкони́ти (Вол.) жовна́ торкони́т.

Тра́вище (Опр.) стара́ трава́ не ко́шена.

Тучни́й (Тх.) fett. тучни́й віл. товсти́й чолові́к. масни́й борщ (Тх.).

Тягітна́ жена́ Л. schwangere Frau. Затяготи́ти. Л. затяготи́ла з ним.

Упа́ль (Риб.) збіжа, що упа́ло; соло́ма вже зогни́ла.

Хамни́к (Тх.) Gestrüpp, Gesträuch пр. вільшни́к, лози́на.

Цвіт (Л.) menstruatio.

Чапи́ти (Тх.) чатувати. кіт чапи́т на ми́ши.

Че́мсаник (Опр.) обче́мсана смере́ка з гу́ча.

Чеперга́тий (Т.) або розсоха́тий (Т.) чепергате дерево.

Червони́ця (Т.) Червоня́чка (Сл.) Черлени́ця (Вол.) Rot-Eisenocher.

Шере́н (Дов.) або Че́реш (Дов. Сл.) dünner Eisgang. зашерени́ло на ріці́. зачереши́ла ся вода́.

Ше́реш (Стр.) тонка кора ледова. Зашереши́ти (Стр.) зашереши́ла ся ріка.

Шерешна́те дерево (Сл.). розложисте дерево.

Що́мбур (Риб.) Gipfel.

Яснє́ц (Сл.) лїд я́сний. мно́го яснецю́.

Похибки печатні.

	місто:	треба читати:
Cervus capreolus L. (стор. 9.)	Се́рнул	Серну́л (УР.)
Acer campestre L. (стор. 36.)	Біло́клень	Біло́клень (УР.)
Cannabis sativa L. (стор. 40)		

Сїменец (Лем.) = сїмяу східній Галичинї — Сїменец (Лем.) = сїмя у східній Галичинї.

Phragmites communis L. (стор. 51.) Ви́шай — Виша́й (Дов.).

стор. 64. місто: Гу́рка або ке́сстка (РМ.) — Гу́рка або ке́стк[і]а (РМ. кістка) Steinkern.

стор. 78. місто Scolopax gallinulla — Scolopax gallinula.

Про вплив синхронїчної зміни концентрації на хід мономолєкулярної реакції.

НАПИСАВ

Др. Юлїян Гірняк.

(Реферовано на засїданю мат.-прир.-лїк. секциї дня 15. сїчня 1908).

Можна напевно сказати, що майже всї хемічні реакциї, які відбувають ся та грають важну фізіольоґічну ролю в житю чи розвою орґанїзмів ріжнять ся від досліджуваних в хемічній динаміці основно тим, що в них вихідні концентрациї субстанций в переході на инші форми не є сталі, але зміняють ся разом з ходом самої реакциї. Має ся розуміти, що то само відносить ся і до неорґанїчних перемін в окружаючій нас природі, що грають якунебудь ролю в розвою явищ.

Говорячи яснійше, треба догадувати ся, що независимо від скорости чи пинявости перемін продукти їх зачинають переходити у відповідних реакцийних комбінациях на инші форми, еще нїм самі встигнуть нагромадити ся до якогось означеного концентрацийного поземи, або навіть реаґують в инших напрямах вже в хвили своєї ледви слїдної мінїмальної появи.

Якби взяти анальоґію до якого чисто фізичного процесу, пр. до явища проводу тепла, то можнаби поставити питанє, як скоро буде переходити тепло з тїла A на тїло B в случаю, як тїло A будемо після означеної функциї безперестанно огрівати в часї цїлого процесу проводу.

Зі становиска наведеної анальогії можна відразу оцінити характер отсеї розвідки. Беручи річ з формального боку, розходить ся менї о вказанє, що деякі в рахунковім переведеню дуже легкі інтеґрали обіймають цїлий тип случаїв з области вище загально начеркненої компліkації; дальше, що хоч як простий спосіб установлюваня ріжничкових рівнань, який низше подаю, має подекуди характер більше систематичного вичерпуваня случаїв, та дає скорше нагляд, де рахунок має шанси переведеня, або в чім як раз лежать його трудности. Пр. вже тут зазначу факт, що лиш при мономолекулярних реакциях відносні рахунки дають ся замкнути в скінчену форму.

Але, думаю, вперед буде лїпше перевести деякі конкретні обчисленя. Загальні замітки, які в сім місци можнаби ще виповісти, вийдуть при дискусиї самі з себе.

Розгляньмо найпростїйше ріжничкове рівнанє в хемічній кінетиці. При мономолекуларній реакциї дають йому дуже радо форму

$$-\frac{dC}{dt} = kC$$

в якій C означує одиноку зміняючу ся концентрацию в кождім моментї часу, що в нїм переміна відбуває ся. Його інтеґралом є

$$-\ log\ C_t = kt + const.$$

а при $t = 0$, $const. = -\ log\ Co$, отже

$$log\ \frac{C_o}{C_t} = kt. \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (a)$$

Воно в заложеню формулує, як скоро зникає вихідна субстанция, в результатї дає спосіб обчислюваня що но єще оставшої ей решти в кождім моментї.

Як відвернемо заложенє в тім змислї, що замість подавати скорість, з якою зникає концентрация, сформулуємо, як скоро прибувають продукти переміни, що їх цїлковиту концентрацийну вартість в моментї t означуємо через x, то замість C приходить очевидно $C_o - x$, а замість $-\frac{dC}{dt}$ дістанемо

$$-\frac{d(C_o - x)}{dt} = \frac{dx}{dt}.$$

І до висловленя проблєму вводимо тодї

$$\frac{dx}{dt} = k(C_o - x) \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (b)$$

Його інтеґралом є, з огляду, що тодї при $t=0$, також $x=0$

$$log\ \frac{C_o}{C_o - x} = kt \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (b')$$

отже в виду $C_o - x = C_t$, ідентично як в случаю (a)

$$log\ \frac{C_o}{C_t} = kt.$$

Оба заложеня тай обі форми є очивидно рівновартні, тому першу або другу примінюють після вподоби.

В інтересї наглядности думки, яку низше хочу перевести, треба менї держати ся лиш послїдного розумованя, хоч формально зн. математично виходилоби на котренебудь.

Розважмо, який буде хід реакциї в троха иншіх обставинах. Нехай вихідна концентрация зникаючої материї не буде на початку з гори означена, яко стала що до своєї вартости. Подумаймо собі, що і вона зміняє свою вартість рівночасно з своєю власною переміною на иншу субстанцию. Менї здає ся, що в такім случаю можна деколи дуже конкретно відгадати хід реакциї. Конечним до того услівєм є знанє, як припливає згадана концентрация в часї **независимо від своєї дальшої переміни**, або, як хто хоче, колиб ми в самім початку спинили і зовсїм виключили переміну. Возьмім насамперед можливо найпростїйшу зміну. Приймім именно, що пропорционально до часу росте концентрация материї чи то в ґазї, чи в розчинї [1]). Як єї дамо знак C, а час означимо t, то очивидно

$$C_t = mt$$

де m має сталу вартість. Нехай перейде вперед якийсь час без переміни. Цїлу вартість концентрациї, що до тепер разом приплила, назвім C_o. Від того моменту пустїм реакцию в рух, пр. при помочи каталїзатора, не спиняючи дальшого припливу після того самого закону. Той момент означім 0, числїм від него цїлком звичайно час, та розважмо хід реакциї.

---

[1]) Нехай лиш в регулярних, о скілько можливо найкоротших відступах часу впадають з гори до розчину однакові краплї розпущеної материї, що в нїм переміняє ся, а реалїзация буде в приближеню готова.

Вийдїм з другої з наведених формул, отже стараймо ся виразити скорість, з якою прибуває нова материя, що повстає з першої, яка припливає безперестанно.

Безглядну вартість новотвору назвім x в моменті t. Щоби означити скорість, яка буде очивидно $\frac{dx}{dt}$, треба її положити після обовязуючої аксіоми хемічної динаміки **пропорціональною до активної маси вихідної материї в кождім моменті**. А активна його маса або моментальна концентрация в часї t буде очивидно C_0+mt при відчисленю цїлої вартости новотвору від часу 0 до t. Але ся послїдна є власне x. Отже виходить незвичайно просто

$$\frac{dx}{dt} = k(C_0+mt-x) \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (A)$$

Само собою розуміє ся, що k є стале, та его нумерична вартість лишає ся така сама, як в звичайнім случаю без нїякої того рода компліґациї, про які тут говорить ся. В такім случаю наведене рівнанє можна легко інтеґрувати. Треба лиш тямити, що воно відносить ся до рідких розчинів, та щоби його значіня не розтягати за далеко висше $^1/_{10}$ — нормальної концентрациї. Маючи на увазї сї услівя, даймо єму форму

$$\frac{dx}{dt} + kx - k[C_0+mt] = 0.$$

Є воно, як бачимо, звичайне, лїнїове, першого ряду. Его інтеґралом буде

$$x = e^{-\int_{t_0}^{t} k dt} \left[C - \int_{t_0}^{t} k\,(C_0 + mt)\, e^{\int_{t_0}^{t} k dt} \, . \, dt \right]$$

а по вираховану при $t_0 = 0$

$$x = e^{-kt} \left[C - \left(C_0 - \frac{m}{k}\right) + e^{kt} \left(mt + C_0 \quad \frac{m}{k}\right) \right]$$

C дає ся легко визначити. При $t=0$, буде $x=0$, отже по вставленю і $C=0$. А тоді одержимо

$$x = C_0 \left[1 - e^{-kt}\right] + m \left[t - \frac{1}{k}\left(1 - e^{-kt}\right) \right] \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (B).$$

Як буде $m=0$, отже вихідна концентрация не буде зміняти ся, то цїлий другий член відпаде, а тодїшне

$$x = C_0 \left(1 - e^{-kt}\right)$$

відповість зовсїм докладно звісній реляциї, що виходить з розвязаня після x

$$ln \frac{C_0}{C_0 - x} = kt.$$

Розгляньмо ближше ріжничкове рівнанє (A). Воно ріжнить ся від (b) [стор. 3.] лиш тим, що замість C_0 по правій сторонї маємо в нїм C_0+mt. (b) можна уважати за специяльний случай (A), в якім $m=0$. Але рівнанє (b) можна тим самим способом дальше розширити, ставляючи $C_0+m_1t+m_2t^2$ замість C_0, або $C_0+m_1t+m_2t^2+m_3t^3$ і т. д. поступаючи аж до безконечного ряду. Від способу, в який по собі слїдують сталі вартости m_1, m_2, m_3 і т. д. залежить очивидно спосіб припливу концентрациї, що загально означуємо функциєю одинокої змінної t пр. $\varphi(t)$. Вона є лим тим обмежена, що

а) в нїй час мусить все приростати,

б) вона сама не може приймати неґативних вартостий,

в) впрочім може без нїякого обмеженя рости або малїти, і то навіть на переміну, до зера [1]).

В так уложених ріжничкових рівнанях x означує доволї зложену функцию. З інтеґралу (B) видимо, що воно вже для C_0+mt є досить скомпліковане. Без переведеня інтеґралу має ся розуміти, не мислимо відгадати єї форми. Який би там однак не був єї вигляд, як a priori скомбінуємо єї з попередною функциєю $\varphi(t)$ в той спосіб, що відчислимо єї вартість в часї t від $\varphi(t)$, в якім розуміємо безперестанку той самий момент спільно упливаючого часу, то $\varphi(t)$ — x все буде представляти оставшу єще моментально концентрацию материї, що в нашім розчинї підпадає перемінї. На тій власне основі, покористуючи ся аксіомою активности, анальоґічно до спаду потенциялів чи температур, можна все приймати $\varphi(t)-x$ пропорциональним до $\frac{dx}{dt}$.

Що річ справдї так стоїть, менї здає ся, не треба аж експериментально доказувати. До того самого висліду прийдемо іменно цїлком иншою дорогою, через елєментарне сумованє. Положім для

---

[1]) Спосіб зреалїзованя пр. пропорционального зросту я висше подав. Як хочемо, щоби функция малїла, то допускаймо так само чистий розчинник.

улекшеня $C_0=1$, тай розгляньмо, що дїє ся в кождім елємент часу від хвилї, як пускаємо в рух реакцию. Обчисляймо, кілько лишає ся непереміненої материї, а кілько прибуває в кождім, безконечно маліючім інтервалї часу. Поділїм собі еще вперед кожду одиницю часу на n рівних частий. В першім дуже маленькім (при великім n) інтервалї від 0 до $\frac{1}{n}$, вихідна концентрация є 1. Переміненої через реакцию материї прибулобк в одиниці часу k, а в n-тій части одиниці $\frac{k}{n}$. На інтервал слїдуючий від $\frac{1}{n}$ до $\frac{2}{n}$ лишить ся з попередної концентрациї вже лиш $1-\frac{k}{n}$, але через доплив прийде $\frac{m}{n}$, отже разом буде $1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}$. В тімже інтервалї прийде тому знов через реакцию $\frac{k}{n}\left[1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}\right]$.

В дальшім інтервадї від $\frac{2}{n}$ до $\frac{3}{n}$, обчисляючи активну концентрацию тим самим способом, одержимо $1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}-\frac{k}{n}\left[1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}\right]+\frac{m}{n}$; на часть перемінену припадає при кінци тогож елємету часу $\frac{k}{n}\left\{1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}-\frac{k}{n}\left[1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}\right]+\frac{m}{n}\right\}$.

Перше вираженє дає ся дуже легко стягнути в $\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)\right]$, а друге очивидно так само в $\frac{k}{n}\left\{\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)\right]\right\}$. На інтервал від $\frac{3}{n}$ до $\frac{4}{n}$ випадає анальоґічно активна концентрация $\left(1-\frac{k}{n}\right)^3+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2\right]$, а часть перемінена $\frac{k}{n}\left\{\left(1-\frac{k}{n}\right)^3+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2\right]\right\}$. Поступаючи так дальше одержимо в інтервалї від $\frac{n-1}{n}$ до $\frac{n}{n}$ $\left(1-\frac{k}{n}\right)^n+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{n-1}\right]$, а на часть перемінену прийде послїдне вираженє множене через $\frac{k}{n}$.

Дотеперішна сумация відносить ся до одиниці часу. В найближшім інтервалї активну концентрацию обчислимо зі зрозумілого вираженя:

$$\left(1-\frac{k}{n}\right)^n+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{n-1}\right]+\frac{m}{n}-$$
$$-\frac{k}{n}\left\{\left(1-\frac{k}{n}\right)^n+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{n-1}\right]+\frac{m}{n}\right\},$$

що дає ся стягнути дуже легко на:

$$\left(1-\frac{k}{n}\right)^{n+1}+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^n\right].$$

Як таку операцию повторемо знов n разів, то дістанемо по двох одиницях часу:

$$\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2n}+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2n-1}\right]$$

по трох

$$\left(1-\frac{k}{n}\right)^{3n}+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{3n-1}\right]$$

а по t одиницях, або по часї t

$$\left(1-\frac{k}{n}\right)^{tn}+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{tn-1}\right].$$

Випишім тепер для лекшої евіденциї вираховані скількоети прибуваючої через реакцию материї, припадаючі з окрема на кождий елемент часу.

В часї від	до	прибуває:
0 ..	$\frac{1}{n}$	$\frac{k}{n}$
$\frac{1}{n}$ ..	$\frac{2}{n}$	$\frac{k}{n}\left(1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}\right)$
$\frac{2}{n}$ ..	$\frac{3}{n}$	$\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)\right)\right]$
$\frac{3}{n}$ ..	$\frac{4}{n}$	$\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^3+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2\right)\right]$
$\frac{4}{n}$ ..	$\frac{5}{n}$	$\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^4+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\left(1-\frac{k}{n}\right)^3\right)\right]$
. . . .	. . . . .	. . . . .

$$\frac{n-1}{n}\cdot\frac{n}{n}\;\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^{n-1}+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{n-2}\right)\right]$$

. . . . . .

$$\frac{2n-1}{n}\cdot\frac{2n}{n}\;\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2n-1}+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2n-2}\right)\right]$$

. . . . . .

$$\frac{3n-1}{n}\cdot\frac{3n}{n}\;\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^{3n-1}+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{3n-2}\right)\right]$$

. . . . . .

. . . . . .

$$\frac{tn}{n}\cdot\frac{tn+1}{n}\;\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^{tn}+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{tn-1}\right)\right].$$

Як n зросте в безконечність, а t до якоїнебудь скінченої вартости, тоді, як зсумуємо всї подані скількости разом, одержимо цїлу вартість переміненої через реакцию материї по часї t, що ми єї вище означили значком x. Легко провірити, що таке сумоване дає

$$\frac{k}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt}\right]+\frac{k}{n}\;\frac{m}{n}\left[(nt-1)+\right.$$

$$\left.(nt-2)\left(1-\frac{k}{n}\right)+(nt-3)\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(nt-(nt-1)\right)\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt-1}\right]$$

що представмо у формі:

$$\frac{k}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt}\right]+$$

$$+\frac{k}{n}\cdot\frac{m}{n}\cdot nt\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt-1}\right]-$$

$$-\frac{k}{n}\cdot\frac{m}{n}\left[1+2\left(1-\frac{k}{n}\right)+3\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+(nt-1)\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt-1}\right]$$

Перший вершок дає ся дуже легко зібрати на:

$$\frac{k}{n}\left[\frac{\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt}-1}{1-\frac{k}{n}-1}\right]=1-\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt}_{n=\infty}=1-e^{-kt}\quad\ldots\ldots\quad(a)$$

Другий зовсїм анальоґічно дає:

$$mt\,(1-e^{-kt})\quad\ldots\ldots\quad(b).$$

Щоби знайти вартість третого, означім провізорично $\left(1-\frac{k}{n}\right)$ знаком z.

Тодї замість

$$-\frac{k}{n}\;\frac{m}{n}\left[1+2\left(1-\frac{k}{n}\right)+3\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+(nt-1)\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt-1}\right]$$

дістанемо:

$$-\frac{k}{n}\;\frac{m}{n}\left[1+2z+3z^{2}+\cdots+(nt-1)z^{nt-1}\right]=$$

$$=-\frac{k}{n}\;\frac{m}{n}\sum_{1}^{nt}\frac{d}{dz}(z+z^{2}+\cdots z^{tn})=-\frac{k}{n}\;\frac{m}{n}\;\frac{d}{dz}\sum_{1}^{nt}(z+z^{2}+\cdots+z^{tn})=$$

$$=-\frac{k}{n}\;\frac{m}{n}\frac{d}{dz}\left(z\,\frac{z^{nt}-1}{z-1}\right)=-\frac{k}{n}\;\frac{m}{n}\left[z\,\frac{d}{dz}\,\frac{z^{nt}-1}{z-1}+\frac{z^{nt}-1}{z-1}\right]=$$

$$=-\frac{k}{n}\;\frac{m}{n}\left[\frac{nt\,z^{nt}}{z-1}-\frac{z^{nt}-1}{(z-1)^{2}}\right]_{n=\infty}=-\frac{k}{n}\;\frac{m}{n}\left[\frac{nt\,e^{-kt}}{-\frac{k}{n}}-\frac{e^{-kt}-1}{\left(\frac{k}{n}\right)^{2}}\right]=$$

$$=mt\,e^{-kt}-\frac{m}{k}\,(1-e^{-kt})\quad\ldots\ldots\quad(c)$$

Додаючи $(a)+(b)+(c)$ одержуєм:

$x=1-e^{-kt}+mt-mt\,e^{-kt}+mt\,e^{-kt}-\frac{m}{k}\,(1-e^{-kt})$, або ідентично з інтеґралом (B) (стор. 4.)

$$x=[1-e^{-kt}]+m\left[t-\frac{1}{k}(1-e^{-kt})\right]$$

як в нїм за C_0 положимо 1.

Згідність результату повисшої елєментарної сумациї з виведеним інтеґралом видає ся менї вистарчаючим доказом, що уложене ріжничкове рівнане справдї відповідає дїйсности. В виду того уважаю за можливе і дальше розширюване ріжничк. рівняня способом передтим описаним, на основі того самого розумованя. Так отже приходимо до зовсїм загального способу узгляднюваня рахунком того рода компліkаций, коли в звичайнім рівнаню

$$\frac{dx}{dt}=k(C_0-x)$$

замість сталого члена C_0, положимо функцию $\varphi(t)$, що виражає синхронічну зміну концентрациї через зовнїшні, независимі від реакциї обставини.

Возьмім пр., що вихідна концентрация зміняє ся з часом після рівнання

$$C=C_0+mt^2.$$

Анальоґічно, як в першім случаю дістанемо рівнанє:

$$\frac{dx}{dt}=k(C_0+mt^2-x).$$

Його інтеґрал

$$x=e^{-\int_0^t k\,dt}\left[C-\int_0^t -k(C_0+mt^2)e^{\int_0^t k\,dt}\,.\,dt\right]$$

дає ся легко перевести в

$$x=e^{-kt}\left[C-\left(C_0+\frac{2m}{k^2}\right)+e^{kt}\left\{mt^2-\frac{2mt}{k}+\left(C_0+\frac{2m}{k^2}\right)\right\}\right]$$

а що і ту з огляду на $t=0$, $x=0$, буде $C=0$, отже

$$x=C_0\left[1-e^{-kt}\right]+m\left[t^2-\frac{2t}{k}+\frac{2}{k^2}\left(1-e^{-kt}\right)\right].$$

Зовсїм подібно дістанемо для $C=C_0+mt^3$ інтеґрал

$$x=e^{-\int_0^t k\,dt}\left[C-\int_0^t -k(C_0+mt^3)e^{\int_0^t k\,dt}\,.\,dt\right],\text{ або}$$

$$x=C_0\left[1-e^{-kt}\right]+m\left[t^3-\frac{3t^2}{k}+\frac{6t}{k^2}-\frac{6}{k^3}(1-e^{-kt})\right],$$

а на основі загального рекурзивного інтеґралу:

$$\int t^n e^{kt}dt=\left[\frac{t^n}{k}-\frac{nt^{n-1}}{k^2}+\frac{n(n-1)t^{n-2}}{k^3}+\cdots+(-1)^n\frac{n(n-1)\ldots2.1}{k^{n+1}}\right]e^{kt}+C$$

можна дуже легко перевести інтеґрал загального рівнання

$$\frac{dx}{dt}=(C_0+mt^n-x)$$ до форми:

$$x=e^{-kt}\left[C-\left(C_0+(-1)^n\frac{n(n-1)\,.\,m}{k^n}\right)+\right.$$

$$\left.+e^{kt}\left\{m\left(t^n-\frac{nt^{n-1}}{k}+\frac{n(n-1)t^{n-2}}{k^2}-\cdots\right.\right.\right.$$

$$\left.\left.\left.\cdots+(-1)^{n-1}\frac{n(n-1)(n-2)\ldots2.1.t}{k^{n-1}}\right)+\left(C_0+(-1)^n\frac{n(n-1)m}{k^n}\right)\right\}\right],$$

а що і ту при $t=0$, $x=0$, буде $C=0$, отже:

$$x=C_0\left[1-e^{-kt}\right]+m\left[t^n-\frac{nt^{n-1}}{k}+\frac{n(n-1)t^{n-2}}{k^2}-\cdots+\right.$$

$$\left.+(-1)^n\frac{n(n-1)\ldots3.2.1}{k^n}(1-e^{-kt})\right].$$

Рахунок дає ся розширити та перевести аж до случаю, як вихідна концентрация буде разом з часом зміняти ся після

$$C=C_0+m_1t+m_2t^2+m_3t^3+\ldots+m_nt^n.$$

Як означимо для скороченя

$C_0-\frac{m_1}{k}+\frac{2m_2}{k^2}-\frac{6m_3}{k^3}+\ldots+(-1)^n\frac{n!\,m_n}{k^n}$ знаком C_{omn}, то інтеґрал відносного рівнаня дістане вигляд:

$$x=e^{-kt}\left[C-C_{omn}+e^{kt}\left\{m_1t+m_2\left(t^2-\frac{2t}{k}\right)+m_3\left(t^3-\frac{3t^2}{k}+\frac{6t}{k^3}\right)+\ldots\right.\right.$$

$$\left.\left.\ldots+m_n\left[t^n-\frac{nt^{n-1}}{k}+\frac{n(n-1)t^{n-2}}{k^2}-\ldots+(-1)^{n-1}\frac{n(n-1)\,.\,2.1.t}{k^{n-1}}\right]+C_{omn}\right\}\right].$$

а по елїміновану C

$$x=C_0\left[1-e^{-kt}\right]+m_1\left[t-\frac{1}{k}(1-e^{-kt})\right]+m_2\left[t^2-\frac{2t}{k}+\frac{2}{k^2}(1-e^{-kt})\right]+\ldots$$

$$\ldots+m_n\left[t^n-\frac{nt^{n-1}}{k}+\frac{n(n-1)t^{n-2}}{k^2}-\ldots+(-1)^n\frac{n(n-1)\ldots3.2.1}{k^n}(1-e^{-kt})\right]$$

Послїдна форма надавала би ся особливо до приміненя в деяких загальних случаях.

Можна би собі подумати, що пр. технїчними зглядами спонукані, реґулюємо штучно приплив вихідної субстанциї до реакциї спеціяльним апаратом. При нинїшнім видосконаленю техніки конструкция годинникових, автоматичних чи якихнебудь скомбінованих фізичних механїзмів не представляє засадничих трудностий. Відповідне розширюванє та звужуванє отвору кінця рури, якою має допливати материял в часї реакциї, далоб ся перевести, думаю, з цїлою бажаною прецизиєю. Але в виду трудностий в означеню ефекту

випливання, що виходять з природи гидродинамічного проблему, таке впровадженє хочби як доскопалого апарату, малоб лиш значінє менше чи більше грубого приближеня. Дійсне функціоване тогож апарату требаби уставляти та провірювати емпірично, при чім послідне вирахованє функції вигідною методою найменших квадратів представляє ся по більшій части в формі степеневого ряду.

У висше упорядкованім інтеґралї, що ріжнить ся від случаю, як концентрация не зміняє ся, лиш додаванєм що раз дальших членів, множених через m_1, m_2, m_3,... і т. д. требаби їх поодиноко задержувати або відкидати відповідно до вигляду так одержаної, емпірично уставленої функції припливу.

Приглянувши ся близше повисшим обчисленям можна завважати, що всї компліkації, о які ту розходить ся, ведуть остаточно до квадратури $\int \varphi(t) e^{kt}\,dt$. О скілько такий інтеґрал уміємо при ріжнім вигляді $\varphi(t)$ визначити, о стілько очивидно хемічний проблєм розвязаний для мономолекулярних реакцій. Можна пр. таке питанє розвязати. Материя A переміняє ся на B зі скоростию k_1. Але B не є тривке в розчинї. Воно рівночасно переходить на материю B зі скоростию k. Як вийдемо зі сталої концентрациї A_0 материї A, обчислити, як прибуває в часї B.

Уложенє ріжничкового рівнаня представляє ся незвичайно легко. Замість C_0 в звичайнім рівнаню, положимо $A_0(1-e^{-k_1 t})$, так що єго остаточна форма буде

$$\frac{dx}{dt} = k\,[A_0(1-e^{-k_1 t}) - x].$$

Його інтеґрал:

$$x = e^{-\int_0^t k\,dt}\left[C + \int_0^t k\,A_0\,(1-e^{-k_1 t})\,e^{\int_0^t k\,dt}\,.\,dt\right]$$

дає ся легко спровадити на:

$$x = A_0\left[1 - e^{-kt}\left(1 - \frac{k}{k-k_1}\right) - \frac{k}{k-k_1}e^{-k_1 t}\right], \text{ при } k > k_1$$

або $$x = A_0\left[1 - e^{-kt}\left(1 + \frac{k}{k_1 - k}\right) + \frac{k}{k_1 - k}e^{-k_1 t}\right], \text{ при } k < k_1.$$

Значінє двох послідних рівнань може бути велике в деяких случаях. Звісно іменно, що деякі мономолекулярні реакциї перебігають так, що в них дає ся завважати дотепно названий „хід сталої скорости k“ зн. k зміняє ся разом з перебігом самої реакциї. Досить поглянути на оба послідні вираженя, щоби зрозуміти, що вже в припадку такої хочби лиш одинокої переходової реакциї нема бесїди про сталість якогось спільного k, що єго мовчки таким робом супонує ся.

Навіть наколиби $k = k_1$ зн. як A переходить з такою скоростию на B, як B на B, що очивидно дуже рідко може трафити ся, то реакция не буде реґулярною в змислї рівнаня

$$\frac{dx}{dt} = k\,(C_0 - x)$$

(хочби з инпою нумеричною вартостию k), бо як замість него положимо

$$\frac{dx}{dt} = k\,[A_0(1 - e^{-kt}) - x]$$

то його інтеґрал

$$x = A_0\,[1 - e^{-kt}(1 + kt)]$$

виказує вже инший перебіг реакциї.

Сам чисто емпірично поданий хід може на основі наведеного зорієнтувати легко що до всїх трох критерий $k \gtrless k_1$. Наколиби і то не вистарчало, то можнаби ще допускати більше посередних переходів, які треба дальше комбінувати. Возьмім пр. рівночасний перехід з A на B, B на B, B на Γ, тодї треба уложити легко зрозуміле рівнанє:

$$\frac{dx}{dt} = k\left\{A_0\left[1 - e^{-k_1 t}\left(1 \pm \frac{k_1}{k_{1(2)} - k_{2(1)}}\right) \mp \frac{k_1}{k_{1(2)} - k_{2(1)}}e^{-k_2 t}\right] - x\right\}$$

якого інтеґрация в виду легких квадратур не представляє найменьших трудностий. Так само не представляє трудностий рахунок, як концентрация материї A зміняє ся синхронїчно. Пр. загальне рівнанє:

$$\frac{dx}{dt} = k\left\{A_0\left[1 - e^{-k_1 t}\right] + m_1\left[t - \frac{1}{k_1}(1 - e^{-k_1 t})\right] + \right.$$

$$\left. + m_2\left[t^2 - \frac{2t}{k_1} + \frac{1}{k_1^2}(1 - e^{-k_1 t})\right] + \ldots + m_n[t^n - \ldots] - x\right\}$$

дає ся легко зінтеґрувати, допускаючи тим самим дальші того рода комбінациї.

Треба ще замітити, що нарочно вибраними вартостями m в функциях припливу можна інтеґралам деякі форми з гори надати. Пр.

в функциї:	для вартости m:	буде $x =$
C_0+mt	C_0k . . .	$C_0\frac{kt}{1!}$
C_0+mt^2	$-\frac{C_0k^2}{2!}$ . .	$C_0\left[\frac{kt}{1!}-\frac{(kt)^2}{2!}\right]$
C_0+mt^3	$\frac{C_0k^3}{3!}$ . .	$C_0\left[\frac{kt}{1!}-\frac{(kt)^2}{2!}+\frac{(kt)^3}{3!}\right]$
. . . .	. . .	. . . . .
C_0+mt^n	$\frac{(-1)^nC_0k^n}{n!}$ . .	$C_0\left[\frac{kt}{1!}-\frac{(kt)^2}{2!}+\frac{(kt)^3}{3!}\cdots\right.$ $\left.\cdots(-1)^{n+1}\frac{(kt)^n}{n!}\right]$.

Послїдна форма дає ся легко перепровадити для $n = \infty$ в $C_0[1-e^{-kt}]$, що є ідентичне очивидно з інтеґралом рівнаня з одиноким сталим членом C_0. Як поглянемо на вартість $m = \frac{(-1)^nC_0k_n}{n!}$, в якій k є все істим дробом, а $n = \infty$, то очивидно $m = 0$; отже згідно із звичайним рівнанєм нема тоді ніякої компліkації.

Наконець треба зазначити, що для більше, як одномолекулярних реакций синхронічні зміни концентраций супроваджують не даючі ся обійти математичні трудности. Для загальних рівнань типу Riccati, які при тім повстають, не вспіла ще математика вислїдити операций, що велиби до їх інтеґралів.

Про періодичні хемічні реакції.

НАПИСАВ

Др. Юлїян Гірняк.

(Реферовано на засіданю мат.-прир.-лїк. секциї дня 10. вересня 1908).

В отсій розвідці хочу звернути увагу на одну консеквенцию, що дає ся випровадити незвичайно легко з рівнань хемічної кінетики. Приглядаючи ся величезному заінтересованю для питань сеї области фізикальної хемиї, треба сконстатувати, що праці ідуть виключно в напрямі експериментальнім, та що досліди ведені дорогою математичної аналїзи*) являють ся в лїтературі майже виїмково. Зіставляючи до того прямо чи посередно, а досить часто виражувані опінії про сумнівну вартість математичної аналїзи в хемиї, приходить ся менї не дивувати, що на деякі питаня можуть розповсюднювати ся цїлком хибні погляди, хоч простий і легкий рахунок може річ неоспоримо виясняти. Маю туть на думцї факт, що на однім, недавно опублїкованім місци, періодичність хемічного процесу уважає ся характеристичним знаменем каталїзи. Як рахунком низше викажу, періодичність може виступати при процесах, в яких зовсїм нема каталїзи, значить, вона не стоїть в ніякій причиновій звязи з каталїзою, хоч і при сій послїдній можна таке явище обсервувати.

*) R. Wegscheider — Chemische Kinetik homogener Systeme — Monatshefte für Chemie. B. XXI. 1900. стор. 693.

Треба ще замітити, що нарочно вибраними вартостями m в функциях припливу можна інтеґралам деякі форми з гори надати. Пр.

в функциї:	для вартости m:	буде $x =$
C_0+mt	C_0k . . .	$C_0\frac{kt}{1!}$
C_0+mt^2	$-\frac{C_0k^2}{2!}$ . .	$C_0\left[\frac{kt}{1!}-\frac{(kt)^2}{2!}\right]$
C_0+mt^3	$\frac{C_0k^3}{3!}$ . .	$C_0\left[\frac{kt}{1!}-\frac{(kt)^2}{2!}+\frac{(kt)^3}{3!}\right]$
. . . .	. . .	. . . . .
C_0+mt^n	$\frac{(-1)^nC_0k^n}{n!}$ . .	$C_0\left[\frac{kt}{1!}-\frac{(kt)^2}{2!}+\frac{(kt)^3}{3!}\cdots\right.$ $\left.\cdots(-1)^{n+1}\frac{(kt)^n}{n!}\right]$.

Послїдна форма дає ся легко перепровадити для $n = \infty$ в $C_0[1-e^{-kt}]$, що є ідентичне очивидно з інтеґралом рівнаня з одиноким сталим членом C_0. Як поглянемо на вартість $m = \frac{(-1)^nC_0k_n}{n!}$, в якій k є все істим дробом, а $n = \infty$, то очивидно $m = 0$; отже згідно із звичайним рівнанєм нема тоді ніякої компліkації.

Наконець треба зазначити, що для більше, як одномолекулярних реакций синхронічні зміни концентраций супроваджують не даючі ся обійти математичні трудности. Для загальних рівнань типу Riccati, які при тім повстають, не вспіла ще математика вислїдити операций, що велиби до їх інтеґралів.

Про періодичні хемічні реакції.

НАПИСАВ

Др. Юлїян Гірняк.

(Реферовано на засіданю мат.-прир.-лїк. секциї дня 10. вересня 1908).

В отсій розвідці хочу звернути увагу на одну консеквенцию, що дає ся випровадити незвичайно легко з рівнань хемічної кінетики. Приглядаючи ся величезному заінтересованю для питань сеї области фізикальної хемиї, треба сконстатувати, що праці ідуть виключно в напрямі експериментальнім, та що досліди ведені дорогою математичної аналїзи*) являють ся в лїтературі майже виїмково. Зіставляючи до того прямо чи посередно, а досить часто виражувані опінії про сумнівну вартість математичної аналїзи в хемиї, приходить ся менї не дивувати, що на деякі питаня можуть розповсюднювати ся цїлком хибні погляди, хоч простий і легкий рахунок може річ неоспоримо виясняти. Маю туть на думцї факт, що на однім, недавно опублїкованім місци, періодичність хемічного процесу уважає ся характеристичним знаменем каталїзи. Як рахунком низше викажу, періодичність може виступати при процесах, в яких зовсїм нема каталїзи, значить, вона не стоїть в ніякій причиновій звязи з каталїзою, хоч і при сій послїдній можна таке явище обсервувати.

*) R. Wegscheider — Chemische Kinetik homogener Systeme — Monatshefte für Chemie. B. XXI. 1900. стор. 693.

Про те, о скільки до тепер періодичні реакції експериментально висліджено, маю поки що дуже скупі та уривкові відомости, не можучи під хвилю улекшити собі доступу до потрібних жерел відносної літератури. Праця проф. Dr. W. Ostwalda над розпусканєм хрому мінеральними квасами, що давала періодичну скорість тогож, радше фізикального процесу, не підходить під рахунок того рода, який низше подаю.

Не вдаючи ся в передвчасні здогади, яке значінє можуть мати такі реакції чи то для самої хемічної динаміки, чи в приміненю до пояснєня якого субтельнїйшого процесу в природі, постараю ся на однім теоретичнім примірі виказати, що вони в деяких случаях не то можуть, але мусять виступити, при чім можливість таких случаїв є зовсім необмежена.

Возьмім оден, загально вже звісний примір. Проф. R. Wegscheider студиював звязь, яка заходить між сталими скорости реакций а сталими хемічної рівноваги. В своїй праці*) обговорює між иньшими проблєм трох материй тай подає рівнаня реакції між трома ізомерами. Розходить ся йому в тім случаю о одномолекулярні реакції, які в значній мірі улекшують раховане. Реакция іде там ві всїх можливих комбінациях відворотно. Субстанция M_1 переходить на M_2, а M_2 на M_1, M_2 на M_3, а M_3 на M_2, M_3 на M_1, а M_1 на M_3. Зн. сумарична переміна

$$M_1 \underset{k_2}{\overset{k_1}{\rightleftarrows}} M_2 \underset{k_4}{\overset{k_3}{\rightleftarrows}} M_3 \underset{k_6}{\overset{k_5}{\rightleftarrows}} M_1$$

складає ся аж з шістьох фаз реакції, або з шістьох поодиноких складових процесів. Кождий з них має свою питому та окрему скорість, яку зазначує ся відповідним фактором k_1, k_2, k_3, k_4, k_5, k_6.

Означім тії фази римскими цифрами слїдуючим способом:

I $M_1 \longrightarrow M_2$ II $M_2 \longrightarrow M_3$ III $M_3 \longrightarrow M_1$

I′ $M_2 \longrightarrow M_1$ II′ $M_3 \longrightarrow M_2$ III′ $M_1 \longrightarrow M_3$

Вихідні (вступні) концентрациї трох ізомерів M_1, M_2, M_3 означім A_1, A_2, A_3. Зменшенє тих концентраций по часї t нехай буде: ξ_1, ξ_2, ξ_3. Поодинокі скорости реакций означім по порядку:

I	I′	II	II′	III	III′
$\frac{dx}{dt}$	$\frac{dy}{dt}$	$\frac{dz}{dt}$	$\frac{du}{dt}$	$\frac{dv}{dt}$	$\frac{dw}{dt}$

а підписуючи для евіденциї відповідні фактори, одержуємо: k_1 k_2 k_3 k_4 k_5 k_6.

*) Über simultane Gleichgewichte etc. — Monatshefte für Chemie — B. XXII. 1901. стор. 860.

На основі закону активности мас скорости є рівні:

$$\frac{dx}{dt}=k_1(A_1-\xi_1),\quad \frac{dy}{dt}=k_2(A_2-\xi_2),\quad \frac{dz}{dt}=k_3(A_2-\xi_2)$$

$$\frac{du}{dt}=k_4(A_3-\xi_3),\quad \frac{dv}{dt}=k_5(A_3-\xi_3),\quad \frac{dw}{dt}=k_6(A_1-\xi_1)$$

З близшого розгляненя тих рівнань легко вивести слїдуючі скорости зменьшуваня поодиноких концентраций:

$$\left.\begin{aligned}
\frac{d\xi_1}{dt}&=k_1(A_1-\xi_1)-k_2(A_2-\xi_2)-k_5(A_3-\xi_3)+k_6(A_1-\xi_1)\\
\frac{d\xi_2}{dt}&=-k_1(A_1-\xi_1)+k_2(A_2-\xi_2)+k_3(A_2-\xi_2)-k_4(A_3-\xi_3)\\
\frac{d\xi_3}{dt}&=-k_3(A_2-\xi_2)+k_4(A_3-\xi_3)+k_5(A_3-\xi_3)-k_6(A_1-\xi_1)
\end{aligned}\right\}\quad \ldots (A)$$

Сї послїдні рівнаня одержує ся впрочім з рівнань гильотропових груп, в які можна формулювати реакції за Ostwald-ом*). Закон захованя маси виражає ся ту реляциєю: $\xi_1+\xi_2+\xi_3=0$, з чого виходить також $\frac{d\xi_1}{dt}+\frac{d\xi_2}{dt}+\frac{d\xi_3}{dt}=0$. Послїдну звязь дає справдї систем рівнань (A). Інтеграция того систему дає такий результат:

$$\left.\begin{aligned}
\xi_1&=\frac{1}{\lambda'-\lambda''}\left[\frac{\lambda''T'}{\vartheta'}\left(e^{-\vartheta' t}-1\right)-\frac{\lambda'T''}{\vartheta''}\left(e^{-\vartheta'' t}-1\right)\right]\\
\xi_2&=\frac{1}{\lambda'-\lambda''}\left[-\frac{T'}{\vartheta'}\left(e^{-\vartheta' t}-1\right)+\frac{T''}{\vartheta''}\left(e^{-\vartheta'' t}-1\right)\right]\\
\xi_3&=\frac{1}{\lambda'-\lambda''}\left[-(\lambda''-1)\frac{T'}{\vartheta'}\left(e^{-\vartheta' t}-1\right)+(\lambda'-1)\frac{T''}{\vartheta''}\left(e^{-\vartheta'' t}-1\right)\right]
\end{aligned}\right\}\quad . (B)$$

в якім впроваджено слїдуючі скороченя:

$$T_1=(k_1+k_6)A_1-k_2A_2-k_5A_3,\qquad S_1=k_1+k_5+k_6,\qquad T'=T_1+\lambda' T_2$$

$$T_2=-k_1A_1+(k_2+k_3)A_2-k_4A_3,\qquad S_2=k_2+k_3+k_4,\qquad T''=T_1+\lambda'' T_2$$

$$\vartheta'=\frac{S_1+S_2}{2}+\sqrt{\frac{(S_1-S_2)^2}{4}+(k_1-k_4)(k_2-k_5)},\quad \lambda'=\frac{k_2-k_5}{S_2-\vartheta'}$$

$$\vartheta''=\frac{S_1+S_2}{2}-\sqrt{\frac{(S_1-S_2)^2}{4}+(k_1-k_4)(k_2-k_5)},\quad \lambda''=\frac{k_2-k_5}{S_2-\vartheta''}.$$

*) Гл. Wegscheider — Ibid.

Хоч рівнаня *(B)* виглядають на досить скомпліковані, все-ж таки рахунок не займав много часу, а характер процесу, що є сформулований малїючою в часї експоненцияльною функциєю є такий, що зовсїм не відбігає від дотеперішних типових розвязок проблемів хемічної динаміки. Проф. Wegscheider слїдив передовсїм рівновагу, до якої стремить такий систем. В самий процес, себ то в спосіб наближування ся до стану рівноваги не мав приводу близше входити, тому й не перевів близшої дискусиї своїх рівнань *(B)*.

Вони однак належуть случайно до сих, які під одним услівєм представляють не що иньше, як чисто періодичні реакциї, зі щораз меньшими або заникаючими амплїтудами. Тому публїкуючи отсю нотатку, вперед нїм зберу більше материялу, ужию для переведеня рахунку висше поданих, а пригідних для моєї цїли, рівнань.

Пригляньмо ся іменно, чи систем інтеґральних рівнань *(B)* дає ся фізично інтерпретувати в случаю, як заходить нерівність:

$$\frac{(S_1-S_2)^2}{4}+(k_1-k_4)(k_2-k_5)<0. \quad \ldots\ldots\ldots\ldots \quad (C).$$

Положім пр. такі вартости на поодинокі k:

$k_1=1,\ k_2=20,\ k_3=2,\ k_4=30,\ k_5=1,\ k_6=20;$

По вирахованю одержуємо:

$$\frac{(k_1+k_5+k_6-k_2-k_3-k_4)^2}{4}+(k_1-k_4)(k_2-k_5)=-326.$$

Услівє *(C)* може бодай чи не так само легко зайти, як услівє противне, де лїва сторона нерівности є більша від зера. Тому менї здає ся, що дотеперішні дискутованя послїдного случаю не мають зовсїм якогось, хочби лиш першенства над попереднім *(C)*, який саме хочу близше розглянути, тим більше, що нема поки що рациональної причини его відкидувати.

Положім вперед коротше знаковане:

$\frac{S_1+S_2}{2}=a,\ k_2-k_5=k,\ S_2=S,$ а абсолютну нумеричну вартість:

$\sqrt{\frac{(S_1-S_2)^2}{4}+(k_1-k_4)(k_2-k_5)}$ значім самим b.

Вставляючи сї значки в висше наведені скороченя (стор. 3) одержуємо:

$$\vartheta'=a+bi,\quad \lambda'=\frac{k}{S-(a+bi)},\quad \lambda'-\lambda''=\frac{2kbi}{(S-a)^2+b^2}$$

$$\vartheta''=a-bi,\quad \lambda''=\frac{k}{S-(a-bi)},\quad \text{при чім } i=\sqrt{-1}.$$

Приступім до обчисленя інтеґралів ξ_1, ξ_2, ξ_4. Маємо тут очевидно:

$$T'=T_1+\frac{k}{S-a-bi}T_2=\frac{T_1S+kT_2-T_1a-T_1bi}{(S-a)-bi},$$ або скорочуючи дальше:

$T_1S+kT_2-T_1a=\alpha,\quad S-a=\alpha',\quad T_1b=\beta,$ замість попереднього вираженя:

$$T'=\frac{\alpha-\beta i}{\alpha'-bi},$$ і зовсїм анальоґічно:

$$T''=\frac{\alpha+\beta i}{\alpha'+bi}.$$

Обчисляймо дальше вартости $\frac{T'}{\vartheta'}$ і $\frac{T''}{\vartheta''}$. Перша з них:

$$\frac{T'}{\vartheta'}=\frac{\alpha-\beta i}{(\alpha'-bi)(a+bi)}=\frac{\alpha-\beta i}{\alpha'a-abi+\alpha'bi-b^2i^2}=\frac{\alpha-\beta i}{(\alpha'a+b^2)+(\alpha'b-ab)i}$$ дає

по означеню: $(\alpha'a+b^2)=\alpha'',\ \alpha'b-ab=\beta'$, вартість: $\frac{\alpha-\beta i}{\alpha''+\beta'i}$, а друга так само $\frac{T''}{\vartheta''}=\frac{\alpha+\beta i}{\alpha''-\beta'i}$, з чого знов легко вирахувати:

$$\frac{T'}{\vartheta'}\frac{T''}{\vartheta''}=-\frac{2(\alpha''\beta+\alpha\beta')i}{\alpha''^2+\beta'^2}.$$

Поступаючи так дальше:

$$\frac{\lambda''T'}{\vartheta'}=\frac{k}{\alpha'+bi}\cdot\frac{T'}{\vartheta'}=\frac{k}{(\alpha'+bi)}\cdot\frac{(\alpha-\beta i)}{(\alpha''+\beta'i)}$$

дістанемо при рівночаснім скороченю:

$$S'=\alpha'\alpha''-b\beta',\quad S''=\alpha'\beta'+b\alpha'',$$

$$\frac{\lambda''T'}{\vartheta'}=\frac{k\alpha-k\beta i}{S'+S''i}$$

$$\frac{\lambda'T''}{\vartheta''}=\frac{k\alpha+k\beta i}{S'-S''i}$$ і так само:

Розгляньмо тепер близше експоненціяльні вирази $e^{-\vartheta' t}$ і $e^{-\vartheta'' t}$. Вставляючи в них вартости на ϑ' і ϑ'', приходимо по зазначеню:

$$e^{-at}\cos bt = \varphi$$

$$e^{-at}\sin bt = \chi$$

до зовсім нових форм:

$$e^{-\vartheta' t} = e^{-(a+bi)t} = e^{-at-bti} = e^{-at}(\cos bt - i\sin bt) = \varphi - i\chi$$

$$e^{-\vartheta'' t} = e^{-(a-bi)t} = e^{-at+bti} = e^{-at}(\cos bt + i\sin bt) = \varphi + i\chi.$$

Користаючи з них обчислїм тепер слїдуюче вираженє:

$$\frac{T''}{\vartheta''}e^{-\vartheta'' t} - \frac{T'}{\vartheta'}e^{-\vartheta' t} = \frac{\alpha+\beta i}{\alpha''-\beta' i}(\varphi+i\chi) - \frac{\alpha-\beta i}{\alpha''-\beta' i}(\varphi - i\chi).$$

Спроваджуючи до спільного знаменника $\alpha''^2+\beta'^2$ дістанемо на чисельник вартість:

$$\alpha\alpha''\varphi+\beta\alpha''\varphi i+\alpha''\alpha\chi i+\alpha''\beta\chi i^2+\alpha\beta'\varphi i+\beta\beta'\varphi i^2+\alpha\beta'\chi i^2+\beta\beta'\chi i^3-$$
$$-\alpha\alpha''\varphi+\beta\alpha''\varphi i+\alpha''\alpha\chi i-\alpha''\beta\chi i^2+\alpha\beta'\varphi i-\beta\beta'\varphi i^2-\alpha\beta'\chi i^2+\beta\beta'\chi i^3=$$
$$=2i[(\beta\alpha''+\alpha\beta')\varphi+(\alpha\alpha''-\beta\beta')\chi],$$

так що в результаті буде:

$$\frac{T''}{\vartheta''}e^{-\vartheta'' t} - \frac{T'}{\vartheta'}e^{-\vartheta' t} = 2i\frac{(\beta\alpha''+\alpha\beta')\varphi+(\alpha\alpha''-\beta\beta')\chi}{\alpha''^2+\beta'^2}$$

Поступаючи аналоґічно обчислимо легко також:

$$\frac{\lambda''T'}{\vartheta'}e^{-\vartheta' t} - \frac{\lambda'T''}{\vartheta''}e^{-\vartheta'' t} = -2ki\frac{(\beta S'+\alpha S'')\varphi+(\alpha S'-\beta S'')\chi}{S'^2+S''^2}$$

$$\frac{\lambda'T''}{\vartheta''} - \frac{\lambda''T'}{\vartheta'} = \frac{2ki}{S'^2+S''^2}(\beta S'+\alpha S'').$$

Обчисливши таким способом всї складові члени систему інтеґральних рівнань *(B)*, можемо тепер легко написати рівнаня, що виражають зміни поодиноких ξ_1, ξ_2, ξ_3 в часї, а іменно:

$$\left.\begin{aligned}
\xi_1 &= \frac{(S-a)^2+b^2}{b}\cdot\frac{1}{S'^2+S''^2}\Big[(\beta S'+\alpha S'')(1-\varphi)-(\alpha S'-\beta S'')\chi\Big]\\
\xi_2 &= \frac{(S-a)^2+b^2}{k.b}\cdot\frac{1}{\alpha''^2+\beta'^2}\Big[(\beta\alpha''+\alpha\beta')(\varphi-1)+(\alpha\alpha''-\beta\beta')\chi\Big]\\
\xi_3 &= \frac{(S-a)^2+b^2}{b}\left\{\frac{1}{S'^2+S''^2}\Big[(\beta S'+\alpha S'')(\varphi-1)+(\alpha S'-\beta S'')\chi\Big]+\right.\\
&\qquad\left.+\frac{1}{k}\cdot\frac{1}{(\alpha''^2+\beta'^2)}\Big[(\beta\alpha''+\alpha\beta')(1-\varphi)-(\alpha\alpha''-\beta\beta')\chi\Big]\right\}
\end{aligned}\right\}(B')$$

Порівнуючи сю нову форму *(B')* систему інтеґральних рівнань з формою *(B)* відразу добачуємо, що всї зложені (мнимі) числа, зазначені в *(B)* буквами λ', λ'', T', T'', ϑ', ϑ'' повідпадали, а лишили ся самі дїйсні чинники:

$(S-a)^2+b^2$, $S'^2+S''^2$, $k,\alpha''^2+\beta'^2$, $\beta S'+\alpha S''$, $\alpha S'-\beta S''$, $\beta\alpha''+\alpha\beta'$, $\alpha\alpha''-\beta\beta'$.

Експоненціяльні члени $e^{-\vartheta' t}$ і $e^{-\vartheta'' t}$ перейшли на періодичні функції $e^{-at}\cos bt$ і $e^{-at}\sin bt$. В виду того інтеґрали ξ_1, ξ_2 і ξ_3 стали і при услівю *(C)* (стор. 4) придатними для фізичної інтерпретації, а інтеґрали *(B')* представляють в тім случаю не що иньше, як зависимість поодиноких змін концентрацій від часу, виражену одною з періодичних т. є. ґоніометричною функцією.

Возьмім для вигіднїйшого перегляду який чисельний примір. Положім пр. $k_1=1$, $k_2=601$, $k_3=1$, $k_4=501$, $k_5=1$, $k_6=2196{\cdot}426$. Тодї $a=1650{\cdot}713$, а $b=1$. Виберім еще $A_1=1{\cdot}3684$, $A_2=5$, $A_3=0{\cdot}0001$, розуміючи тут такі одиниці, що розчин, маючи в собі $A_1+A_2+A_3$, не перестає бути рідким. Виконавши досить довге рахованє одержуємо наконець:

$$\xi_1 = 0{\cdot}6636 - 0{\cdot}6636\,e^{-1650t}(\cos t + 1{\cdot}647\sin t)$$

$$\xi_2 = 2{\cdot}428 - 2{\cdot}428\,e^{-1650t}(\cos t + 410\sin t)$$

$$\xi_3 = -3{\cdot}0916 + 0{\cdot}6636\,e^{-1650t}(\cos t + 1{\cdot}647\sin t) + 2{\cdot}428\,e^{-1650t}(\cos t + 410\sin t).$$

З форми тих рівнань виходить передовсїм:

a) $\xi_1+\xi_2+\xi_3=0$, що мусить бути заховане.

b) в часї $t=0$, маємо $\xi_1=\xi_2=\xi_3=0$, т. зн. концентрації не зменьшують ся о нїяку вартість, тілько спочивають моментально на вихідних поземах A_1, A_2, A_3.

c) в часї $t=\infty$ субстанція M_1 спадає з початкової висоти 1·3684 на вартість 0·7048, M_2 з 5 на 2·572, а M_3 підносить ся з 0·0001 на висоту 3·0917.

Той чисельний примір дає лиш значне пересунене концентрацій, зате з причини незвичайно високої вартости (1650) виложника експоненціялу e^{-at}, екскурзії чи періодичні ваганя моментального складу цїлого системи є від першого періода так сильно здепримовані, що пр. експериментально не можнаби їх вислїдити. Як дуже

легко дальше вирахувати, перше з початку відхилене, яке представляє заразом максимальну екскурзію, має відразу вартість близьку складу при $t=\infty$. То нас зовсім не дивує, як зважимо, що тут заходять реляції:

$$\vartheta' = 1650 + \sqrt{-1}$$

$$\vartheta'' = 1650 - \sqrt{-1}$$

в яких вартість b лиш о одиницю ріжнить ся від зера. Чим більше буде вартість b зростати, тим періоди будуть виразнійші і тим довше будуть удержувати ся в границях приступних для аналїтичного спостереженя.

Видимо також від разу, що в виду реляції $a = \frac{S_1 + S_2}{2} = \frac{k_1 + k_2 + k_3 + k_4 + k_5 + k_6}{2}$ гармонійні т. є безперестанні періодичні зміни складу систему є абсолютно виключені, бо a булоби лиш тоді $= 0$, якби всї k були $= 0$, що булоби ідентичне з браком всякої реакциї.

Рекапітулюючи річ, мусимо завважати, що найзагальнійші рівнаня хемічної динаміки, які доси будьто на основі сформулованьекспериментальних дослїдів, будьто з теоретичних розважувань приводжено до дискусиї, представляли виключно аперіодичні процеси. Як бачимо, розвязок, в яких можуть виступати зложені (мнимі) фактори, не треба поминати, не зробивши передше проби, чи вони через відповідну рахункову трансформацию припадково з рівнань не повипадають.

Про се, щоби вже наперед, на основі відповідно скомбінованих реакций, предвиджувати можливість періодичних процесів, здає ся менї, не ма виглядів і великої потреби вдавати ся в загальні пошукуваня. Тому я обмежаю са, поки що, на дискусиї одного, вище поданого, а довільно вибраного приміру.

Начерк ґеоґрафічної термінольоґії.

Написав *Др. Стефан Рудницький.*

Що українська ґеоґрафічна термінольоґія під нинїшну пору доконче потрібна, про се думаю не ма двох гадок. Бо, коли в ґуманїстичних науках виробилась у нас вже від чверти столїтя термінольоґія, в нїчім не гірша як у иньших славянських народів, коли з поміж наук природних майже всї, завдяки пильній працї д. Івана Верхратського, др. Володимира Левицького, др. Івана Горбачевського і иньших, могуть виказати ся пляново уложеною термінольоґією, то ґеоґрафія дотепер тяжко терпіла задля цїлковитого браку українських технїчних термінів. Утерла ся що правда ґеоґрафічна термінольоґія для потреб середної школи. Але скількість уживаних в школі науково-ґеоґрафічних термінів є при низкім станї шкільної ґеоґрафії так дуже маленька, що навіть для популярно-ґеоґрафічної роботи не вистарчала. Щож доперва для науково-ґеоґрафічної!

Працюючи від кількох лїт на поли ґеоґрафії, відчував я цей брак науково-ґеоґрафічної термінольоґії дуже діймаючо. Нераз треба було стратити кілька годин над винайденєм одного мізерного слівця по словарях та термінольоґічних матеріялах. Таке принагідне вишукуване і добиране термінів мало притім одну важну хибу. Нераз для хвилевої потреби найшло ся термін, який пізнїйше показувавсь більше відповідним для иньшого нїансу спорідненого явища чи предмету.

Щоби тому капарству положити конець, я ще в 1905 роцї розпочав збиране ґеоґрафічних термінів. Робота лїтом в терені, зимою опрацьовуване зроблених помічань, обмежували те збиране дуже сильно, так що аж в вересни 1908 р. я міг приступити до впорядкованя і списаня зібраних матеріялів.

Не будучу фільольоґом, я не міг пуститись на принадне поле кованя нових слів. Длятого матеріял нинїшного начерка ма в собі дуже мало оригінальности в тім напрямі. Складають його: 1) Терміни виписані з єствуючих більших словарів української мови. Най-

більші прислуги віддав менї словар Желехівського. 2) Терміни виписані з виданих до тепер друком термінольоґічних матеріялів (передовсїм др. Володимира Левицького і д. Івана Верхратського). 3) Терміни, які я записав з уст народа в часї моїх екскурзий в Карпатах, на Підгірю і на Поділю.

Знаю се дуже добре, що зложений мною начерк далеко не повний. До повности я навіть не стремів, бо робота розтяглаб ся бодай ще на кілька лїт, хоч декому може буде аж сьмішна та скрупулятність, з якою подаю нераз терміни дуже добре і в буденнім житю звісні. Мій намір був: дати нашим адептам ґеоґрафії до рук книжочку, якаби їм заощадила тих термінольоґічних мук, що я свого часу переходив і улегчила науково-ґеоґрафічну роботу в українській мові. З техничної сторони є теперішний начерк словарцем нїмецько-українським. Зробив я так тому, що: 1. нїмецька ґеоґрафічна термінольоґія є докладнїйша, методичнїйша і богатша, як англїйська або французька, 2. ґеоґрафічна наука є найбільш систематично трактована таки у Нїмцїв. Хто хоче працювати в ґеоґрафії, мусить знати нїмецьку ґеоґрафічну лїтературу, бо ґеоґрафію таки Нїмцї зробили скристалїзованою наукою.

Словарець поділений на три частини. Перша обіймає терміни з математичної ґеоґрафії і ѣї помічних наук: астрономії, астрофізики, ґеодезії і навтики. Друга заключає терміни з фізичної ґеоґрафії і найпотрібнїйші слова з ѣї помічних наук: ґеольоґії і петроґрафії. Третя частина подає терміни біоґеоґрафії та антропоґеоґрафії.

В многих місцях я подав для одного нїмецького терміну кілька українських. На першім місци стоїть звичайно той український термін, який вважаю найвідповіднїйшим[1]). Взагалї кажучи я є рішучим приклонником м і ж н а р о д н и х т е р м і н і в; відступане від них вважаю лиш там потрібним, де навіть здержливі Нїмцї поставили питомі терміни.

Тих кілька слів я вважав доконечним подати на вступі нинїшного начерку. Додам ще, що зібраний мною матеріял був передискутований на засїданю математично-природничої секції Наукового Товариства імени Шевченка 30. X. 1908. Вп. учасникам сеї дискусиї а передовсїм референтам др. Володимирови Левицькому і др. Іванови Раковському складаю на отсїм місци за їх многі а цінні замітки як найщиршу подяку.

Стефан Рудницький.

[1]) Менче відповідні терміни подаю також, однак уміщаю їх в скобках.

I. Математична ґеоґрафія.

A.

Abend	вечір, запад
Abenddämmerung	смерк, сумрак, змерканє, присмерк
Abendstern	вечірня зірниця
Abendweite	вечірня відстань
Aberration	аберрація
Aberration chromatische	хроматична аберрація
Aberration der Fixsterne	аберрація зьвізд
Aberration der Planeten	планетна, планетарна аберрація
Aberration sphärische	сферична аберрація
Aberrationskonstante	аберраційна стала
Ablenkung (des Azimuts)	відклоненє (азімута)
Ablesemikroskop	мікроскоп до відчитуваня (відчитуючий)
Ablesungsfehler	похибка відчитаня
Abmessung	відмірене
Abplattung	сплощене
Abplattungswert	вартість сплощеня
Abplattungsziffer	цифра сплощеня
Abschätzung	оцїнка
Absehen	прозір
Absorption	абсорпція
Absorption selektive	добірна абсорпція
Absorptionsspektrum	абсорпційна дуговина
Abstandsbestimmung	означене віддали
Abstecken	витичити
Abszisse	відрізна
Abtrift	знесене (корабля)
Abweichung	деклїнація, відклоненє, збоченє, відхил, відхиленє
Abweichung chromatische	хроматичне відклоненє
Abweichung magnetische	маґнетна деклїнація, маґнетне відклоненє
Abweichung sphärische	сферичне відклоненє
Abweitung	довжинна відстань
Abwenden	відверненє
Acceleration	акцелєрація, прискоренє (зьвізд, місяця)
Achromasie	ахромазія

Achromatisch	ахроматичний
Achse	вісь
Achse grosse	велика вісь
Achse optische	оптична вісь
Additionskonstante	стала додаваня
Aerolit	аеролїт
Aether	етер
Akolyth	аколїт, товариш
Albedo	альбедо
Alhidade	алїдада
Almukanthar	альмукантар
Almukantharat	альмукантарат
Altazimut	альтазімут, універсальний знаряд
Aneroid	анероід
Anfangsmeridian	перший, початковий мерідіян, полуденник
Anomalie	аномалїя, неправильність
Anomalie exzentrische	відосередна аномалїя
Anomalie mittlere	середна аномалїя
Anomalie wahre	дїйсна, правдива аномалїя
Antipode	антіпода
Anziehungskraft	сила тяжести, тяготїня, притяганя
Antiapex	антіапекс
Apex	апекс
Aphel	афель, відсонїчна точка
Apogäum	апоґей, відземна точка
Aplanatisch	аплянатичний
Apside	апсіда
Apsidenlinie	лїнїя апсід
Äquator	рівник, рівняк, екватор
Äquatoreal	екваторіял
Äquatorhöhe	висота рівника
Äquatorialprojektion	рівниковий мет
Äquatorialprojektion orthographische	ортоґрафічний рівниковий мет
Äquatorialprojektion stereographische	стереоґрафічний рівниковий мет
Äquatorialsonnenuhr	рівниковий часосказ
Äquideformate	еквідеформата, лїнїя рівної деформації
Äquivalent	рівноважний

Äquinoctium	еквінокція, зрівнанє, рівноденнє, рівноденьство
Äquinoctialkolur	рівноденний колюр, колюр еквінокцій
Äquinoctiallinie	рівноденна лїнїя, лїнїя еквінокцій
Argument der Breite	аргумент ширвни
Armillarsphäre	армілярна сфера
Armille	арміля
Asiderit	асідеріт
Asteroid	астероід
Astrognosie	астроґнозія
Astrolabium	астроляб, астролябій
Astrologie	астрольоґія
Astrometer	астрометер
Astronomie	астрономія
Astronomie beobachtende	практична, помічательна астрономія
Astronomie beschreibende	описова астрономія
Astronomie nautische	навтична, моряцька астрономія
Astronomie physische	фізична астрономія
Astronomie sphärische	сферична астрономія
Astronomie theoretische	теоретична астрономія
Astrophotographie	астрофотоґрафія
Astrophotometer	астрофотометер
Astrophysik	астрофізика
Astrospektroskopie	астроспектроскопія
Atmosphäre	атмосфера
Attraktion	атракція, притяганє, тяготїнє
Attraktionszentrum	осередок притяганя
Aufgang	схід, всхід
Aufgang achronischer	ахронїчний схід
Aufgang heliakischer	геліякічний схід
Aufgang kosmischer	космічний схід
Aufgangspunkt	точка сходу
Aufhängung kardanische	завішенє Кардана
Aufnahme	знимка
Aufsteigung gerade	ректасцензія, пряме підношенє
Aufstellung	уставленє
Augenmass	змір
Aussichtsweite	далекість виду, гляду
Ausstrahlung	промінюванє, визаряне, лучистість
Axenlibelle	осева лїбеля
Azimut	азімут

Azimutalkompass	азімутальний компас
Azimutalkreis	азімутальне коло, альмукантарат
Azimutalprojektion	азімутальний мет
Azimutalprojektion äquidistante	рівновідстанний азімутальний мет
Azimutalprojektion flächentrene	вірноверхний, верхневірний, азімутальний мет
Azimutübertragung	перенесенє азімута

B.

Bahn	шлях, дорога
Bahnbestimmung	визначенє шляху
Bahnelement	елємент шляху
Bahnsucher	глядач шляху
Bake	бакен, маяк
Bänderspektrum	стяжкова, смугова дуговина, спектр
Bandmass	стяжкова міра
Barometer	барометер
Basis	основа, підстава
Basisbock	основний кізлик
Bassismessung	помір, помірка основи
Basisnetz	основна, підставна сїть
Begleiter	товариш, аколїт (зьвізди)
Beleuchtung	осьвітленє
Beleuchtung schräge	скісне осьвітленє
Beobachtung	помічене, обсервація
Bergprofil	профіль гори
Berichtigungsschraube	корекційна шруба
Besteckrechnung	знарядове обчисленє
Beugung des Lichts	угинанє сьвітла
Bewegung	рух
Bewegung direkte	прямий, простий рух
Bewegung elliptische	елїптичний рух
Bewegung epizyklische	епіциклїчний рух
Bewegung gleichförmige	рівномірний рух
Bewegung gleichförmig beschleunigte	рівномірно прискорений рух
Bewegung jährliche	річний рух
Bewegung mittlere	середний рух
Bewegung rechtläufige	прямий рух
Bewegung retrograde, rückläufige	вспятний рух

Bewegung scheinbare	сповидний рух
Bewegung tägliche	денний рух
Bewegungsgesetz	закон руху
Bewegungsgeschwindigkeit	скорість руху
Bewegungsrichtung	напрям руху
Bewegungsstörung	заколот руху
Bielidenstrom	рій Бієлїдів
Bildweite	віддаль образа
Bindepunkt	узол, звязна точка
Bleiwurf	грузило
Blendglas	темне скло
Bogen	лук, дуга
Bogenmass	міра луку
Bolid	болїд
Bootskompass	чайковий компас
Böschung	похил, нахил, стрім
Böschungsmassstab	мірило похилу
Böschungswinkel	кут похилу
Boussole	бусоля
Brachyt	брахит
Brachyteleskop	брахителєскоп
Brechung	переломане, заломане
Breite	ширина, широта
Breite astrographische	астрографічна ширина
Breite astronomische	астрономічна ширина
Breite geographische	географічна ширина
Breite geozentrische	геоцентрична ширина
Breite heliozentrische	геліоцентрична ширина
Breitenbestimmung	визначенє ширини
Breitengrad	степень ширини
Breitengradmessung	помір ширинного степеня
Breitenkreis	рівнолежник, рівнобіжник
Breitenparallel	рівнолежник, рівнобіжник
Breitenminute	мінута ширини
Brennebene	огнищева площа
Brennglas	збираюча сочка, (зажигальце)
Brennpunkt	огнище, фокус, (жарище)
Brennweite	огнищева (віддаль)
Büschelprotuberanz	жмутова притуберанція

C

Chondrit	хондріт
Chromosphäre	хромосфера
Chronodeik	хронодейк
Chronometer	хронометер
Chronometerstand	стан хронометра
Chronometrie	хронометрія
Chronograph	хронограф
Chronoskop	хроноскоп
Centimeter	сантіметер
Centralfeuer	осередний огонь
Centralkraft	доосередна сила
Centralprojektion	середоточний мет
Centralsonne	центральне сонце
Centrifugalkraft	відосередна сила
Centriren	центроване
Circumpolarstern	циркум полярна, прибігунова зьвізда
Colorimeter	кольоріметер
Coma	мітла (у комет)
Croquis	крокі
Crownglas	крон
Cyklus Metonscher	цикль Метона

D.

Dämmern	світати, сьвітати, зоріти; змеркати
Dämmerung	досьвіток; змерк, сумрак
Dämmerung astronomische	астрономічний досьвіток; змерк
Dämmerung bürgerliche	горожанський досьвіток, змерк
Datumsgrenze	границя дат
Datumsprung	скок дат
Decimeter	деціметер
Dekameter	декаметер
Deklination	деклїнація, відклоненє, збоченє, відхил
Deklination magnetische	маґнетна деклїнація
Deklinationsachse	деклїнаційна вісь
Deklinationskreis	деклїнаційне, годинне коло
Deklinationskreis	деклїнаційне колесо, круг (у скваторіяла)
Depression des Horizonts	заглуб, обниженє овиду, депресія горізонта

Deviation	девіяція
Dialytisch	діялїтичний
Dichte	густота
Differenzbeobachtung	ріжницеве помічене
Diffraktion	діфракція
Digression	діґресія
Dimension	розмір, дімензія
Diopter	прозір, діоптер
Diopterlineal	прозірний лїнеал
Dipleidoskop	діплєйдоскоп
Dispersion	дісперзія, розщіпленє, розсїяне
Distanz	відстань
Distanz sphärische	сферична відстань
Distanzfaden	відстанна нитка
Distanzlatte	відстанна лата
Doppelnebel	двійна мраковина
Dopelstern	двійна, подвійна зьвізда
Doppelsternmessung	помір, помірка двійних зьвізд
Doppelsternsystem	система двійних зьвізд
Doppelbildmikrometer	двообразний мікрометер
Dosenlibelle	коробчаста, пушкова лїбеля
Drachenmonat	змієвий місяць
Drehkreis	коло обороту
Drehung	оборот
Drehungsachse	вісь обороту
Drehwage	скрутна вага
Dreiecksnetz	сїть трикутників
Durchgangsinstrument	перехідний знаряд
Durchmesser	промір
Durchschlagen	перебивати

E.

Ebbe	відплив, відлив
Echappement	гальма (годинника)
Eigenbewegung	питомий рух
Eigengeschwindigkeit	питома скорість
Eigenwärme	питоме тепло
Einheitskarte	одноцїльна карта
Einheitsmasstab	одноцїльне мірило
Einstellungsfehler	похибка, хиба наставленя

Eisenmeteorit	**зелїзистий метеорит**
Eisenstaub meteorischer	**космічна пиль**
Ekliptik	**екліптика**
Ekliptikalkarte	**екліптична карта**
Ekliptikpol	**бігун екліптики**
Ekliptikpoldistanz	**екліптична бігунова відстань**
Ekliptikschiefe	**нахил екліптики**
Elektrizität	**електричність (громовина)**
Elektrochronograph	**електричний хронограф**
Element	**елемент, (хем. первень)**
Elle	**локоть**
Ellipse	**елїпса**
Emanation	**еманація**
Energie	**енергія**
Enklave	**енклява, закло**
Entfernung	**віддаль, віддалене**
Entfernung geradlinige	**прямолїнійна віддаль**
Entfernung mittlere	**середна віддаль**
Epakte	**епакта**
Ephemeride	**ефемерида**
Ephemeridenmeridian	**ефемеридний полуденник**
Epizykel	**епіцикль**
Epoche	**епоха**
Erdachse	**земська вісь**
Erdbahn	**шлях, дорога, орбіта землї**
Erdäquator	**земський рівник**
Erde	**земля**
Erdferne	**відземна точка, апогей**
Erdfigur	**вид, стать, подоба землї**
Erdglobus	**земський ґльоб**
Erdkörper	**тїло землї**
Erdmagnetismus	**земський маґнетизм**
Erdmeridian	**земський полуденник**
Erdmessung	**помір, мірене землї**
Erdnähe	**приземна точка, перігей**
Erdpol	**земський бігун**
Erdprofil	**профіль, проріз землї**
Erdrinde	**земська кора**
Erdrotation	**оборот землї**
Erdumschwung	**оборот землї**
Erdweite	**земська віддаль**

Erhaltung der Kraft	**збереженє сили, енергії**
Etmal	**навтична доба**
Exzentrizität	**відосередність, ексцентричність**
Exzentrizität lineare	**лїнійна відосередність**
Exzentrizität numerische	**чисельна відосередність**
Exzentrizitätsfehler	**хиба відосередности**
Exzentrizitätswinkel	**кут відосередности**
Exzess sphärischer	**сферичний ексцес**

F.

Fackel	**факля, походня**
Faden	**морський сяжень; нитка в приладах**
Fadenbeleuchtung	**осьвітленє ниток**
Fadendistanzmesser	**мірило ниткової відстани**
Fadenkreuz	**нитковий хрест**
Fadenmikrometer	**нитковий мікрометер**
Fadennetz	**ниткова сїть**
Fadenplatte	**ниткова плитка**
Fahrarm	**рухоме рамя (пляніметра)**
Fall	**спад**
Fallgesetz	**закон спаду**
Fallversuch	**спадовий досьвід**
Farbe	**краска, барва**
Farbe komplementäre	**доповняюча барва**
Farbenabweichung	**краскове відклоненє**
Farbenplastik	**пластика красок, барв**
Federbarometer	**пружинний барометер, анероід**
Fehler	**хиба, похибка, блуд**
Fehlerausgleichung	**вирівнанє похибки**
Fehlergrenze	**границя похибки**
Feinstellvorrichtung	**прилад до докладного наставленя**
Feldbeleuchtung	**осьвітленє поля**
Feldmesser	**землемір, ґеометер**
Feldmessung	**землемірство, межованє, помірка поля**
Fernrohr	**люнета, далековид, далевид, далекогляд, далекозір**
Fernrohr achromatisches	**ахроматичний далевид**
Fernrohr aplanatisches	**аплянатичний далевид**
Fernrohr astronomisches	**астрономічний далевид**
Fernrohr dialytisches	**дїялїтичний далевид**

Fernrohr gebrochenes	ломаний далевид
Festlegungsstange	лата усталення
Festpunkt	постійна, стала точка
Feuerkugel	огняна куля
Feuerschiff	сьвітильний корабель
Finsternis	затьма, затьмінє
Finsternis partielle	частна затьма
Finsternis ringförmige	обручкова затьма
Finsternis totale	повна затьма
Finsternisperiode	період затьм
Firmament	небозвід, небосклін, фірмамент
Fixstern	стала зьвізда, зоря
Fixsternhöhe	зьвіздова висота
Fixsternperallaxe	паралякса зьвізд
Fixsternspektrum	звіздяна дуговина
Fläche	верхня
Flächeninhalt	поверхня
Fleck	пятно, пляма
Flächenfehler	верхнева хиба
Flächenkolorit	верхневий кольорит
Flächenmessung	помірка верхнї
Flächenname	верхневе имя
Flächentreu	рівноверхний
Flächenwert	верхнева вартість
Fliehkraft	відосередна сила
Flintglas	флїнт
Fokalebene	огнищева площа
Fluchtstab	мірнича тичка
Flur	нива
Flusslinie	річна лїнїя
Flut	приплив, прилив
Flut taube	глухий приплив
Frühling	весна
Frühlingsäquinoctium	весняне рівноденнє
Frühlingspunkt	весняна точка
Füllnetz	доповняюча сїть
Fundamentalstern	фундаментальна, основна зьвізда
Funkeln	блиманє, мерехтїнє, меркотїнє, искренє
Fuss	стопа
Fussgestelle	підставна часть, стопа
Fusspunkt	спідна точка, надір
Fussschraube	підставна шруба

G.

Gang	хід
Gang täglicher	денний хід
Gangbestimmung	означенє ходу
Gaseruption	вибух ґазу
Gebirgspanorama	гірська панорама
Gebrauchsnormale	ужиткова нормальна міра
Gelände	поземелє, поземлє, терен
Geländedarstellung	представленє поземеля
Gemarkung	громадська область
Generalisierung	ґенералїзація, узагальненє
Generalkarte	ґенеральна карта
Geodäsie	ґеодезія, землемірство
Geodäsie höhere	висша ґеодезія
Geodäsie niedere	низша ґеодезія
Geogonie	ґеоґонїя
Geographie	ґеоґрафія, землезнавство, землепись
Geographie astronomische	астрономічна ґеоґрафія
Geographie mathematische	математична ґеоґрафія
Geoid	ґеоїд
Geonomie	ґеономія
Geozentrisch	ґеоцентричний
Geradläufig	прямобіжний, простобіжний
Gesichtswinkel	кут зріня
Gestirn	зьвізда, зоря
Gestalt	вид, стать, подоба
Gezeiten	времена, тіди
Gieren	відклоненє (корабля) від курсу
Gissung	ґісованє
Gleicher	рівник, рівняк, екватор
Gleichung der Bahn	рівнанє шляху
Gleichung jährliche	річне рівнанє
Gleichung parallaktische	параляктичне рівнанє
Gleichung persönliche	особисте рівнанє
Globularprojektion	ґльобулярний мет
Globus	ґльоб
Gnomon	ґномон
Gnomonik	ґномонїка
Grad	степень
Gradabteilungskarte	степенева карта

Gradbogen	степенний лук
Gradfeld	степенне поле
Gradmessung	помір степеня
Gradnetz	орієнтаційна, степенна сіть
Gradnetzentwurf	начерк орієнтаційної сіти
Gradnetzmasche	очко орієнтаційної сіти
Gradstock	палиця Якова
Gradtrapez	степенний трапез
Gravitation	тяготіне, ґравітація
Gravitationsgesetz	закон тяготіння
Gravitationskonstante	стала тяготіння
Grenzkreis	горізонт, овид, обрій
Grenzlinie	гранична лінія
Grösse	величина
Grössenbestimmung	означене величини
Grössenklasse	кляса величини
Grössenskala	скаля величин
Grundlinie	основна лінія, основа, підстава
Grundlogge	донний льоґ
Grundrissfigur	основна фіґура

H.

Hafenetablissement	пристанний час
Hafenzeit	пристанний час
Halbkugel	півкуля
Halbmesser	луч
Halbschatten	сутінок, притінок, півтінь
Halbwind	піввітер
Handlogge	ручний льоґ
Handlot	ручне грузило
Handriss	ручний ескіз
Hängelibelle	висяча лібеля
Haufenprotuberanz	громадна протуберанція
Hauptnivellement	головна нівеляція
Hauptnormale	головна нормальна міра
Hauptstrich	головна черта
Haupttriangulation	головна тріянґуляція
Hauptzwischenstrich	головна проміжна черта
Haus	дім (місяця, сонця)
Hektometer	гектометер

Heliakisch	геліякічний
Heliocentrisch	геліоцентричний
Heliograph	геліоґраф
Heliometer	геліометер
Heliostat	геліостат
Heliotrop	геліотроп
Helium	гель
Helligkeit	ясність
Hemisphäre	півкуля, гемісфера
Hemmung	запинка, гальма, придержка
Herbst	осінь
Herbstäquinoctium	осінне рівноденне
Herbstpunkt	осінна точка
Himmel	небо
Himmelsachse	вісь небесна
Himmelsgewölbe	небесний звід, небозвід, небосклін
Himmelsglobus	ґльоб неба, небесний ґльоб
Himmelsgrund	узир, фон, тло неба
Himmelskarte	карта неба
Himmelskörper	небесне тіло
Himmelskugel	небесна куля
Himmelspol	бігун неба
Hintergrund	узир, далень, фон
Hochwasser	високий водостан
Hof	двір (у плям сонячних, сонця, місяця)
Höhe	висота
Höhe korrespondierende	відповідна, рівна висота
Höhe mittlere	середня висота
Höhenberichtigung	справлене висот
Höhenbestimmung	означене висоти
Höhenformel	формула висоти
Höhenkote	висотна кота
Höhenkreis	коло висот, вертикал
Höhenkreis	висотне колесо, круг
Höhenkurve	лінія рівних висот
Höhenmarke	висотний знак
Höhenmessung barometrische	барометрична помірка висот
Höhenmessung trigonometrische	триґонометричний помір висоти
Höhenparallaxe	паралякса висот
Höhenprofil	висотний профіль
Höhenschichte	висотна верствиця

Höhenschichtenkarte	гіпсометрична карта
Höhenunterschied	ріжниця висот
Höhenwinkel	кут висоти
Höhenziffer	цифра висоти
Horizont	горізонт, овид, обрій, (кругогляд, кругозір, кругосьвіт, крайнебо)
Horizont künstlicher	штучний горізонт
Horizont scheinbarer	сповидний, фізичний горізонт
Horizont wahrer	дійсний, істий, астрономічний горізонт
Horizontalachse	горізонтальна, позема вісь,
Horizontale	лінія рівної висоти
Horizontalebene	горізонтальна площа, площа горізонта
Horizontalkreis	поземе колесо
Horizontalkurve	позема крива, кривиця, лінія рівної висоти
Horizontalparallaxe	горізонтальна паралякса
Horizontalpendel	горізонтальний маятник, колибень
Horizontalprojektion	поземий мет
Horizontalprojektion stereographische	стереографічний поземий мет
Horizontalsonnenuhr	поземий часосказ
Horizontkorrektion	корекція, справлене, поправка горізонта
Horoskop	гороскоп
Hülfslinie	помічна лінія
Hülle	оболока
Hyperbel	гіперболя

I, J.

Jakobsstab	палиця Якова
Jahr	рік
Jahreszeit	пора року
Index	вказівка, індекс
Indexfehler	індексова, вказівкова хиба
Indicatrix	вказуюча еліпса
Instrument	інструмент, знаряд, прилад, снасть
Instrumentalfehler	хиба знаряду, приладу
Intramerkuriell	інтрамеркуріяльний
Irradiation	іррадіяція

Isobathe	ізобата, лінія рівної глубини
Isohypse	ізогипса, лінія рівної висоти
Itinerar	ітінерар
Itineraraufnahme	знимка ітінерара
Jupitertrabant	місяць Юпітера

K.

Kabel	кабель
Kalender	календар
Kanalwage	водяна вага
Kardinalpunkt	кардінальна, головна точка
Karte geographische	географічна карта
Karte topographische	топографічна карта
Kartenentwurf	начерк карти
Karteninhalt	зміст карти
Kartenlesen	читане карти
Kartenzeichnung	чертане карт
Kartographie	картографія
Kartometer	картометер
Kataster	катастер
Katastervermessung	катастральна помірка
Katoptrisch	катоптричний, зеркальний
Kegelprojektion	стіжковий мет
Kegelprojektion echte	істий стіжковий мет
Kegelprojektion einfache	простий стіжковий мет
Kegelprojektion flächentreue	вірноверхний стіжковий мет
Kegelprojektion nichtnormale	ненормальний стіжковий мет
Kegelprojektion normale	нормальний стіжковий мет
Kegelprojektion schiefachsige	скісновісний стіжковий мет
Kegelprojektion unechte	неістий стіжковий мет
Kegelprojektion vereinfachte	упрощений стіжковий мет
Kegelprojektion winkeltreue	вірнокутний стіжковий мет
Keilphotometer	клиновий фотометер
Kern	ядро
Kernnebel	черенна мраковина
Kernschatten	глуха тінь
Kielwasser	трамова вода
Kilometer	кільометер
Kimm	овид
Kimmtiefe	заглуб овиду

Kippregel	тахиметрична лиштва
Klafter	сяжень, сяг
Kleinpunkt	подрібна точка
Kleintriangulierung	подрібна тріанґуляція
Klemme	придержка, притиск
Knoten	узол
Knoten absteigender	зіступний, зіступаючий узол
Knoten aufsteigender	вступний, підступаючий узол
Knotenlänge	узлова довгота
Knotenlinie	узлова лїнїя, лїнїя узлів
Kollimationsfehler	колїмаційна хиба
Kollimationslinie	колїмаційна лїнїя
Kollimator	колїматор
Kolur	колюр
Komet	комет, комета
Kometenausströmung	кометна еманація
Kometenbahn	шлях комета (и)
Kometenhülle	кометна оболока
Kometenkern	ядро комета (и)
Kometenlicht	сьвітло комета (и)
Kometenschweif	мітла, хвіст комета
Kometensucher	кометник
Kometentyp	тип комет
Kometenwolke	кометна хмарка
Kompass	компас
Kompassnadel	стрілка компаса
Kompasspeilung	компасна знимка, прицїл
Kompassrose	компасна рожа
Kompassscheibe	круг, кружок компаса
Kompensation	компензація
Kompensationspendel	скомпензований маятник
Konform	суцїльний
Konjunktion	конюнкція, злука, злучене
Konjunktion obere	горішна злука
Konjunktion untere	долїшна злука
Konkavlinse	вгнута сочка
Konkavspiegel	вгнуте зеркало
Konstellation	констеляція, співзірє (сузвізде, зьвіздозбір, зьвіздобраз)
Kontraktionstheorie	теорія корченя
Kontrollnormale	контрольна нормальна міра

Konvexlinse	вигнута, випукла сочка
Konvexspiegel	вигнуте, випукле зеркало
Koordinate	сорядна
Koordinate geographische	ґеоґрафічна сорядна
Koordinate sphärische	сферична сорядна
Koordinatenausmessung	вимірене сорядних
Koordinatenberechnung	обчисленє сорядних
Kopf	голова (комета)
Kopieren	копійованє
Koppelkurs	вязаний курс
Koppeltafel	таблиця вязаня курсів
Korrektion	корекція, поправка, справленє
Korrektionsschraube	корекційна шрубa
Kosmogonie	космоґонїя
Kosmographie	космоґрафія
Kosmologie	космольоґія
Kraft	сила
Kreis	коло; у приладів: колесо, круг, кружок
Kreis deferierender	деферентне коло
Kreis exzentrischer	відосередне коло
Kreisbewegung	коловий рух
Kreiseinteilung	колова поділка
Kreismikrometer	коловий, обручковий мікрометер
Kreisteilungsfehler	хиба поділки
Kreuzpeilung	перехресний прицїл
Kreuzscheibe	перехресний прозір
Kreuzzapfen	перехресний чіп
Kronodeik	хронодейк
Krystallsphäre	кристальна сфера
Krümmung	кривина
Krümmungskorrektion	поправка кривини
Krümmungsradius	луч кривини
Kugel	куля
Kugelabweichung	кулисте відклоненє, сферична аберрація
Kugelgestalt	кулистий вид, стать, подоба
Kugelzone	кулистий пояс
Kulmination	кульмінація
Kulmination obere	горішна кульмінація, горованє
Kulmination untere	долїшна кульмінація, долованє

Kulminationshöhe	висота кульмінації
Kulminationspunkt	кульмінаційна точка
Kursdreieck	курсовий трикутник
Kursverbesserung	справленє курса
Kurve hypsographische	гипсоґрафічна крива
Kurvimeter	курвіметер, кривомір
Küstenaufnahme	знимка побережа
Küstenlinie	побережна лїнїя
Küstenvermessung	помір побережа

L.

Lachter	гірняцький сяжень
Lage	положенє
Lagemessung	помір положеня
Lagenplan	плян положеня
Lager	ложе
Landesaufnahme	знимка краю
Landeshorizont	позем краю
Landespräzisionsnivellement	точна нївеляція краю
Landestriangulierung	тріанґуляція краю
Landesvermessung	помір краю
Landkompass	сухопутний компас
Länge	довжина, довгота
Länge astrographische	астроґрафічна довжина
Länge astronomische	астрономічна довжина
Länge geographische	ґеоґрафічна довжина
Länge geozentrische	ґеоцентрична довжина
Länge heliozentrische	геліоцентрична довжина
Länge mittlere	середна довжина
Länge reduzierte	зведена, редукована довжина (в екліптиці)
Länge wahre	дїйсна довжина
Längendifferenz	ріжниця довжин
Längenfehler	хиба, похибка довжини
Längengrad	степень довжини
Längengradmessung	помір, помірка степеня довжини
Längenmass	міра довжини
Längenmessung	помірка довжини
Längentreu	вірнодовгий
Längenunifikation	з'єднанє, унїфікація довжин

Lavierung	шумованє, натїнка; лявірованє
Lee	за вітром
Legende	лєґенда, поясненє
Leitstrahl	провідний луч, проводень
Leuchtturm	маяк, морська лїхтарня
Libelle	лїбеля
Libration	лїбрація
Licht	сьвітло
Lichtabsorption	абсорпція сьвітла
Lichtäther	сьвітляний етер
Lichtgeschwindigkeit	скорість сьвітла
Lichtmenge	скількість сьвітла
Lichtgewölk	факля, сьвітляний облак, сьвітляна хмарина
Lichtgleichung	рівнанє сьвітла
Lichtknoten	сьвітляний узол (мраковин)
Lichtpunkt	сьвітляна точка
Lichtvergleichung	порівнанє сьвітла
Lichtverlust	втрата сьвітла
Lichtzeit	час сьвітла
Limbus	лїмб
Lineal parallaktisches	паралєктичний лїнеал
Liniennetz	лїнїйна сїть
Linse	сочка
Linienmesser	лїнїомір
Logge	льоґ
Loggezeit	льоґовий час
Loggmeile	льоґова миля
Lot	грузило; прям
Lotabweichung	відхил пряма
Lotabweichung lokale	місцевий відхил пряма
Lotabweichung regionale	областний відхил пряма
Lotlinie	прямна лїнїя
Lotmaschine	грузильний знаряд
Loxodrom	льоксодромний
Lunarium	люнар
Lunarpräzession	місячна прецесія
Lunation	люнація
Lunisolarpräzession	люнїсолярна прецесія
Lupe	люпа
Luv	під вітром

M.

Magellanswolke	хмарина Маґеляна
Magnetnadel	маґнетна стрілка
Mareograph	мареоґраф
Marinechronometer	морський хронометер
Massenerhebung	масове взнесене
Massstab	мірило, поділка
Mauerkreis	мурове колесо
Mauerquadrant	муровий квадрант
Maulwurfshügel	кертовина
Meile	миля
Meile geographische	ґеоґрафічна миля
Meile nautische	морська, навтична миля
Meridian	меридіян, полуденник, південник
Meridianbogen	лук полуденника
Meridiandurchgang	перехід полуденника, перехід через полуденник
Meridianebene	полуденникова площа
Meridiangradmessung	поміp полуденникового степеня
Meridiankreis	полуденникове колесо, круг
Meridianlinie	полуденникова лїнїя
Meridianphotometer	полуденниковий фотометер
Meridianschnitt	полуденниковий проріз
Meridianstreifen	полуденникова смуга
Meridiantertie	секундова узлова довгість
Meridianzeichen	полуденниковий знак
Merkurdurchgang	перехід Меркура
Messband	мірнича лента
Messfernrohr	мірничий далевид
Messinstrument	мірничий знаряд, прилад
Messkeil	мірничий клин
Messkette	мірничий ланц
Messlatte	мірнича лата
Messtisch	мірничий стіл
Messtischblatt	мірнича карта
Messungslinie	помірна лїнїя
Meteor	метеор
Meteoreisen	метеоричне зелїзо
Meteorit	метеорит
Meteoroid	метеороід

Meteorring	перстень метеорів
Meteorschwarm	рій метеорій
Meteorstein	метеоричний камінь
Meteoroskop	метеороскоп
Meter	метер
Metermass	метрична міра
Meterstab	метер
Metrologie	метрольоґія
Methode chronometrische	хронометрична метода
Methode der correspondierenden Höhen	метода рівних висот
Methode der Jupitertrabanten	метода місяців Юпітера
Methode der Monddistanzen	метода місячних відстаний
Methode der Mondfinsternisse	метода місячних затьм
Methode der Mondkulminationen	метода горовань місяця
Methode der Sonnendurchgänge	метода переходів сонця
Methode der Sterndurchgänge	метода переходів зьвізд
Methode telegraphische	телеґрафічна метода
Methode terrestrischer Lichtsignale	метода сьвітлянних сиґналів
Mikrometer	мікрометер
Mikrometerokular	мікрометровий окуляр
Mikrometerschraube	мікрометрична шруба
Mikroskop	мікроскоп
Milchstrasse	молочна, чумацька дорога
Milchstrassensystem	система молочної дороги, ґалякгична система
Millimeter	мілїметер
Minute	мінута
Mire	міра
Missweisung	деклїнація (компаса)
Mittag	полудне, південь
Mittag mittlerer	середне полудне
Mittag wahrer	дійсне полудне
Mittagshöhe	південна висота
Mittagskreis	полуденникове коло, полуденник, південник, меридіян
Mittagslinie	полуднева, полуденникова лїнїя
Mittagsrohr	полуденниковий, переходовий знаряд
Mittagsverbesserung	поправка полудня
Mittelbreite	середна ширина
Mittelpunktsgrosskreis	середоточне велике коло

Mittelpunktmassstab	середоточне мірило
Mitternacht	північ
Mittelwasser	середний водостан
Monat	місяць
Monat anomalistischer	аномалїстичний місяць
Monat drakonitischer	змієвий місяць
Monat siderischer	сідеричний, зьвіздовий місяць
Monat synodischer	синодичний місяць
Monat tropischer	тропічний місяць
Mond	місяць
Mondbahn	шлях місяця
Mondbewegung	рух місяця
Monddistanz	місячна відстань
Mondfinsternis	місячна затьма
Mondkarte	карта місяця
Mondknoten	узол місяця
Mondmonat	дїйсний місяць
Mondparallaxe	місячна паралякса
Mondphase	фаза місяця
Mondtopographie	топоґрафія місяця
Mondwechsel	відміна, зміна місяця
Montierung	приладженє, уставленє
Morgen	ранок, схід
Morgendämmerung	свитанє, досьвіток, розсьвіт
Morgenröthe	денниця (зоряниця)
Morgenstern	ранна зоря
Morgenweite	ранна відстань
Multiplikationskonstante	стала множеня
Myriameter	миріяметер

N.

Nacht	ніч
Nachtbogen	нічний лук
Nachtgleiche	рівноденнє
Nachtgleichenpunkt	рівноденна точка
Nadir	надір
Nationalzeit	народний час
Naturmass	природна міра
Nautik	навтика
Navigation	навіґація, плаванє

Navigieren	навіґувати
Nebel	мраковина, туман
Nebel elliptischer	елїптична мраковина
Nebel planetarischer	планетарна мраковина
Nebel regelmässiger	правильна мраковина
Nebel ringförmiger	обручкова мраковина
Nebel unregelmässiger	неправильна мраковина
Nebel veränderlicher	перемінна мраковина
Nebelfleck	мраковина, (туманне пятно)
Nebelhypothese	небулярна, мраковинна гипотеза
Nebelmasse	мраковинна маса
Nebelprotuberanz	мраковинна протуберанція
Nebelstern	мраковинна зьвізда
Neigung	нахил
Neigung mittlere	середний нахил
Neigungsfehler	хиба нахилу
Neigungswinkel	кут нахилу
Netz	сїть
Netz astronomisches	астрономічна сїть (Ебля)
Netzpunkt	точка сїти
Neumond	нів, молодик
Niedrigwasser	низкий водостан
Nippflut	глухий, обнижений приплив
Niveau	позем, ровень; лїбеля
Niveaufläche	площа позему
Niveaulinie	лїнїя позему; лїнїя рівної висоти
Nivellierinstrument	нївеляційний знаряд, прилад
Nivellierlatte	нївеляційна лата
Nivellierung	нївеляція, нївельованє, поземованє
Nivellierzug	нївеляційний шлях
Nonius	нонїй
Nord	північ
Nordhalbkugel	північна півкуля
Nordpol	північний бігун
Nordpolarkreis	північне бігунове, полярне коло, арктичне коло
Nordpunkt	північна точка
Nordsüdlinie	полуденникова лїнїя
Normale	нормальна
Normalhöhenpunkt	нормальна висотна точка
Normalmassstab	нормальне мірило

Normalzeit	нормальний час
Novemberstrom	падолистовий рій, леонїди
Nullmeridian	перший, зеровий полуденник
Nutation	нутація

O.

Oberfläche	поверхня
Objektiv	обєктив
Objektivmikrometer	геліометер
Objektivprisma	обєктивна призма
Observatorium	обсерваторія (зьвіздарня)
Oktant	октант
Okular	окуляр
Okular helioskopisches	геліоскопний окуляр
Okular negatives	неґативний окуляр
Okular positives	позітивний окуляр
Okularmikrometer	окуляровий мікрометер
Okularprisma	окулярова призма
Opposition	опозиція
Orientierung	орієнтація
Orientierungslinie	орієнтаційна лїнія
Ort	місце
Ort absoluter	беззглядне місце
Ort relativer	зглядне місце
Orthodrom	ортодромний
Ortsbestimmung	означенє, визначенє положеня
Ortssonnenzeit	місцевий сонїчний час
Ortssternzeit	місцевий зьвіздовий час
Ortszeichen	знак місцевости
Ortszeit	місцевий час
Osten	схід, всхід
Ostpunkt	східна точка, точка сходу
Ostwestlinie	східно-западна лїнія

P.

Parabel	параболя
Parallaxe	паралякса
Parallaxe jährliche	річна паралякса
Parallaxe mittlere	середна паралякса

Parallaxe negative	відємна паралякса
Parallaxe relative	зглядна паралякса
Parallaxe tägliche	денна паралякса
Parallaxenschätzung	оцїнка паралякси
Parallelkreis	рівнолежник, рівнобіжник
Parallellineal	рівнобіжний лїнеал
Parzelle	парцеля
Passageninstrument	переходовий знаряд
Passagenprisma	переходова призма
Patentlogge	патентовий льоґ
Peilkompass	прицільний компас
Peilung	прицїл, змір, знимка компасом
Peilvorrichtung	прицільний прилад
Pendel	маятник, колибень
Pendelbeobachtung	маятникове поміченє
Pendellänge	довгота маятника
Pendelmessung	маятниковий помір
Pendeluhr	маятниковий годинник
Pendelversuch	маятниковий досьвід
Penumbra	сутїнь, притїнок, півтїнь
Periastrum	періастр
Perigäum	періґей, приземна точка
Perihel	перігель, присонїчна точка
Periheldistanz	перігельна відстань
Perseiden	персеіди
Perturbation	заколот, пертурбація
Phase	фаза, відміна
Photographie	фотоґрафія
Photogrammetrie	фотоґрамметрія
Photoheliograph	фотогеліоґраф
Photometer	фотометер, сьвітломір
Photometrie	фотометрія
Photosphäre	фотосфера
Phototheodolit	фототеодолїт
Pinne	чіп, чопик
Plan	плян, розполог
Planet	плянет, плянета
Planet äusserer	внїшний плянет
Planet innerer	внутрішний плянет
Planet mittlerer	середний плянет
Planet oberer	висший плянет

Planet unterer	низший плянет
Planet wahrer	дійсний плянет
Planetenbahn	плянетний шлях
Planetendurchgang	перехід плянети
Planetensystem	плянетарна система
Planetentafel	плянетна таблиця
Planetentheorie	теорія плянет
Planetographie	плянетоґрафія
Planetoid	плянетоід
Planiglob	плянїґльоб
Planimeter	плянїметер
Plankarte	плянова карта
Plattkarte	плоска карта
Pol	бігун
Polabstand	бігунова відстань
Polarkoordinate	полярна сорядна
Polarkreis	полярне, бігунове коло
Polarplanimeter	полярний плянїметер
Polarprojektion	полярний мет
Polarstern	полярна зьвізда, бігунова зоря
Polarisationsastrophotometer	полярізаційний астрофотометер
Polhöhe	бігунова висота, висота бігуна, ґеоґрафічна ширина
Polhöhenschwankung	колибанє ширини
Polyederprojektion	многостінний мет
Polygonisierung	поліґонїзація
Polygonometrie	поліґонометрія
Portulankarte	портуляна
Positionskreis	позіційне колесо
Positionsmikrometer	позіційний мікрометер
Positionswinkel	позіційний кут, кут положеня
Präzession	прецесія
Präzession allgemeine	загальна прецесія
Prismenfernrohr	призмовий далевид
Prismenkreis	призмове колесо, круг
Profil	профіль, проріз, перекрій
Profillinie	прорізна лінїя
Projektion	мет, провкція
Projektion Apiansche	Апіянів мет
Projektion äquidistante	рівновідстанний мет
Projektion azimutale	азімутальний мет

Projektion Bonnesche unechtkonische	псевдоконїчний мет Бонна
Projektion Delisles auf den Schnittkegel	мет Делїля на стіжок пересїчи
Projektion gnomonische	ґномонїчний мет
Projektion Merkators	мет Меркатора
Projektion Mollweidesche	мет Мольвайда
Projektion orthographische	ортоґрафічний мет
Projektion perspektivische	перспективічний мет
Projektion polständige	бігуновий мет
Projektion Ptolemäische	мет Птолємея
Projektion Sansonsche unechtzylindrische	псевдоцилїндричний, нїбивальцевий мет Сансона
Projektion Stab-Wernersche	мет Штаб-Вернера
Projektion stereographische	стереоґрафічний мет
Projektion Tissots	мет Тіссо
Projektion trapezmaschige	трапезовий мет
Projektionspol	метовий бігун
Protuberanz	протуберанція
Protuberanzspektroskop	протуберацїйний спектроскоп
Pyramidalstativ	трїнїжний статив
Pyramidensignal	пирамідальний сиґнал

Q.

Quadrant	квадрант
Quadratur	квадратура
Quecksilberhorizont	ртутний горізонт
Quecksilberkompensation	ртутна компензація
Quecksilberpendel	ртутний маятник

R.

Räderuhr	колїсцевий годинник
Radiant	радіянт
Radiationsgegend	околиця радіяції
Radiationspunkt	радіяційна точка
Radius	луч
Radiusvektor	провідний луч, проводень
Raum	простір
Raummessung	міренє обєму, простору

Raupenform	гусїльнична форма
Rechtläufig	прямий, прямобіжний, наперед ний
Reduktion	редукція, зведене
Reduktion auf den Mittelpunkt	зведене до середоточки
Reduktionszirkel	редукційний циркель
Referenzsphäroid	референційний сфероід
Reflektor	рефлєктор
Reflexion	відбите, рефлєксія
Reflexionskreis	рефлєксійне колесо, зеркальний круг
Refraktion	рефракція, переломане
Refraktion astronomische	астрономічна рефракція
Refraktion terrestrische	террестручна, земська рефракція
Refraktionskoeffizient	рефракційний сочинник, сочинник заломаня
Refraktor	рефрактор
Regionalkolorit	реґіональний кольоріт
Registrierapparat	реєстровий прилад
Reiterlibelle	наверхна лїбеля
Rektaszension	ректасцензія, пряме підношене
Rektifikation	ректіфікація
Reliefkarte	релєфна карта
Relingslogge	бортовий льоґ
Repetitionskreis	репетіційне колесо
Repetitionstheodolit	репетіційний теодолїт
Reversionspendel	реверзійний маятник
Revolution	обіг
Richtung	напрям
Richtungslinie	напрямна лїнїя
Richtungslos	безнапрямний
Richtungswinkel	напрямний кут, кут напряму
Rille	борозда (на місяци)
Ringmikrometer	обручковий, перстеневий мікрометер
Ringgebirge	обручкові гори
Ringnebel	обручкова мраковина
Ringsystem	система перстеня
Röhrenlibelle	руркова лїбеля
Rose	рожа
Rostpendel	ґратковий маятник
Rotation	оборот, ротація
Rotationsachse	вісь обороту
Rotationsdauer	час обороту

Rotationsellipsoid	оборотовий елїпсоід
Rotationskörper	оборотове, ротаційне тїло
Rotationssphäroid	оборотовий сфероід
Routenaufnahme	дорожна знимка
Routenkonstruktion	дорожна конструкція
Rückläufig	вспятний, взадний
Rückwärtsbewegung der Äquinoktialpunkte	вспятний рух рівноденних точок
Rückwärtseinschneiden	краяне в зад
Rute	прут

S.

Sammellinse	збираюча сочка
Sanduhr	клєпсідра
Saros	сарос
Satellit	сателїт
Schaltjahr	переступний, високосний рік
Schattenflug	лет тїни
Schattenkegel	стіжок тїни
Schattenlänge	довгота тїни
Schattenmesser	ґномон, тїнемір
Schattenplastik	пластика тїний
Schattierung	натїнка
Scheibe	круг, кружок
Scheitelpunkt	верхна, вершкова точка, зенїт
Schichtenlinie	верствична лїнїя, ізогипса
Schiefe der Ekliptik	нахил екліптики
Schiefläufig	скіснобіжний
Schritt	крок
Schrittzähler	педометер
Schraffe	шрафа, черточка
Schraffenmanier	шрафовий, чертовий спосіб
Schraubenmikrometer	шрубовий мікрометер
Schummerung	натїнка, шумроване
Schwere	тяжість, тяжкість
Schwereabnahme	менчане тяжести
Schwerewirkung	дїлане, вплив тяжести
Schwerkraft	сила тяжести, тяготїне, ґравітація
Schwimmer	поплавець, плавник, плавак
Schwingungszeit	час колибаня, майненя

Scintillieren	блиманє, мерехтїнє, меркотїнє, искренє
Seekarte	морська карта
Seekompass	морський компас
Seemeile	морська миля
Seequadrant	моряцький квадрант
Segelanweisung	мореплавне поученє
Segelhandbuch	мореплавний підручник
Segelung	навіґація, мореплавство
Sekunde	секунда
Sekundenknotenlänge	секундова узлова довгість
Sekundenpendel	секундовий маятник
Selenographie	селєноґрафія
Senkel	прям
Sextant	секстант
Siderit	сідерит, желїзистий метеорит
Siedethermometer	термометер кипіня
Signalkugel	сиґналова куля
Signatur	сіґнатура
Siriusweite	віддаль Сірія
Situation	сітуація, полога
Situationszeichnung	начерк сітуації
Skalenmikroskop	скалевий мікроскоп
Sog (des Kielwassers)	буртїнє, бурханє (трамової води)
Solstitialkolur	колюр сольстіцій, перемог
Solstitiallinie	лїнїя сольстіцій, перемог
Solstitium	сольстіція, перемога
Sommer	лїто
Sommerhalbjahr	лїтний піврік
Sommersonnenwende	лїтна перемога
Sonne	сонце
Sonnenbahn	сонїчний шлях, екліптика
Sonnenbewegung	рух сонця
Sonnenfackel	соняшна факля
Sonnenferne	афель, відсонїчна точка
Sonnenfinsternis	сонїчна затьма, затьминє
Sonnenfleck	соняшне пятно, пляма
Sonnenglas	сонїчний окуляр
Sonnenkonstante	сонїчна стала
Sonnenkorona	соняшна корона
Sonnenlicht	сонїчне сьвітло
Sonnennähe	перігель, точка присонїчна

Sonnenokular	сонїчний окуляр
Sonnenparallaxe	паралякса сонця
Sonnenpräzession	сонїчна прецесія
Sonnenstand	становище сонця
Sonnensystem	сонїчна система
Sonnentag mittlerer	середний сонїчний день
Sonnentag wahrer	дійсний сонїчний день
Sonnenuhr	сонїчний годинник, часосказ
Sonnenuhrkunde	ґномонїка
Sonnenwende	перемога
Sonnenzeit mittlere	середний сонїчний, горожанський час
Sonnenzeit wahre	істий сонїчний час
Sonntagsbuchstabe	недїльна буква
Sothisperiode	період Сотіса
Spalt	щілина
Spektralanalyse	спектральна, дуговинна аналїза
Spektralapparat	спектральний, дуговинний знаряд
Spektralklasse	спектральна кляса
Spektrallinie	спектральна, дуговинна лїнїя
Spektralphotometer	спектральний фотометер
Spektraltypus	спектральний, дуговинний тип
Spektrograph	спектроґраф
Spektrometer	спектрометер
Spektroskop	спектроскоп
Spektrum	дуговина, спектр
Spezialkarte	подрібна, спеціяльна карта
Sphaera obliqua	скісна сфера
Sphaera parallela	рівнобіжна сфера
Sphaera recta	пряма, проста сфера
Sphäroid	сфероїд
Spiegelinstrument	зеркальний знаряд
Spiegelkreis	зеркальне колесо, круг
Spiegeloktant	зеркальний октант
Spiegelsextant	зеркальний секстант
Spiegelteleskop	зеркальний телєскоп
Spiralnebel	спіральна, скручена мраковина
Springflut	скріплений приливъ
Stadium	стадія
Stand	стан
Standlinie	основна лїнїя, основа
Standverbesserung	поправка стану

Stationär	постійний, недвижний
Stationsausgleichung	стаційне вирівнане
Stativ	статив
Steinfall	камінний дощ
Steinmeteorit	камінний метеорит
Stellarastronomie	зьвіздова астрономія
Stellung	становище, постань
Stern	зьвізда, зоря
Sternaichung	зондоване неба
Sternbedeckung	закритє зьвізди
Sternbild	констеляція, співзірє (сузвіздє, зьвіздозбір, зьвіздобраз)
Sternenleer	беззорий
Sterngruppe	зьвіздна ґрупа
Sternhaufen	зьвіздна громада
Sternhimmel	звіздяне небо
Sternkarte	карта неба
Sternkatalog	катальоґ зьвізд
Sternklasse	кляса зьвізд
Sternkunde	астрономія (зьвіздарство)
Sternnebel	зьвіздна мраковина
Sternordnung	категорія зьвізд
Sternschnuppe	падуча зьвізда (трут, отрут)
Sternschnuppenfall	дощ падучих зьвізд
Sternschnuppenschwarm	рій падучих зьвізд
Sternschwanken	колибанє зьвізд
Sternspektrometer	зьвіздний спектрометер
Sternsystem	зьвіздяна система
Sterntag	зьвіздовий день
Sterntypus	тип зьвізди
Sternverzeichnis	спис, катальоґ зьвізд
Sternwärme	зьвіздне тепло
Sternwarte	обсерваторія (зьвіздарня)
Sternweite	зьвіздова віддаль
Sternzeit	зьвіздовий час
Steuer	керма, демено
Steurstrich	кермова черта
Stillstand	постій
Störung	заколот, пертурбація
Störung kontinentale	континентальний заколот
Störung periodische	періодичний заколот

Störung säkuläre	віковий заколот
Strahlenbrechung	переломанє, заломанє сьвітла
Strahlenprotuberanz	промінята, лучиста протуберанція
Streckenmass	міра довжини
Streckenmessung	помірка довжини
Strich	черта, черточка
Strichmanier	чертковий, шрафовий спосіб
Strichmikroskop	чертовий мікроскоп
Strichrose	рожа черт
Strichteilung	чертова подїлка
Stufe	ступень (ясности зьвізд)
Stufenmessung	помір ступенями
Stufenschätzung	оцїнка ступеня
Stunde	година
Stundenachse	годинна вісь
Stundenkreis	годинне коло
Stundenlinie	годинна лїнїя
Stundenwinkel	годинний кут
Sucher	глядач
Süd, Süden	полудне, південь
Südhalbkugel	полуднева півкуля
Südnordlinie	полудневo - північна, полуденникова лїнїя
Südpol	полудневий бігун
Südpolarkreis	полудневе бігунове, антарктичне коло
Südpunkt	полуднева точка
Südwind	полудневий вітер, юга
System des Äquators	система рівника
System der Ekliptik	система екліптики
System des Horizonts	система горізонта
Syzygie	сизиґія

T.

Tachymeter	тахиметер
Tafel astronomische	астрономічна таблиця
Tag	день, доба
Tagbogen	денний лук
Tagemarsch	денний похід
Tag und Nachtgleiche	рівноденнє
Tangentenapparat	прилад стичних

Teilungsfehler	хиба подїлки
Teilungsverbesserung	поправка подїлки
Teleskop	телєскоп
Tellurium	телюрій
Temperaturverbesserung	поправка температури
Terrain	терен, поземеле, поземле
Terraindarstellung	представленє терену
Theodolit	теодолїт
Tierkreis	зодіяк, звіринець (звірокруг)
Tierkreisbild	знак, образ зодіяка
Tierkreisebene	площа зодіяка
Tierkreislicht	зодіякальне (звіринцеве) сьвітло
Topographie	топоґрафія
Totalflut	повний прилив
Trabant	трабант, місяць
Triquetrum	тріквєтр
Triangulierung	тріанґуляція

U.

Überhöhung	перевисшенє
Übersichtskarte	оглядова карта
Uferlinie	бережна лїнїя
Uhr	годинник, (часосказ, часомір)
Uhrgang	хід годинника
Uhrkorrektion	годинникова поправка
Uhrwerk	годинниковий прилад
Umbra	ядро (сонїчного пятна)
Umdrehung	оборот
Umfang	обвід
Umlauf	обіг
Umlaufzeit	час обігу
Umlegung	переложенє
Umschattig	довколатїнний
Umsichtsbild	доокольний образ
Unebenheit	нерівність
Ungleichheit der Eintrittszeit halbmonatliche	півмісячна нерівність часу настання
Ungleichheit der Höhe halbmonatliche	півмісячна нерівність висоти
Ungleichheit elliptische	елїптична нерівність

Ungleichheit parallaktische	параляктична нерівність
Ungleichheit tägliche	денна нерівність
Universalinstrument	унїверсальний інструмент, знаряд
Universalstativ	унїверсальний статив
Universum	всесьвіт
Unruhe	хитун, кивало
Untergang	захід, запад
Untergangspunkt	точка заходу
Urmass	праміра
Urmasskopie	копія праміри

Бібліотека наукового товариства імени ШЕВЧЕНКА

V.

Variation sekuläre	вікова варіяція
Venusdurchgang	перехід Венери
Veränderlich	перемінний, змінний, змінчивий
Verfinsterung	затьма, затьмінє
Vergleich der Ortzeiten	порівнанє місцевих часів
Vergrösserung	побільшенє
Verkehrsweg	комунїкаційна, обходова дорога
Vermessung	помір, помірка
Vernier	вернїр
Vertikalachse	прямова вісь
Vertikalebene	прямова площа
Vertikal erster	перший вертикал
Vertikalkreis	вертикальне, прямове, вершкове коло, вертикал
Vertikalkreis	прямове колесо, круг
Vertikalsonnenuhr	прямовий сонїчний годинник
Verzerrung	деформація
Viertel erstes	перша квадра, кватира, чверть
Viertel letztes	послїдна квадра, кватира, чверть
Viertelwind	чвертьвітер
Vollmond	повня
Volum	об'єм
Vorrücken der Nachtgleichen	прецесія
Vorübergang	перехід
Vorwärtseinschneiden	краяне в перед

W.

Wandelstern	плянет (а)
Wanken der Erdachse	колибанє земської оси, нутація

Wärme	тепло
Wasseruhr	водяний годинник
Wasserwage	водяна вага, лїбеля
Wechselpunkt	точка зміни
Wegeaufnahme	знимка шляху, дороги
Wegemass	міра дороги, шляху
Wegstunde	година дороги
Weltachse	вісь сьвіта
Weltgegend	сторона сьвіта
Weltkörper	небесне тїло, сьвітило
Weltpol	бігун неба
Weltsystem	сьвітова система
Wendekreis	зворотник
Wendekreis des Krebses	зворотник Рака
Wendekreis des Steinbocks	зворотник Козорога
Wendepunkt	точка звороту
Werst	верста
Westen	захід, запад
Westpunkt	західна точка, точка заходу
Westseite	западна сторона
Widderpunkt	точка Барана
Widerschein	відблеск
Winkelabstand	кутова відстань
Winkelbestimmung	означенє кута
Winkelgeschwindigkeit	кутова скорість
Winkelkopf	кутомірний тарабанчик
Winkelmessinstrument	кутомірний знаряд
Winkelmessung	помір кута
Winkelprisma	кутомірна призма
Winkelspiegel	кутомірне зеркало
Winkeltreu	вірнокутний
Winkeltrommel	кутомірний тарабан
Windrose	рожа вітрів
Winter	зима
Winterhalbjahr	зимовий піврік
Wintersolstitium	зимова сольстіція, перемога
Wintersonnenwende	зимова перемога

Y.

Yard	ярд

Z.

Zahl goldene	золоте число
Zapfen	чіп
Zeichen des Tierkreises	знак зодіяка, зьвіринця
Zeiger	вказівка, вказник
Zeit	час
Zeit bürgerliche	горожанський час
Zeit mittlere	середний час
Zeit wahre	дїйсний час
Zeitball	часова куля
Zeibestimmung	означенє часу
Zeitgleichung	рівнанє часу
Zeitmass	міра часу
Zeitunterschied	ріжниця часів
Zenareiden	зенареіди, плянетоіди, астероіди
Zenit	зенїт, вершкова точка
Zenitabstand	зенїтна відстань
Zenitdistanz	зенїтна відстань
Zenitsektor	зенїтний сектор
Zielfernrohr	прицїльний далевид
Zirkummeridianhöhe	припівденникова висота
Zodiakalbild	знак зодіяка
Zodiakallicht	зодіякальне (зьвіринцеве) сьвітло
Zodiakalzeichen	знак зодіяка
Zodiakus	зодіяк, зьвіринець
Zone	полоса, пояс
Zonenbeobachtung	полосова обсервація
Zonenzeit	полосовий час
Zweischatlig	двотїнний
Zwiering	двійний перстїнь
Zwischentriangulierung	проміжна тріанґуляція
Zyliderlinse	вальцева сочка
Zylinderprojektion	вальцевий мет
Zylinderprojektion echte	істий вальцевий мет
Zylinderprojektion flächentreue	вірноверхний вальцевий мет
Zylinderprojektion nichtnormale	анормальний вальцевий мет
Zylinderprojektion normale	нормальний вальцевий мет
Zylinderprojektion querachsige	поперечновісний вальцевий мет
Zylinderprojektion transversale	поперечний вальцевий мет
Zylinderprojektion unechte	неістий вальцевий мет
Zylinderprojektion winkeltreue	вірнокутний вальцевий мет, мет Меркатора.

II. Фізична географія.

A.

Abblätterung	відкришуване, відприскуване, відколюване, відлупуване пластинками*)
Abbruchform	форма облому
Abdachung	склін
Abdachung binnenländische	межиземний, міжземний* склін
Abdachung gleichsinnige	рівний склін
Abdachung ozeanische	океанїчний склін
Abdachung ungleichsinnige	нерівний склін
Abdachungsebene	склінна, склонова рівня
Abdachungsfluss	склінна, склонова ріка
Abdachungsgebiet	склінна, склонова область
Abdachungsküste	склінне, склонове побереже
Abdachungsscheide	склінний, бічний дїл
Abdachungstal	склінна, склонова долина
Abdämmung	загачене, відсипане, перегачене
Abdämmungsbecken	загачена, відсипана кітловина
Abdämmungswanne	загачена, відсипана ванна
Abendnebel	вечірна мрака
Abfall	спад
Abfluss	відплив
Abflusshöhe	висота відпливу
Abflusskanal	відпливний канал
Abflusslos	безвідпливний
Abflussmenge	скількість відпливу
Abflussrinne	відпливна стїч, жолобина
Abflussstrom	відпливна ріка
Abgliederung	відчленене
Abgliederungsbecken	відчленена кітловина
Abgliederungsinsel	відчленений остров
Abgliederungswanne	відчленена ванна
Abgrund	безодня, пропасть (бездна, бердо, пучина, зверть, хлань, степа, прість)
Abhang	збіч, убіч, обіч, косогір (обоч, обоча, обочок, згірє, падь)
Abhang steiler	стромина, стромовина, крутизна (мигла)
Abhebung	усуване
Abkühlung	остуджене, остиганє

*) Означені зьвіздочкою терміни завдячую Дру Ів. Раковському.

Ablagerung	відложене, осаджуване, осад
Ablation	абляція, уношене
Ablenkungswinkel	кут відклоненя
Abnutzung	зужите
Abrasion	абразія (стерте*, стиране*)
Abrasionsfläche	абразійна верхня
Abrasionsform	абразійна форма
Abrasionsgebirge	абразійні гори
Abrasionsküste	абразійне побереже
Abrasionsplatte	абразійна плита
Abrasionsregion	абразійна область
Abrasionsscholle	абразійна скиба
Abrasionsterminante	абразійна терміната, наконечниця
Abriegelungsebene	відгороджена рівня
Abriegelungswanne	відгороджена ванна
Abrisswanne	відривна ванна
Absatz	осад
Abschliessungsküste	замкнене побереже
Abschmelzung	таяне, сплавлене
Abschnürungswanne	віддїлена ванна
Abschuppung	лущене, відлущуване
Abschüssigkeit	спадистість, стермо
Absenkung	запад, облім
Absenkungstal	обломова долина
Absetzen	урване (верстов)
Absonderung	відокремлене
Absonderung bankförmige	лависте відокремлене
Absonderung blätterige	листовате, листкове* відокремлене
Absonderung kugelige	кулясте відокремлене
Absonderung parallelepipedische	рівнобіжностїнне відокремлене
Absonderung polyedrische	многостїнне відокремлене
Absonderung prismatische	призматичне, стовпове* відокремлене
Absonderung säulenförmige	стовпове відокремлене
Absonderung schalige	шкарлуписте, скорупове* відокремлене
Absonderung sphäroidische	сфероїдальне відокремлене
Absorption	абсорпція
Absperrungsküste	замкнене побереже
Abspülung	сполокуване, змулене
Abstand	віддалене, віддаль
Abstieg	схід, сходженє

Abstossen der Schichten	урване, устане
Absturz	обрив, бердо, зарва, одвал
Abtragung	зношене
Abweichung	відхил, відступ
Abyssisch	глубинний, абиссний
Abyssodynamik	абиссодинаміка
Abzweigung	відгилене, відгалуженє*
Accessorisch	акцесорний, примішковий, додатковий*
Achse magnetische	маґнетна вісь
Achsenebene	осева площа (фалдів)
Ackerkrume	порховина, порохнячка, порохнавка
Ader	жила
Adjustment	приноровленє (рік)
Aeolisch	еольний, воздушний
Aera	ера, доба*
Aestuar	естуар
Akkumulation	аккумуляція, громадженє*
Akkumulation äolische	вітрова аккумуляція
Akkumulation fluviatile	річна аккумуляція
Akkumulation glaziale	леднякова аккумуляція
Akkumulationsebene	аккумуляційна рівня
Akkumulationsgebirge	аккумуляційні гори
Aktisch	активний
Alabaster	алявастер
Alaunfels	галунова скала
Algonkisch	альґонкійський
Allothigen	альотіґенний
Allotriomorph	альотріоморфний
Alluvial	алювіяльний, наплавний
Alluvialboden	алювіяльна, наплавна почва
Alluvialebene	наплавна рівня
Alluvialkegel	наплавний стіжок
Alluvium	алювій, наплав
Alm	гірська лука, полонина
Alpe	полонина
Alpengebirge	альпейські гори
Alter	вік, доба
Altersfolge	наслїдство віку
Altwasser	охаба, річище
Aluminium	глин, алюміній
Amphibol	амфіболь, рогова свитня; відміна: лучевик

Amphibolit	амфіболїт
Amplitude	амплїтуда
Analyse harmonische	гармонїчна аналїза
Anamesit	анамезіт
Andalusit	андалюзіт
Andesit	андезіт
Anemograph	анемоґраф
Anemometer	анемометер, вітромір
Aneroid	анероід
Anhöhe	узгірє, сугорб, полугірє
Anhydrit	ангидріт
Ankergrund	якірне місце, якориско
Anomalie mittlere	середна аномалїя, неправильність*
Anomalie thermische	термічна аномалїя, неправильність*
Anordnung	впорядковане, уклад, уложенє
Anorthit	анортіт
Anotherm	анотермний
Anpassung	приноровленє, приміненє (рік)
Ansammlung	зборище, збірнище
Ansatzanschwemmung	насадовий наплав
Anschwemmung	наплав, нанос, плав
Anschwemmungsfläche	наплавна верхня
Anschwemmungswanne	наплавна ванна
Antezedenztheorie	антецедентна теорія
Anthrazit	антраціт
Anthropozoisch	антропозоічний, антропозойський
Antiklinal	антикліїнальний, сїдловий*
Antiklinale	антикліїналя, сїдло
Antiklinalbecken	антикліїнальна, сїдлова* кітловина
Antiklinalfalte	антикліїнальна фалда, сїдлова складка*
Antiklinalkamm	сїдловий хребет, гребінь
Antiklinaltal	сїдлова долина
Antikline	антикліїна, сїдло
Antipassat	антіпассат
Antizyklone	антіцикльона
Apatit	апатіт
Aplit	аплїт
Apophyse	апофиза
Aptien	аптієн
Äquator magnetischer	маґнетний рівник
Äquatorseite	рівникова сторона

Äquatorialströmung	рівникова струя
Aragonit	араґонїт; відміни: жерелинець, гороховик
Aräometer	ареометер
Arbeit	праця, робота, дїло
Archäisch	архейський
Archäozoisch	археозойський
Archipel	архіпеляґ
Areal	обсяг, простір, наповерхність
Arealbestimmung	означене обсягу
Argon	арґон
Arkose	аркоза
Artesisch	артезийський
Asar	озер
Asche vulkanische	вульканїчний попіл
Aschenkegel	попельний стіжок
Aspirationspsychrometer	аспіраційний психрометер
Asymmetrie	асимметрія, нерівномірність*
Atmosphäre	атмосфера, воздух, овія
Atmosphärendruck	атмосферний тиск
Atoll	атоль
Atoll gehobenes	піддвигнений атоль
Atollböschung	атольний стрім
Atollhafen	атольна пристань
Atolllagune	атольна ляґуна
Atolllagune untergetauchte	занурена атольна ляґуна
Atollon	атольон
Atollsee	атольне озеро
Atrio	атрій
Au, Aue	болоне, левада
Auenebene	болонна рівня
Aufbau senkrechter	прямовісна будова
Aufbereitung	прилагодженє, роздробленє
Aufblähung	вздутє
Aufbruchsbecken	виломана заглубина, кітловина
Aufbruchtal	виломана долина
Aufgesetzt	насаджений
Auflagerung	наверствленє, напластованє
Auflockerung	розпаханє
Auflösung	розпусканє, розпущенє
Aufquellform	напучнїла форма

Aufquetschwanne	видавлена ванна
Aufreissungsspaltental	роздерта щілинова долина
Aufschiebung	підсуненє
Aufschliessungsküste	отверте побереже
Aufschutt	переспа
Aufschüttung	насип
Aufschüttungsbecken	насипова кітловина
Aufschüttungsboden	насипова почва
Aufschüttungsebene	насипова рівня
Aufschüttungsgebirge	насипові гори
Aufschüttungsgipfel	насиповий верх
Aufschüttungskamm	насиповий хребет, гребінь
Aufschüttungsregion	насипова область, реґіон
Aufschüttungssee	насипове озеро
Aufschüttungswall	насиповий вал
Aufschüttungswüste	насипова пустиня
Aufsetzen	наставанє, насадженє* (верстви)
Aufstieg	вихід
Auftriebwasser	взгінна вода
Aufzeichnung	записка
Augit	авґіт, пироксен
Augitgneiss	авґітовий ґнайс
Augitgranit	авґітовий ґраніт
Augitit	авґітіт
Augitporphyr	авґітовий порфир
Augitophyr	авґітофир
Augitschiefer	авґітовий лупак
Augitsyenit	авґітовий сиенїт
Ausbruch vulkanischer	вульканїчний вибух
Ausbruchgebirge	вибухові гори
Ausbruchgeschichte	історія вибухів
Ausbruchtätigkeit	вибухова дїяльність
Ausbruchwanne	вибухова ванна
Ausdehnung	розтяглість, обсяг
Ausfluss	виплив, витїк, виток
Ausfüllungsdelta	виповнююча дельта
Ausgehendes	вихід (верстов), вихідня
Ausgleichebene	вирівнююча рівня
Ausgleichküste	вирівняне побереже
Auskeilen	виклиноване (верстви)
Auslaugung	визолене, вилуговане

Auslaugungssee	визолене озеро
Auslenkung	звихнене, сковернене
Auspflügen	виоране
Ausräumung	випрятане, видовбане, випорядженє
Ausräumungsbecken	випрятана заглубина, кітловина
Ausräumungswanne	випрятана ванна
Ausschartung	вищербленє
Ausscheidung	видїленє
Ausschleifung	вигладженє
Aussenbarre	внїшна лава
Aussenküste	внїшне побереже
Aussenstrand	внїшна бережина
Aussenseite	внїшна сторона
Aussichtsweite	далекість виду, гляду
Ausstrahlung	промінюванє, визаряне
Ausstrahlungsvermögen	лучистість
Ausstreichen	уставанє
Ausstrich	вихід
Austönungszone	затишна полоса
Auswaschung	вимул, виміл, виполоч, виполочина
Auswalzung	викачанє
Auswurf	виміт, викид
Authigen	автіґенний
Azoisch	азойський, азоічний

B.

Bach	потік, ручай, струг, бистрець, потічок, струмок, струмочок
Bachbett	поточина
Bai	залив
Band	стяжка, лента
Bänderung	смужкастість, пасмуговатість
Bandlicht	стяжкове сяево
Bandstruktur	стяжкова будова
Bank	лава, лавиця
Barchan	бархан
Barograph	бароґраф
Barometer	барометер
Barometerschwankung	колибанє барометра
Barranco	барранко

Barre	лава, міль, відміль
Barrenmündung	заперте, замулене усте
Barrierenriff	барієрний риф, поперечна лава*
Baryum	барий
Basalt	базальт
Basanit	базанїт
Basishöhe	висота основи
Batholith	батолїт
Bathygraphisch	батиґрафічний
Baumgrenze	границя деревини
Beben	землетрясенє, землетрус, запотряс
Becken tektonisches	тектонїчна заглубина, кітловина
Beckenbildung	творба заглубин, кітловин
Beckenrandfluss	окрайна заглубинна, кітловинна ріка
Beckenrandküste	окрайне заглубинне, кітловинне побереже
Beckensee	заглубинне, кітловинне озеро
Beckensenkung	заглубинна, кітловинна западина
Beckenwasserscheide	заглубинний, кітловинний вододїл
Beimischung	примішка, домішка
Belastung	обтяженє
Beleuchtungszone	полоса осьвітленя
Belonit	бельонїт
Benthos	бентос, глубинний сьвіт
Berg	гора
Bergabhang	збіч, погірє
Bergausmessung	помір гори
Bergfeuchtigkeit	гірська вохкість
Bergform	форма гор́й
Berggebiet	горішна область
Berggipfel	верх, вершок, шпиль, шпилень, шпин (щовб, прочіл, голиця, кичера, кичірка, стіг, маґура, маковиця, кругляк, півкругляк, головатень, шпиця, клива, грунь, грунище)
Berggruppe	гірська ґрупа, гнїздо*
Bergkette	гірське пасмо
Bergklima	гірський клїмат
Bergland	верховина
Berglauf	горішна, гірна течва
Berglehne	збіч, убіч, бокач

Bergnase	виступ гори
Bergrippe	гірське ребро
Bergrücken	хребет, кряж, хребт
Bergrutschung	обсунене гори
Bergschatten	тінь гори, гірна тінь
Bergschlipf	сув
Bergschrunde	головна розсілина, ложбина, жолобина
Bergsturz	обвал, сув
Bergsturzsee	обвалове озеро
Bergtal	гірська долина, проліг
Bergvorsprung	причілок
Bergwerk	копня, рудокопня, рудник, рудня, копальня
Bergwind	гірний вітер
Bernstein	янтар
Bestandteil	складень, складник, складовина, зложня
Bestrahlungsdauer	час озареня
Bestrahlungsstärke	сила озареня
Bewegung antizyklonale	антіциклональний рух
Bewegung zyklonale	циклональний рух
Bewölkung	захмарене
Biegung	закрут, загиб, нагиб
Bifurkation	біфуркація, розтока
Bildungsweise	творба
Bimstein	пемза
Binnenbarre	внутрішна лава
Binnendelta	середземна дельта
Binnendepression	внутрішна депресія
Binnenfluss	середземна ріка
Binnengebiet	середземна область
Binnenhaffwanne	озерно-гафова ванна
Binnenlanddüne	середземна, сухопутна надма
Binnenmeer	середземне море
Binnenrandmeer	середземноокрайне море
Binnensenke	внутрішна западина
Biotit	біотіт
Biotitgneis	біотітовий ґнайс
Biotitgranit	біотітовий ґраніт
Biotitgranulit	біотітовий ґранулїт
Biotitschiefer	біотітовий лупак

Bittersalz	гірка сіль
Blatt	лист, листовий пересув, поперечний лім
Blätterstruktur	листкова будова
Blattverschiebung	листовий пересув
Blattverschiebungstal	листова долина
Blauband	синя смуга
Blindhöhle	слїпа печера
Blindsee	слїпе озеро
Blitz	лискавка, блискавка, перун
Blitzableiter	громозвід, громостяг
Block	пень, колода; брус, лобяк
Block erratischer	наметняк, зашибанець, наметень, наметаний кряж, ерратичний брус
Block vulkanischer	вулканїчний брус
Blockanhäufung	лобище, ґрегіт
Blockgliederung	розчленене бруса
Blockgrat	брусова грана, аршиця
Blocklava	брусова лява
Blockmeer	цекіт, камінне море
Bodden	бодден
Boddenküste	бодденове побереже
Boden	почва, земля, оземле
Boden fetter	орядивина
Boden lockerer	духовина
Boden sumpfiger	затряс, млаковата почва
Bodenänderung	зміна почви
Bodenart	рід почви
Bodenbedeckung	почвенна крівля, почва, підложе
Bodenbildung	творба почви
Bodencharakter	характер почви
Bodeneis	донний, спідний лід
Bodenfeuchtigkeit	почвенна вохкість
Bodenkultur	земледїле, культура почви
Bodenkunde	почвознавство, педольоґія
Bodenschwingung	дроганє землї
Bodentemperatur	земна температура, температура почви; донна температура
Bodenwasser	земна, почвенна вода
Bodenwelle	филя терену
Bogendüne	бархан
Bohrloch	дучка, сверлена яма

Boisch	бойський
Bombe vulkanische	вулканічна бомба
Bora	бора
Borax	боракс
Bore	боре
Böschung	похил, нахил, стрім
Böschung mittlere	середній похил
Böschungswinkel	кут похилу
Botn	кар, котел
Brackwassersee	півсолоне озеро
Brandung	погій, відбій, грайморе, ревіт
Brauneisenstein	бурий, багонний желїзяк, мочарине̇ць, лїмонїт
Braunkohle	бурий уголь, вуголь*
Breccie	окришник, гранчак
Breitsohlig	широкодонний
Brom	бром
Bruch	лім, злім, облім, залім, скид
Bruch peripherischer	окольний лім
Bruchform	лімна форма
Bruchgebirge	лімні гори
Brüchig	ломистий, плїнистий
Bruchinsel	лімний остров
Bruchlinie	лімна лїнїя
Bruchlos	безлімний
Bruchnetz	лімна сїть
Bruchsenke	лімна западина
Bruchstufe	лімний ступень
Bruchstufengebirge	лімні ступенні гори
Bruchtal	лімна долина
Bruchzone	лімна полоса
Brücke natürliche	природний міст
Brunnen	керниця, криниця, колодязь
Brunnen artesischer	артезійська керниця
Bucht	залив, затока, прибік
Buchthafen	заливна пристань
Buchthalbinsel	заливний півостров
Buchtstrasse	заливна вузина
Bug	вигин, загин
Bugor	бугор
Buntsandstein	пестрий пісковик

Buran	буран
Büsserschnee	покутничий снїг

C.

Calaküste	калеве побереже
Calcium	вап, кальцій
Caldera	кальдера
Cambrium	камбрій
Canon	каньон, яр
Canontal	каньон, яр
Carbon	карбон, угляна формація
Chalcedon	халькедон
Chamsin	хамсін
Chlor	хльор
Chlorit	хльоріт
Chloritschiefer	хльорітовий лупак
Chlormagnesium	маґновий хльорід
Chrom	хром
Cenoman	ценоман
Centralbecken	осередна, центральна заглубина
Centraleruption	середоточний, центральний вибух
Centralgebiet	центральна область
Circumdenudationsberg	циркумденудаційна гора
Circus	цирк, кар, котел
Circustal	циркова, кітлова долина
Cirrocumulus	пірясто-клубиста хмара
Cirrostratus	пірясто-смугова хмара
Cirrus	піряста хмара, баранчик
Cirruswolken	помолодки
Combe	комба, бічна долинка, яруга
Cordierit	кордіеріт
Couloir	кулюар, хідник
Cumulus	клубиста хмара
Cyklus	цикль

D.

Dachfläche	стропова верхня
Dacit	дациt
Damm	гребля, гать

Dammbecken	греблева кітловина
Dämmerung neblige	мрява, мрявиця
Dammfluss	греблева ріка
Dammhafen	греблева пристань
Dammriff	греблевий риф
Dammstufe	греблевий ступень
Dammtalboden	греблеве дно долини
Danien	данієн
Decke	крівля, покривало, повала
Deckgebirge	крівлеві гори
Deckbirgskamm	крівлевий хребет, гребінь
Deckscholle	накрив, накривна скиба
Deckschollengebirge	накривні гори
Deflation	дефляція
Deflektionswanne	дефлєкційна ванна
Degradation	деґрадація
Dejektionskegel	деєкційний, наплавний стіжок
Deklination magnetische	маґнетна деклїнація, відклонення
Delle	надмове долинище
Delta	дельта
Deltabildung	творба дельт
Delta negatives	неґативна дельта
Delta verschlepptes	переміщена дельта
Delta verwachsenes	зросла дельта
Delta vorgeschobenes	висунена дельта
Deltaboden	дельтова почва
Deltaebene	дельтова рівня
Deltainsel	дельтовий остров
Deltamündung	дельтове усте
Deltasee	дельтове озеро
Deltawachstum	ріст дельти
Deltawanne	дельтова ванна
Deluvium	делювій
Denudation	денудація
Denudation moderne	сучасна денудація
Denudation pluviale	дощева денудація
Denudationsberg	денудаційна гора
Denudationsdurchbruch	денудаційний пролом
Denudationsfläche	денудаційна верхня
Denudationsniveau	денудаційний позем
Denudationsniveau absolutes	беззглядний денудаційний позем

Denudationsniveau oberes	горішний денудаційний позем
Denudationsniveau unteres	долїшний денудаційний позем
Denudationsregion	денудаційна область
Denudationsreihe	денудаційна черга
Denudationsstufe	денудаційний ступень
Denudationstheorie	денудаційна теорія
Denudationswüste	денудаційна пустиня
Depression kontinentale	континентальна депресія
Depressionsgebiet	депресійна область
Desquamation	десквамація, відлущуване
Desikkationstheorie	десіккаційна теорія
Destruction	деструкція
Destructionsform	деструкційна форма
Devon	девон
Diabas	діябаз
Diabasmandelstein	мікдалцевий діябаз
Diabasporphyrit	діябазовий порфіріт
Diagenese	діяґенеза
Diagonalhorst	діяґональне, ускісне гнїздище
Diagonalkamm	ускісний хребет, гребінь
Diagonalküste	ускісне побереже
Diagonalschichtung	ускісне верствоване
Diagonalscholle	ускісна скиба
Diagonalverwerfung	ускісний злім
Diallag	діяляґ
Dialytisch	діялїтичний, розкладний
Diathermanität	діятерманність
Diatomeenschlamm	кремнистковий намул
Dichotherm	діхотермний
Dichte	густота
Dichtigkeitsfläche	густотна верхня
Differentialthermometer	діфференціяльний термометер
Differentialtiden	діфференціяльні времена
Dilatation	ділятація
Diluvial	ділювіяльний
Diorit	діорїт
Dioritgneiss	діорітовий ґнайс
Dislokation	дісльокація, розставка
Dislokationsbeben	дісльокаційне землетрясене
Dislokationsdurchbruch	дісльокаційний пролім
Dislokationsfläche	дісльокаційна верхня

Dislokationstal	дісльокаційна долина
Dogger	доґґер, бурий юра
Dolerit	долєріт
Doline	доліна, вертеп
Dolinensee	вертепне озеро
Dolomit	дольоміт
Domvulkan	копуластий вулькан
Donner	грім
Doppelfalte	двійна фалда, складка
Doppelgrat	двійна грана
Doppelküste	двійне побереже
Doppellauf	двійна течва
Doppeltal	двійна долина
Drehwage	скрутова вага
Dreikanter	тригранък
Druck	тиск, давленє, тиснене
Drumlin	друмлїн
Düne	надма, кучугура, видма
Dünendammwanne	надмово-греблева ванна
Dünenküste	надмове поберсже
Dünenlandschaft	надмова країна
Dünensee	надмове озеро
Dünentalung	надмове долинище
Dünenwanne	надмова ванна
Dünenwüste	надмова пустиня
Dünenzug	ряд надм
Dünnschliff	тонкий шлїф
Dünung	відгомінна филя
Dunst	опар
Durchbruch	пролім, пролом, перелім, перебій
Durchbruch anaklinaler	анаклїнальний пролім
Durchbruch angepasster Flüsse	пролім приноровлених рік
Durchbruch aufgelegter	наложений пролім
Durchbruch epigenetischer	епіґенетичний пролім
Durchbruch herauspräparirter	випрепарований пролім
Durchbruch kataklinaler	катаклїнальний пролім
Durchbruch tektonischer	тектонїчний пролім
Durchbruchfluss	проломова ріка
Durchbruchtal	проломова долина
Durchgangshöhle	перехідна печера
Durchgangstal	перехідна, проломова долина

Durchgreifend	перехватний
Durchkreuzung	перехрестє
Durchlässig	пропускальний
Durchlässigkeit	пропускальність
Durchschnitt	пересїч; проріз
Durchschnittstemperatur	пересїчна температура
Durchsetzung	перешиб
Dürre	засуха, посуха, просуш, сухмень
Dyas	диас
Dynamometamorphose	динамометаморфоза

E.

Ebbe	відплив, відлив
Ebbestrasse	відпливна вузина
Ebbestrom	відпливна струя
Ebene	рівня, рівнина, ровень, ровінь
Ebene angefügte	прилучена рівня
Ebene innere	внутрішна рівня
Ebene nackte	гола рівня
Ebene schiefe	скісна рівня
Ebene tektonische	тектонїчна рівня
Ebenheit	рівність
Edelstein	благородний камінь
Effusivmasse	виливна маса
Eide	ейда
Eidestrasse	ейдова вузина
Ejektion	еєкція
Eigenwärme	питома теплота
Einbruch	влім
Einbruchbecken	вломова кітловина
Einbruchshafen	вломова пристань
Einbruchinsel	вломовий остров
Einbruchkessel	вломовий котел
Einbruchwanne	вломова ванна
Einfallswinkel	кут впаданя
Einlagerung beckenförmige	мисковатий вклад
Einschnitt	вріз
Einschwemmungssee	вплавлене озеро
Einschwemmungswanne	вплавлена ванна
Einsenkung	западина, впадина

Einsprengling	вросток
Einsturz	запад, завал, завала
Einsturzbeben	западове землетрясенє
Einsturzbecken	западова кітловина
Einsturzsee	западове озеро
Einsturzwanne	западова ванна
Eintagstiden	однодневні времена
Eintiefungsbecken	вглублена кітловина
Eintiefungssee	вглублене озеро
Eintrittszeit	час настаня
Einzelberg	самітна гора
Einzelfelsen	самітна скала, камінь
Einzelform	поодинока форма
Einzugsgebiet	сточище (дійсне)
Eis	лід; тонкий — прилідок; таючий — розплава
Eisbarre	ледяна, ледова лава
Eisberg	ледяна гора, крижина
Eisbildung	творба леду
Eisboden	ледяна почва, заморозь
Eisbrunnen	ледяна керниця
Eisdammsee	ледяно-греблеве озеро
Eisdammwanne	ледяно-греблева ванна
Eisdrift	ледяний дріфт, морський ледохід
Eisen	зелізо, желізо
Eisenerz	зелізний крух
Eisenoxyd	окись желіза
Eisenspat	желізняк, желізинець, желізень, зелізний скалець
Eisfeld	ледяне поле, ледовище, ледище
Eisfjord	ледяний фйорд
Eisfjordsee	ледянофйордове озеро
Eisflarde	креля, турнаш
Eisgang	ледохід, частковий: шерешенє
Eisgebirge	ледяні, зледенілі гори
Eishöhle	ледяна печера
Eiskegel	ледяний стіжок
Eiskruste	заледа, шерех
Eismauer	ледяна стіна
Eispressung	пертє леду
Eisscholle	крига

Eissee	ледовє озеро
Eiswall	відкос
Eiswirkung	дійальність леду
Eiszapfen	сопляк, сусілка
Eiszeit	ледова доба
Eiszunge	ледовий язик
Eklogit	екльоґіт
Eläolithsyenit	елєолітовий сиеніт
Elastizität	упругість, еластичність
Elektrizität	елєктричність, громовина
Element	елємент, первень
Elevationstheorie	елєваційна теорія
Elmsfeuer	огонь Ельма
Eluvialboden	елювіяльна почва
Eluvialregion	елювіяльна область
Eluvialwüste	елювіяльча пустиня
Eluvium	елювій
Emersionswinkel	емерзійний кут, кут виринаня
Endbruchtal	наконечно-ломова долина
Endkurve	наконечна крива
Endland	кінчина суші
Endmoräne	чільна, наконечна, кінцева морена
Endmoränenlandschaft	країна чільних морен
Endmoränensee	чільно-моренне озеро
Endmoränenwanne	чільно-моренова ванна
Endogen	ендоґенний, внутрішний
Endschemmkegel	кінцевий наплавний стіжок
Endsee	наконечне озеро
Endverkettung	кінцева звязь, сполука
Engpass	провал, присліп, проліг, пересув, вивіз, тіснина, узвоз, трущоба, просмик(?)
Entfernung	віддаль
Entlastung	облегченє
Entwaldung	вирубанє лісів
Entwässerung	відводненє
Entwässerungsgebiet	сточище, область
Eozän	еоцен
Eozoisch	еозойський
Epidot	епідот
Epigenetisch	епіґенетичний
Epirogenetisch	епіроґенетичний

Epizentrum	епіцентр
Epoche	епоха
Erbsenstein	горошинець, пізолїт
Erdbeben	землетрясене, землетрус
Erdbeben tektonisches	тектонічне землетрясене
Erdbeben vulkanisches	вулканічне землетрясене
Erdbebenbrücke	землетрусний міст
Erdbebenflut	землетрусний прилив
Erdbebenherd	землетрусне огнище
Erdbebeninsel	землетрусний остров
Erdbebenkern	землетрусне ядро
Erdbebenkunde	сейсмольоґія
Erdbebenperiode	період землетрясень
Erdbebenphase	землетрусна фаза
Erdbebenstatistik	землетрусна статистика
Erdbebenzentrum	центр, осередок землетрясеня
Erdboden	почва, земля
Erde	земля
Erdenluft	земський воздух
Erdfall	вертеп
Erdgeschichte	історія землї, ґеольоґія
Erdgürtel klimatischer	клїматична полоса
Erdinneres	внутро землї
Erdkern	ядро, нїдро землї
Erdkrume	порховина, порохнавка, порохнячка
Erdkruste	земна кора
Erdkunde	землезнавство, ґеоґрафія
Erdmagnetismus	земський маґнетизм
Erdoberfläche	земська поверхня
Erdöl	ропа, текучка, кипячка
Erdpfeiler	земний стовп
Erdpyramide	земна пираміда
Erdraum	земський простір
Erdrinde	земна кора
Erdspalte	розсїлина, розпуклина (ґирла)
Erdteil	часть сьвіта
Erdtrichter	земна лїйка
Erdwachs	озокерит, земний віск, кіндибал
Erdwarze	купина
Erguss	вилив
Ergussgestein	виливна скала

Ergussland	виливна країна
Ergussmasse	виливна маса
Erhebung	взнесене, взнесїне, здвигнене, здвиженe, взвишене
Erhebungskrater	здвигнений кратер
Erhebungsstufe	здвигнений ступень
Erhebungstal	здвигнена долина
Erhebungsverhältnis	висотна відносина
Erhöhung	вивисшене
Erleuchtung	осьвітлене
Erosion	ерозія, жолобленe
Erosion äolische	воздушна ерозія
Erosion fluviatile	річна ерозія
Erosion glaziale	ґляціяльна, леднякова ерозія
Erosionsbasis	ерозійна основа
Erosionsbecken glaziales	ґляціяльна ерозійна заглубина, кітловина
Erosionsbetrag	загал, сума ерозії
Erosionsdiskordanz	ерозійна незгідність
Erosionsgebirge	ерозійні гори
Erosionshöhle	ерозійна печера
Erosionskamm	ерозійний хребет, гребінь
Erosionskanal	ерозійний канал
Erosionskuppe	ерозійний щовб
Erosionsstufe	ерозійний ступень
Erosionstal	ерозійна долина
Erosionsterminante	ерозійна терміната, наконечниця
Erosionstheorie	ерозійна теорія
Erratisch	ерратичний
Ersatzstrom	компензаційна струя
Erscheinung	явище, проява*, прояв*
Erschütterung	потрясене
Eruption	ерупція, вибух
Eruptionskanal	ерупційний канал, комин
Eruptionskegel	вибуховий стіжок
Eruptionsprodukt	вибуховий продукт
Eruptivgestein	вибухова скала
Erwärmung	огрітє
Erz	крух, руда, крушець
Erzgang	рудний хід, ходня
Erzlager	рудний поклад
Escarpment	шкарпа

Esker	ескер
Esse	горн, горнило, горнище, ватра, огнище
Eustatisch	евстатичний
Evorsion	еворзія
Evorsionssee	еворзійне озеро
Exogen	ексоґенний, зівнїшний
Expansionstheorie	експанзійна теорія
Explosion	експльозія, вибух
Explosionsbecken	експльозійна кітловина
Explosionsflut	експльозійний приплив
Explosionskrater	експльозійний кратер
Explosionskraterwanne	експльозійна кратерова ванна
Explosionssee	експльозійне озеро
Explosionswelle	експльозійна филя
Exposition	експозиція, виставлене
Extrem	екстрем, крайність
Extrem absolutes	абсолютний, беззглядний екстрем
Extrem mittleres	середний екстрем
Exturbationstheorie	екстурбаційна теорія

F.

Fächerfalte	віяриста фалда, складка
Fächerförmig	віяристий, вахляристий
Fächerkegel	віяристий, плоский стіжок
Facies	фаціес
Fallen	упад, запад, паданє
Falllinie	упадова лїнїя; водопадна лїнїя
Falte	фалда, фалд, складка, ріса, згортка, ряса, загинка
Faltenachse	фалдова вісь
Faltendurchbruch	фалдовий пролом
Faltengebirge	фалдові, складчасті гори
Faltengebirge bogenförmige	дуговаті фалдові гори
Faltengebirge doppelseitige	двосторонні фалдові гори
Faltengebirge durchgreifende	перехватні фалдові гори
Faltengebirge einfache	прості фалдові гори
Faltengebirge einseitige	односторонні фалдові гори
Faltengebirge erlöschende	вигасаючі фалдові гори
Faltengebirge geradlinige	прямолїнїйні фалдові гори
Faltengebirge heteromorphe	гетероморфні фалдові гори
Faltengebirge homöomorphe	гомеоморфні фалдові гори

Faltengebirge monogenetische	моноґенні фалдові гори
Faltengebirge normale	нормальні фалдові гори
Faltengebirge polygenetische	полїґенні фалдові гори
Faltengebirge symmetrische	симетричні фалдові гори
Faltengebirge vollständige	повні фалдові гори
Faltengebirge zonale	полосові фалдові гори
Faltengebirge zusammengesetzte	зложені фалдові гори
Faltenscholle	фалдова скиба
Faltenschollengebirge	фалдово-скибові гори
Faltenverwerfung	фалдовий лїм, пересув
Faltenzug	фалдовий шлях, ряд
Faltung	фалдованє, складкованє
Faltungsbecken	фалдова заглубина, кітловина
Faltungsgebirge	фалдові, складчасті гори
Faltungsgebirgssystem	система фалдових гір
Faltungsgebirgstal	долина фалдових гір
Faltungsintensität	інтензія, натуга фалдованя
Faltungskamm	фалдовий гребінь, хребет
Faltungsküste	фалдове побереже
Faltungssee	фалдове озеро
Faltungssenke	фалдова западина
Faltungstal	фалдова долина
Faltungszone	фалдова полоса
Farbe	барва, краска, фарба
Fasergips	волокнистий ґіпс
Fastebene	майжерівня
Fastinsel	майже-остров
Fauna	фауна, звіринність*
Federbarometer	пружинний барометер
Federwolke	піряста хмара
Feinkörnig	дрібнозернистий
Feldeis	криговий лїд
Feldermethode	полева метода
Feldspat	фельдшпат, скалинець, полевий скалець, полевик
Feldspatbasalt	фельдшпатовий базальт
Fels	скала, скеля, штола, тесівниця, рипа, репа, рапа
Felsabhang	круча, утес, облаз, урвище, уров, одскалина, кугава
Felsausgleitung	сховзанє скал

Felsbecken	скельна заглубина, скелиста кітловина
Felsdoline	скельний вертеп
Felsenvorsprung	скельний причілок, прискалок, привал
Felsgebirge	скелище, грунище, аршиця
Felsig	скелистий
Felsitfels	фельзітова скала
Felsitpechstein	фельзітовий смолич
Felsitporphyr	фельзітовий порфир
Felsküste	скельне побереже
Felsplatte	скельна плита
Felsschlot	скельний комин
Felssturz	скельний обвал
Felsterrasse	скельна тераса
Felstrichter	скельна лійка
Felstrümmer	груз, цекіт, штоле, скале, розвал
Felswand	склезь, стїна, ущовб (?)
Felswanne	скельна ванна
Felswüste	скельна пустиня
Fenster	вікно (тектонічне)
Fernbeben	дальний землетрус
Festland	континент, суша, цїлина, сухопуть, сухозем, материк
Festlandslage	континентальне положене
Feuchtigkeit	вохкість, волога
Feuchtigkeitsgehalt	зміст, вміст вохкости
Feuerstein	кремінь, кремях, кресень*
Fjärd	фєрд
Fjord	фйорд
Fjordbildung	творда фйордів
Fjordhafen	фйордова пристань
Fjordinsel	фйордовий остров
Fjordküste	фйордове побереже
Fjordsee	фйордове озеро
Fjordstrasse	фйордова вузина
Fjordterrassensee	фйордово-терасове озеро
Firn	фірн, ожеледе*
Firnboden	фірнове підложе
Firnfeld	фірнове поле
Firngebiet	фірнова область
First	грана
Firsthöhe	гранна висота

Firstlinie	гранна лїнїя
Fiumare	періодична ріка, фюмара
Flachboden	площа, площінь, плоскінь
Flachbucht	плиткий залив
Fläche	верхня, площина, площа, плоскість, площавина
Flächenbeben	верхневий, поверхний землетрус
Flächeninhalt	обсяг, наповерхня
Flächenmass	міра поверхнї
Flächenverteilung	поверхне розміщене
Flachflut	розлив (плиткий)
Flachgrund	плитке, плоске дно
Flachküste	плоске побереже
Flachland	роздоле, поділ, площина
Flachland marines	поморське роздоле
Flachlandküste	роздільне побереже
Flachlandtal	роздільна долина
Flachküste glatte	гладко-плоске побереже
Flachküste inkonsequente	неконсеквентне плоске побереже
Flackküste konsequente	консеквентне плоске побереже
Flächküste vorgelagerte	начільне плоске побереже
Flachlauf	долїшна течва
Flachmoor	плоске торфище
Flachmuldenfluss	плоскозаглубинна ріка
Flachmuldental	плоскозаглубинна долина
Flachschichtung	плоске верствоване
Flachsee	мілке, плитке море
Flachseeinsel	мілкоморський остров
Flachseeinsel binnenständige	осередний мілкоморський остров
Flachseeinsel endständige	наконечний мілкоморський остров
Flachseeinsel seitenständige	прибічний мілкоморський остров
Flachtal	плитка долина, долиниця
Fladenlava	паляничная лява
Flankeneruption	збочевий вибух
Flankengliederung	розчленене збочий
Flankenlehm	збочева глина
Flankental	збочева долина
Flarde	креля, турнаш
Flaschenpost	фляшкова пошта
Fleckschiefer	пятнистий лупак
Flexur	флєксура, згиб*

Flexurgebirge	флєксурні гори
Flexurstufe	флєксурний ступень
Flora	фльора, рістня
Flöz	слій, глиба
Flözgebirge	осадові скали
Flügel	крило (фалди)
Flügel hydrometrischer	гидрометричне крило
Flugsand	летючий пісок, пливун
Fluidalstruktur	флюідальна структура
Fluss	ріка, річка
Fluss antezedenter	антецедентна ріка
Fluss aufgelegter	наложена ріка
Fluss complex	переобразована ріка
Fluss composite	зложена ріка
Fluss compound	ріжновічна ріка
Fluss gleichartig	одноцїльна ріка
Fluss konsequenter	консеквентна, прямна ріка
Fluss obsequenter	обсеквентна, протипрямна ріка
Fluss subsequenter	субсеквентна, наслїдна ріка
Fluss superimponierter	наложена ріка
Fluss ungleichartiger	неодноцїльна ріка
Fluss untergeordneter	підрядна ріка
Fluss ursprünglicher	первісна ріка
Fluss zusammengesetzter	зложена ріка
Flussarm	рукав, протечина
Flussau	поріче, болоне, левада, порічина, підріче, луговина, лужина
Flussbarre	річна лава
Flussbett	русло, жорло, ложбище, лоточина
Flussbett verlassenes	річище, охаба, річиско
Flussbucht	заточина
Flussbüschel	річний жмут
Flussdammwanne	річна греблева ванна
Flussdichte	густота рік
Flussdüne	річна надма
Flussebene	поріче, порічина
Flusseinteilung	подїл рік
Flusseis	річний лїд
Flusserosion	річна ерозія
Flussgabelung	розвилене, розтока, біфуркація
Flussgebiet	сточище, область ріки, стоковище, водосток

Flussgebietsgrösse	величина сточища
Flussgeschiebe	річна рінь
Flüssigkeitseinschluss	плинний вприск
Flussinsel	річний остров, жбир
Flusskolk	плесо
Flusskunde	потамольоґія
Flusslänge rohe	сира довжина ріки
Flusslänge wahre	дїйсна довжина ріки
Flusslauf	течва, плив, плинь
Flusslinie	річна лїнїя
Flussmündung	усте, уход, гирло, горло
Flussmündungshafen	устева пристань
Flusspaar	пара рік
Flussrichtung	напрям ріки
Flussschlamm	намула, намул, муст
Flusssediment	річний осад
Flusssee	річне озеро
Flussspat	плавень, флюоріт
Flussstauwanne	річна гатна ванна
Flusssystem	річна система
Flussursprung	жерело, головиця
Flussvermischung	змішане рік
Flussverschiebung	пересуненє ріки
Flussverschleppung	переміщенє рік
Flusswasser	річна вода
Flut	приплив, прилив; на ріцї : плав, залива
Flutbrandung	приливний погій
Fluthafen	приливна пристань
Flutrinne	приливна ложбина
Flutstrom	приливна струя
Flutwechsel	амплїтуда времен
Flutwelle	приливна филя
Flutwelle freie	вільна приливна филя
Flutwelle gezwungene	примусова приливна филя
Föhn	фен, полонинний вітер
Föhrde	ферда
Folgefluss	консеквентна, прямна ріка
Folgetal	консеквентна, прямна долина
Forellenstein	пструговик
Formation	формація
Formationsgruppe	ґрупа формацій

Form	форма, вид, подоба, стать
Formelement	елемент форми
Formenklasse	кляса форм
Fortpflanzungsgeschwindigkeit	скорість розходження
Fossilie	окаменілість, скаменілість (нерість)
Frost	мороз; сухий мороз: заморозь, паморозь, голоморозе; на осінь та під весну: призимок, приморозок
Frostwirkung	дія́льність, наслідок морозу
Frühling	весна
Frühlingsregen	весняний дощ
Frühsommer	пролі́ток
Fuge	пага, фуґа
Fumarole	фумароля
Furche	борозда, долець
Furchenpass	борозний провал
Furchental	борозна долина
Furchenwasserscheide	борозний вододі́л
Furt	брід; місце понизше броду: збрідє; місце між двома бродами: межибрід
Fuss	стопа; у гори: обнога; у горбка: підхолмє
Fusskegel	стопний стіжок
Fusssteg	стежка, перть

G.

Gabbro	ґабро
Gabelung	розвилене
Gang	хід, ходня, хідня, жила
Gang jährlicher	річний хід
Gang täglicher	денний хід
Ganggestein	хідна скала
Gangstock	хідний пень
Garbenschiefer	снопистий лупак
Gasausströmung	ґазова ексгаляція, виплив ґазу
Gaseinschluss	ґазовий вприск
Gattung	рід, порода
Gault	ґольт
Gebiet abflussloses	безвідпливна область

Gebirge	гори, верховина
Gebirge aufgesetztes	насаджені, наложені гори
Gebirge gleichförmiges	однородні гори
Gebirge heteromorphes	гетероморфні гори
Gebirge homöomorphes	гомеоморфні гори
Gebirge tektonisches	тектоні́чні гори
Gebirge zerbrochenes	поломані гори
Gebirgsabfall	спад гір
Gebirgsabhang	збіч, спохил гір
Gebirgsbasis	основа гір
Gebirgsbau äusserer	вні́шна будова гір
Gebirgsbau innerer	внутрішна будова гір
Gebirgsbildung	творба гір
Gebirgsblock	гірський брус
Gebirgsbogen	лук, дуга гір
Gebirgsdurchbruch	гірський пролом
Gebirgsfieder	гірське ребро
Gebirgsfluss	гірська ріка
Gebirgsfuss	обнога, підніже, обніг, обніже, обніж, обніжок, стопа; підгірє
Gebirgsgletscher	гірський ледняк, ледовець
Gebirgsgliederung	розчленене гір
Gebirgsgliederung divergente	розбіжне розчленене
Gebirgsgliederung fiederförmige	реброзате, пірясте розчленене
Gebirgsgliederung horizontale	горізонтальне розчленене
Gebirgsgliederung parallele	рівнобіжне розчленене
Gebirgsgliederung radiale	промінясте розчленене
Gebirgsgliederung rostförmige	ґраткове розчленене
Gebirgsgliederung strahlenförmige	промінясте розчленене
Gebirgsgürtel	гірський пояс
Gebirgskamm	гірський гребінь, хребет
Gebirgskette	гірське пасмо, ланц
Gebirgsklima	гірський кліма́т
Gebirgsknoten	гірський узол
Gebirgskörper	толуб гір
Gebirgsland	верховина, горіще
Gebirgsland durbrochenes	проломлена верховина
Gebirgsland durchgängiges	перехідна верховина
Gebirgsland geöffnetes	отверта верховина
Gebirgsland geschlossenes	замкнена верховина
Gebirgspass	гірський провал, присліп

Gebirgsrandsee	гірське окрайне озеро
Gebirgsrücken	хребет, дїл
Gebirgsrumpf	гірський надовб
Gebirgssaum	рубець, беріг гір
Gebirgsschutt	гірський груз, цекіт, скельне румовище
Gebirgssee	гірське озеро
Gebirgssockel	гірський цокіл
Gebirgsstock	гірський пень
Gebirgssystem	гірська система
Gebirgstal	гірська долина
Gebirgswanne	гірська ванна
Gebirgszone	гірська полоса
Gebirgszug	гірський кряж
Gefälle	спад
Gefälle absolutes	беззглядний, абсолютний спад
Gefälle ausgeglichenes	вирівняний спад
Gefälle durchschnittliches	пересїчний спад
Gefälle normales	нормальний спад
Gefälle relatives	зглядний спад
Gefälle stufenförmiges	степенний спад
Gefällsentwickelung	розвиток спаду
Gefällsfläche	спадова верхня
Gefällskurve	кривина спаду
Gefällslinie	спадова лїнїя
Gefällsrichtung	напрям спаду
Gefällswinkel	спадовий кут
Gefässbarometer	баньковий барометер
Gefrieren	замерзанє
Gefrierpunkt	точка замерзаня, зморозь
Gefüge	звяз, спій
Gegenfluss	протипрямна ріка
Gegenströmmung	вспятна струя
Gegental	обсеквентна, протипрямна долина
Gehänge	збіч, збоче, убіч
Gehängefluss	збочева ріка
Gehängeform	збочева форма
Gehängegletscher	збочевий ледняк
Gehängelehm	збочева глина
Gehängeleiste	збочева лиштва
Gehängetal	збочева долина
Gehängewinkel	збочевий кут

Gekröselava	тельбушна, тенесова лява
Gekrösestein	тенесовик
Gelände	терен, поземелє, поземлє
Geländedarstellung	представленє терену
Geländeform	форма терену
Gemengteil	сумішна часть
Geoantiklinale	ґеоантікліїналя
Geode	ґеода
Geognosie	ґеоґнозія
Geographie physische	фізична ґеоґрафія
Geoid	ґеоїд
Geoisotherme	ґеоізотерма
Geoisothermfläche	ґеоізотермна верхня
Geologie	ґеольоґія
Geophysik	ґеофізика
Geosynklinale	ґеосинклїналя
Geosynklinalebene	ґеосинклїнальна рівня
Geotektonik	ґеотектонїка
Geothermometer	ґеотермометер, земний термометер
Gerölle	рінь, ріняк
Geröllboden	ріняста почва
Geröllfläche	рінище, зарінок
Geröllgrösse	величина ріни
Gesammtwasserscheide	загальний вододїл
Geschiebe	лобяк, оток, валун, оточень, скоченица
Geschiebe gekritztes	порисований лобяк
Geschiebe geschrammtes	пошрамлений лобяк
Geschiebeküste	валунне побереже
Geschiebemenge	скількість валунів
Geschiebetransport	транспорт валунів
Gestade	узберіже, узбереже, береговина
Gestadelinie	узберіжна лїнїя
Gestalt	вид, стать, вигляд, подоба, здіб, повид
Gestaltung	сгать, виобразованє
Gestaltsveränderung	зміна виду, вигляду
Gestein	скала, скалина, нерість
Gestein dichtes	збита скала
Gestein durchlässiges	пропускальна скала
Gestein einfaches	проста, однородна, одностайна скала
Gestein gemengtes	сумішна скала
Gestein klastisches	клястична скала, окрушинець

Gestein krystallinisches	кристальна скала
Gestein metamorphisches	метаморфна скала
Gestein undurchlässiges	непропускальна скала
Gestein ursprüngliches	первісна скала
Gestein zusammengesetztes	зложена скала
Gesteinsgrus	скельне румовище, груз
Gesteinskunde	скалознавство, петроґрафія
Gesteinslagerung	уложенє скал
Gesteinsmagnetismus	скельний маґнетизм
Gesteinsmetamorphose	метаморфоза скал
Gesteinssprung	скельна дроска
Gesteinsstufe	скельний ступень
Gesteinsumwandlung	переміна скали
Gesteinsverfestigung	закріпненє скали
Gesteinszerklüftung	щелистість скали
Gewässer	води
Gewicht spezifisches	питомий тягар, вагота
Gewitter	громовиця, туча, буря, негода
Gewitterregen	туча, плова
Gewitterwolke	громохмара
Gewölbe	звід, склеп, склепінє
Gewölk	облак
Geysir	ґейзір
Gezeiten	времена, тіди
Gezeitenbarre	временна лава
Gezeitenkolk	временне плесо
Gezeitenströmung	временна струя
Gezeitentafel	таблиця времен
Gipfel	верх, шпиль, шпин, вершок, вершина, верхнина, вершава
Gipfelbildung	творба верхів
Gipfelhöhe	верхова висота
Gips	ґіпс
Glaseinschluss	склистий вприск
Glasig	склистий
Glatteis	ожеледа, ожеледиця, ожеледь, гололедиця, гололїд, яснець
Glazial	ґляціяльний, ледняковий, ледівцевий
Glazialgebiet	ґляціяльна область
Glazialschotter	ґляціяльна рінь
Glazialschutt	ґляціяльний груз, сип

Gleichgewicht	рівновага
Gleichgewichtsgezeiten	рівноважні времена
Gleichgewichtstheorie	теорія рівноваги
Gleitungstheorie	теорія сховзаня
Gletscher	ледняк, ледовець, ледовиця
Gletscher echter	істий, щирий* ледняк
Gletscher sekundärer	другорядний ледняк
Gletscher stationärer	постійний ледняк
Gletscherareal	обсяг ледівця
Gletscherbewegung	рух ледівця
Gletschereis	ледняковий лїд
Gletschererosion	леднякова ерозія
Gletscherkorn	леднякове зерно
Gletscherkritze	леднякова риса
Gletscherlawine	леднякова лявіна
Gletschermühle	ледняковий млин
Gletscherrückgang	пяченє ледняка
Gletschersaumsee	леднякове окрайне озеро
Gletscherschliff	ледняковий виглад
Gletscherschutt	ледняковий груз
Gletscherschwankung	колибанє ледняка
Gletscherspalte	леднякова щілина
Gletscherstillstand	постій ледняка
Gletschertisch	ледняковий стіл
Gletschertopf	ледняковий глек
Gletschertor	леднякові ворота
Gletschervorstoss	наступ, поступ ледняка
Gletscherwirkung	дїяльність ледняка
Gletscherzunge	ледняковий язик
Gliedersee	членне, річне озеро
Gliederung	розчленене
Gliederungskoeffizient	сочинник розчленення
Glimmer	лосняк
Glimmerschiefer	лосняковий лупак
Glimmersyenit	лосняковий сиенїт
Glint	ґлїнт
Giintsee	ґлїнтове озеро
Globigerinenschlamm	ґльобіґеріновий намул
Globulit	ґльобулїт
Gneiss zweiglimmeriger	дволосняковий ґнайс
Gneissglimmerschiefer	ґнайсовий лупак лосняковий

Golf	ґольф, залив
Golfstrasse	ґольфова вузина
Golfstrom	ґольфова струя
Golfstromtrift	ґольфовий дріфт
Graben	рів
Grabenebene	ровова рівня
Grabenkamm	рововий хребет
Grabensenkung	ровова западина
Grabensenkungstal	ровова западинна долина
Grabental	ровова долина
Grabenversenkung	рів, ровова западина
Gradient	ґрадієнт
Gradientföhn	ґрадієнтовий фен
Granat	ґранат
Grand	ґранд, жорства, ситець
Granit	ґраніт, жулавець
Granitit	ґранітіт
Granitporphyr	ґранітовий порфир
Granophyr	ґранофир
Granulit	ґранулїт
Graphit	ґрафіт
Grasbarre	лава трави
Grasebene	трависта рівня
Grat	грань, щитище
Graupeln	крупи
Grauwacke	сїра вака, сїровик*
Grenzabstand	гранична віддаль
Grenze	границя
Grenzentwicklung	розвиток границь
Grenzferne	віддаль границї
Grenzlänge	довжина границї
Grenzlinie	гранична лїнїя
Grenzprofil	граничний профіль
Grenzstrasse	граничний пролив
Grenzstreifen	гранична смуга
Grenzzone	гранична полоса
Grobkörnig	грубозернистий
Grösse	величина
Grossform	основна форма
Grund	дно
Grundeis	донний, подонний лїд, ледина

Grundform	основна форма, здіб
Grundfläche	основна верхня
Grundflächengrenze	границя основної верхнї
Grundgebirge	основні, подонні гори
Grundlawine	снїговий сув
Grundmasse	основна маса
Grundmasseeinschluss	вприск основної маси
Grundmoräne	спідна, донна, подонна морена
Grundmoränenlandschaft	країна подонної морени
Grundmoränenwanne	ванна подонної морени
Grundschollengebirge	подонно-скибові гори
Grundwasser	заскірна, ґрунтова, почвенна, підземна вода
Grundwasserstand	стан заскірної води
Grundwasserstrom	струя заскірної води
Grundzirkulation	основна циркуляція
Grünerde	зеленка
Grünstein	зеленець
Grünsteintrachyt	зеленцевий трахит
Gruppe	ґрупа, громада
Gruppengebirge	громадні гори
Grusbildung	творба грузу
Gürtel gemässigt sommerheisser	умірено-теплий пояс
Gürtel gemässigt sommerkühler	умірено-холодний пояс
Gürtel kalter	зимний пояс
Gürtel polarer	полярний, бігуновий пояс
Gürtel subtropischer	субтропічний пояс
Gürtel tropischer	тропічний, горячий пояс
Gyps dichter	збитий ґіпс
Gyps körniger	зернистий ґіпс
Gyps spätiger	грубозернистий ґіпс

H.

Haarfrost	сать
Haarhygrometer	волосний гиґрометер
Haarspalte	волосна щілка
Hafen	пристань, порт
Hafenarm	вбогий пристанями
Hafenreich	богатий пристанями
Hafenzeit	пристанний час

Haff	гаф
Haffküste	гафове побереже
Haffmündung	гафове устє
Hagel	град
Hagelkorn	градовина
Hagelschlag	градобит, градобитє, градобищ
Hagelwolke	градовиця
Haken	гак
Hakenschlinge	силька
Halbinsel	півостров
Halbinsel abgegliederte	відчленений півостров
Halbinsel angegliederte	прилучений півостров
Halbinsel angelagerte	прилежний півостров
Halbinsel ausgelagerte	висунений півостров
Halbinsel eingelagerte	вложений півостров
Halbinsel mediterrane	середземний півостров
Halbinsel peripherische	окрайний, периферний півостров
Halbsekundenpendel	півсекундовий маятник
Hälleflinta	гелєфлїнта
Haloidsalz	гальоід, солинець
Hals	шия, шийка
Halskuppe	шийний щовб
Hämatit	гематит, червоний желїзняк, желїзовець, желїзний блест, кровель
Hammada	гамада, скельна пустиня
Handlot	ручне грузило
Hangendes	стріп
Haufenwolke	клубиста хмара
Haufwerk loses	сукромий груз
Hauptfluss	головна ріка
Hauptgebirgsgürtel	головний гірський пояс
Hauptkammhöhe	головна хребтова висота
Hauptperiode	головний період
Hauptquelle	головне жерело
Hauptregenzeit	головна дощева пора
Hauptrinne	головна стїч
Hauptscheide	головний дїл
Hauptstrom	головна ріка
Haupttal	головна долина
Hauptwasserscheide	головний вододїл
Heberbarometer	лївaровий барометер

Hebung	двиг, піднесенє, підношенє, двигненє, піддвигненє
Hebung allmähliche	повільний двиг
Hebung plötzliche	нагальний двиг
Hebungsinsel	двигнений остров
Hebungsintensität	натуга, інтензія двигнення
Herbst	осїнь
Herbstregen	осїнний дощ
Herzynisch	герцинський
Heteromorph	гетероморфний
Heteropisch	гетеропний
Heterotherm	гетеротермний
Himmelsluft	небесний воздух
Hintergehänge	задна збіч
Hitze	жара, жарота, подуха; в проміжках дощу: припарок
Hochdruckgebiet	область високого тиску
Hochdruckzone	полоса високого тиску
Hochebene	високорівня
Hochfläche	височина, високоверхня
Hochflutsee	повінне озеро
Hochflutseebecken	заглубина повінного озера
Hochflutwanne	повінна ванна
Hochgebirgsland	високі, альпейські гори
Hochgebirgsgrat	альпейська грана
Hochgebirgsküste	високогірське побереже
Hochgebirgsland	альпейська верховина
Hochgebirgsschneide	альпейська брить
Hochgebirgsspitze	альпейський шпиль
Hochküste	високе побереже
Hochland	верховина, височина
Hochmoor	високе торфище
Hochmoorwanne	висока торфова ванна
Hochplateau	високе плято, високорівня
Hochsee	гірське озеро
Hochwasser	повінь, повідє, повідь, половідь, половідє, повновідє; високий стан води
Hochwasserstundenlinie	лїнїя рівночасного припливу
Hodograph	годоґраф
Hodometer	годометер
Höhe	висота

Höhe absolute	абсолютна, беззглядна висота
Höhe mittlere	середня висота
Höhe relative	релятивна, зглядна висота
Höhenklima	висотний клїмат
Höhenlage	висотне положенє
Höhenmessung	помір висоти
Höhenstufe barometrische	барометричний ступень висоти
Höhenstufe thermische	термічний висотний ступень
Höhenunterschied	ріжниця висот
Höhle	печера, нора, пронора
Hohlebene	вглублена рівня
Höhlenbildung	творба печер
Höhlengang	печерний хід
Hohlform	вглублена форма, вглубленє
Hohlscholle	вглублена скиба
Holm	гольм, заспа
Homöomorph	гомеоморфний
Homoseiste	гомосейста
Homotherm	гомотермний
Horizontalpendel	поземий маятник, колибень
Horizontalverschiebung	поземий пересув
Horizontglas	горізонтальний прозір
Hornblende	амфіболь, рогова свитня
Hornblendebasalt	амфіболевий базальт
Hornblendegneiss	амфіболевий ґнайс
Hornblendegranit	амфіболевий ґранїт
Hornblendeschiefer	амфіболевий лупак
Hornblendesyenit	амфіболевий сиенїт
Hornfels	рогова скала
Hornstein	роговик
Horst	гнїздище, горст, гнїздо
Horstgebirge	горстові, гнїздові гори
Horstkamm	горстовий хребет
Horsttal	горстова долина
Hügel	горб, холм, хом, бугор, белебень, горбок, холмець, хомець
Hügel aufgesetzter	насаджений горб
Hügelfuss	підхолмє
Hügelig	горбистий, горбоватий
Hügelkuppe	горбовий щовб
Hügelland	горбовина, холмовина

Hügelland aufgesetztes	насаджена горбовина
Hügelland ausgearbeitetes	вироблена горбовина
Hügelrücken	горбовий хребет
Humus	гумус, порховина, порохнавка, порохнячка
Humusbildung	творба порховини
Humusboden	порховинна почва
Huronisch	гуронський
Hurrican	ґураґан
Hydrographie	гидроґрафія
Hydroisotherme	гидроізотерма
Hydrologie	гидрольоґія
Hydrometer	гидрометер
Hygrometer	гиґрометер, вохкомір
Hypersthen	гиперстен
Hypsographisch	гипсоґрафічний
Hypsoklinographisch	гипсокліноґрафічний
Hypsometer	гипсометер
Hypsometrie	гипсометрія

I. J.

Jahresmittel	середнє річне (число)
Jaspis	яспіс
Idiomorph	ідіоморфний
Ingressionsmeer	інґрессійне море
Injektion	інєкція
Inklination	інклїнація, нахил, наклін
Inlandeis	ледовище, сухопутний, сухоземний лїд
Inlanddüne	сухопутна, сухоземна надма
Innenküste	внутрішнє побереже
Innenmoräne	внутрішна морена
Innenseite	внутрішна сторона
Insel	остров, висеп, виспа
Insel aufgesetzte	насаджений остров
Insel ausgearbeitete	вироблений остров
Insel binnenständige	осередочний остров
Insel festländische	континентальний остров
Insel klimatische	клїматичний остров
Insel kontinentale	континентальний остров
Insel küstennahe	прибережний остров

Insel ozeanische	океанічний острів
Insel randständige	окрайний острів
Insel schwimmende	пливучий острів
Insel temporäre	часовий острів
Insel ursprüngliche	первісний острів
Insel vulkanische	вульканічний острів
Inselberg	островна гора
Inselbildung	творба островів
Inselguirlande	ґірлянда островів
Inselhafen	островна пристань
Inselhaufen	громада островів
Inselkette	ряд, ланц островів
Inselland	островна країна
Inselschnur	низка островів
Insulierung	островність
Insulosität	островистість, інзульозність
Insolation	інсоляція, насьвітлене
Intensität horizontale	позема інтензія, натуга
Intensität vertikale	прямова інтензія, натуга
Interkollin	межигірський
Interglazialzeit	міжледнякова, інтерґляціяльна доба
Intrusion	інтрузія, втручене
Intrusionskuppe	інтрузійний щовб
Intrusivgang	інтрузійний хід
Intrusivlager	інтрузійний поклад
Intrusivland	інтрузійна країна
Intusformationstheorie	інтусформаційна теорія
Inundationsbett	повінне русло
Inundationsgebiet	повінна область
Jochkamm	ярмовий гребінь
Jochpass	ярмовий провал
Jochrücken	ярмовий хребет
Irrlicht	блудило, блимавка, блудний огник*
Isamplitude	ізамплїтуда
Isanomale	ізаномаля
Isoanabase	ізоанабаза
Isobare	ізобара
Isobarenkarte	карта ізобар
Isobase	ізобаза
Isobathe	ізобата
Isochimene	ізохімена

Isodyname	ізодинама
Isogone	ізоґона
Isohyëte	ізогиета
Isohypse	ізогипса
Isoklinalfalte	ізокліїнальна фалда
Isoklinaltal	ізокліїнальна долина
Isokline	ізокліїна
Isonephe	ізонефа
Isorhachie	ізорахія
Isoseiste	ізосейста
Isostasie	ізостазія
Isothere	ізотера
Isotherme	ізотерма
Isothermenkarte	карта ізотерм
Isthmus	істм, перешийка
Jungeruptiv	молодо-вибуховий
Jura	юра

K.

Kainit	каінїт
Kalium	калїй, потас
Kalkboden	вапниста почва
Kalkphyllit	вапнистий филїт
Kalkspath	вапняк, звесть, кальціт, вапнянець
Kalkstein	вапняк
Kalktuff	вапняний туф, травертин
Kalme	кальма, тишина, затише
Kältepol	бігун зимна
Kälterückfall	наворот зимна
Kames	камес
Kamin	комин
Kamm	хребет, гребінь
Kamm fiederförmig	пірястий хребет
Kamm strahlenförmig	промінястий хребет
Kammbasis	хребтова основа
Kammberg	гребінь
Kammer	комора
Kammgebirge	гребенні гори
Kammgehänge	хребтова збіч
Kammhöhe	хребтова висота

Kammlinie	хребтова, хребетна, гребенна лінія
Kammpass	хребтовий провал
Kammprofil	хребтовий профіль
Kammscheitel	вершина хребта
Kammscheitellinie	вершинна лінія
Kammwasserscheide	хребетний вододіл
Kanal	канал, протока
Kanalinsel	каналовий острів
Kanalküste	каналове побереже
Kanalriff	каналовий риф
Kanaltheorie	каналова теорія
Kante	грана, грань, гранка
Kantengeröll	гранчаста рінь
Kantengeschiebe	граняк
Kap	ріг
Kar	кар
Karbonat	углян
Kargletscher	каровий ледняк
Karnallit	карналіт
Karre	карра
Karrenbrunnen	каррова керниця
Karrenfeld	каррове поле
Karsee	карове озеро
Karstgebirge	красові гори
Karstlandschaft	красова країна
Karstphänomen	красове явище
Karstsee	красове озеро
Kartreppe	карові сходи
Karwanne	карова ванна
Kartometer	картометер
Kaskade	каскада, перебій, пробій
Katarakt	катаракт, поріг
Katavothre	катавотра, понор
Katotherm	катотермний
Kegel	стіг, стіжок
Kegel gemischter	мішаний стіжок
Kegel parasitischer	галапасний стіжок
Keilscholle	клинова скиба
Keilschollengebirge	клиново-скибові гори
Kentern (des Stromes)	перевернене, обернене

Keratophyr	кератофир
Kerbe	карб
Kern	ядро, черен
Kerngebirge	черенні гори
Kerngebirgskamm	черенний хребет
Kernzug	черенний шлях
Kersantit	керсантіт
Kessel	котел
Kesselbruch	кітловий лім
Kesselbruchtal	кітлово-лімна долина
Kesseleinbruch	кітловий влім
Kesselmulde	кітлова заглубина
Kesseltal	кітлова долина
Kesselwanne	кітлова ванна
Kette	пасмо, ланц, ланцух, ретязь
Kettengebirge	пасмові гори
Kettung	сполука
Keuper	кайпер
Kies	ситець; іскрянець, колчадан
Kiesbank	ситцева лава
Kieselerde	кремінниця, кремінка
Kieselgestein	кремінна скала, кремяниця
Kieselgur	кремінична земля
Kieselschiefer	кремяний лупак, лідіт
Kieswüste	ситцева пустиня
Klamm	клям
Klassifikation	клясіфікація, поділ*
Klause	клявза
Kleinform	дрібна форма
Kliff	кліф, обрив побережа
Kliffbrücke	кліфовий міст
Kliffgletscher	побережний ледняк
Kliffhöhle	кліфова печера
Kliffküste	кліфове побереже
Kliffpfeiler	кліфовий стовп
Klifftunnel	кліфовий тунель
Klima	клімат, підсоне, піднебе
Klima äquatoriales	рівниковий клімат
Klima arktisches	арктичний клімат
Klima mathematisches	математичний клімат
Klima physisches	фізичний клімат

Klima solares	сонячний, солярний клімат
Klima tropisches	тропікальний клімат
Klimaänderung	зміна клімату
Klimagebiet	кліматична область
Klimagürtel	кліматичний пояс
Klimaprovinz	кліматична країна
Klimaregion	кліматичний регіон
Klimaschwankung	колибанє клімату
Klimaschwankung periodische	періодичне колибанє клімату
Klimaschwankung säkuläre	вікове колибанє клімату
Klimaschwankung unperiodische	неперіодичне колибанє клімату
Klimawechsel	переміна клімату
Klimatisch	кліматичний
Klimatologie	кліматольоґія
Klimatypus	тип клімату
Klinometer	клінометер
Klippe	скеля, скала, скалиця, рипа
Klippenbrandung	скельний погій
Klippeninsel	скельний остров
Kluft	щілина, дуча, дучка, дучей, дучейка
Kluftbildung	творба щілин
Klufthöhle	щілинна печера
Kluftwasser	щілинна вода
Kniefalte	колінова фалда
Knistersalz	тріскучка
Knoten hydrographischer	гидроґрафічний узел
Knotenschiefer	узловатий лупак
Kochsalz	кухонна сіль
Kochthermometer	термометер кипіня
Kohle	уголь
Kohlensäuerling	буркут
Kohlensäure	угляна кислота
Kolk	плесо, тоня, яма, вибоїна, бадоня, притоня
Kombinationsflut	комбінаційний приливь
Kombinationstiden	комбінаційні времена
Kompakt	компактний, збитий
Kompass bergmännischer	гірняцький компас
Kompensationsstrom	компензаційна струя
Kondensation	кондензація, згущенє
Kondensationsniveau	кондензаційний позем

Konglomerat	зліпняк, конґльомерат
Konkretion	конкреція
Konstante barometrische	барометрична константа, стала
Kontakthülle	контактова оболока
Kontaktmetamorphose	контактова метаморфоза, метаморфоза зіткненя
Kontaktmineral	контактовий мінерал
Kontinent	континент, цілина, суша, часть сьвіта
Kontinentalabdachung	континентальний склін
Kontinentalabhang	континентальна збіч
Kontinentalblock	континентальний пень
Kontinentaldüne	сухопутна надма
Kontinentalformation	континентальна формація
Kontinentalgebiet	континентальна область
Kontinentalgestade	континентальна береговина
Kontinentalinsel	континентальний остров
Kontinentalküste ausgeglichene	вирівняне континентальне побереже
Kontinentalplateau	континентальне плято
Kontinentalschlamm	континентальна намула
Kontinentaltafel	континентальна плита
Kontinentalzone	континентальна полоса
Kontraktion	корченє, контракція
Kontraktionstheorie	контракційна теорія
Kopf	голова (лавиці)
Kopje	копе
Korallenbau	коралева будівля
Koralleninsel	коралевий остров
Korallenkalk	коралевий вапняк
Korallenriff	коралевий риф
Korallenriffküste	коралеве побереже
Korallenriffwanne	коралева ванна
Korallensand	коралевий пісок
Korallenschlamm	коралевий намул
Korallenschuttsee	коралеве озеро
Korrasion	корразія
Korrasionsbecken	корразійна заглубина
Korrosion	коррозія, згризанє*
Korrosionswanne	коррозійна ванна
Korund	корунд
Krater	кратер
Krater parasitisches	галапасний кратер

Kraterboden	кратерове дно
Kraterbucht	кратерний залив
Kraterhafen	кратерова пристань
Kraterinsel	кратеровий острів
Kraterkuppe	кратерний щовб
Kratersee	кратерне озеро
Kraterwanne	кратерова ванна
Kreide	крейда, опока
Kreideboden	білиця, румошина
Kreislauf	круговорот, кружене, кругобіг
Kreuzschichtung	перехресне верствоване
Kristallinisch	кристальний
Kristallit	кристалїт
Kristallskelett	скелет кристалу
Kruste	кора, шкаралуща
Krustenbewegung	рух кори
Krustenbildung	творба кори
Krustenhöhe	висота кори
Krustenriff	користий риф
Krustenteil	частиця кори
Kryptodepression	криптодепресія
Kryptovulkanismus	криптовулканїзм
Kugelblitz	кулиста лискавка, перун
Kulm	кульм
Kulminationsgebiet	кульмінаційна область
Kulminationspunkt	кульмінаційна точка
Kulturboden	культурна почва
Kumulativ	кумулятивний, збірний
Kupfererz	мідний крух
Kupferschiefer	мідний лупак
Kuppe	щовб; стрімкійший: головатень, маґура
Kuppelstruktur	копулиста будова
Kuppelwölbung	копулистий звід
Kuppengebirge	щовбисті гори
Kurve bathygraphische	батиґрафічна кривина
Kurve hypsographische	гипсоґрафічна кривина
Kurve hypsoklinographische	гипсокліноґрафічна кривина
Kurve klinographische	клїноґрафічна кривина
Küste	побереже, возморе, приморе
Küste ansteigende	підступаюче побереже

Küste diskordante	незгідне побереже
Küste gebuchtete	розчленене побереже
Küste gelappte	пошматоване побереже
Küste glatte	гладке побереже
Küste grossbuchtige	великозаливне побереже
Küste kleinbuchtige	дрібнозаливне побереже
Küste konkordante	згідне побереже
Küste reichgegliederte	добре розчленене побереже
Küste strandlose	безпосереднє побереже
Küste ungegliederte	нерозчленене побереже
Küstenablagerung	побережне відложене
Küstenabstand	побережна віддаль
Küstendepression	побережна депресія
Küstendüne	побережна надма
Küstenebene kontinentale	континентальна побережна рівня
Küstenebene litorale	лїторальна побережна рівня
Küstenebene marine	морська побережна рівня
Küsteneinschnitt	вріз побережа
Küstenentwicklung	розвиток побережа
Küstenerosion	побережна ерозія
Küstenfluss	побережна ріка
Küstengliederung	розчленене побережа
Küstenhalbinsel	побережний півострів
Küsteninsel	побережний острів
Küstenkamm	побережний хребет
Küstenkarte	карта побережа
Küstenlagune	побережна ляґуна
Küstenland	поморе
Küstenlänge	довжина побережа
Küstenlinie	побережна лїнїя
Küstennebel	побережна мрака, туман
Küstensaum	рубець побережа, возморе
Küstenschutz	охорона берегів
Küstensee	побережне озеро
Küstensenkung	обнижене, западане побережа
Küstenstrasse	побережний пролив
Küstenstrom	побережна струя
Küstenterrasse	побережна тераса
Küstenversetzung	переміщене побережа
Küstenvorsprung	виступ, причілок побережа
Küstenwalll	побережний вал

Küstenwanne	побережна ванна
Küstenzone	побережна полоса

L.

Labialeruption	лабіяльний вибух
Labil	хиткий
Labradorit	лябрадоріт
Lache	трясавиця, топило, топилище, трясовина
Lage	положенє
Lager	поклад
Lagergang	покладний хід, хідня
Lagerstätte	поклад
Lagerung	уложенє
Lagerung diskordante	незгідне уложенє
Lagerung durchgreifende	перехватне, перешибне уложенє
Lagerung gleichförmige	одностайне уложенє
Lagerung klippenförmige	скелисте уложенє
Lagerung konkordante	згідне уложенє
Lagerung übergreifende	наверхне уложенє
Lagerung ungleichförmige	неодностайне уложенє
Lagerungsform	лежба, форма уложенія
Lagune	ляґуна
Lagunenhafen	ляґунова пристань
Laguneninsel	ляґуновий остров
Lagunenküste	ляґунове побереже
Lahne	лявіна
Lahngang	лявіновий шлях
Lakkolith	лякколїт
Lakustrin	озерний
Land	суша, сухоземлє, суходолє, сухопутє
Landblock	пень суші
Landenge	перешийка, істм, перекоп, шийка
Landerhebung	взнесенє, видвигненє суші
Landfestigkeit	приналежність до суші
Landfläche	верхня суші
Landgewinn	приріст суші
Landhalbkugel	сухопутна півкуля
Landhöhe	висота суші
Landklima	континентальний, сухоземний клїмат

Landlöss	сухоземний лєс
Landmasse	маса суші
Landoberfläche	поверхня суші
Landschaft ausgereifte	доспіла країна
Landschaft glaziale	ґляціяльна країна
Landschwelle	порожище, поземельний поріг
Landsee	озеро
Landsenke	поземельна заглубина
Landspitze	ріг, кінчик суші
Landstufe	поземельний ступень
Landverlust	втрата суші
Landwind	сухоземний вітер
Längsbeben	повздовжний землетрус
Längsbruch	повздовжний лім
Längsbruchtal	повздовжна лімна долина
Langschollengebirge	довгоскибові гори
Längsfurche	повздовжна борозда
Längsgliederung	повздовжне розчленєнє
Längshorst	повздовжне гнїздище
Längsinsel	повздовжний остров
Längskamm	повздовжний хребет
Längskurve	повздовжна кривина
Längsküste	повздовжне побереже
Längsprofil	повздовжний профіль
Längsscholle	повздовжна скиба
Längsspalte	повздовжна щілина
Längsstrasse	повздовжний пролив
Längsstrom	повздовжна ріка
Längsstufe	повздовжний ступень
Längstal	повздовжна долина
Längsverwerfung	повздовжний лім
Lapilli	ляпілї, вулканїчна жорства
Lateral	бічний
Laterit	лятеріт
Laufveränderung	зміна течви
Lauwarm	лїтеплий
Lava	лява
Lavadammwanne	лявова ванна
Lavadecke	лявова крівля
Lavaherd	горнище ляви
Lavahöhle	лявова печера

Lavastrom	струя лави
Lavastromsee	лявове озеро
Lavavulkan	лявовий вулькан
Lavawanne	лявова ванна
Lawine	лявіна
Lawinenkegel	лявіновий стіжок
Lehm	глина, глей, глий
Lehmabsatz	глинястий осад
Lehmboden	глиняста почва, суглинок
Leithe	облаз
Leitlinie	провідна лінія
Letten	ил, глей
Lettig	гливкий
Leucit	лєвціт
Leucitbasalt	лєвцітовий базальт
Leucitit	лєвцітіт
Leucitophyr	лєвцітофир
Lias	ліяс, чорний юра
Liegendes	лежень
Liman	лиман
Limanhafen	лиманова пристань
Limaninsel	лимановий остров
Limanküste	лиманове побереже
Limburgit	лімбурґіт
Limmatisch	ліматичний
Limnologie	лімнольоґія
Liparit	ліпаріт
Liparitpechstein	ліпарітовий смолич
Liparitperlit	ліпарітовий перлинець
Lithoidit	літоідіт
Lithologie	літольоґія
Lithophyse	літофиза
Litoralzone	літоральна полоса
Longitudinaltal	повздовжна долина
Löss	лєс, суглинок
Lössregion	лєсова область
Lössterrasse	лєсова тераса
Lösswanne	лєсова ванна
Lösung	розпущенє, розпусканє
Lösungsrücksland	останок розпущеня
Lösungswanne	ванна розпущеня

Lotapparat	грузильний прилад
Lötrohrapparat	паялка
Lücke	прогалина, розгрань, проміжка
Lückendurchbruch	прогалинний пролом
Lückenpass	прогалинний провал
Luft	воздух
Luftdruck	воздушний тиск, тиснене
Luftdruckabnahme	уйма, менчане воздушного тиску
Luftdruckmaximum	барометрична звижка
Luftdruckminimum	барометрична знижка
Luftfeuchtigkeit	воздушна вохкість
Lufthülle	воздушна оболока, овія
Luftsattel	воздушне сїдло
Luftschicht	воздушна верства
Luftspiegelung	зеркалене, мана
Luftstrom	воздушна струя
Luftstrom absteigender	зіступаюча воздушна струя
Luftstrom aufsteigender	підступаюча воздушна струя
Luftströmung	воздушна струя
Lufttemperatur	температура воздуха
Luftthermometer	воздушний термометер
Luftwirbel	воздушний вир
Lydit	лїдіт

M.

Mäander	меандер, закрут
Mäander beweglicher	рухомий меандер
Mäander eingesenkter	врізаний меандер
Mäander gezwungener	примусовий меандер
Mäandertal	меандрова долина
Maar	маар
Mächtigkeit	товщина, могутність
Magma	маґма
Magmabewegung	маґмовий рух
Magnesium	маґн
Magnetit	маґнетит, маґнетний желїзняк
Malm	мальм
Mandel	мікдал
Mandelsteinstruktur	мікдалцева структура
Mangan	манґан

Mareograph	**мареоґраф**
Marmor	**мрамор**
Maskaret	**маскарет**
Masse	**маса**
Massenausbruch	**масовий вибух**
Massenbewegung	**масовий рух**
Massendefekt	**масовий дефект**
Massenerhebung	**масове взнесенє**
Massengebirge	**масові гори**
Massengestein	**масова скала**
Massentransport	**масове переміщенє**
Massiv	**массів**
Mattengebirge	**полонинні гори**
Maximalböschung	**максімальний похил**
Maximumthermometer	**максімальний термометер**
Maximalzone	**максімальна полоса**
Meer	**море**
Meerbusen	**лукоморе, затока**
Meereis	**морський лїд**
Meerenge	**вузина, пролив**
Meeresboden	**морське дно**
Meeresbucht	**морський залив**
Meeresgrund	**морське дно**
Meereshöhe	**беззглядна висота**
Meeresküste	**морське побереже**
Meeresleuchten	**сьвіченє моря**
Meeresniveau	**позем моря**
Meerespforte	**морські ворота**
Meeresraum	**морський простір**
Meeresrest	**останок моря**
Meeressalz	**морська сіль**
Meeressediment	**морський осад**
Meeresspiegel	**зеркало, уровень, позем моря**
Meeresstrasse	**вузина, пролив**
Meeresstrassendurchbruch	**вузинний пролом**
Meeresströmung	**морська струя**
Meerestiefe	**морська глубина**
Meerestor	**морські ворота**
Meeresvolumen	**обєм моря**
Meereswelle	**морська филя, хвиля**
Meerferne	**морська віддаль**

Meerhalde	**морський насип**
Meerwasser	**морська вода**
Melaphyr	**меляфир**
Melilithbasalt	**мелїлїтовий базальт**
Mergel	**рухляк, опока, мерґель***
Mergelboden	**румошина, рухлякова почва**
Meridian magnetischer	**маґнетний полуденник**
Meridionalstrom	**полуденникова, мерідіональна струя**
Mesotherm	**мезотермний**
Mesozoisch	**мезозойський**
Metamorphisch	**метаморфний**
Metamorphismus	**метаморфізм**
Methode	**метода**
Meteorologie	**метеорольоґія**
Meteorwasser	**метеорична вода**
Mikrofelsit	**мікрофельзіт**
Mikrogranit	**мікроґранїт**
Mikroklin	**мікроклїн**
Mikrolith	**мікролїт**
Mikroseismisch	**мікросейсмічний**
Mikroskop	**мікроскоп, дрібновид***
Mineral	**мінерал**
Mineralquelle	**мінеральне жерело**
Minerogen	**мінероґенний**
Minette	**мінета**
Minimumthermometer	**мінїмальний термометер**
Miozän	**міоцен**
Mistral	**містраль**
Mitteldevon	**середний девон**
Mittelgebirge	**середні гори**
Mittelgebirgsland	**середна верховина**
Mittelgebirgsküste	**середньогористе побереже**
Mittelkörnig	**середнозернистий**
Mittellauf	**середна течва**
Mittelmeer	**середземне море**
Mittelmoräne	**середна морена**
Mitteltiefe	**середна глубина**
Mittelwasser	**середний позем води**
Mittelwert	**середна вартість**
Mofette	**мофета**
Moment magnetischer	**маґнетний момент**

Monatsmittel	середне місячне (число)
Monatstemperatur mittlere	середня місячна температура
Mondhof	слоя, місячний двір, домісячний круг
Monogen	моногенний
Monoklinalbruchtal	моноклінальна лімна долина
Monoklinalfalte	моноклінальна фалда
Monoklinalfaltenland	моноклінальна фалдова країна
Monoklinalkamm	моноклінальний хребет
Monoklinalschollenland	моноклінальна скибова країна
Monoklinalschuppenland	моноклінальна лускова країна
Monoklinaltal	моноклінальна долина
Monsun	монсун
Monsungebiet	монсунова область
Monsunströmung	монсунова струя
Moor	руда, торфище
Moorboden	рудавина
Moorsee	рудавинне озеро
Moräne	морена
Moränendammsee	моренно-греблеве озеро
Moränendammwanne	моренно-греблева ванна
Moränenlandschaft	моренна країна
Moränensee	моренне озеро
Moränenwallsee	моренно-валове озеро
Moränenwanne	моренова ванна
Morphographie	морфографія
Morphologie	морфольогія
Morphometrie	морфометрія
Muhr	мур
Mulde	лотка, корито; синкліналя
Muldenfalte	синклінальна фалда
Muldenfluss	синклінальна, лоткова ріка
Muldenkern	лоткове ядро
Muldenlinie	лоткова лінія
Muldensenke	лоткова западина
Muldental	синклінальна долина
Muldenwanne	лоткова ванна
Muldenwendung	лотковий зворот
Mündung	устє, уход, горло, гирло (в лиманї)
Mündung offene	отверте устє
Mündung verschleppte	переміщене устє
Mündungsbarre	устева лавиця

Mündungssee	устеве озеро
Mündungstrichter	устева лійка
Muskovit	мусковіт
Muskovitgneiss	мусковітовий ґнайс
Muskovitgranit	мусковітовий ґранїт
Muskovitschiefer	мусковітовий лупак
Muschelkalk	скальчак, мушлевий вапняк
Mutterlauge	подонка, зола

N.

Nachfolgefluss	наслїдна, субсеквентна ріка
Nachfolgetal	наслїдна, субсеквентна долина
Nadas	надаси
Nagelfluh	моляса, бриляк
Natrium	натрій, сод
Natronsalpeter	содова салїтра
Naturbrücke	природний міст
Naturschacht	природна дуча
Nebel	мрака, туман, мрак, имла, мряч, мрячня
Nebenfluss	притока
Nebengezeiten	побічні времена
Nebenmeer	побічне море
Nebenmond	побічний місяць
Nebenregenbogen	побічна веселка
Nebensonne	побічне сонце
Nebenscheide	побічний дїл
Nebental	побічна долина
Neerstrom	відгилена струя
Nehrung	коса, пересип
Neigungswinkel	кут нахилу
Nekton	нектон
Neocom	неоком
Neozoisch	неозойський
Nephelin	нефелїн
Nephelinbasalt	нефелїновий базальт
Nephelinit	нефелїнїт
Nephrit	нефріт
Neuland	новизна
Nevadit	невадіт

Niederschlag	опад, осадка
Niederschlagshöhe	висота опаду
Niederschlagsmenge	скількість опаду
Niederschlagssee	опадове озеро
Niederung	низ, низовина, низина, понизє, поліг, низень, низкоділ, низота
Niedrigwasser	маловідє, низкий водостан
Nimbus	нїмб, дощева хмара
Nippflut	низкий прилив
Nipptiden	низкі времена
Niveau	позем, уровень
Niveaudifferenz	ріжниця позему
Niveauschwankung	колибанє позему
Niveauveränderung	зміна позему
Nivellement	нївеляція
Nordlicht	північне сяєво, заря, пробміти
Nordpunkt magnetischer	маґнетна північна точка
Nordwind	північний вітер, буйнистер (?)
Norit	норит
Normalfalte	нормальна фалда
Normalgefälle	нормальний спад
Normalgefällskurve	кривина нормального спаду
Normalnull	нормальна зерова, нулева точка
Normalrichtung	нормальний няпрям
Normaltal	нормальна долина
Normaltemperatur	нормальна температура
Nullpunkt	зерова, нулева точка

O.

Oase	оаза
Oberdevon	горішний девон
Oberfläche	поверхня, наповерхня
Oberflächenareal	обсяг поверхнї
Oberflächenentwicklung	розвиток поверхнї
Oberflächenform	форма, подоба поверхнї
Oberflächengeologie	полева ґеольоґія
Oberflächengeschwindigkeit	поверхна скорість
Oberflächengrenze	поверхна границя
Oberflächenmoräne	поверхна, верхна морена
Oberflächenströmung	поверхна струя

Oberflut	горішний приливъ
Oberkarbon	горішний карбон
Oberkreide	горішна крейда
Oberlauf	горішна течва
Obersilur	горішний сілюр
Obsidian	обсідіян
Oligoklas	олїґокляс
Oligozän	олїґоцен
Olivin	оливін
Ombrometer	омброметер
Ooser	озери
Opal	опаль
Orbitalbewegung	орбітальний рух
Orgel geologische	ґеольоґічний орґан
Orkan	оркан
Orographie	ороґрафія
Orologie	орольоґія
Orometrie	орометрія
Orthoklas	ортокляс
Orthoklasporphyr	ортоклязовий порфир
Ortstein	злїпинець
Ostwind	східний вітер, востоковець
Owrag	яруга, дебра, балка
Ozean	океан
Ozeanographie	океаноґрафія
Ozeanologie	океанольоґія

P.

Packeis	збитий лїд
Paläozoisch	палєозойський
Paleozän	палєоцен
Pantellerit	пантелєріт
Paragonitschiefer	параґонїтовий лупак
Paralometrie	паральометрія
Parasitisch	галапасний
Pass	провал, присліп, перевал
Passat	пассат
Passatgürtel	пояс пассатів
Passattrift	пассатний дріфт
Passatzone	пассатна полоса

Passdurchgang	(провальний) перехід
Passfurche	провальна борозда
Passlinie	провальна лінія
Passsee	провальне озеро
Passübergang	(провальний) перехід
Passwanne	провальна ванна
Pechstein	смолич
Pechsteinporphyr	смоличевий порфир
Pedometer	педометер
Pegel	водомір
Pegmatit	пеґматіт
Pelagisch	пеляґічний
Pelit	пелїт, глиняк, иловець
Peneplain	пенеплєна
Pericentrisch	періцентричний
Peridotit	перідотіт
Periklinal	перікліпальний
Periode	період
Periodizität	періодичність
Perlit	перлїт, перлинець
Perlstein	перлинець
Permanenz	перманентність
Permisch	пермський
Petrographie	петроґрафія
Pfanne	панва, сковорода
Pfannenmeer	панвове море
Pflanzenphänologie	ростинна фенольоґія
Pforte	ворота
Pfuhl	плесо
Pfühl (Söll)	вікно
Pfütze	ковбаня, баюра
Phänologie	фенольоґія
Phiolenbarometer	грушковий барометер
Phonolith	фонолїт
Phosphat	фосфат, фосфоран
Phosphor	фосфор
Phyllit	филїт, пралупак
Phytophor	фитофорний
Pikrit	пікріт
Pikritporphyrit	пікрітовий порфиріт
Pilzfelsen	гриб-скала

Piperin	перчина, піперін
Plagioklas	пляґіокляс
Plagioklinal	пляґіоклїнальний
Planation	плянація
Plankton	планктон
Planimeter	планїметер
Plastik	пластика
Plastizität	пластичність
Plateau	плято, плоскогірє
Plateaugebirge	плосковерхні гори
Plateaugletscher	височинний ледняк
Plateauklima	височинний клїмат
Plateaustrom	височинна ріка
Platte	плита
Plattenkamm	плитовий хребет
Plattenküste	плитове побереже
Plattenlava	плитова лява
Plattform	платформа
Plattscholle	плитова скиба
Plattschollengebirge	плитово-скибові гори
Platzregen	злива, плова, плава, навальниця, сплав, сплюща
Playa	пляя, долинне рінище
Pleistoseiste	плїстосейста
Pleistozän	плїстоцен
Pliozän	плїоцен
Pluvialzeit	плювіяльна доба
Poikilotherm	пойкільотермний
Point	позадний щовб, заверше; на побережах: причілок
Pol magnetischer	маґнетний бігун
Polargletscher	полярний ледняк
Polarlicht	полярне, бігунове сяєво, сьвітло, заря
Polarnebel	полярна мрака
Polarseite	полярна сторона
Polarstrom	полярна, бігунова струя
Polder	польдер
Polje	польє
Poljensee	польєве озеро
Polierschiefer	трипля, полїрник
Polygen	полїґенний

Ponor	понор
Pororoca	пороpока
Porös	поруватий, дірчастий
Porphyr	порфир, багрин
Porphyrisch	порфировий
Porphyrit	порфіріт, багринець
Porzellanerde	порцелянка, каолін
Potamologie	потамольогія
Prärie	прерія
Pressung	давлене, тиснене
Primär	первичний
Profilfläche	профільна верхня
Propylit	пропиліт
Proterobas	протеробас
Protogingneiss	протогіновий гнайс
Psammit	псаміт, пісчак
Psephit	псефіт, бриляк
Pseudoklippe	сповидна скалиця
Psychrograph	психрограф
Psychrometer	психрометер, вохкомір
Pteropodenschlamm	птероподовий намул
Pulsation	пульзація, дроган€
Puszta	пуста
Pyramidengeschiebe	тригранник, тригранчак
Pyrit	пиріт, кресень
Pyroxen	пироксен
Pyroxenit	пироксеніт

Q.

Quarz	кварц
Quarzit	кварцит
Quarzitschiefer	кварцитовий лупак
Quarzporphyr	кварцовий порфир
Quarzsand	кварцовий пісок
Quarztrachyt	кварцовий трахит
Quecksilber	ртуть, живе срібло
Quecksilberbarometer	ртутний барометер
Quecksilbererz	ртутний крух
Quelle	жерело, родник
Quelle absteigende	зіступаюче жерело

Quelle aufsteigende	підступаюче жерело
Quellbildung	творба жерел
Quellfluss	жерельна ріка, струя
Quellgebiet	верхів€, жерельна область; криничина
Quellkuppe	пучнявий щовб
Quellmoor	жерельне багно, руда
Quellöffnung	головниця
Quellsee	жерельне озеро
Quelltopf	вікно
Quelltrichter	жерельна кітловина
Quelltümpel	жерельна ковбаня
Querbeben	поперечний землетрус
Querbruch	поперечний лім
Querfurche	поперечна борозда
Quergliederung	поперечне розчлен€н€
Querhorst	поперечне гніздище
Querinsel	поперечний остров
Querküste	поперечне побереже
Querprofil	поперечний профіль
Querscholle	поперечна скиба
Querspalte	поперечна щілина
Querstrasse	поперечний пролив
Querstrom	поперечна ріка
Querstufe	поперечний ступень
Quertal	поперечна долина, перенизина; мала: розтічка
Querverbindungsfurche	поперечна борозда
Querverwerfung	поперечний лім
Querwasserscheide	поперечний вододіл

R.

Radialspalte	промінява щілина
Randebene	окрайна рівня
Randfaltung	окрайне фалдован€
Randfluss	окрайна ріка
Randgebirge	окрайні гори
Randinsel	окрайний остров
Randmeer	окрайне море
Randsee	окрайне озеро
Randsenke	окрайна западина

Randspalte	окрайна, бережна щілина
Rapakiwi	рапаківі
Rauhfrost	сать, иней, инь
Ravin	охабище
Rechtswanderung	перте в право
Reduktion	редукція, зведене
Reduktionsfaktor	редукційний чинник
Reede	рейд
Reexkavation	реекскавація, вижолобленє
Reflexion	рефлєксія, відбите
Refraktometer	рефрактометер
Regelation	реґеляція
Regen	дощ
Regenarmut	бездощість
Regenbogen	веселка, дуга (веселиця, веснівка, вислиця)
Regenfall	пад дощу, дощопад
Regenguss	лїя, злива
Regenhäufigkeit	частість дощу
Regenhöhe	висота дощу
Regenkarte	дощева карта
Regenmenge	скількість дощу
Regenmesser	дощомір
Regenregion	дощева область
Regenwahrscheinlichkeit	ймовірність дощу
Regenwolke	дощева хмара
Regenzeit	дощева пора, слота
Region klimatische	клїматичний реґіон, область
Regionalmetamorphismus	реґіональний метаморфізм
Regressionstheorie	реґресійна теорія
Regur	реґур
Reibungsbreccie	розтертий окришник
Reibungsspiegel	розтерте зеркало
Reibungswiderstand	опір тертя
Reif	иней, инь, серень, шержень
Reife	доспілість
Rekonstruktionsform	реконструкційна, відбудована форма, подоба
Relaisbeben	наслїдний землетрус
Reliktensee	реліктове, злишкове озеро
Reversionssee	реверзійне озеро

Rhät	рет
Rhombenporphyr	ромбовий порфир
Rhyolith	ріолїт
Rias	ріяс
Riasbucht	ріясовий залив
Riashafen	ріясова пристань
Riasinsel	ріясовий остров
Riasküste	ріясове побереже
Richtkraft magnetische	маґнетна напрямна сила
Riegelstufe	перегородний ступень
Rieseln	журчати, джурчати
Riesenkessel	котел велитнїв
Riesentopf	глек велитнїв
Riff	риф, рипа, слудва
Riffbau	будова рифу
Riffinsel	рифовий остров
Riffkanal	рифовий канал
Riffküste	рифове побереже
Riffwanne	рифова ванна
Rindenverschiebung	пересунене кори
Ringwall	окільний вал
Rinne	жолобина, жолоб, корито
Rinnsal	водостеч, стїч, стік, протік
Rippe	ребро
Rogenstein	ікринець
Roller	бовван
Rollstein	ріняк, градівка
Rosenkranzsee	чоткове озеро
Rostgebirge	ґраткові гори
Rotation glaziale	ґляціяльна ротація
Rotatorisch	ротаторний, оборотовий
Rotliegendes	червоний лежень
Rücken	хребет
Rückenberg	хребтова гора
Rückenfläche	хребтова верхня
Rückengebirge	хребетні гори
Rückenwanne	хребтова ванна
Rückfallkuppe	позадний щовб, завершє
Rückland	затилє, задпще
Rücklandsebene	затильна рівня
Rücklandssenke	затильна западина

Rückstau	запір, сперте
Rückstauebene	запірна рівня
Rumpf	кадовб
Rumpffläche	кадовбова верхня
Rumpfgebirge	кадовбові гори
Rumpfgliederung	розчленене кадовба
Rumpfhorst	кадовбове гнїздище
Rumpflandschaft	кадовбова країна
Rumpfschollengebirge	кадовбово-скибові гори
Rundbucht	круглий залив
Rundhöcker	кругляк, баранячий лоб
Rundhöckerlandschaft	круглякова країна
Runse	ложбина, жолоб, дебра, яруга
Rutil	рутіль
Rutschstreifen	усувна смуга
Rutschung	усув, завязь, засова, завезлиско

S.

Sacktal	глуха долина
Sägenkamm	пилистий хребет
Saiger	коміть уложений
Salband	верхня покладу, зальбанд
Salzboden	солончак, солонець
Salzgehalt	ємність соли
Salzgehaltskonstante	константа засоленя
Salzkruste	соляна шкаралуща
Salzlecke	солище
Salzquelle	солонка, солянка
Salzsee	солоне озеро
Salzseebecken	солоно-озерна заглубина
Salzsteppe	солонй степ
Salzsudwerk	жупа
Sammelbecken	збірна заглубина
Sammelfluss	збірна ріка
Sammelrinne	збірна стіч
Sammelscheide	збірний дїл
Samum	самум
Sand	пісок
Sand vulkanischer	вулканїчний пісок
Sandbank	пісчана лава

Sandboden	супісок, пісковина
Sanddüne	пісчана надма
Sandfläche	пісковище, пісковиця
Sandkorn	пісчинка
Sandr	зандр
Sandstein	пісковець, пісковик
Sandsteppe	пісчина, пісчуга
Sandsturm	пісчана метїль
Sandwüste	пісчана пустиня
Sanidin	санїдін
Sastrugi	заспи, завали
Sattel	сїдло
Sattelbiegung	сїдлове вигнене
Sattelfalte	сїдлова фалда
Sattelhöhe	сїдлова висота
Sattelkern	сїдлове ядро
Sattellinie	сїдлова лїнїя
Sattelpass	сїдловий провал, присліп
Satteltal	сїдлова долина
Sattelwendung	сїдловий зворот
Sättigungsdefizit	недоїмка засиченя
Sättigungszustand	стан засиченя
Säuerling	буркут
Sauerstoff	кисень
Saumfluss	окрайна ріка
Saumpfad	плай
Saumriff	окрайний риф
Saumtal	окрайна долина
Sawyer	пливучий остров
Scala Beaufortsche	скаля Бофора
Schaaren	побережні вали
Schacht	закіп, шахта
Schalenstruktur	чашева структура
Scharte	щербина, щерба, прочерть, вищерб, щербок; провалина, провале, проваль
Schartenpass	щербинний провал
Schartung mittlere	середне вищербленє
Scharung	згорнене
Schattenseite	відсонїчна сторона
Schattentemperatur	температура в тїни

Schaumig	пінистий
Scheide	дїл, передїлє
Scheideflanke	дїловий склін
Scheidegebirge	дїлові гори
Scheidetal	дїлова долина
Scheidewand	крома
Scheitel	вершина
Scheitelfläche	вершинна верхня
Scheiteltal	вершинна долина
Scheitelwert	верхня вартість
Schelf	шельф
Schenkel	рамя
Schenkelfluss	раменна ріка
Schermküste	шермове побереже
Scheuerstein	пошрамлений камінь
Schichte	верства, слій, пласт, поклад
Schicht neutrale	неутральна верства
Schichtenaufrichtung	підведенє верстов
Schichtenbau	будова верстов
Schichtenfaltung	фалдованє верстов
Schichtenfolge	ряд, серія верстов
Schichtengruppe	ґрупа верстов
Schichtenkomplex	комплєкс верстов
Schichtenkopf	лоб верстви
Schichtenneigung	нахил верстов
Schichtenprofil	профіль верстов
Schichtenreihe	ряд верстов
Schichtensystem	система верстов
Schichtenverband	звязь верстов
Schichtenverdrückung	здавленє, стисненє верстов
Schichtenverquetschung	роздавленє верстов
Schichtfläche	верхня верстви
Schichtfuge	пага, цїлка, видолоба верстви
Schichtgestein	верствова, пластова скалина
Schichtquelle	верствове жерело
Schichtstufengebirge	верствово-степенні гори
Schichtstufenlandschaft	верствово-степенна країна
Schichtstufensenke	верствово-степенна западина
Schichtstufensystem	верствово-степенна система
Schichttafelland	верствова тафля
Schichtungstafelland	верствова тафля

Schichtvulkan	верствовий вулькан, стратовулькан
Schichtwolke	смугова, димна хмара
Schiefer	лупак
Schieferton	илак, иловий лупак, глиняк
Schieferung falsche	сповидна, неіста лупність
Schieferung transversale	поперечна лупність
Schiffahrtsküste	мореплавне побереже
Schimmer	блеск, посьвіт
Schirmriff	стріховий, шапковий риф
Schlacke	жужля, жужелиця
Schlackenkegel	жужлевий стіжок
Schlackig	жужлястий
Schlamm	намула, намул, наміл, міль, мул, мулавина, збрідь
Schlammbank	замулок
Schlammführung	несенє намули
Schlammgehalt	зміст намули
Schlammmenge	скількість намули
Schlammkraterwanne	болотяно-вулканїчна ванна
Schlammsprudel	болотяний випрыск
Schlammstrom	болотяна струя
Schlammvulkan	болотяний вулькан
Schlangenblitz	ужовата лискавка
Schleppung	волок
Schleuderthermometer	пращевий термометер
Schlick	глей, міль, грязь
Schliere	шлїра
Schliff	виглад, виглада
Schlifffläche	вигладна верхня
Schlot	комин, димар
Schlucht	звір, розвір, яруга, дебра, дебер, дебриця, вертеп, узвіз, засува, зомкля, язвина
Schluchtgletscher	зворовий ледняк
Schlund	зїв, пропасть*
Schmarotzerkegel	галапасний стіжок
Schmelzpunkt	точка сплавленя
Schmelzwärme	теплота сплавленя
Schnee	снїг
Schnee flockiger	пластовець, пластовик
Schneedecke	снїжна крівля

Schneefall	снїговиця, снїгопад (?)
Schneeflocke	снїжина, снїжний пласт, клапоть
Schneefreier Platz	тал, полеза
Schneegestöber	метїль, метелиця, заметїль, пороша, заміть, хиґа, хуґа, хуртовина, фижа
Schneegang	снїговий хід
Schneegebirge	снїжні гори
Schneegrenze	снїгова границя, лїнїя
Schneehaldenfusswanne	снїгова ванна
Schneekrystall	кристал снїгу
Schneeregen	плюта, флюта, нельга
Schneeschmelze	таянє снїгу, розталь
Schneesturm	метїль, згарб
Schneewächte	снїгова валява, заспа
Schneewetter	снїговиця, снїжиниця, снїжниця
Schneewolke	снїгова хмара
Schneide	вістрє
Scholle	скиба, глиба, корг, груда
Schollendurchbruch	скибовий пролім
Schollengebirge	скибові гори
Scholleninsel	скибовий остров
Schollenkamm	скибовий хребет
Schollenküste	скибове побереже
Schollenland	скибова країна
Schollenlava	скибова лява
Schollenrandgebirge	скибово-окрайні гори
Schollenstufe	скибовий ступень
Schotter	рінь, рінячина, шутер
Schotterablagerung	рінище
Schotterbank	зарінок, зарінє, зарінче, рікомет, рікометиця, рікометнище
Schotterhaufen	ріняста валява
Schotterleiste	ріняста лиштва
Schotterterrasse	ріняста тераса
Schrägscholle	скісна скиба
Schramme	дроска, шрам, рубець
Schratte	шрата
Schriftgranit	писаний ґранїт
Schraubenbruch	шрубовий лім
Schrumpfung	корченє
Schuppe	луска

Schuppenbau	луската будова
Schuppenstruktur	луската структура
Schuppental	луската долина
Schüsselsenkung	мискова западина
Schutt	сип, груз, рум, бут, цекіт, ситець, сипень, розсип, румовище, грехіт
Schuttboden	румошина
Schuttdammwanne	сипогреблева ванна
Schüttergebiet	трусна область
Schütterlinie	трусна лїнїя
Schuttgebirge	сипові гори
Schutthalde	завалє, заваль, насип, сипова галда, стропа
Schuttkegel	насиповий, сиповий стіжок
Schuttkegelsee	насипове озеро
Schuttkegelstufe	насиповий ступень
Schuttkegelwanne	насипова ванна
Schuttlandbecken	насипова кітловина
Schuttstrom	сипова струя
Schuttwall	сиповий вал
Schuttwanne	насипова ванна
Schutzkruste	охоронна кора
Schwall	водоворот, омут, вир
Schwankung	колибанє
Schwarzerde	чорнозем
Schwefel	сїрка
Schwelle	поріг
Schwellengebirge	порогові гори
Schwellhochwasser	набренїла повінь
Schwemmhalde	наплавний насип
Schwemminsel	наплавний остров
Schwemmkegel	наплавний стіжок
Schwemmlanddoline	наплавний вертеп
Schwemmlandinsel	наплавний остров
Schwemmlandküste	наплавне побереже
Schwenkung	зворот
Schwerekorrektion	поправка тяготїня
Scirocco	широко
Sediment	осад, наплав
Sedimentation	седіментація
Sedimentbildung	творба осадів

Sedimentgestein	осадова скала
See	озеро
See geschlossener	замкнене озеро
See offener	отверте озеро
See tektonischer	тектонічне озеро
Seebeben	морський трус
Seebecken	озерна заглубина
Seeboden	дно озера
Seeboden alter	озерище
Seedelta	озерна дельта
Seeeis	озерний лід
Seegang	хвильованє
Seegat	проїзд
Seehafen	морська пристань
Seehalde	озерний насип
Seeklassifikation	клясіфікація озер
Seekliff	озерний клїф
Seeklima	морський, океанічний клїмат
Seeleiste	озерна лиштва
Seelöss	озерний лєс
Seengebiet	озерна область
Seenkunde	лїмнольоґія
Seenland	озїрна країна
Seenplatte	озеровина
Seenregion	озїрна область
Seentheorie	озерна теорія
Seesenke	озерна западина
Seespiegelschwankung	колибанє уровня
Seestrand	бережина
Seetal	озерна долина
Seewind	морський вітер
Seichtwassertiden	мілководні времена
Seigerung	сортованє
Seismisch	сейсмічний
Seismograph	сейсмоґраф
Seismologie	сейсмольоґія
Seismometer	сейсмометер
Seismoskop	сейсмоскоп
Seitenabfluss	бічний відплив, розплива
Seitenabhang	прибіч, покот
Seitendruck	бічний тиск

Seitenerosion	бічна ерозія
Seiteneruption	бічний вибух
Seitenfluss	притока
Seitengehänge	прибіч
Seitenmoräne	бічна морена
Seitenteil	бічна часть, прибік
Seitenwand	бічна стїна, побочина, обочень
Sekretion	секреція, видїлина
Sekundärzeit	вторична, другосьвітна доба
Senkblei	грузило
Senke offene	отверта западина
Senke umschlossene	замкнена западина
Senkenformation	западинна формація
Senkung	западанє
Senkungsbecken	западена, запала кітловина
Senkungsfeld	западинне поле
Senkungssee	западове озеро
Senon	сенон
Serizitschiefer	серіцітовий лупак
Serir	серір, сипова пустиня
Serpentin	серпентин, змієвик, гадинець
Serpentine	закрут, серпентина, меандер
Serpentinisierung	серпентінїзація
Sicheldüne	бархан
Sickerfluss	протїкаюча ріка
Sickerwasser	протїкаюча вода
Siedepunktthermometer	термометер кипіня
Silbererz	срібний крух
Silicium	крем
Silikat	кремян
Silur	сілюр
Simultanbeben	сучасний трус
Sinkstoff	міл
Sinter	жерелинець, капельник, окапник, сопляк
Sinterbrücke	натечний міст
Sinterhöhle	натечна печера
Sinterhügel	натечний горб
Sinterkegel	натечний стіжок
Sinterterrasse	натечна тераса
Skjären	шєри

Skjärenküste	шерове побереже
Skulpturform	різьблена форма
Skulpturtal	різьблена долина
Snag	снаґ
Sockel	підвалина
Sockelhöhe	підвалинна висота
Sodagranit	содовий ґранїт
Sodalith	содалїт
Sog	відливна струя
Sohle	підошва, дно
Sohlenfläche	донна верхня
Sohlental	плоскодонна долина
Sohlfläche	лежнева верхня
Solfatare	сольфатара
Söll	вікно
Sommer	лїто
Sommerdürre	лїтна засуха
Sommerregen	лїтний дощ
Sonnenbestrahlung	опроміненє, осьвітленє, інсоляція
Sonnenkonstante	стале соиїчне (число), соиїчна константа
Sonnenscheindauer	тріване соиїчного сьвітла
Sonnenseite	соняшна сторона, осоне, осень, осовня (?
Soole	солянка, сировиця, сукровиця
Spalte	щілина, скалубина, скалуба, щілка, розсїлина, прогалина, розкіл, розколина, розщіп, зашкалубина
Spaltenfrost	заморозь
Spaltental	щілинова долина
Spaltenvulkan	щілиновий вулькан
Spaltquelle	щілинове жерело
Spaltwanne	щілинова ванна
Spannungsdifferenz	ріжниця напнятя
Spezialfalte	спеціяльна, другорядна фалда
Sphärolith	сфероліт
Spinell	спінель
Spitze	шпиль, острінь, остриця, верхниця
Splitter	плїна
Splitterig	плїнистий
Springflut	надмірний прилив
Springquelle	водотриск, чуркало, водоплив, водотеча

Springtiden	надмірні времена
Sprühregen	мжа, мжиця
Sprung	скок, розкіл, тріщина
Sprunghöhe	висота скоку
Sprungkreuzung	перехресний скок
Sprungschicht	скокова верства
Staffelbruch	щеблевий лім
Staffelbruchgebirge	щеблево-лімні гори
Staffelkamm	щеблевий хребет
Staffelsenkung	щеблеве западенє
Staffelverschiebung	щеблевий пересув
Stalagmit	сталяґміт
Stalaktit	сталяктит
Stammfluss	пенна ріка
Stammscheide	пенний дїл
Staub	пил, пиль, порох, копіт
Staubablagerung	пилове відложенє
Staubfall	пиловий опад
Staublavine	пилова лявіна
Staubsturm	курява
Staubtransport	транспорт пили
Stauhochwasser	запорова повінь
Staurolith	ставролїт
Stauungssee	запорове озеро
Stehendes Gewässer	нетїч, нетеча
Steige	степенний провал
Steigküste	підступаюче побереже
Steilabfall	обрив
Steile	бердо
Steilheit	стрімкість, струмистість, струманистість
Steilküste	стрімке побереже
Steilufer	крутий беріг, круча, рипа
Steilufrig	крутобережний, крутоярий
Steilwandig	крутобокий, крутогорбий, крутогорий, крутоверхий
Stein	камінь, скала
Steinkohle	камяний, чорний уголь
Steinplatte	камінна гряда, плита
Steinregen	камяний дощ
Steinsalz	камінна сіль; відміни: зелена, спи

	жева, шибцева, шпак, смулець, тріскучка
Steg	стежка, бер
Stelle eisfreie	теплина, теплиця
Steppe	степ
Steppenbildung	творба степів
Steppenboden	степова почва
Steppenfluss	степова ріка
Steppensalz	степова сіль
Steppental	балка
Stickstoff	азот
Stillwasser	тиха вода
Stinkkalk	воняк
Stirnmoräne	чільна морена
Stock	пень
Stockwerk	поверх
Stollen	штола
Stossförmig	товчковий, ударовий
Stosskraft	товчкова сила
Stossmittelpunkt	осередок удару, товчка
Stosswelle	ударова филя
Strahlenlicht	промінясте сяєво
Strahlstein	лучак, актінолїт
Strahlung	лучистість
Strand	бережина
Strandbarre	бережна лава
Strandböschung	бережинний похил
Strandbrandung	бережинний погій
Stranddüne	бережинна надма
Strandentwicklung	розвиток бережини
Strandgeschiebe	бережинний валун, оток
Strandküste	бережинне побереже
Strandlinie	бережинна лїнїя
Strandriffsee	бережинне рифове озеро
Strandschotter	бережинна рінь
Strandsee	бережинне озеро
Strandterrasse	бережинна тераса
Strandverschiebung	пересуненє бережини
Strandwall	бережинний вал, пересип
Strasse neutrale	неутральна вузина, пролив
Strassenmeer	проливне море

Stratocumulus	смугово-клубиста хмара, стратокумулюс
Stratus	стратус, смугова, димна хмара
Streckung (der Gesteine)	розтягненє (скали)
Streichen	напрям, тяг
Streichen umlaufendes	обіжний напрям
Streichlinie	напрямова лінїя
Streifen	смуга
Strom	ріка (велика); струя, течія, перетік, протік, протока
Stromarbeit	праця ріки
Stromaufwärts	горі рікою
Strombecken	ширше сточище
Strombeckenstufe	сточищевий ступень
Strombett	русло
Stromende	конець ріки
Stromentwicklung	розвиток ріки
Stromflachland	порічна рівня
Stromfurche	ложбина ріки
Stromgabelung	розвиленє ріки
Stromgebiet	сточище, область ріки
Stromgeschwindigkeit	скорість струї
Stromlagune	річна ляґуна, охаба
Stromlauf	течва, теченє
Stromlaufänderung	зміна течви
Stromschnelle	поріг, шипіт, забора, бистрина, борзина, бистря, гряда
Stromsee	річне, повінне озеро
Stromstärke	сила струї
Stromstrich	нурт, течія, плив, плавень, гін
Stromsystem	річна система
Stromsystem selbstständiges	самостійна річна система
Stromsystem unselbstständiges	несамостійна річна система
Stromtal	долина ріки
Strömung	струя, течія, струмина, водоток, пруд
Stromversetzung	переміщенє (корабля) струєю
Stromverwilderung	здичінє ріки
Stromzerlegung	розклад струї
Strudel	вир, омут, крутїж, крутїнь, крутня, крутило, клїк
Strudeln	буртїти

Struktur	структура, зложність, будова
Struktur flaserig	окружна зложність
Struktur holokrystallin	суцільно-кристальна, гольокристальна зложність
Struktur hypokrystallin	частнокристальна, гипокристальна зложність
Struktur plagioklinale	плягіоклінальна зложність
Strukturform	структурна, вибудована форма
Stufe	ступень, степень, поріг, спадина, схід
Stufe tektonische	тектонічний ступень
Stufenbecken	степенна кітловина
Stufenbildung	творба ступенів
Stufenfluss	степенна ріка
Stufenküste	степенне побереже
Stufenland	пороговина
Stufental	степенна долина
Sturm	буря, вихор, вихровиця, бурей, борва, борвій
Sturm trockener	суховія, суховійниця
Sturmflut	бурний прилив
Sturzbeben	западове землетрясенє
Sturzwelle	чваля, чваль
Sturzwind	спадовий вітер
Sukkussorisch	суккуссорний
Sulfat	сірчан
Sulfid	сірчень, сірчак*
Sumpf	багно, болото, мочар, рудавина, руда
Sumpferz	рудянка, мочаринець
Sund, Sundstrasse	сунд, вузина, пролиз
Sundküste	вузинне побереже
Superformationstheorie	суперформаційна теорія
Swamp	свамп
Syenit	сиеніт
Sylvin	сильвін
Synklinalbecken	синклінальна заглубина
Synkline	синклїна
Synklinale	синклїналя
Synklinalfalte	синклінальна фалда
Synklinalkamm	синклінальний хребет
Synklinaltal	синклінальна долина
Synklinalwanne	синклінальна ванна

Synoptisch	синоптичний
System	система
Systematik	систематика

T.

Tachometer	тахометер
Tafelberg	столище, столова гора
Tafelbergstruktur	столова структура
Tafelbruch	столовий, табличний лім
Tafelbruchtal	столово-лімна долина
Tafelgebirge	столища, столові гори
Tafelkamm	столовий хребет
Tafelküste	столове побереже
Tafelland	тафля, столова, таблична країна
Tafellandküste	тафлеве побереже
Tafellandtal	тафлева долина
Tafelscholle	столова скиба, плоска скиба
Tafelschollengebirge	плоскоскибові гори
Tafelschollenland	плоскоскибова країна
Tafelstufe	столовий ступень
Tafoni	вивітріла дїра
Tagesmittel der Temperatur	середна денна температура
Tagesschwankung	денне колибанє
Tal	долина
Tal anarregmatisches	анаррегматична долина
Tal antezedentes	антецедентна долина
Tal asymmetrisches	асиметрична долина
Tal atektonisches	атектонічна долина
Tal bikataklastisches	бікатаклястична долина
Tal blindes	глуха долина
Tal epigenetisches	епігенетична долина
Tal erosives	ерозійна долина, вислоя
Tal geschlossenes	замкнена долина
Tal heterotypisches	гетеротипічна долина
Tal heteroptygmatisches	гетероптигматична долина
Tal homotypisches	гомотипічна долина
Tal inneres	внутрішна долина
Tal interkollines, intermontanes	межигірська долина
Tal kleines	долинка, продолинка
Tal negatives	негативна долина

Tal offenes	отверта долина
Tal paraklastisches	параклястична долина
Tal primordiales	долинище, прімордіяльна долина
Tal selbstständiges	самостійна долина
Tal submarines	підморська долина
Tal symptygmatisches	симптиґматична долина
Tal tektonisches	тектонічна долина
Tal totes	мертва долина
Tal untermeerisches	підморська долина
Tal zusammengesetztes	зложена долина
Talanordnung gegenständige	противуположне впорядковане долин
Talanordnung wechselständige	поперемінне впорядковане долин
Talausgang teilweiser	частковий долинний вихід
Talbecken	долинне заглублене
Talbeginn	початок долини
Talbildung	творба долин
Talboden	підошва долини
Talbucht	долинний заливь
Talzirkus	долинний цирк
Taleingang	вхід долини
Talenge	долинна вузина
Talfurche	долинна борозда
Talgabelung	розвилене долини
Talgebiet	долішне сточище
Talgefälle	спад долини
Talgehänge	збіч долини
Talgletscher	долинний ледняк
Talhöhe	долинна висота
Talk	тальк, лояк
Talkessel	долинний котел, межигіре
Talknoten	долинний узол
Talkschiefer	тальковий лупак
Tallänge	довгота долини
Tallandschaft	долинна країна
Talleiste	долинна лиштва
Talmündung gleichsohlige	рівне долинне усте
Talmulde	долинна лотка
Talnetz	долинна сїть
Talpass	долинний провал
Talrichtung	напрям долини
Talriegel	перегорода долини

Talschluss	замкнене, конець долини
Talsee	долинне озеро
Talsohle	поділ, підошва
Talsporn	кінчик
Talstufe	долинний ступень
Talsystem	долинова система
Taltrog	долинне корито
Talung	долинище, розділ
Talwanne	долинова ванна
Talwasserscheide	долиновий вододіл
Talweg	долинний шлях
Talweitung	розділе
Talwendepunkt	зворотна точка долини
Talwind	долиновий вітер
Talzug	долиниця
Tangentialkraft	стична сила
Tau	роса
Taupunkt	точка роси
Tauwetter	відволога, відволода, відволож, відельґа, відлига, відлога, відлїж, зільга, відмяк, помяк, тепінь
Teich	став
Teifun	тайфун
Teilminimum	часткове мінїмум
Tektonik	тектоніка
Tektonisch	тектонічний
Temperatur	температура
Temperaturabnahme	уйма, менчане температури
Temperaturgegensatz	температурна противуположність
Temperaturkorrektion	поправка температури
Temperaturkurve	температурна кривина
Temperaturmittel	середна температура
Temperaturumkehr	відворот температури
Temperaturzone	температурна полоса
Tephrit	тефріт
Terra rossa	червонозем
Terrain	поземеле, терен
Terrasse	тераса
Thermaltheorie	термальна теорія
Therme	теплиця, горяче жерело
Thermodynamik	термодинаміка

Thermoisodrome	термоізодрома
Thermometer	термометер, тепломір
Thermomultiplikator	термомультіплїкатор
Tiden	времена, тіди
Tiefdruckgebiet	область низкого тисненя
Tiefe	глубина, глубокість, глубінь, тоня, тань, прість
Tiefebene	низовина, низина
Tiefenerosion	вглубна ерозія
Tiefengestein	глубинна скала
Tiefenlinie	глубинна лїнїя
Tiefenlot	глубинне грузило
Tiefenmessung	помір глубини
Tiefenstufe geothermische	ґеотермічний степень
Tiefentemperatur	глубинна температура
Tiefenzersetzung	глубинне звітрінє
Tiefland	низ
Tieflandfluss	низова ріка
Tiefsee	глубокоморе
Tiefseeablagerung	глубокоморське відложенє
Tiefseebecken	глубокоморська кітловина
Tiefseegebiet	глубокоморська область
Tiefseeregion	глубинний простір
Tiefseeschlamm	глубинний намул
Tiefseetafel	глубинна плита
Tiefseeton	глубинний ил
Tiefseethermometer	глубинний термометер
Tiefsenke	депресія
Tieftal	глубока долина
Tiefwassertiden	глубинні времена
Tobel	прірва
Ton	ил, глей
Tonalit	тоналїт
Tonboden	пляста почва
Tongestein	глиняк
Tonglimmerschiefer	филїт, пралупак
Tonschiefer	илак, иловий лупак
Töpferton	лїпна, гончарська глина, лїп
Topfstein	горшковина, здїнь
Torf	торф, болотина
Torfmoor	руда, рудавина

Torsion	торзія, скрученє
Totalintensität	загальна натуга
Trachyt	трахит, шорохан
Trachytisch	трахитовий
Tragkraft	сила несеня
Tragplatz, Tragstelle	переволока, волок
Transgression	трансґрессія
Transgressionsmeer	трансґрессійне море
Transgressionsscholle	трансґрессійна скиба
Translation	трансляція, перенесенє
Transmissionskoeffizient	трансмісійний сочинник
Transport	транспорт, перевіз, перенос
Transversalkamm	поперечний хребет
Transversalküste	поперечне побереже
Transversaltal	поперечна долина
Trappgranulit	траповий ґранулїт
Trass	трас
Travertin	травертин
Treibeis	крижище, мандрівний лїд
Treibeisgrenze	границя мандрівного леду
Tremor	тремор
Treppenkamm	сходовий хребет
Treppenkar	сходовий кар
Trias	тріяс
Trichit	тріхіт
Trichterbucht	лїйкастий залив
Trichterloch	лїйка, воронка
Trichtertal	лїйкаста долина, вертеп
Tridymit	тріднміт
Trochoide	трохоіда
Trockenboden	суха почва, сухменнє
Trockental periodisches	періодичний суходіл
Trockental permanentes	постійний суходіл
Trocknungsriss	посушна розсїлина
Trog	корито
Trogwanne	коритова ванна
Tropenklima	тропікальний клїмат
Tromometrisch	тромометричнвй
Tropfenkegel	каплевий стіжок
Tropfsteinbildung	каплинцевий твір
Trum	кадовб, брус

Trümmergestein	окрушинець
Trümmerhaufen	звал грузу
Trümmerhöhle	грузова печера
Tschernosjom	чорнозем
Tuff	туф
Tuffboden	туфова почва
Tuffgestein	туфова скалина
Tuffvulkan	туфовий вулькан
Tümpel	баюра
Tundra	тундра
Tunnel	тунель
Turmalin	турмалїн
Turmalingranit	турмалїновий ґранїт
Turon	турон

U.

Überdeckungsscholle	накривна скиба, накрив
Überfallsquelle	переливне жерело
Überflussdurchbruch	переливний пролім
Übergang	перехід
Übergangsfläche	переходова, перехідна верхня
Übergangskegel	переходовий стіжок
Übergangsklima	переходовий клїмат
Übergusstafelland	вилита, лита тафля
Überkippung	перевалене, перевал
Überschiebung	насунене, насув
Überschwemmung	повінь, вилив, розлив, залива, повіде, затопа, заток (?)
Überschwemmungsgebiet	пійма
Überschwemmungsland	повінна країна
Überschwemmungsrest	останок повени
Übersprung	перескок, пересув
Überwallungstal	чільна долина
Überwassermoor	суха руда
Ufer	беріг
Ufer eingestürztes	залома
Ufer unterwaschenes	підрив, підполоч, помило, помия
Uferbildung	бережний твір, творба берегів
Uferböschung	бережний похил, обрив
Uferform	форма берега

Uferklippe	рипа
Uferland	узріче, поріче
Uferlandschaft	береговина
Ufermoräne	бережна морена
Uferrutschung	бережна завязь, усув
Umbildung, Umformung	переобразоване
Umfang	обвід
Umgestaltung	перелицьоване
Umlagerung	перелавлене, переложене
Umrandung	обрамлене, окаймлене
Umriss	зачерк
Umrissgestalt	обрис, очерк
Umschüttungsberg	обсипана гора
Umschüttungssenke	обсипана западина
Umschüttungswanne	обсипана ванна
Umsetzung	переміщене
Umwallungsstrasse	обвалована вузина
Umwallungswanne	обвалована ванна
Undulatorisch	филястий
Undurchlässig	непропускальний
Unebenheit	нерівність
Ungleichförmig	неодностайний, неоднородний
Ungleichheit halbmonatliche	півмісячна нерівність
Ungleichheit parallaktische	параляктична нерівність
Ungleichheit tägliche	денна нерівність
Unlösbar	нерозпускальний
Unterbau	підбудоване, підснова, основа, підстава
Unterbrochen	перерваний
Unterdevon	долїшний девон
Unterflussdurchbruch	підпливний пролім
Untergrabungshöhle	підрита печера
Untergrund	підложе, підґрунте, мертвиця
Unterkarbon	долїшний карбон
Unterkreide	долїшна крейда
Unterlauf	долїшна течва
Untersilur	долїшний сілюр
Untertauchungsstrasse	занурена вузина
Unterwassermoor	підводна руда
Unterwasserrinne	підводна жолобина
Unterwühlung	підрите, підрив

Untiefe	міль, відміл, обміль, мілина, мілковідє (затін, затопа, гружавина)
Uralit	уралїт
Uralitporphyr	уралїтовий порфир
Urgebirge	прагори
Urgranit	праґраніт
Urzeit	правік, первовік
Uvala	увал

V.

Vallone	вальона
Vallonestrasse	вальонова вузина
Vegetationsboden	ростинна почва
Variation	варіяція
Variolith	варіолїт
Veränderlichkeit	змінчивість
Verbiegung	гнутє, зігнєнє
Verbiegungsland	гнута країна
Verbiegungssenke	гнута заглубина
Verbiegungswanne	гнута ванна
Verdampfung	пароване
Verdunstung	пароване
Verdunstungsfläche	верхня парованя
Vergletscherung	обледенїнє
Vermoderung	спорохнавінє, зігнитє
Versenkungsbecken	западинна кітловина
Versenkungswanne	западинна ванна
Versteinerung	скаменїлість, окаменїлість, нерість, повєвина (?)
Versteinerungsmasse	окаменизна
Vertiefung	вглубленє, заглубина
Verwerfung	лім, облім, залім, скид
Verwerfungsküste	лімне побереже
Verwerfungsquelle	лімне жерело
Verwerfungssee	лімне озеро
Verwesungsboden	порховина, порохнячка
Verwitterung	вітрінє
Verwitterung akkumulative	аккумулятивне вітрінє
Verwitterung chemische	хемічне вітрінє
Verwitterung mechanische	механїчне вітрінє
Verwitterung schalenförmige	чашинне вітрінє

Verwitterungsform	форма вітріня
Verwitterungshöhlung	вивітріла дїра, яма
Verwitterungskruste	кора звітріня
Verwitterungslehm	глина (звітріла)
Verwitterungsprodukt	вислїд, продукт звітріня
Verwitterungsschutt	звітрілий груз
Verwitterungsterrasse	тераса звітріня
Virgation	вірґація
Vollform	вигнута, повна форма
Volumen	обєм
Volumberechnung	обчисленє обєму
Vorberge	підгірє
Vorderseite	передна, чільна сторона
Vorgebirge	ріг
Vorhafen	висунена пристань
Vorland	передище, чоло
Vorlandgletscher	начільний ледняк
Vorlandsebene	начільна рівня
Vorlandsee	начільне озеро
Vorlandssenke	начільна западнна
Vorsprung	виступ, вишибок, кінчик, причілок
Vorwinter	зазимки
Vulkan	вулькан
Vulkan gemeiner	звичайний вулькан
Vulkan homogener	гомоґенний, одноцїльний вулькан
Vulkan monogenetischer	моноґенний, однородний вулькан
Vulkan polygenetischer	полїґенний вулькан
Vulkan zentraler	центральний вулькан
Vulkanberg aufgedeckter	відкрита вульканїчна гора
Vulkanberginsel	вульканїчно-гірський остров
Vulkangebirge	вульканїчна верховина
Vulkaninsel	вульканїчний остров
Vulkanismus	вульканїзм
Vulkanlandschaft	вульканїчна країна
Vulkanprofil	профіль вулькана
Vulkanrumpf	вульканїчний кадовб
Vulkanrumpfinsel	вульканїчно-кадовбовий остров

W.

Wacke	полонка
Wadi	ваді

Wagram	охабище
Waldebene	лїсиста рівня
Waldgebirge	лїсисті гори, лїсиста верховина
Wallbecken	валова заглубина
Wallhafen	валова пристань
Wallpass	валовий пролом
Wallriff	валовий риф
Wanderblock	наметняк
Wanderdüne	мандрівна надма
Wanne	ванна
Wanne abgedämmte	загачена ванна
Wanne aufgebaute	вибудована ванна
Wanne aufgesetzte	насаджена ванна
Wanne ausgearbeitete	вироблена ванна
Wanne leere	порожна ванна
Wannenbildung	творба ванн
Wannenlandschaft	ваннова країна
Wärme latente	вкрите тепло
Wärme strahlende	лучисте тепло
Wärmeausstrahlung	промінь̈ованє, визаряне тепла
Wärmeaustausch	виміна тепла
Wärmedurchlässigkeit	перетепленє, перетепльність, діатермання
Wärmegewitter	тепляна буря
Wärmekapazität	вмістимість, повмність тепла
Wärmeleiter	провідник тепла
Wärmeleitung	провід тепла
Wärmeleitungsvermögen	здібність проводу тепла
Wärmemenge	скількість тепла
Wärmequelle	жерело тепла
Wärmeschichtung	уверствленє теплоти
Wärmeschwankung	колибанє теплоти
Wärmeverlust	втрата тепла
Wärmeverteilung	розміщенє тепла
Wärmezufuhr	достава тепла
Wasser	вода
Wasser stehendes	нетеч, нетеча, нетечина
Wasserbassin	водойма
Wasserbewegung	рух води
Wasserdampf	водяна пара
Wasserfall	водопад, перебій, пробій

Wasserfall rückschreitender	вспятний водопад
Wasserfall stabiler	постійний водопад
Wasserfläche	поверхня води
Wasserführung	водовміст
Wassergeschwindigkeit	скорість води
Wasserhalbkugel	водяна півкуля
Wasserhohlkugel	водяна оболока
Wasserhose	водяна труба
Wasserlosigkeit	безвідє, безводність
Wassermasse	скількість, стан води
Wasserriss	ритвина
Wasserscheide	вододїл, водний дїл, розточе
Wasserscheide angepasste	примінений, приноровлений вододїл
Wasserscheide antezedente	антецедентний вододїл
Wasserscheide bestimmte	означений вододїл
Wasserscheide durchgreifende	перехватний вододїл
Wasserscheide ozeanische	океанїчний вододїл
Wasserscheide überspringende	перехватний вододїл
Wasserscheide unbestimmte	неозначений вододїл
Wasserscheide ursprüngliche	первісний вододїл
Wasserscheide zusammengesetzte	зложений вододїл
Wasserstand	водостан, стан води
Wasserstandschwankung	колибанє водостану
Wasserstandsmarke	водний знак
Wasserteilung	роздїл води
Watt	ватт
Wattenebene	ваттова рівня
Wattenhafen	ваттова пристань
Wattenküste	ваттове побереже
Wechsel	повздовжний лім, пересув
Wechsellagerung	поперемінне верствованє
Wechsellauf	змінна течва
Wechselpass	поперемінний провал
Weingeistthermometer	алькоголевий термометер
Wehr	запора, гать, забора, заїз
Welle	филя, хвиля, струма
Welle kapillare	волосна, капілярна хвиля
Welle stehende	стояча филя
Wellenberg	фелева гора
Wellenförmig	филястий, заточистий (?)
Wellenfurche	борозда хвилї

Wellenhöhe	висота филї
Wellenlänge	довгота филї
Wellental	долина филї
Wellungsebene	филяста рівня
Weltenraum	сьвітовий простір
Weltteil	часть сьвіта
Wetter	погода, погіде, веремя; красне: ведро, година; лихе: гавра, зузлоба, сквира; мрачне і мокре: мриво, мрево, хляка
Wetterkarte	карта погоди
Wetterleuchten	суха лискавка, мовня
Wetzschiefer	брусковий лупак
Wiesenmoor	низовинна руда, лаз
Wildbach	бистриця, дебринець, дебрянець
Wildwasser	дика вода
Wind	вітер
Wind lauer	легіт
Wind lokaler	льокальний, місцевий вітер
Wind mässiger	мірний вітер
Wind schwacher	слабий вітер
Wind starker	міцний вітер
Wind steifer	тугий вітер
Winddrehungsgesetz	закон обороту вітрів
Winddruck	тиск вітру
Winderosion	вітрова ерозія
Windfläche	вітрова верхня
Windgeschwindigkeit	скорість вітру
Windgesetz	закон вітрів
Windgürtel	вітрова полоса
Windhose	воздушна труба
Windlahne	вітрова лявіна
Windregion	вітрова область
Windscheide	дїл вітрів, вітродїл
Windschirm	затише, затула, защиток
Windschliff	вітровий шлюф, виглад
Windsee	вітрова филя
Windstärke	сила вітру
Windstau	вітрове спертє води
Windstille	безвітрє, тишина
Windtisch	вітровий стіл

Windtransport	вітровий транспорт
Windtrift	вітровий дріфт
Windung	закрут, крутїж, виток
Windwirkung	дїяльність вітру
Winter	зима
Wintergewitter	зимова буря
Winterregen	зимовий дощ
Wirbelgewitter	вирова буря
Wirbelwind	игрець
Wolke	хмара
Wolkenzug	гін хмар
Wulst	плахітка, опушки
Wurzel	тектонїчний корінь
Wurzellos	безкорінний
Wüste	пустиня
Wüstengürtel	пустинний пояс
Wüstensalz	пустинна сіль

Z.

Zackenkamm	зубчастий хребет
Zackenwinkel	клесовий кут
Zechstein	цехштайн
Zeigerbarometer	пишучий барометер
Zeitkurve	кривина часу
Zellig	клїтинистий, клїтинний, клїтчастий
Zeolith	зеолїт
Zerfallen	розпаданє
Zentraldepression	центральна депресія
Zentralferne mittlere	середна віддаль центра
Zentralkegel	центральний стіжок
Zergliederungswanne	розчленена ванна
Zerklüftung	щелистість
Zersetzung	розклад
Zertrümmerung	розторощенє
Zeuge	сьвідок
Zickzackfalte	клесова фалда
Zirkon	циркон
Zirkonsyenit	цирконовий сиенїт
Zirkus, Zirkustal	цирк, кар
Zone	полоса

Zone gemässigte	**умірена полоса**
Zone warme	**тепла полоса**
Zonenverteilung	**полосове розміщенє**
Zoophor	**зоофорний**
Zufluss	**притока, доплив**
Zugangsbreite relative	**зглядна ширина доступу**
Zugangsquerschnitt	**проріз доступу**
Zugangstal	**доступова долина**
Zugangstiefe	**глубина доступу**
Zugstrasse	**шлях**
Zurückwerfung	**відбитє**
Zusammenfluss	**сплив, сутич, сутїч**
Zusammensackung	**осїданє**
Zusammenschub	**зісув**
Zustand adiabatischer	**адіябатичний стан**
Zwillingsfluss	**близнюча ріка**
Zwillingsstufe	**близнючий ступень**
Zwischengebirgstal	**межигірська долина**
Zwischeninsel	**проміжний остров**
Zwischeninselmeer	**міжостровне море**
Zwischenland	**проміжна, перехідна суша**
Zwischenmeer	**проміжне море**
Zwischensenke	**проміжна западина**
Zwischenwanne	**проміжна ванна**
Zyklone	**цикльон, цикльона**
Zyklus geographischer	**ґеоґрафічний цикль.**

III. Біольоґічна ґеоґрафія.

A.

Abbauten	**сукромі будинки**
Abrundung	**заокругленє**
Abstammung	**походженє, накорінок**
Abstammungslehre	**десцеденційна теорія**
Abyssalregion	**глубинний реґіон**
Ackerbau	**хлїборобство, земледїльство**
Ackerbaukolonie	**хлїборобська кольонія**
Ackerbauland	**хлїборобська країна**
Adventivpflanze	**зайшла ростина**
Agave	**аґава**
Agrume	**аґрума**
Akklimatisation	**акліматізація**
Alm	**полонина**
Alpenpflanze	**альпейська ростина**
Altertumskunde	**археольоґія**
Anemochor	**анемохорний**
Anemophil	**анемофільний, вітролюбний**
Angiosperm	**окритонасїнний**
Animismus	**анїмізм**
Anpassung	**примінене, приноровленє**
Ansiedelung	**поселенє; селитьба, оселя, садиба, осада**
Ansiedelung ungleichmässige	**нерівномірне поселенє**
Ansiedlungszentrum	**осередок населеня**
Anspruchssphaere	**сфера інтересів, претензий**
Antarktisch	**антарктичний**
Anthropogeographie	**антропоґеоґрафія**
Anthropologie	**антропольоґія**
Anthropometrie	**антропометрія**
Anthropozoisch	**антропозойський**
Antipode	**антіпод, противоножець**
Antoeke	**антек**
Aphotisch	**безсьвітлий**
Arbeitsteilung	**поділ працї**
Archamazona	**архамазона**
Archäologie	**археольоґія**

Archhelenis	архгелєнїда
Archinotis	архінотіда
Archiplata	архіплята
Areal	обсяг, область
Areca	арека
Arktisch	арктичний
Arktogäa	арктоґеа
Arrowroot	арроврут
Art	порода
Art vorherrschende	володїюча порода
Artbegriff	поняте породи
Artemisiasteppe	полиновий степ
Artenstatistik	статистика пород
Artgebiet	область породи
Au	левада, болоне
Aufnahme	знимка
Ausbreitung	розширене, розповсюдненє
Ausbreitungstendenz	наклін до розширеня
Ausrodung	викорчоване
Aussenbesitzung	внїшна посїлість
Aussenhandel	внїшна, загранична торговля
Aussterben	вимиране
Autochthon	автохтон, туболець

B.

Bambuswald	бамбусовий лїс
Banane	банан
Barrengrounds	мохова тундра
Batate	батат
Baum	дерево, деревина
Baumfarnwald	папоротняковий лїс
Baumgrenze polare	полярна границя деревини
Baumgruppe	перелїсок
Baumwolle	бавовна, заполоч; заполочник зелистий
Beamtenstadt	урядниче місто
Beförderungsmittel	середник переміщеня (здвигня)
Behaart	волохатий, мохнатий
Benetzung	орошене
Benthos	бентос
Berechnung	обчисленє

Bergbahn	гірська желїзниця
Bergwald	сигла (бруль)
Bergwerk	копня, копальня
Bergwerkstadt	гірняче місто
Berufsart	званє, заняте
Berufsart bodenständig	землестійне званє
Berufsart ortsständig	місцеве званє
Berufsgliederung	розклад званя
Bestand	стан, постатень
Bestäubung	запиленє
Betäubungsmittel	дурійка, наркотик
Beuteltier	торбун
Bevölkerung	населенє
Bevölkerungsdichte	густота населеня
Bevölkerungsklasse	кляса населеня
Bevölkerungszunahme	приріст населеня
Bewässerung künstliche	штучне наводненє, орошенє
Bewegung	рух
Bewegungsorgan	руховий орґан
Bewohnbar	мешкальний
Bewohner	житель, жилець, мешканець
Bezirk	повіт, уїзд
Bezirksamt	повітовий уряд
Binnenhandel	межикраєва торговля
Binnenkanal	внутрішний, межирічний канал
Binnenlage	межикраєве положенє
Binnenland	внутрішна країна
Binnenprovinz	внутрішна провінція
Binnenschiffahrt	річна плавба
Biogeographie	біоґеоґрафія
Biologie	біольоґія
Biosphaere	біосфера
Blattlos	безлистий
Blattwechselnd	лїтовий
Boden	почва, земля
Boreal	бореальний, північний
Brachykephal	брахикефаль, круглоголовець, коротко-головець
Brachyprosop	брахипрозопний, коротколиций
Brahmaismus	брамаізм
Brandstätte	погар, погарик, вигар, чертїж

Breitgesicht	широколиций
Briefverkehr	листовий оборот, обхід
Bromatorisch	броматорний
Brotfruchtbaum	хлїбовець
Bruch	луг, лаз
Brücke	міст
Brückenstadt	мостовий город
Brunnen	керниця, криниця, колодязь, студня
Brutgebiet	вилягова область
Buche	бук, бучина
Buchweizen	гречка
Buddhismus	буддізм
Bundesstaat	звязкова держава
Büschelhaarig	пучковолосий
Busch	корч, кущ, хащ, хворост, чагарник*
Buschland	чагарна країна, чагари
Buschwald	підшитий лїс, байрак

C.

Callunaheide	вересач
Campos	кампоси
Canton	кантон
Cassave	кассава
Catingawald	катінґовий лїс
Chaparal	чапораль
Chinarindenbaum	хіновець
Chorologie	хорольоґія
Citrone	цитрина
Coir	кокосове волокно
Country	графство

D.

Dampfschiff	пароплав, паровик, паровий корабель
Dampfschiffahrt	парова плавба
Dampfschiffahrtslinie	пароплавна лїнїя
Dattelpalme	дахтильник, дахтильна пальма
Datumsgrenze	границя дат
Demarkationslinie	демаркаційна лїнїя
Demokratie	демократія

Desjatine	десятина
Despotie	деспотія
Deszendenzlehre	десценденційна теорія
Dialekt	діялєкт, наріче
Dikotylen	двопрозябцеві
Disjunkt	розлучений
Divergent	розбіжний
Dolichokephal	долїхокефаль, довгоголовий
Dolichoprosop	долїхопрозопний, довголиций
Dorf	село
Dornwald	тернистий лїс
Dromedar	дромедар
Dschungel	джунґля
Düngung	гноєнє
Durchfuhrhandel	перевозова торговля
Durrha	дурра, муриньське просо

E.

Edaphisch	едафічний
Edelmetall	благородний металь
Einheitsstaat	одноцїльна держава
Einöde	пустка
Einsilbig	односкладний
Einverleibend	влучаючий
Einzelhof	дворище, хутір
Einzelsiedelung	усадьба
Eisenbahn	желїзниця, зелїзниця, чугунка
Eisenbahnkarte	зелїзнича карта
Eisenbahnnetz	зелїзнича сїть
Eiswüste	ледяна пустиня
Eiszeit	ледова доба
Elephant	слон
Elfenbein	слонівка
Endemisch	ендемічний
Endemismus	ендемізм
Entwickelung	розвиток, розвій
Entwickelungszentrum	осередок розвитку
Epiphyt	епіфит
Erdnuss	земний оріх
Erhebung	вивід

Eroberungskolonie	добута кольонія
Esel	осел
Ethnographie	етноґрафія, народопись
Ethnologie	етнольоґія

F.

Fahrrad	колесо
Fahrweg	возова дорога
Familie	родина, сїмя, семейство
Farbepflanze	закрасна ростина
Farbholz	закрасне дерево
Fauna	фауна
Feige	фіґа, смоква
Feldweg	пільна дорога
Fetischismus	фетішізм
Fischervolk	рибальський нарід
Flachköpfig	плоскоголовий
Flachmoor	млака
Flachseezone	плиткоморська полоса
Flechtentundra	обрісникова тундра
Fleischfresser	мясоїд
Flora	фльора, рістня, ростинність
Flora alpine	альпейська фльора
Flora arktische	арктична фльора
Florenreich	ростинна, ботанїчна країна
Florenreich boreales	північна ростинна країна
Florenreich notiales	полуднева ростинна країна
Florenreich tropisches	тропікальна ростинна країна
Florenvermischung	змішанє фльор
Flotte	фльота
Fluvialregion	флювіяльна, річна область
Formation	формація
Formation edaphische	едафічна формація
Formation geschlossene	замкнена формація
Formation offene	отверта формація
Formationsgrenze	границя формацій
Formationswandel	зміна формації
Freistaat	републїка, вільна держава
Frohnwirtschaft	панщина
Furt	брід

Fussgänger	піхотинець, пішоход
Fusspfad	стежка, бер, перть
Fussverkehr	піший обхід, оборот

G.

Galeriewald	ґалєрієвий лїс
Gartenbau	огородництво
Gattung	порода
Gau	волость
Gebiet	область
Gebietsgliederung	резчленене области
Gebietsgrösse	величина области
Gebirgsbahn	гірська зелїзниця
Gebirgsflora	гірська фльора
Gebüsch	гущавник, гущавина
Gegenfüssler	противоножець, антіпод
Gegenwohner	противмешканець
Gehölz	байрак, лїсок
Gemeinde	громада
Generalhandel	загальна торговля
Genetisch	ґенетичний
Genossenschaft	спілка, товариство, звязь, артїль
Genussmittel	вжиток
Geobotanik	ґеоботанїка
Geographie biologische	біольоґічна ґеоґрафія
Geographie historische	історична ґеоґрафія
Geographie politische	полїтична ґеоґрафія
Geradzähnig	прямозубий
Geschlecht	рід
Gesellig	товариський
Gesträuch	гущавина
Gespinstpflanze	прядивна ростина
Getreide	збіже
Getreideart	рід збіжа
Getreidebau	управа збіжа
Getreidegrenze	границя збіжа
Getreidekammer	житниця
Gewürznelkenbaum	гвоздикове дерево
Gewürzpflanze	корінна ростина
Goldfeld	золоте поле

Goldseife	золотоносна наплавина
Gondwanaland	ґондванська суша
Grafschaft	графство
Grasflur	трависта нива, лука, травник, мурава
Grasland	трависта країна
Grassteppe	травистий степ
Grenzabstand	гранична віддаль
Grenze	границя, межа
Grenze natürliche	природна границя
Grenze politische	політична границя
Grenzentwickelung	розвиток границь
Grenzfläche	гранична верхня
Grenzgebiet	гранична область
Grenzgliederung	розчленене границь
Grenzgürtel	граничний пояс
Grenzkommission	гранична комісія
Grenzlandschaft	окраїна
Grenzlinie	гранична лінія
Grenzmarke	граничний знак
Grenzsaum	гранична смуга, готар
Grenzstreckenentwicklung	розчленене границь
Grenzstrich	промежина
Grenzverlauf	перебіг границі
Grenzwall	граничний вал
Grossfamilie	ширша родина
Grossmacht	велика держава
Grossräumig	великопростірний
Grossstaat	велика держава
Grosstadt	велике місто
Grundkarte bevölkerungsstatistische	основна статистична карта
Gruppe	ґрупа, громада*
Gruppensiedelung	збірна, громадна оселя
Güteraustausch	виміна добра
Gymnospermen	нагонасінні

H.

Haarwuchs	ріст волося
Hackbau	мотикове хліборобство
Hafer	овес

Halbkultur	півкультура
Halbkulturvolk	півкультурний нарід
Halophyt	гальофит
Handelsflotte	торговельна фльота
Handelskolonie	торговельна кольонія
Handelsstadt	торговельне місто
Handelsstatistik	торговельна статистика
Handelsvolk	торговельний нарід
Hanf	конопля
Haufendorf	громадне село
Hauptstadt	столиця, головне місто
Haustier	домашне звіря
Hauswirtschaft	домашне хозяйство, ґаздівство, господарство
Heerstrasse	військова, воєнна дорога, гостинець
Heide	гала, вересач, пустара
Heide	поганець, поганин
Heimatsbezirk	повіт, округ
Hirse	просо
Hirtenstamm	скотарське племя
Hirtenvolk	скотарський нарід
Hochköpfig	високоголовий
Hochmoor	високе торфище
Hochseeregion	пеляґічна область
Hochwald	високопенний ліс
Höhengrenze	висотна границя
Höhengürtel	висотний пояс
Höhenstufe anthropogeographische	антропоґеоґрафічний висотний ступень
Hohlweg	вивіз
Hopfen	хміль
Hülsenfrucht	струкова рослина
Hygrophyt	гиґрофит
Hypsikephal	гипсікефальний

I, J.

Jägervolk	ловецький нарід
Immergrün	вічнозелений
Immigrant	заложний
Immigration	імміґрація

Indigo	індіґо
Industrieland	промислова країна
Industriestadt	промислове місто
Ingwer	імбір
Inkorporieren	влученє
Insektenfresser	комахоїд
Inselstaat	островна держава
Interessensphäre	сфера інтересів
Isochron	ізохрон
Isochronenkarte	карта ізохронів
Isohemere	ізогемера
Isolation	ізоляція, відосібненє

K.

Kabel unterseeisches	підморський кабель
Kaffee	кава
Kalkpflanze	вапнолюбна ростина
Kakaobaum	какаовець
Kampf ums Dasein	боротьба о єствованє
Kampf um Raum	борба о простір
Kamel	верблюд, верхоблюд
Kamelstunde	верблюдна година
Kanal intermariner	межиморський канал
Kanton	кантон
Karavane	каравана
Karavanenverkehr	караванний оборот, обхід
Karnivor	мясоїд
Kartoffel	картофля, бульба, бараболя, мандибурка etc.
Kastanie	каштан
Kaste	каста
Kautschuk	кавчук
Kerngebiet	черенна область
Kieselpflanze	кремолюбна ростина
Kjökkenmödding	кеккенмеддінґ
Kirchspiel	парохія
Klasse	кляса
Kleinräumig	малопросторий
Kleinsiedelung	дрібна селитьба
Kleinstaat	дрібна держава

Kleinstadt	місточко, городок
Kleinverkehr	дрібний оборот, обхід
Knollenfrucht	бульвиста ростина
Kohlenstation	углева стація
Koka	кока
Kokospalme	кокосова пальма
Kolanuss	оріх коля
Kolonialbesitz	кольонїяльна посїлість
Kolonialreich	кольонїяльна держава
Kolonie	кольонїя
Kolonisation	кольонїзація
Komplexion	комплєксія
Konstitution	конституція
Kontinentalstaat	континентальна держава
Kontinentalzusammenhang	континентальна звязь
Kopalharz	копаль
Kopra	копра
Kornkammer	житниця
Körpergewicht	вага тїла
Körpergrösse	зріст, ріст
Körpermerkmal	тїлесне знамя, признак
Kosmopolit	космополїт
Kraniometrie	краніометрія
Kraushaarig	кучерявий
Krautmatte	полонина
Krautsteppe	зїльний степ
Kreis	округ
Kreuzweg	роздороже, розхрестє, перехрестє, перепутє
Krummholzbestand	жерепник
Küchenabfall	кухонний відпад
Kultivation	культівація
Kultivationsgebiet	культіваційна область, господарська кольонїя
Kultur	культура, управа
Kulturboden	управна почва
Kulturgeographie	ґеоґрафія культури
Kulturherd	огнище культури
Kulturkreis	культурний круг
Kulturland	культурна країна
Kulturmittelpunkt	культурний осередок

Kulturpflanze	управна ростина
Kulturstufe	культурний степень
Kulturvolk	культурний нарід
Kunststrasse	гостинець, бита дорога, мурованка
Kurzköpfig	короткоголовий, круглоголовий
Küstenfahrt	прибережна плавба, каботаж

L.

Lage politische	політичне положенє
Lamaismus	лямаізм
Landschaft	країна, сторона
Landstadt	провінціональне місто, заштатний город
Landtiergruppe	звіринна ґрупа
Landungsplatz	причал
Landweg	бічна дорога
Langköpfig	довгоголовий
Lasttier	вючне звіря
Laubwald	листковий ліс
Läufer	бігун
Laut	звук
Lebensbedingung	життєва условина
Lebensbezirk	життєва, біольоґічна область
Lebensbezirk pelagischer	пеляґічна життєва область
Lebensfunktion	життєва функція, чинність*
Leibeigenschaft	кріпацтво
Lichtbedürfnis	потреба сьвітла
Lichtung	поляна, прогаль, галява, галявина
Limonitmoor	ржія
Littoralzone	прибережна полоса
Llanos	ліяноси
Lockenhaarig	кудрявий

M.

Macchie	макіси
Mahagoni	магонь
Mais	кукурудза
Mandioka	мандіока
Mangrovewald	манґровний ліс

Manilahanf	банан ткальний
Maniok	маньок
Maqui	макі
Mark	мархія, окраїна
Markt	торг; місточко, городок
Marktflecken	місточко, городок
Marsch	марш
Marschdorf	маршеве село
Massentransport	масовий перевіз
Massenverkehr	масовий оборот, обхід
Maultier	мул
Menschengeschlecht	людський рід, людство
Menschenrasse	раса
Mesokephal	мезокефаль, середноголовий
Milchwirtschaft	молочне хозяйство
Militärgrenze	військова границя
Millionenstadt	мілїонове місто
Mischform	мішана форма
Mischkultur	мішана культура
Mischling	мішанець
Mittelköpfig	середноголовий
Mittelräumig	середнопросторий
Mittelstaat	середна держава
Mittelstadt	середне місто
Monarchie	монархія
Monokotyl	однопрозябцевий
Monotheismus	монотеїзм
Monotremata	стекуни
Moorboden	торфиста почва
Moor	торфище, руда, рудавина
Moorgegend	плавє, плавя
Moostundra	мохова тундра
Moosmoor	моховище, моховиско
Motorwagen	самоїзд
Mundart	наріче
Muskatbaum	мушкательне дерево

N.

Nachrichtenverkehr	звістковий оборот, обхід
Nadelwald	шпильковий ліс, бір

Nährpflanze	**стравна, кормова ростина**
Nahrung	**пожива, корм, страва, пожива, харч**
Nahrungserwerb	**добуване поживи**
Nahständig	**близкостійний**
Nahverkehr	**близький оборот, обхід**
Nation	**нація, народ**
Nationalität	**національність, народність**
Nationalstaat	**національна держава**
Naturname	**природне имя**
Naturreligion	**природна релігія**
Naturvolk	**природний, первісний, дикий нарід**
Naturweg	**природна дорога**
Nebenland	**прилучений край**
Negroid	**негроїдний**
Nekton	**нектон**
Neolithisch	**неолітичний**
Niederungsmoor	**низовинне торфище**
Nomade	**кочевик**
Nordwelt	**північний сьвіт**
Notial	**нотіяльний, полудневий**
Nutzpflanze	**ужитна ростина**
Nutztier	**ужитне зьвіря**

O.

Oase	**оаза**
Ödland	**неужиток, пустара**
Oekumene	**вселенна**
Ökologisch	**екольогічний**
Ölbaum	**оливник**
Ölpalme	**оливна пальма**
Ölpflanze	**оливна ростина**
Olive	**маслина, оливка**
Omnivor	**всеїд**
Opium	**опій**
Ordnung	**дїл, ряд; лад, порядок**
Organismus	**орґанїзм, устрій**
Organ	**орґан, стрій, знаряд**
Orthodox	**православний, правовірний**
Orthognathie	**ортоґнатія**
Ortschaft	**місцевість**

Ortslage	**містоположенє**
Ortsname	**имя місцевости**
Ortsständig	**місцевий**
Ortszeichen	**місцевостний знак**

P.

Palaearktisch	**палєарктичний**
Paläolithisch	**палєолїтичний**
Palmenwald	**пальмовий лїс**
Pampas	**пампаси**
Paraguaytee	**параґвайський чай, мате**
Parklandschaft	**паркова, лугова країна**
Pelagisch	**пеляґічний**
Pelztier	**шубне зьвіря**
Perioeke	**періек, окресний мешканець**
Permanenz	**постійність**
Personenverkehr	**особовий обхід, перевіз осіб**
Pfeffer	**перець**
Pferd	**кінь**
Pflanze	**ростина**
Pflanzendecke	**ростинна крівля**
Pflanzenfresser	**ростиноїд**
Pflanzengenossenschaft	**ростинне товариство**
Pflanzengeographie	**ґеоґрафія ростин**
Pflanzenphaenologie	**ростинна фенольоґія**
Pflanzenregion	**ростинна область, реґіон**
Pflanzenverein	**ростинна спілка**
Pflanzenwanderung	**ростинна мандрівка**
Pflanzenwelt	**ростинний сьвіт, ростинне царство**
Pflanzenzone	**ростинна полоса**
Pflanzung	**плянтація, плянтаж**
Pflanzungsbau	**плянтаційне хазяйство**
Pflanzungskolonie	**плянтажна кольонїя**
Phaenologie	**фенольоґія**
Pilgerfahrt	**паломництво**
Plain	**плєн**
Plankton	**плянктон**
Plantagenbau	**плянтажне хозяйство**
Platykephal	**плятикефаль, плєскоголовий**
Polytheismus	**полїтеїзм**

Population	популяція, населенє
Post	пошта
Poststrasse	поштова дорога
Postverkehr	поштовий оборот, обхід
Prairie	прерія
Prognathie	прогнатія
Provinz	провінція

Q.

Quellenort	жерельна місцевість

R.

Radfahrer	наколесник
Radfahrerkarte	наколеснича карта
Randlage	окрайне положенє
Randvolk	окрайний нарід
Rasen	мурава, моріг, дернина
Rasse	раса
Raum politischer	полїтичний простір
Raumbewältigung	поборенє, перемога простору
Regenwald	дощевий лїс
Region biogeographische	біогеографічна область, регіон
Reihendorf	рядове село
Reis	риж
Reiseweg	дорога, шлях подорожи
Reittier	верхове звіря
Reitweg	плай
Religion	віра, релїгія
Religionsgebiet	релїгійна область
Religionsgemeinschaft	релїгійна спілка
Rentier	рен
Republik	републїка
Restvolk	рештовий, злишковий нарід
Ried	торфище, руда, ринда
Rindvieh	товар, рогата худоба, скот
Robbe	тюлень
Robbenschlägerei	лівля тюленїв
Rodung	чертєж, погар, погарик, корчунок, бутин

Rohrsumpf	очеретище, тростник
Rosine	розинок
Route	рута
Rübenzucker	бураковий цукор
Runddorf	кругле село

S.

Sagopalme	сагівниця
Salzpflanze	солелюбна ростина
Sambaquis	самбакіси
Sammelvolk	збираючий нарід
Sandsteppe	пісчуга
Saumverkehr	вючний оборот
Saumweg	плай
Savanne	савання
Schädel	череп, чашка
Schädelindex	черепний індекс
Schädelinnenraum	нутро черепа
Schädelkapazität	вміст, зміст, обєм черепа
Schaf	вівця
Schamanismus	шаманїзм
Schätzung	оцїнка
Scheitelkanal	вершинний канал
Schiefzähnig	скіснозубий
Schienenweg	рельсова дорога
Schiit	шіїт
Schlichthaarig	гладковолосий
Schlitten	сани
Schnellverkehr	скорий обхід, оборот
Schranke biogeographische	біогеографічна застава
Schutz	охорона, захист, затула
Schutzeinrichtung	охоронний прилад
Schutzfarbe	охоронна масть, краска, барва
Schutzhütte	колиба
Schutzlage	захистне положенє
Schutzort	захист
Schutzstaat	зависима, ленна держава
Schweinezucht	годівля свиний, свинарство
Schwemmgold	наплавне золото
Seefischerei	морське рибальство

Seemacht	морська держава
Seeotter	морська видра
Seeplatz	надморська місцевість
Seeschiffahrtskanal	межиморський канал
Seeweg	морський шлях
Seestadt	морське місто
Segelschiffahrt	вітрильна плавба
Segelschiffahrtsweg	вітрильний шлях
Seidenraupe	шовковик
Sesam	сезам
Sesshaftigkeit	осілість
Shintoismus	шінтоїзм
Siedelung	селитьба, оселя, осада
Siedelungsdichte	густота селитьб
Siedelungskarte	карта селитьб
Siedelungskolonie	поселеньська кольонія
Siedelungskunde	ґеоґрафія селитьб
Silbergrube	копня срібла
Sippe	рідня
Sklaverei	невільництво
Skrub	скруб
Sommergrün	літовий, літом зелений
Sommerregengebiet	область літних дощів
Sommerschlaf	літний сон
Sonderfamilie	узша родина
Sonderung räumliche	простірне віддїлене, відокремлене
Sorghum	дурра
Spezialhandel	спеціяльна, подрібна торговля
Spielraum	простір, просторонь, поле
Spiralhaarig	спіральноволосий, крутоволосий*
Sprache	мова, язик
Sprachstamm	язикове кодло
Sprachverschiedenheit	язикова ріжність
Spurweg	рельсова дорога, рельсовий шлях
Staat	держава
Staatenkunde	ґеоґрафія держав
Staatsgebiet	державна область
Staatsgrundmacht	основна могутність держави
Staatsterritorium	державна територія
Stadt	місто, город
Städtelage	положене міст

Stadtstaat	городова, мійська держава
Stadtwirtschaft	мійська господарка
Stafettendienst	штафетна служба
Stamm	племя
Standort	становище
Standortsformation	місцева формація
Station	стація, станиця
Statistik	статистика
Steinkohle	камінний уголь
Steinzeit	камяна доба
Steppe	степ
Steppengürtel	степова полоса
Steppentrift	одая
Stockfisch	вахня, тарань
Straffhaarig	простоволосий
Strandvegetation	бережинна рістня
Strandwald	бережинний лїс
Strasse	шлях, дорога, вулиця
Strassenbau	будова доріг
Strassendorf	вуличне село
Strauchhalde	гущавник, байрак
Stützpunkt kolonialer	кольоніяльна точка опору
Subantarktisch	субантарктичний
Subarktisch	субарктичний
Suboekumenisch	субекуменьський
Subregion	підобласть
Subtropisch	субтропічний
Succulente Gewächse	товстиші
Südwanderung	південна мандрівка; вирій
Südwelt	південний сьвіт
Sumpf	багно, млака, мокляк, мочар; багновище, багнище, багновиця, багнюка, багрина, балта; млаковина, моклавина, мокравина; дреговина, дряговина; грузовина, грязюка; перемулина; ревня; твань, тваня; ржавець; гниловоди
Sumpfloch	бакай
Sumpfwald	плавня
Sumpfwiese	поплава
Sunnit	сунїт

Süsswasserregion	солодководний регіон
Süsswassergebiet	солодководна область

T.

Tabak	тютюн, бакун
Tabellenstatistik	табелярна статистика
Taoismus	таоізм
Taro	таро
Telegraph	телеґраф
Telegraphennetz	телеґрафна сїть
Tiergeographie	ґеоґрафія звірят
Tierklasse	звіринна кляса
Tierphaenologie	звіринна фенольоґія
Tierreich	звіринне царство
Tierwelt	звіринний сьвіт
Tikbaum	тік
Torfmoostundra	торфиста тундра
Trägerverkehr	ношацький оборот, обхід
Tragplatz	переволока, волок
Transkontinentalbahn	трансконтінентальна зелїзниця
Transportmittel	середник перевозу, транспорту
Trockengebiet	посушна область
Trockenwald	сухоліс
Tropenwald	тропікальний лїс
Tropophyt	тропофит
Tundra	тундра
Tundrengürtel	полоса тундр
Tunnel	тунель

U.

Übergangsform	переходова форма
Übergangsgebiet	переходова область
Überlandtelegraph	трансконтінентальний телеґраф
Übervölkerung	перелюднене
Uferflora	набережна рістня
Umwohner	окресний мешканець, перієк
Urwald	праліс, темей

V.

Vanille	ванїля
Varietät	відмінок

Vegetation	веґетація, рістня, ростинність
Vegetationsformation	ростинна формація
Vegetationsgürtel	ростинний пояс
Vegetationslinie	ростинна лїнїя
Vegetationsperiode	веґетаційний період
Vegetationsregion	веґетаційний регіон, область
Vegetationstypus	тип веґетації
Vegetationszone	ростинна полоса
Verbreitung	розширене, розміщене
Verbreitungsbedingung	условина розширеня
Verbreitungsmittel	середник розширеня
Verbreitungstypus	тип розширеня
Verbreitungsweise	спосіб розширеня
Verdichtung	згущене
Vererbung	дїдичність
Verkehr	комунїкація, обхід, оборот, лучба, зносина
Verkehrsbett	русло обходу
Verkehrsgeographie	ґеоґрафія обходу
Verkehrshindernis	перешкода обходу
Verkehrslage	обходове положене
Verkehrslinie	лїнія обходу
Verkehrsmittel	середник обходу
Verkehrsnetz	сїть обходу
Verkehrsweg	обходова дорога
Verteilung	роздїл, розміщене, розположене
Verwaltungseinheit	одиниця управи
Viehzuchtkolonie	скотарська кольонїя
Vizinalweg	доїздова дорога
Vliesshaarig	руноволосий
Volk	нарід, люд
Völkergedanke	народна думка
Völkerkreis	ґрупа, круг народів
Völkerkunde	народознавство, народопись
Völkersitz	осїдок народу
Völkerverschiebung	пересуване народів
Völkerwanderung	мандрівка народів
Volksdichte	густота населеня
Volksdichtekarte	карта густоти населеня
Volkswirtschaft	народне газдівство, хазяйство
Volkszählung	перепись населеня

Vollkultur	повна культура
Vorposten biogeographischer	біогеографічний передовик

W.

Wagenverkehr	возовий обхід
Wald	ліс, бір; підмоклий: сегла, сигла; пустий: бугаш, темей; рідкий: рідколіс
Waldgrenze	лісова границя
Waldgürtel	лісовий пояс
Waldhufendorf	лісове село
Waldkluft	нетра, тенетра, потемея
Waldland	лісова країна, полісє
Waldlichtung	поляна, пролісок
Waldrand	узлісє, залісок
Waldwechsel	зміна ліса
Waldwiese	луг, лаз
Waldzone	лісова полоса
Wanderung innere	внутрішна мандрівка
Wärmebedürfnis	потреба тепла
Wasserreis	водяний риж
Wasserweg	водяний шлях, водна дорога
Weg	дорога, шлях, путь
Wegegattung	рід дороги
Wegekarte	дорожна карта
Wegsamkeit	доступність, перехідність
Weichbild	область города, поземлиця (?)
Weide	пасовиско, пастівник
Weiler	присілок (слобода, воля)
Weizen	пшениця
Welthandel	сьвітова торговля
Weltreich	сьвітова держава
Weltverkehr	сьвітовий обхід, оборот
Weltwirthschaft	сьвітове хозяйство
Wiese	лука, сіножать
Wiesenmoor	низовинне торфище, руда, поплава
Wildnis	пустара, оступ, остеп
Wildtier	дике зьвіря
Windbruch	виверт, вивертень, ломіж, валежник
Winterregengebiet	область зимових дощів

Winterschlaf	зимовий сон
Wirtschaftsform	форма, спосіб хозяйства
Wirtschaftsgebiet	область хозяйства
Wirtschaftsgeographie	економічна географія
Wirtschaftsstufe	ступень газдівства, хозяйства
Wohndichte	густота замешканя
Wohngebiet	область замешканя
Wohnplatz	селитьба, оселя
Wohnraum	простір замешканя
Wohnstätte	осїдок, домівка
Wollhaarig	вовнистоволосий
Wurzelfrucht	бульвиста ростина
Wüste	пустиня, пустара, пустар, пустарник, пустир, пустош, пустошак
Wüstensteppe	пустинний степ

X.

Xerophil	ксерофільний
Xerophyt	ксерофит

Z.

Zentrum der Bevölkerung	осередок, центр населеня
Ziege	коза
Zimmtbaum	цинамонник
Zobel	соболь
Zone vegetative	ростинна полоса
Zoogeographie	зоогеографія
Zuchtwahl geschlechtliche	половий добір
Zuchtwahl natürliche	природний добір
Zuckerrohr	цукрова тростъ
Zufluchtstätte	захист, затула
Zugstrasse (der Vögel)	вирійна дорога
Zugtier	тягле зьвіря
Zugvogel	прилетна, мандрівна, перелетна птиця
Zuwachsberechnung	обчисленє приросту
Zwergstaat	мізильна держава
Zwergstrauchhalde	мізильний байрак
Zwergvolk	карловатий нарід
Zwischenlage	проміжне положенє.

Клим Глібовицький

(згадка посмертна)

написав Др Володимир Левицький.

24. цьвітня 1907. р. помер Клим Глібовицький, а з ним убув один з невеликої горстки фахових українських математиків, що побіч свого буденного занятя находять час і волю трудити ся успішно над розвитком сеї величавої науки, яка у нас доперва від пару літ — мимо браку відповідних умов — починає зискувати що раз то нових адептів, нових трудеників.

Бл. п. Глібовицькому судьба ціле коротке житє була мачохою; в цьвіті віку, бо ледви в 33. році життя скосила немилосердно його молодече житє, а однак і за сей короткий час вспів Покійник зробити дуже много на поли улюбленої своєї науки і лишити по собі в науці українській великий слїд, що буде будучим труденикам певно довго присьвічувати.

Уроджений в р. 1875. в Махнівцях, бережанського повіту, де батько єго був парохом, вступив Покійний до ґімназиї в Бережанах і тут вже дав пізнати ся скоро яко визначний математик. По скінченю ґімназиї вступив на університет у Львові, де посьвятив ся спеціяльно студиям математики під проводом проф. Пузини; тут відразу дав ся пізнати як дуже спосібний математик, що не лиш для хліба, для будучої карієри вибрав собі се доволї тяжке студиюм. Бо бл. п. Глібовицький був математиком з покликаня, математиком-ентузиястом, якому математика є дійсно „царицею усіх наук“, що для єї і ціле житє посьвятити варта. Вже тоді снував Покійний мрії, як по укінченю студий буде міг свобідно заняти ся математикою, як колись виїде за границю, де у найперших майстрів сеї могучої науки віддасть ся спеціяльним студиям.

Час студий університетских (1892—1896) перебув Покійний на безпреривній праці, так що в рік по окінченю університету міг приступити до іспиту учительского, який і зложив в р. 1898 з дуже хорошим успіхом.

Іменований заступником учителя в ґімназиї в Тернополи перебув тут два роки (1896—1898) і дав пізнати ся яко дуже добрий, совістний учитель, яко добрий товариш, приятель молодїжи і яко дуже визначна сила в тернопільскій українській громадї. В р. 1898. 24. червня молоденький, бо ледви 23-лїтний Ґлїбовицький, зістав іменований дїйсним учителем математики і фізики в українській ґімназиї в Перемишли і на тій позиції оставав через 10 лїт аж до своєї передвчасної смерти. На тім становиску виступили єго прикмети громадяньскі і учительскі ще красше, ще в повнїйшім сьвітлї. Як учитель визначав ся глубоким знанем фаховим, совістною працею, ясним, прозорим викладом. Але за се і від учеників жадав совістної праці, бо виходив з заложеня, що українській суспільности, більше як кождій иншій, треба в будучности совістних, розумних робітників. Молодїж очевидно не все розуміла інтенциї свого учителя, що мимо великих своїх вимог був великим єї приятелем і добродїєм, і через се доходило нераз до непорозумінь, які однак скоро і легко укладались, бо молодїж пізнала, що учитель бажає їй лиш добра. Бо Він і по за школою трудив ся для повіреної собі молодїжи; через увесь час свого побуту в Перемишли був він касиєром бурси для молодїжи, запомагав бідних учеників з власних своїх фондів, а попри науку молодїжи старав ся також виховувати єї, вирабляти в ній почутє естетичне та знанє форм, яке кождому культурному чоловікови є конче потрібне.

Покійний був також взірцевим громадянином українським. Так за часів тернопільских, як і пізнїйше в Перемишли працював по змозї для своєї суспільности; не було товариства в Перемишли, якого би Покійний не був членом і то не лиш членом, що платив вкладки, але членом вельми дїяльним. В Перемишли був касиєром бурси, директором Народного Дому, до якого заснованя дав почин разом з иншими патріотами перемискими, і де лиш міг, старав ся справі українській принести поміч і користь.

З природи дуже слабосильний западав Покійний дуже часто на здоровлю, а цїле Єго коротке житє — то лиш одна борба зі смертию. Пару разів мусїв шукати Покійний покріпленя слабого свого орґанїзму за границею; то в Мерані, то в Абацї, то на мори Північнім шукав пільги на хоробу серця, що з малку підкопувала вже і так філіґрановий Єго орґанїзм. Та до всего став ся бл. п. Клим жертвою великої катастрофи; ще в памяти всїх атентат молодця, що в приступі божевіля кинув ся на бувшого свого учителя і майже смертельно Єго ранив. Від

сеї хвилї Покійний нїколи не прийшов цїлком до себе; бо хотяй і подужав, то послїдні два роки Єго житя були лиш пасованем зі смертию. До всего ще прийшла нечаянна смерть дорогої Єго матери, яка приневолила Покійного перервати курацию в Абациї і вертати до Галичини. А хотяй опісля двигнув ся троха бл. п. Клим і виїхав до Цїріху в Швайцариї, де студиював науки суспільно-економічні, а спеціяльно справи асекурацийні та справу використаня сили гірских потоків як моторів до порушуваня фабрик — розуміючи, що у нас в Галичинї, де тілько є богацтв і де тільки марнує ся енергії, укритої в гірских потоках, ся справа є перворядної ваги, — то однак се було вже веґетованє, а не житє. Покійний мусїв перервати свої студиї і вернути до Галичини, де вскорі закінчив своє житє в Куликові в домі свого брата Дениса.

Та хотяй як коротке було Єго житє, хотяй все і все бороти ся мусїв з недугою, то однак Покійний нїколи не залишав студий і працї в улюбленій царинї наук математичних, чого доказом цїлий ряд наукових Єго розвідок, з яких деякі мають первостепенну вартість. Вартість тих робіт лиш сей зможе оцїнити, хто знає, як тяжко на провінциї, здалека від бібліотек і від усяких товариств наукових, серед обставин, які радше усьому сприяють, лиш не науковій роботї, трудити ся науково. Одну з тих розвідок приняла Єму колєґія професорів університету львівского як докторску дісертацию, но Покійний вже не був в силї дійти до осягненя степеня академічного; друга стрінулась з признанем властий шкільних, чого доказом нагорода грошева, признана авторови через міністерию Просьвіти. Дїяльність Покійного оцїнила і наша секция, предкладаючи Єго виділови до іменованя дїйсним членом Наук. Товариства ім. Шевченка (звичайним був Покійний від ряду лїт), та на жаль Покійний не діждав ся сеї почести.

В житю товарискім був Покійний звісний яко особа високо образована, одиниця культурна та ідейна. Бл. п. Клим потягав кождого, хто мав нагоду близше Єго пізнати, своєю нїжностию, делїкатностию почувань, щиростию та сердечностию. Хто — як автор сих стрічок — мав нагоду близько з ним жити, мав нагоду дискутувати усякі квестиї суспільні та наукові, того особа Покійного мусїла до себе потягати і привязувати на все.

Менї на все остане в памяти Твоя сердечна, щира, без слїду еґоїзму вдача, дорогий Товаришу, Твоє прихильне, щире серце. Ти все був сердечним, добрим Товаришом, тож найже Тобі легкою буде та земля, яку Ти так дуже любив; найже Твоя бідна, схорїла душа найде супокій в горі, коли тут на земли Ти того супокою не міг найти. Твоя робота не піде на марно, а Твої працї будуть грядучим поколїням при-

міром, як трудити ся для добра того народа, про якого добро Ти все мрів. Честь Твоїй памяти, Твоїм трудам та змаганям!

Наукові роботи Глібовицького обнимають в першій лінії теорию рівнань альґебраічних, а головно квестию їх альґебраічної розвязки, теорию рівнань ріжничкових та функций. Ось спис хронольоґічний тих розвідок.

1) Рівнанє пятого степеня (Збірник секциї мат.-прир.-лїк. Наук. Тов. ім. Шевченка, том II. 1897. ст. 1—36).

2) O niemożebności algebraicznego rozwiązania równań ogólnych stopnia wyższego nad czwarty (Sprawozdanie Dyrekcyi c. k. wyższ. gimnazyum w Tarnopolu, 1898. ст. 1—26).

3) Права руху маятника (Збірник мат. прир. лїк., том III, випуск II, 1898. ст. 1—14).

4) Інтеґрали рівнань ріжничкових першого ряду в точках особливих, n-кратних (Справоздане дирекциї ц. к. II. ґімн. в Перемишли, 1899 (ст. 1—30).

5) Микола Генрих Абель і єго значінє в математицї Збірник мат. прир. лїк., том IX. 1903. ст. 1—88).

Перейдїм по черзї ті розвідки.

Перша розвідка складає ся зі вступу і двох частий; одна подає загальну квестию розвязки альґебраїчної рівнань степеня висшого, як четвертий, друга теорию рівнання пятого степеня.

По короткім історичнім оглядї переводить автор теорию Абеля, а іменно твердженє, що рівнанє дає ся лиш тодї альґебраїчно розвязати, наколи корінь рівнання є таким вираженєм, що кожда функция, яка в се вираженє входить, є вимірною функциєю коріїв даного рівнання. З відси на основі теориї субституций доходимо до заключеня, що загальне рівнанє альґебраїчне степеня $n > 4$ не має розвязки альґебраїчної. Далеко коротший є доказ, поданий через Galois (ст. 14—16 розвідки), що так як рівнанє степеня $n > 4$ має ґрупу, якої т. зв. чинники зложеня не є числами первими, то і розвязка альґебраїчна є неможлива.

Друга часть сеї розвідки (ст. 17—36) посьвячена є дослїдам Hermite'a, що опираючи ся на звісній формі Bring-Jerrard'a рівнаня 5. степеня:

$$x^5 + x + b = o$$

доказав, що рівнанє 5 степеня дасть ся розвязати при помочи функций переступних, а іменно еліптичних, наколи введемо єго до відповідної форми:

$$x^5 - x - \frac{2}{\sqrt[4]{5^3}} \frac{1+u^8}{u^2(1-u^8)^{\frac{1}{2}}} = 0,$$

де:

$u = \sqrt{2} q^{\frac{1}{8}}(1 - q^{2m-1} + \ldots\ \ldots)$, $q = e^{\alpha\pi i}$, а таке введене все дасть ся довершити.

І друга розвідка автора тикає ся також тої самої квестиї розвязки альґебраічної рівнань степеня $n > 4$. Но тут попри теорию Абеля і Galois подає ще автор теорию Ruffini'ого з р. 1799 та доказ Wantzel'a.

В розвідці третій розбирає автор теорию руху маятника на основі функций еліптичних, а именно виходячи зі звісних рівнань руху маятника доходить до загального рівнаня форми:

$$\frac{du}{d\left(t\frac{\sqrt{g}\sqrt{\alpha+\gamma}}{l}\right)} = \sqrt{1-u^2}\sqrt{1-ku^2},$$

яке розвязує ся при помочи функций еліптичних, а именно звісної функциї

$$\sigma(u) = u\,\mathfrak{M}\left(1-\frac{u}{w}\right) e^{\frac{u}{w}+\frac{1}{2}\frac{u^2}{w^2}}$$

і т. з. квотів функций $\sigma(u)$.

Ціла та розвідка переведена є в дусї теориї функций еліптичних Вейерштрасса, а хотяй не подає нїчо ориґінального, однак задля своєї прозорости з одного боку, а трудностий дістати ориґінальні роботи Вейерштрасса з другого боку — трудности, якій доперва тепер в части запобігла академія берлїньска виданем творів Вейерштрасса — розвідка та може — особливо початкуючим математикам — дуже стати в пригоді.

Розвідка четверта є лиш рефератом з відповідних уступів дуже інтересної та дуже важної книжки: M. P. Painlevé: Leçons sur la théorie analytique des équations differentielles; заслуга автора, що звернув своєю розвідкою увагу математиків на сей визначний твір математика французького.

Послїдна розвідка автора і розміром і значінем з праць автора найважнїйша. Коли сьвіт науковий в р. 1902. сьвяткував память одного з найбільших математиків XIX. віку, вважав автор відповідним, щоби і Тов. Шевченка почтило сего незвичайного ученого; тому-то посьвятив ему велику свою розвідку, тим більше, що занимаючи ся від давна теориями Абеля був до написаня такої розвідки найбільше компетентний.

По короткій біоґрафії Абеля, украшеній портрётом (репродукованим в Acta matematica т. I), де автор дуже умілo і симпатично пред-

ставив сильветку великого ґенія скандинавского, переходить автор до огляду всїх творів Абеля від початкових до послїдних, представляє всї здобутки і методи великого математика, та задержує ся особливо над капітальними працями Абеля в царинї рівнань альґебраічних та функций еліптичних, що єму та Jacobi'му завдячують своє істнованє.

Годї в кількох стрічках представити цїлий зміст сеї величезної що до змісту і вартости розвідки автора; хто цїкавить ся квестиями математики висшої, а власне істориєю ёї, той певно не залишить перестудиювати сю студию про Абеля. Менї вистане сказати, що тим твором почтив автор, як не мож красше, память сего математика, який Покійному цїле житє був приміром, та якого трагічна судьба много схожа з судьбою пок. Гльбовицького.

Сим послїдним твором завершив Покійний свої працї математичні; неумолима судьба не дозволила єму плекати дальше улюбленої своєї науки. Правда — добуток науковий по Покійнім не дуже великий; але хто знав близше охоту і ентузиязм бл. п. Гльбовицького, той знає, що він серед инших обставин певно був би підніс престіж математики на українській мові. Тож цїлком вірно дадуть ся до него примінити слова, які сказав в своїй розвідцї про Абеля (ст. 4): „Колиб був пожив довше, то не одно єще булиб про него почули".

Львів в лютім 1908.

ставив сильветку великого ґенія скандинавского, переходить автор до огляду всїх творів Абеля від початкових до послїдних, представляє всї здобутки і методи великого математика, та задержує ся особливо над капітальними працями Абеля в царинї рівнань альґебраічних та функций еліптичних, що єму та Jacobi'му завдячують своє істнованє.

Годї в кількох стрічках представити цїлий зміст сеї величезної що до змісту і вартости розвідки автора; хто цїкавить ся квестиями математики висшої, а власне істориєю еї, той певно не залишить перестудиювати сю студию про Абеля. Менї вистане сказати, що тим твором почтив автор, як не мож красше, память сего математика, який Покійному цїле житє був приміром, та якого траґічна судьба много схожа з судьбою пок. Глїбовицького.

Сим послїдним твором завершив Покійний свої працї математичні; неумолима судьба не дозволила єму плекати дальше улюбленої своєї науки. Правда — добуток науковий по Покійнім не дуже великий; але хто знав близше охоту і ентузиязм бл. п. Глїбовицького, той знає, що він серед инших обставин певно був би піднїс престіж математики на українській мові. Тож цїлком вірно дадуть ся до него примінити слова, які сказав в своїй розвідцї про Абеля (ст. 4): „Колиб був пожив довше, то не одно єще булиб про него почули".

Львів в лютім 1908.

Бібліоґрафія і хронїка математично-фізична.

Др. Володимир Левицкий і Петро Огоновский. — Альґебра для висших кляс шкіл середних (часть I. на V. клясу ст. IV+167. Львів 1906 і часть II. на VI і VII клясу ст. VIII+268. Львів 1908).

Недостачі жадного підручника не відчувано в школї так дїймаючо як власне альґебри для висших кляс, бо попередний підручник був і цїлком вичерпаний і не вповнї відповідав вимогам, які треба було ставити в школї в тій материї. Тож ученики з конечности мусїли послугуватись підручниками польских шкіл і такий стан тревав на жаль довгий час. Поява проте першої вже части стрінула ся так з боку учеників як і учителїв з некритою радостию тим більше, що учебник сей перейшов найвибагливійші постуляти, які ставити можна до сего рода підручників. А треба тямити, що написанє альґебри, що не має внедовзї відтак пійти на склад задля браку методичного представленя і уґрупованя материялу не сходячи притім з наукового позему, на якім всеж таки мусить удержати ся, справа не така легка. Вже в тім місци можна сказати, що автори вивязались з задачі як не мож гарнїйше. — В першім розділї подано головні дїланя простї, додаванє і множенє. При поясненю многократи подано однак не цїлком точно дефінїциї на вирази одноіменні і ріжноіменні, бо числа $3a$ і $5a^2$ хотяй не мають ріжних чисел загальних а преціньне суть одноіменними, так само означенє одночлена одноіменного і ріжноіменного, бо два одночлени, що ріжнять ся лиш сочинниками, не конечно мусять бути одноіменними як і противно. Відниманє і дїленє представлено поправно як також по тім дуже рационально приступлено до представленя дробів, де навіть впроваджено на означенє чисел безконечно великих і безконечно малих символ lim (limes границя). По тім після мого погляду було би вказанним писати дальше о дробах,

а уклади чисельні і подільність чисел переставити перед відношеннями або навіть і потім. Рахунок ланцуховий і спілки можна було пропустити, бо се аж до знуди є предметом попередної кляси. В рівнанях першого степеня о більше незвісних впроваджено крім чотирох метод, з якими доволї познакомлено учеників вже на попереднім степени науки, еще методу визначників і ту відповідно широко розвинено. І після мене при науці повинно ся чим скорше перейти попередні знані методи, а виключно занятн учеників тою методою. Кінцевий уступ сеї части про нерівности услівні після мене злишний.

В части другій зачинаєсь науку о степенях; річ представлено коротко і ясно. Відтак ідуть корінї, де піднести з признанєм належить, що введено індукцийний спосіб доказів поодиноких тверджень, бо то як раз відповідає теперішним вимогам спільної працї учеників з учителем вже навіть при викладї. При представленю чисел мнимив і злучених не поминено триґонометричного їх представленя, як також коріня числа злученого, через що науку о тих числах можна значно поглубити і значінє їх розширити. Відтак іде наука о льоґаритмах, з котрими навязано зараз про рівнаня переступні і тим нагляднійше представлено їх користь. Науку о рівнанях вишостепенних розведено дуже широко і обємисто, впроваджено понятя, методи і способи, яких в нїяких підручниках не стрічаєсь, як розвязку рівнаня квадратного методою ґоніометричною, рівнаня двочленні, загальні рівнаня третого і четвертого степеня о одній незвісній і короткий погляд на теорию рівнань; річи дуже хосенні, бо хотяй би їх в школї навіть вповні не можна було взяти, то всеж таки можуть бути предметом студий цїкавійших і талановитших учеників, котрі доси задля браку такого материялу попросту тратили запал до сего предмету. При рядах впроваджено ряди аритметичні висших степенів, як також ряди ґеометрично аритметичні. Послїдні роздїли, де говорить ся про теорию сполук, рахунок імовірности і єго примінення зредуковано до можливого мінїма без затрати зрозуміня і ясности даної материї. Додати треба, що при всїх роздїлах додано відповідні потрібні приміри, що до тих однак треба замітити, що їх в першій части рішучо за мало і они за легкі, в другій вже їх достаточне число, лиш они в більшій части з висліґом не простим а запутаним. Рівнож добре би було при тяжших задачах подати висліґ. Термінольоґія поправна, не стрічаєсь нїде сьвіжих разячих висловів. Істория математики в відповідних місцях належито узгляднена. Переробляючи в школї з сего підручника відразу пізнає ся, що укладала єго спілка, бо повна все і всюди гармонїя між теориєю, яку репрезентує Др. Володимир Левицкий, а практикою, яку безперечно заступав Петро Огоновский. Сердечна вдяка належить ся без сумніву авторам так від учеників як і учителїв, як також від руського громадяньства.

С. Матвіяс.

Др. Е. М. Савицкий. — Ґеометрия для висших кляс ґімназияльних (ціна 3 К 80 сот. у Львові 1908. сторін 246).

Давно очікуваний підручник появив ся вкінци з початком сего року шкільного і сказати можна сьміло, що не завів надїй і вимог, які можна ставити до сего рода учебників. Переходячи по черзї кождий дїл ґеометриї ствердити належить, що плянїметрия оброблена старанно, дефінїциї подано ясно, докази переведено на фіґурах по части оригінальних з всякою прецизиєю. На перший план в тій партиї висуває ся розвязка задач конструкцийних, де одні і ті самі задачі переведено аж в потрійний спосіб методою місць ґеометричних, методою фіґур помічних і фіґур подібних. Поступлено тут цїлком методично зачинаючи від лекших задач переходячи до щораз труднїйших, через що улекшено значно роботу учителя. Та часть плянїметриї безперечно найтруднїйша навіть для ученика, що слухає викладів в школї учителя а майже недоступна для ученика приватиста; з сего учебника однак може кождий без знеохоти ідучи з ступіня на ступінь розвязати всї задачі маючи на тямцї ті, що перероблені в книжцї. Порядок уступів в тій части є більш натуральний як до тепер так, що нема тверджень, котрих не можна би доказати на підставі попередних. При важнїйших твердженях і формулах згадано рівнож імя автора і час єго дїяльности.

В стереометриї усунено, що з признанєм піднести належить, непотрібний баляст. Цїлком оригінально перевів автор теорему Ейлєра, де не залишив згадати потрібного застереженя. В триґонометриї не богато стрічаємо змін, одно що можна після моєї гадки еще пропустити, то дорогу, яка веде до обчисленя $\sin 1''$. В аналїтицї впроваджено з користию рівнаня місць ґеометричних, рівнаня вершкові лїнїй стіжкових, рівнаня бігунові не тілько лїнїї прямої але елїпси, ґіперболї і параболї а що найважнїйше — то розбір загального рівнаня другого степеня з двома незвісними, через що підносить ся при науці позем цїлої аналїтики значно висше, бо позвалявсь ученикови в рівнаню другого степеня добачувати після єго виду одну з кривих лїнїй. Зате можна було пропустити конструкцию точок елїпси на підставі пропорциї $a:b=\sqrt{a^2-x^2}:y$, бо ледви чи хто тим способом схоче рисувати елїпсу. Що однак робить цїнним сей підручник, то многість і добір численних задач, які слїдують по кождій замкненій для себе цїлости тверджень так в плянїметриї, як в стереометриї, триґонометриї і аналїтицї. В триґонометриї надто зіставлено задачі в таблички, де обчислено всї величини, а приймаючи одні за звісні вишукує ся другі, через що контроля висліду наглядна. При примірах добачити можна ту злу сторону, що не упорядковано їх поступаючи від лекших до труднїйших, через що праця совісного учителя утруднена, бо мусить сам переробляти вперед задачу, щоби переконати ся, скілько часу може она при виробі домашнім забрати ученикови. Вправдї труднїйші задачі означені зьвіздкою, але то не всї і не все. Не згадую тут про похибки друкарскі в задачах, котрі би належало при другім виданю справити, а стати ся може то в сей спосіб,

що кождий учитель переробдяючи задачі чито в школї чи сам помічені похибки запише і перешле їх авторови. Що до термінольоґії, то стрічаємо назву рішучо разячу „кол“ другий відмінок числа многого від коло; також полишено назви латиньскі „*subtang, subnorm*“, що знова назвати їх доволї легко, бо вже ті назви стрічаємо в термінольоґії Дра В. Левицкого. З перегляду цїлої материї в підручнику і способу еї подання прийти мусить ся з вдоволенєм до того переконаня, що учебник сей не тілько не уступає в нїчім підручникам інших шкіл, але під кождим зглядом їм дорівнує, а навіть перевисшає.

С. Матвіяс.

Микола Чайківський. Розвій чисельних системів в історії людскої культури (Альманах „Сїч“, у Львові 1908. ст. 67—95).

Наша математична лїтература є так убога, що кожду найменьшу роботу в тій царинї треба з радістию привитати. Перед нами лежить розвідка молодого математика, що відносить ся до істориї математики; розвідка писана популярно (хотяй з деяким апаратом научним), скорше в формі реферату, однак не можна еї поминути мовчком. Бо і зміст і спосіб представленя дуже гарний і інтересний навіть для тих, що зі страхом привикли дивити ся на усякі знаки математичні. Пр. уступ про символїку та містику чисел дуже добре написаний. Шкода лиш, що автор згадуючи про шісьтьдесяткову систему не сказав, чому число 60 приняло ся і доси удержує ся ще в деяких мірах (ст. 81) і не дає ся усунути (число 60 є подільне через 2, 3, 4, 5, 6, 10, 12, 15, 30, 60, отже меньші части з того легко утворити, наколи 10 є подільне лиш через 2, 5, 10); однак ся маленька дрібниця не зменьшає вартости сеї розвідки, яка повинна в окремій відбитцї найти ся в оборотї книгарскім.

В. Л.

Stanisław Kępiński. Podręcznik równań różniczkowych. (Lwów, Biblioteka politechniczna, tom XVIII; часть I. 1907. ст. VIII.+195, часть II. 1907. ст. V.+199).

Серед підручників, виданих послїдними роками через Бібліотеку полїтехнічну, книжка пок. професора Кемпіньского займає безперечно одно з перших місць, а се так через наукове в сучаснім дусї представленє теорий рівнань ріжничкових, як і через велику скількість практичних задач і примірів, що особливо для фізиків і техніків є дуже придатне. В точне представленє богатого змісту сеї книжки не можемо входити, вистане однак для еї характеристики сказати, що в цїлім переведеню автор стоїть на становиску Фухса, Вейерштрасса, Poincaré, Painlevé, Picard'a, Goursat'a та инших творців сучасної теориї рівнань ріжничкових. В першій части, що обіймає теорию рівнань ріжничкових звичайних, подає автор теорию рівнань ріжничкових звичайних ряду першого, так поодиноких, як і укладів двох і n рівнань, теорию точок особливих рівнань поодиноких і укладів рівнань (так сталих, як і движимих точок дїйсно і недїйсно особливих), теорию особливих точок рівнань однородних та теорию рівнань ряду 2 і n. Численні приміри з механїки та техніки, як пр. функциї кулї, теория перепливу течи, теория маятника, лїнії ланцухової, канонічні рівнаня Hamilton'a та рівнаня Ейлєра, причиняють ся до ясного зілюстрованя поодиноких теорий. Часть друга представляє теорию рівнань ріжничкових частних ряду першого та другого; особливо сей другий тип, так важний в приміненях, трактований дуже обширно (рівнаня Monge'a і Ampère'a, рівнаня Riemann'a та Green'a, рівнаня Laplace'a, теория потенциялу, рухи течий та тепла, дроганя бальок, струн та болон та т. п. квестиї). Яко додаток додана теория якобіяну, теория інтеґралів Fourier'a, функциї кулї Bessel'a та короткий, але дуже гарний начерк теориї інтеґралів та функциї еліптичних після Вейерштрасса і Legendre'a.

Побіч великого та прекрасного трактату проф. Дзівіньского п. з. „Wykład matematyki“ книжка проф. Кемпіньского являєсь важним вкладом в польску лїтературу математичну.

Л. В.

Karol Czajkowski. Zasady umiejętnego (szybkiego i dokładnego) rachowania. (Lwów, B. Połoniecki, Warszawa, E. Wende i sp. 1908. ст. 148).

Сама в собі книжка, де автор зібрав і зіставив ріжні методи і способи скороченого числення, є доволї інтересна. Автор хоче подати способи рационального, улекшеного і скорого рахованя, та способи сконтрольованя і справдженя вислїдів. Чи однак сї способи можна назвати „szybkimi“ і чи в загалї хтось завдасть собі труду вивчити ся на память тих всїх способів, так щоби без труду міг їх сейчас примінювати, референт позваляє собі сумнівати ся; чи в більшости случаїв „улекшеня“ подані автором не будуть радше „утрудненями“ в численю, се бодай для референта річ майже певна. Там де іде дїйсно о скоре численє, кождий певно буде волїв придержувати ся „старих“ способів, які перейшли ему в „кров і кости“, як нових поданих автором.

В. Л.

Dr. Siegfried Valentiner. — Vektoranalysis. (Leipzig, Sammlung Göschen, 1907. ст. 163).

Невелика, але дуже інструктивна книжочка, складає ся зі вступу і трох частий. Часть перша подає загальні правила рахунку векторами (додаванє, відниманє, множенє, понятє добутка скалярів і векторів, ділене, ріжничкованє, твердженє Gauss'a, понятє розбіжности (divergenz) та обороту (curl), твердженє Stokes'a та многократне застосованє операциї ∇); часть друга подає деякі примінення

рахунку векторияльного до фізики, а власне до теорії потенциялу, гідродинаміки, електромаґнетної теорії Maxwell'a Lorentz'a та електричної поляризації, часть трета подає поняте лінійних векторових функций та вводить читача в рахунок двійками (диадами), — Книжочка може сьміло станути яко підручник побіч подібних компендіїв Bucherer'a (Vektoranalysis) та Gans'a (Einführung in die Vektoranalysis mit Anwendungen auf die mathematische Physik).

В. Л.

W. Weitbrecht. Ausgleichungsrechnung nach der Methode der kleinsten Quadrate (Leipzig, Sammlung Göschen 1906, ст. 180+2 таблиці).

Книжочка подає поняте похибок та теорию їх вирівнаня після методи найменших квадратів; всї задачі вирівнаня похибок поділені тут на три категорії, а власне вирівнане безпосередних помічань, посередні помічаня та помічаня умовні. Велика скількість практичних завдань, особливо з ґеодезиї, улекшує оріентацию та надає сій книжочці практичну вартість.

В. Л.

G. Kowalewski. Einführung in die Infinitesimalrechnung mit einer historischen Übersicht (B. G. Teubner, Leipzig 1908. ст. 126).

Є се оден томик з добре звісного видавництва „Aus Natur und Geisteswelt". Автор, професор університету в Бонн, знаний з своїх розслїдів в теорії ґруп, подає основні поняття з теорії рахунку ріжничкового і інтеґрального; тому то ся книжочка може принести особливо початкуючим студентам математики великий хосен. Інтересний огляд історичний про повстане рахунку інфінїтезімального кінчить сей томик.

В. Л.

Dr. W. Ahrens. Mathematische Spiele (ibid. 1907. ст. 118).

Автор подає тут інтересну збірку усяких задач і ігор, які можна при помочи математичної комбінаторики вияснити і зрозуміти (пр. рух коника шахового, маґічні квадрати і т. п.). Книжочка ся розмірами менша від тритомового твору Schubert'a: Mathematische Mussesstunden, тож подає лиш певну скількість задач; однак яко, так сказатиб, книжочка рекреацийна для математиків, заслугує на близше пізнане, бо автор вміє зацїкавити і збудити інтерес читача.

В. Л.

Roberto Bonola. Die nichteuklidische Geometrie (autorisierte deutsche Ausgabe von Dr. H. Liebmann, Leipzig u. Berlin, B. G. Teubner 1908, ст. VШ+244).

Книжка ся має переважно закраску історичну, в чотирох перших розділах подані тут проби доказів на правдивість славного V. постуляту Евкліда у Ґреків, Арабів та в часї ренесансу, далї схарактеризовані попередники неевклїдової ґеометриї (як Saccheri, Lambert, Legendre, Bolyai, Wachter), вкінци розвиток сеї ґеометриї від Gauss'a, Лобачевского та Івана Bolyai до нинїшного часу. Розділ пятий подає основно оба напрями, в яких розвивала ся ґеометрия неевклїдова, а се напрям ріжничково ґеометричний та напрям метовий; докази на неможливість доказаня постуляту Евклїда (головно на основі поглядів Cayley'a) кінчать сей уступ. Книжку кінчать три додатки: перший про рівнобіжні і верхні Clifford'a та про проблем Clifford'a і Klein'a (визначене всїх дворозмірних множиний о сталій кривині, що всюди є правильні), другий про звязь статики з постулятом Евклїда (засада підойми, складане сил в одній точцї, неевклїдова статика), третий про неевклїдові конструкциї рівнобіжних.

Книжка написана дуже гарно і інструктивно, перевід взірцевий, як також і зверхний вигляд книжки; книжка в нїмецкім виданю є IV. томом знаменитого видання „Wissenschaft und Hypothese, що виходить накладом сьвітової фірми B. G. Teubner".

В. Л.

Dr. Wilhelm Bahrdt. Physikalische Messungsmethoden. (Leipzig, Sammlung Göschen 1906. ст. 147).

Кого не стати на більші компендия, як пр. Kohlrausch'a, Wiedemann'a і Ebert'a, сей найде в сій книжочцї дуже добрий підручник до пізнаня головних метод мірничих, уживаних нинї в фізицї експериментальній. Особливо початкуючим адептам фізики можна поручити сю збірку, тим більше, що всї фіґури є представлені схематично і дуже прозоро.

В. Л.

E. Rutherford. Die Radioactivität, autorisierte deutsche Ausgabe von Dr. E. Aschkinass (Berlin, J. Springer 1907. ст. VШ+397).

Книжка ся появила ся дуже на часї; нові досліди над тїлами лучистими прибувають майже з дня на день, так що серед величезної літератури і ново пізнаних фактів тяжко приходить зориентувати ся. Тож такий огляд всїх квестий з царини тїл лучистих, як сей, що лежить перед нами, був конче потрібний. А про велику єго вартість рішає імя автора, який і в дослїдах і в теориї тїл лучистих побіч Curie та Ramsay'a занимає одно з перших місць. Єго книжка подає в 14 уступах і двох додатках все, що зроблено на

поли досьвіднім та теоретичнім під хвилї відкритя тїл лучистих аж до хвилї епохального відкритя Ramsay'a переміни еманациї в гель (очивидно нові працї Ramsay'a про переміну первнів в книжцї сій ще не могли найти поміщеня, так як англїйский оригінал появив ся в 2. виданю ще в р. 1905). Переводчик, професор університету берлїньского, обмежив ся не лиш на сам перевід, але всюди в примітках подав нові відкритя і факти, пізнані від хвилї, коли вийшов англїйский оригінал. І через се книжка має тим більшу вартість; кождий, що працює в царинї тїл лучистих, не обійде ся без сего підручника, де найде і досьвіди і теоретичні виводи і богату літературу. Що до вигляду зверхного книжка представляє ся дуже гарно.

В. Л.

Dr. Paul. Gruner. Die radioactiven Substanzen und die Theorie des Atomzerfalles (Bern, A. Francke 1906. ст. 103).

Wilhelm Frommel. Radioactivität (Sammlung Göschen, Leipzig 1907. ст. 94).

Dr. Heinrich Greinacher. Radium (Leipzig, Veit et Comp. 1907. ст, 64).

Всї ті книжочки подають в коротшім або обширнїйшім начерку так актуальні нинї квестиї з теорії лучистости. Найлїпша безперечно є книжочка Gruner'a, де квестиї лучистости представлені не лиш експериментально, але і теоретично, та де в додатку подано цїлу літературу, яку від хвилї відкритя Бекереля в електронїцї опубліковано.

В. Л.

R. Nowicki und Hans Mayer. Flüssige Luft (R. Papauschek, M. Ostrau 1906. 2 Aufl. ст. 59)

Дуже цїкава книжочка, де подані інтересні досьвіди, які можна довершити при помочи плинного воздуха; книжочка прикрашена гарно викінченими малюнками.

В. Л.

Dr. Gustav Jäger. Theoretische Physik (Bd. IV. Sammlung Göschen, Leipzig 1908. ст. 173).

Сей том є четвертим з ряду томом книжки Jäger'a, проф. віденьскої техніки; три томи, що обіймали загальну механїку, оптику, термодинаміку та електричність, вийшли ще в р. 1902. Автор хотїв однак додати ще оден том, який дававби огляд найновійших теорий фізики, що в попередних томах не могли ще найти місця. В тім томі подає він електромагнетну теорию сьвітла, теорию лучів сьвітлянних, теплянних та електричних, та обширну теорию сучасної електроніки

(теорії електронів). В кінци яко додаток поданий короткий начерк теорії пружности. Книжочка чисто теоретична подає коротко але ясно і точно всї ті понятя і погляди, які сучасний фізик мусить пізнати, наколи хоче мати вірний образ теперішного стану наук фізичних.

В. Л.

Dr. Paul Köthner. Aus der Chemie des Ungreifbaren (видавництво „Die Natur", том II. Verlag von A. W. Zickfeldt, Osterwieck, Harz, ст. 147).

Видавництво „die Natur", се одно з великого числа більше і менше популярних видавництв, які, як пр. Teubner'a Aus Natur und Geisteswelt, Göschen'a Sammlung, Bernstein'a Naturwissenschaftliche Volksbücher і т. п., від недавного часу появились в Німеччинї і ширять замилованє до наук серед ширших мас. Зверхним виглядом, гарним викінченєм і гарними малюнками видавництво „Die Natur" дуже добре презентує ся. Сей томик, якого заголовок висше поданий, посьвячений головно хемії атмосфери, системі Менделєєва, спектроскопії, лучам катодальним і Рентґена та електронам. Річ трактована історично, тому тим більше інтересна, бо подробиць історичних в цїли пізнаня, якими шляхами ішов ум людский до пізнаня прав природи, дуже рідко можна найти в більших книжках і підручниках. — Рік виданя книжки не поданий, але вийшла послїдними часами.

В. Л.

Dr. Raimund Nimführ. Leitfaden der Luftschiffahrt und Flugtechnik. (A. Hartleben, Wien u. Leipzig, 1909. XIV+444).

Нема нинї квестиї технїчної, якаби більше інтересувала ширші круги, як аеротехніка. Імена такі, як братів Wright, Farman, Santos-Dumont, Zeppelin, Lebaudy, Parseval, Gross т. п. стали завдяки більше або менше вдатним їздам воздушним дуже популярні. Відірвати ся від землї, побороти її притяганє, знести границї держав і свобідно посувати ся в безмежнім океанї воздушнім без ніяких перепон, се мрія, яка послїдними роками великим кроком іде до зреалїзованя. І тому книжка автора, звісного також з деяких удатних проб построєня аероплянів (т. зв. Schraubenflieger), являє ся вповнї на часї. Обширна та монографія поділена є на три части; в першій части подані дати так історичні, як і технїчні, що відносять ся до лету бальонами (лет аеростатичний) і то так кулистими, що виключно зависять від струй атмосферичних, як і бальонів до кермованя (систем штивний, нештивний, півштивний). Часть друга занимає са летом аеродинамічним (засада: „тяжший від воздуха"); отже в тій части стрічаємо ся з найважнїйшими системами такого руху, а се: похов (Gleit- und Segel-flieger), апарати шрубові (Schraubenflieger), апарати з крилами, та найважнїйші апарати змієві

(Drachenflieger), яким завдяки змаганям братів Wright т. и. здаєсь призначена остаточна розвязка квестиї лїтаня. Третя часть (323—424) посьвячена теоретичній аеронавтиці, отже правилам опору воздуха і тиску вітру, правилам спаду прямого і скісного, правилам гідродинаміки та приміненям сих правил до поодиноких проблємів аеротехнїки та поодиноких типів апаратів до лїтаня. Короткий додаток в цїли введеня читача в відповідну фахову лїтературу кіньчить сю інтересну книжку. Численні, гарно викінчені ілюстрациї і фотографії прикрашують ту моногрáфію, яку може перечитати кождий — абстрагуючи від квестий чисто теоретичних — що інтересує ся новими шляхами, які завдяки остатним змаганям аеронавтів стелять ся перед людством.

В. Л.

Graf Ferdinand v. Zeppelin u. a. Die Luftschiffahrt, dem heutigen Stande der Wissenschaft entsprechend dargestellt (Stuttgart, Franckh'sche Verlagshandlung, 1908, ст. 157).

Інтересна, гарно ілюстрована книжочка, видана громадою ріжних аеронавтів, де представлено популярно ріжні моменти з розвитку аеронавтики. Найбільше місця посьвячено бальонам, що мають значінє в нїмецькій техніцї воєнній, отже в першій мірі бальонам Zeppelin'a, Parseval'a, Gross'a. Машинам до лїтаня присьвячено сорозмірно немного місця (головно машинї Hofmann'a); про найновійші подвиги Wright'ів нема ще в тій книжцї згадки.

В. Л.

Augusto Righi. Neuere Anschauungen über die Struktur der Materie (übers. von Dr. Fraenckel, Leipzig, J. A. Barth, 1908. ст. 54).

Виклад знаменитого ученого італїйского, професора унїверситету в Больонії, читаний в Пармі (25/10 1907) про нові погляди на будову материї, отже про йони, електрони, переміну первнїв, розтвори кольоідальні і плинні кристали.

В. Л.

Dr. W. Bein. Elemente und Akkumulatoren, ihre Theorie und Technik (Leipzig, J. A. Barth 1908 ст. VII+241).

Книжка ся є семим томом нового видавництва „Wissen und Können“, присьвяченого наукам природописним і технїчним. Складає ся она з двох частий, теоретичної і практичної; перша часть занимає ся теориєю проводу електричного і електролїтичного, теориєю дисоциациї та ґальванїчних елєментів. Часть друга подає перегляд усїх важнїйших звен ґальванїчних та спис акумуляторів (їх уряджень, помірн, дїланє, переміни в їх внутрі та приміненє). Цїкавий є опис акумуляторів нових типів, де олово заступлено иншими металями (акумулятори Lalande'a, ґазові, Edison'a, Jungner'a т. и). В книжцї зібрані усї дати, що відносять ся до звен ґальванїчних, акумуляторів та їх теориї, тому книжку сю можна припоручити електротехнїкам та тим фізикам, що спеціяльно хотять запізнати ся з тими справами. Видане се, як в загалї „Wissen und Können“, дуже гарне і під зглядом зверхним.

В. Л.

Др. Володимир Левицкий. Машини електростатичні (відбитка з „Учителя“, Львів 1906 ст. 24).

Короткий популярний опис ріжних типів машин електростатичних і їх примінення; брошурка ілюстрована.

В. Л.

Dr. Herman Kobold. Der Bau des Fixsternsystems (Braunschweig, F. Vieweg u. Sohn 1906 ст. XI+256).

Яко XI. том славного видавництва „Die Wissenschaft“ являє ся сей твір професора Kobold'a, знаного астронома кільского. Кольосальний розвиток механіки неба, астрофізики і астрометриї отворив нові шляхи в найвеличавійшій з поміж наук, астрономії. І тому се огляд сих нових метод і шляхів, зроблений таким фаховим астрономом, як Kobold, є для лїтератури астрономічної важним придбанєм. В сїй книжцї зіставлені методи означеня положеня зьвізд, їх ясности, краски, дуговини, віддаленя та руху, будова дороги молочної після Seeliger'a, Easton'a Стратонова, Ristenpart'a т. и., будова вселенної після Herschel'a, Struve'a, Gylden'a, рухи вселенної (Argelander, Mädler). До книжки додана таблиця зьвізд зі звісною параляксою, таблиця зьвізд з великим власним рухом та огляд лїтератури. Зрозумінє сеї книжки вимагає знаня аналїзи висшої і тому може бути читана лиш фаховими.

В. Л.

Marcin Ernst. Kosmografia. (Warszawa, E. Wende i S-ka 1908. ст. IV+182).

Книжка ся має бути підручником для шкіл середних і тому подає в елєментарний спосіб головні понятя і правила астрономії математичної та астрофізики. Очевидно після наших шкільних приписів, де на космоґрафію не много лишає ся часу, сей підручник рішучо за обширний для шкіл середних, за се дуже добре надає ся яко початкове студіюм для кандидатів на учителїв шкіл середних, що посьвячують ся ґеоґрафії, а не мають спромоги віддати ся правильним та основним студиям астрономічним. Для них сю книжочку можна сьміло припоручити. Фіґури, яких в сїй книжцї є доволї

много, під зглядом викінченя не визначують ся артизмом, але за се є схематичні і прозорі та через се можуть читаючим принести велику користь.

В. Л.

Władysław Natanson. Odczyty i szkice (Warszawa, E. Wende i S-ka, 1908. ст. 131).

Книжка ся вводить читача пятьома відчитами в сьвіт найновійших поглядів і теорий сучасної фізики — способом елєментарним, популярним. Короткий зміст відчитів є слїдуючий: погляд на роди явищ в материяльній вселенній, інерция і коерция, теорії материй, ескізи з фізики елєктронової, сьвіт з точки погляду елєктричного. Зміст книжочки цїкавий, стиль гарний, хотяй місцями занадто поетичний.

В. Л.

A. Kistner. Geschichte der Physik. (Sammlung Göschen, Leipzig, Bd. I. 1906. ст, 117. Bd. II. 1906. ст. 130).

Dr. Hugo Bauer. Geschichte der Chemie. (ibid., Bd. I. 1905 ст. 94., Bd. II. 1906 ст. 125).

Дуже добре написані компендия по істориї фізики і хемії.

A. Kistner. Deutsche Physiker und Chemiker (Verlag Kösel, Kempten und München 1908. ст, VIII+168).

Подане тут житє і значінє в науцї найвизначнїйших фізиків і хеміків нїмецких, як Guericke, Leibniz, Fraunhofer, R. Mayer, Gauss, Helmholtz, Siemens, Liebig, Bunsen і Krupp. Книжочка прикрашена гарно викінченими портретами.

В. Л.

A. F. Holleman. Podręcznik chemii nieorganicznej (z 3. niemieckiego wydania przełożył K. Jabłczyński, Warszawa, E. Wende i S-ka 1907. ст. X+392).

Є се оден з найлїпших підручників хемії неорґанїчної, які появились останнїми роками; про велику стійність сего підручника нїдерляндского професора (Голєман є професором унївєрситету в Gröningen) сьвідчить найлїпше се, що сего року (1908) вийшло вже шесте нїмецке виданє сеї книжки. Минувшого року вийшла ся книжка в Варшаві в переводї польскім, а що в нашій літературі нема ще підручника хемії, проте сей перевід припоручаємо в першій мірі нашим кандидатам на учителїв шкіл середних. Підручник узглядняє всї нові здобутки сучасної хемії (теорию йонів, правило фаз Gibbs'a,

елєктрохемію, теорию розтворів, систему періодичну і т. п.) Бажати би треба, щоби в скорі появив ся перевід і орґанїчної хемії того самого автора.

В. Л.

F. A. Rossmässler. Toxikologie oder die Lehre von den Giften (Hartleben, Wien und Leipzig 1908. ст. VIII+136).

Є се 309 том хемічно-технїчної бібліотеки; поданий тут опис і дїланє всїх отруй неорґанїчних і орґанїчних, як також способ їх викрытя. Книжочка цїкава не лиш для хеміка, але і для лїкаря, якому не раз може стати в пригодї.

В. Л.

L. Poincaré. Die moderne Physik (übertragen von Dr. M. und Dr. Brahn, Leipzig, Quelle und Mayer, 1908. ст. VIII+260).

В сучасній фізицї послїдними роками прибуло тілько нового материялу, повстало тілько нових струй і теорий, що чоловікови, який не має під рукою цїлого материялу, або який не має на стільки часу, щоби сам увесь материял переглянув, прийшлоби ся хиба загубити і стратити цїлковито евіденцию. Тому то такий перегляд від часу до часу, як сей поданий Poincaré'м, є дуже на часї і дуже корисний. В прекрасній моноґрафії подає автор огляд всїх сучасних поглядів на фізику і єї методи (міри, засади фізики, теорию станів материї, теорию розтворів, етеру, йонів, лучистости та т. п.) та в кінци вигляди на будуче для нинїшної фізики. Кого інтересує фізика, не яко збірка поодиноких, неповязаних з собою фактів, лиш яко цїлість, яко „фільософія природи“, як кажуть Англїйцї, сей буде певно вдячний авторови сеї книжки і певно перечитає єї з інтересом і користию для себе.

В. Л.

Henri Poincaré. Wissenschaft und Hypothese (autoris. deutsche Ausgabe von F. u. L. Lindemann, Leipzig B. G. Teubner 1904. ст. XVI+342).

Henri Poincaré. Der Wert der Wissenschaft (übertragen von E. Weber u. H. Weber, ibid. 1906 ст. IV+252).

Обі книжки знаменитого математика французского доповняють ся; в головнім заложеню належать они до фільософії, до наук математично-фізичних належать они однак через се, що автор порушає в них всї основні питаня і прінціпи, які стали послїдними роками предметом глубоких дослїдів фільософів і математиків. Не тут місце подавати зміст і оцїнку тих chef d'oeuvre'ів великого ґенія математичного; їх треба перечитати самому, а само вже перечитане справить правдиву радість і вдоволенє. Для характе-

ристики вистане навести слова славного W. Ostwald'a про першу з тих книжок: „Dies Buch gehört zu den Werken, in denen die Naturphilosophie eine sachgemässe Darstellung findet... Das Buch des berühmten Mathematikers... ist so anregend klar und gedankenreich, dass es jedem modernen Gebildeten eine Fülle von Genuss und Belehrung bieten wird. Es behandelt in den Hauptstücken. Zahl und Grösse, den Raum, die Kraft, die Natur, die Mathematik, Geometrie, Mechanik und einige Kapitel der Physik". Такі уступи, як уступ VI. другої з тих книжок (про астрономію), VIII. (про сучасну кризу математичної фізики) IX. (про будучність математичної фізики) вводять читачів в прегарний сьвіт природи, так далекий від буденних справ, що варто їх не раз, але кілька разів перечитати. Нові горизонти, які відкриваються при читаню сих книжок, се царини, до яких лиш такий ум, як Poincaré, може читача ввести без страху, щоби сей попав на манівці.

В виданю нїмецкім обі книжки заосмотрені прекрасними коментарами переводчиків, які самі є прикрасою сучасної науки. Величезному вражінню, які ті книжки викликують, і они не оперли ся, тож і вступ і коментарі, ними додані, повні ентузиязму і для автора і для предмету. Варто приміром перечитати вірш Шілєра, цитований Вебером на ст. 245 (Wert der Wissenschaft) і слова Novalis'a (ibid. ст. 246), щоби пізнати, як манять ум людский ті сьвітляні царини духа, які на жаль не всїм є доступні.

Для повноти додамо, що деякі уступи з другої з сих книжок подав в переводї в своїй брошурі п. з. „Що то таке людске думане" (Львів 1906) Др. Іван Копач, який від черги лїт старає ся нашій суспільности подати бодай в коротцї до відомости важнїйші прояви духа людского і ввести єї також в сучасну культуру.

В. Л.

Dr, Getrud Woker. Probleme der katalytischen Forschung (Leipzig, Veit u. Comp. 1907 ст. 48).

Є се вступний виклад доцентки унїверситету в Бернї (Швайцария); в нїм авторка порушує велику ролю прояв каталїтичних в житю орґанїчнім і розвиває нові погляди на ті прояви, особливо на витворюване токсин і антітоксин. Брошурка стоїть на висотї сучасних дослїдів, тому заслугує на особлившу увагу.

В. Л.

Інструктивного видавництва Herders Jahrbücher вийшов XXIII. том п. з. Jahrbuch der Naturwissenschaften 1907—1908. (Freiburg i. Breisgau 1908. ст. XI+509), де поміщені всї здобутки наук природописних в часї 1907—1908. Особливо обширно є трактована фізика (ст. 1—80), хемія (80—118), астрономія і метеорольоґія (ст. 119—176), та механїка і техніка (ст. 367—434).

Гарно також заступлений віддїл біоґрафічний природників, що померли в часї від 1906—1908 р. Сей том зредаґований Д-ром Максом Вільдерманом.

Index du repertoire bibliographique des sciences mathématiques (nouvelle édition, Amsterdam, H. C. Delsman, Paris, Gauthier — Villars 1908. ст. 110).

Є се додаток до звісного журнала бібліоґрафічного п. заг. Revue semestrielle des publications mathématiques. В книжцї сїй подана точна клясифікация всїх наук математичних, яка від 15 лїт т. є. від конґресу математичного в Парижи обовязує в сьвітї математичнім. Се нове виданє індексу вийшло під проводом славного H. Poincaré, що є президентом сталої комісиї бібліоґрафічної математичної. Індекс сей повинен находити ся в руках кождого математика, так як він віддає неоцінені прислуги, коли ходить о орієнтацію серед лїтератури і продукциї математичної, яка від черги лїт — особливо від хвилї великого побільшеня журналїв математичних — дуже сильно зросла.

В. Л.

Енциклопедиї математичної, яка виходить від р. 1898. в виданю нїмецкім п. з. Encyklopädie der mathematischen Wissenschaften (B. G. Teubner, Leipzig) і рівночасно в французскім п. з. Encyclopédie des Sciences Mathématiques pures et appliquées (Gauthier—Villars, Paris), та яка обчислена на 7 томів в 13 частях має обнимати цїлість всїх наук математичних, вийшли дотепер слїдуючі части в виданю нїмецкім: том I. (аритметика і альґебра, під ред. W. Fr. Mayer'a) в цїлости (2 части); том II. (аналїза, під ред. H. Burkhardt'a і W. Wirtinger'a) часть I. 1—6 і II.1.; том III. (ґеометрия, під ред. W. Fr. Meyer'a) часть I. 1—2, II. 1—2; том IV. (механїка, під ред. F. Klein'a і C. H. Müller'a), часть I. 1—4, I_2 1, II_1 1—3, II_2 1—2; том V. (фізика, під ред. A. Sommerfeld'a,) часть I. 1—4, II. 1—2; том VI. 1 (ґеодезия і ґеофізика, під ред. Ph. Furtwängler'a і E. Wiechert'a) 1—3; том VI. 2. (астрономія, під ред. K. Schwarzschild'a) 1—4. Величезний сей твір має закінчити том VII. (істория, фільософія і дидактика) під ред. F. Klein'a і C. H. Müller'a.

Едмунд Ляндау і єго дослїди. З поміж молодих математиків нїмецких одно з перших місць заняв послїдними часами Ляндау, професор унїверситету берлїньского. Єго продукция математична є незвичайно велика, а єго дослїди в теориї чисел (именно в теориї функциї $\zeta(s)$ і функцій аналїтичних є перворядного значіня. На тім місци подаємо деякі важнїйші з єго робіт, оголошених послїдними роками, і їх висліди:

I.) Über eine Verallgemeinerung des Picard'schen Satzes (Sitzungsb. der k. preuss. Akad. der Wissensch. Berlin 1904, p. 1118—1133).

Узагальнюючи звісне твердженє Picard'a доходить автор до слїдуючого важного твердженя „Наколи маємо цїлу переступну функцию: $F(x) = a_0 + a_1 x + a_2 x^2 + \ldots\ldots$, де $a_0 \gtrless o$, $a_0 \gtrless 1$, $a_1 \leqq 1$, то істнує таке число x, що сповняє рівнанє: $F(x)[1 - F(x)] = o$, а кромі сего істнує таке число $R = R(a_0 a_1)$, залежне лиш від a_0 і a_1, що в колї $|x| < R$ повисше рівнанє має що найменше оден корінь".

До тої самої теми відносить ся величезна моногрaфія Ляндау'а п. з. „Über den Picard'schen Satz" (Vierteljahreschrift der naturforsch. Gesell. in Zürich 1906 т. 51 ст. 252—318), де автор обширно подає праці Picard'a, Borel'a, Hurwitz'a, Schottky-го, Boutroux т. и., які відносять ся до теорему Picard'a; кромі сего подає цїлу серию нових тверджень, а між ними одно твердженє з теорвї рівнань альґебраічних, схоже з теоремом Picard'a, а се;

Кожде рівнанє тричленне форми:

$$F(x) = a_0 + a_1 x + a_n x^n = o \quad n \geqq 2, \quad a_1 \leqq o$$

має в колї $|x| < \varrho(a_0 a_1)$ бодай оден корінь, твердженє, яке дасть ся узагальнити і для рівнання:

$$F(x) = a_0 + a_1 x + a_m x^m + a_n x^n = o, \quad 2 \leqq m < n.$$

II. До аналїтичної теориї чисел відносять ся слїдуючі моноґрафії:

1) Beiträge zur analytischen Zahlentheorie (Rend. dei circolo matem. di Palermo 1908. том 26 ст. 1—134). В тій моноґрафії доказує автор цїлий ряд тверджень, що відносять ся до функциї $\zeta(s)$, а именно що:

$|\zeta(1 + ti)| > \frac{1}{a_8} \frac{1}{log^6 t}$ $t \geqq 2$, твердженє, яке дасть ся розширити на границю:

$$|\zeta(1 + ti)| > \frac{1}{a_8} \frac{1}{log^5 t} \quad t \geqq 2;$$

дальше подає доказ що:

$\zeta(s) \neq o$ для $s = \sigma + ti$, де $t \geqq 2$, $\sigma \geqq 1 - \frac{1}{a_{10}} \frac{1}{log\, t}$

Дальшим твердженєм, доказаним через Ляндау'а є твердженє:

Наколи ряд Dirichlet'a $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{b_n}{n^s}$, де b_n є дїйсні сочинники, має засяг збіжности, т. є коли $b_n = O(x^c)$ *c const.*, та наколи b_n має долїшну границю скінчену, т. є.

$$b_n \geqq -g \quad (g\ const.),$$

та коли в обсягу збіжности функция $f(s)$, здефінїованя повисшим рядом, є для $\Re(s) \geqq 1$ правильна і сповняє нерівність: $|f(s)| < Bt^k$, $t \geqq 1$, $\sigma \geqq 1$, B, k *const.*, то тодї істнує граница:

$$\lim_{x = \infty} \frac{b_1 + b_2 + \ldots + b_x}{x} = 0$$

Дальше доказує автор коротшим способом славне твердженє de la Valée Poussin'a з теориї чисел, а се:

$$\pi(x) = \int_2^x \frac{du}{log\, u} + O\left(x\, e^{-\frac{1}{a_{15}}\sqrt{log\, x}}\right)$$

де $\pi(x)$ є скількість чисел первих $\leqq x$, а O є певна означена функция.

2) Neue Beiträge zur analytischen Zahlentheorie (ibid. 1909 том 27 ст. 1—13). Автор доповняє свої попередні досліди і доходить до результату:

$$\pi(x) = \int_2^x \frac{du}{log u} + O\left(x^{\Theta + \sigma}\right), \text{ де } \frac{1}{2} \leqq \Theta < 1, \ \sigma > 0.$$

3) Neuer Beweis der Riemannschen Primzahlformel (Sitz. der k. preuss. Akad. der Wiss. 1908. т. 36. ст. 737—745). Новий доказ твердженя Riemann'a, що:

$$f(x) = Li(x) - \sum_{\varrho', \varrho''} [Li(x^{\varrho'}) + Li(x^{\varrho''})] + \int_x^{\infty} \frac{1}{y^2 - 1} \frac{dy}{y\, log\, y} - 2$$

4) Zwei neue Herleitungen für die asymptotische Anzahl der Primzahlen unter einer gegebenen Grenze (ibid. 1908. т. 36. ст. 746—764). Новий доказ твердженя:

$$\lim_{x = \infty} \frac{\pi(x) log x}{x} = \lim_{x = \infty} \frac{\delta(x)}{x} = 1$$

5) Über eine Anwendung der Primzahltheorie auf das Waringsche Problem in der elementaren Zahlentheorie (Math. Annalen 1908, Bd. 66. ст. 102—105). Розширене теорему Waring'a і доказ, „що кожде додатне цїлковите число дасть ся представити як сума означеної скількости десятих степений".

В. Л.

Четвертий конґрес міжнародний математичний відбув ся в Римі в часї від 6. до 11. цьвітня 1908 р. На конґрес зїхало ся до 600 учасників з Европи, Америки і Япону, між ними Poincaré, Picard, Jordan, Darboux, Hadamard, Borel, Noether, Gordan, Dyck, Forsyth, Newcomb, Mittag-Leffler т. и. (кромі великого — очевидно — числа математиків італїйских). Засїдань загальних було пять; засїданя секцийні відбували ся в пятьох секциях: 1) секция аналїзи, 2) секция ґеометриї, 3 а) секция механіки і фізики математичної, 3 б) секция приміненої математики, 4) секция фільософії, істориї і дидактики. Засідання відбували ся в салях академії dei Lincei.

На засіданях пленарних виголосили відчити: Volterra о математиці в Італії в другій половині 19. століття, Mittag-Leffler: о представленю аналітичнім функций аналітичних загальних змінчивої зложеної, Forsyth: про сучасний стан теорії рівнань ріжничкових частних другого ряду з огляду на формальне інтеґроване, Darboux: про методи і проблеми з ґеометрії інфінітезімальної, Newcomb: про теорию рухів місяця, єї історию і стан сучасний, H. A. Lorentz: розділ енергії між материю тяжку і етер, Poincaré: про будучність математики і Picard: звязь аналізи з математичною фізикою. В поодиноких секциях виголосили усякі учені по кількадесять рефератів і комунікатів.

Конґрес математичний признав нагороду (золотий медаль) Французови Severi (відповідно до конкурсу III. конґресу математичного в Гайдельберзі в р. 1904) за праці в царині поверхний альґебраічних і кривих і рішив: 1) видати всї твори Euler'a (ініциятива вийшла від товариства природописців швайцарских) 2) припоручити Фроф. Klein'ови, Greenhill'ови і Fehr'ови постарати ся о утворене міжнародного комітету до справ научаня математики. 3) утворити міжнародну комісию до уніфікациї векторових означень. 4) утворити міжнародне товариство математичне (се має прийти як перша точка слїдуючого конґресу математичного) 5) утворити на будучім конґресї спеціяльну секцию математики приміненої до наук інженірских. 6) відбути слїдуючий конґрес в р. 1912 в Cambridge.

З усїх відчитів найважнїйший був безперечно відчит Poincaré (відчитаний через Darboux) про будучність математики, де великий учений по при квестиї загальні порушує подрібно найважнїйші квестиї і шляхи, які ждуть математиків в аритметиці, альґебрі, теорії рівнань ріжничкових, в теорії функций Абеля, в загальній теорії функций n змінчивих, в теорії ґруп Lie і Galois, в ґеометрії та в теорії множіний Cantora, а в кінци в розслїдї аксіомів і постулятів, до чого такий гарний почин дав D. Hilbert.

З нагоди сего конґресу видала звісна фірма B. G. Teubner в Липську великий катальоґ п. з. „B. G. Teubners Verlag auf dem Gebiete der Mathematik, Naturwissenschaften, Technik und Grenzwissenschaften“ (April 1908 ст. CXXXI+392+92), де поміщені всї твори з поданих висше наук, видані сею фірмою від часу єї істнованя. В тім катальозї поданий у вступі історичний огляд розвою математичної літератури нїмецької, а на кінци книжки поданий памятник усїх математиків на кождий день року пера проф. F. Müller'a. Катальоґ прикрашений гарно викінченими портретами Ґалілея, H Bruns'a, M. Cantor'a, F. Helmert'a, F. Klein'a, F. Kohlrausch'a, K. Kraepelin'a, C. Neumann'a, A. Penck'a та A. Wüllner'a. Ціна катальоґа одна марка.

Незнаний твір Архімеда відкрив недавно дуньский професор Heiberg в бібліотеці монастира сьв. Гроба в Царгороді між минускулами з X ст. Кромі частий деяких звісних уже творів Архімеда находять ся в сій рукописи більші уступи твору про плаваючі тїла, який дотепер був звісний лиш в переводї латиньскім, дальше початок незвісного до тепер твору про ґру ребусову (Vexierspiel) з фіґурами ґеометричними і велика часть незвісної роботи про теорії механічні, посьвяченої Ератостенови. З сеї послїдної роботи звісна була дотепер лиш коротенька записка у автора византийского Свідаса. З вислїдів, поданих в сій роботї, видко, що Архімед, хотяй ще не знав рахунку інтеґрального, однак — так сказатиб — передчував єго істноване. Нїмецкий перевід сеї роботи Архімеда подав Heiberg в часописи „Bibliotheca mathematica“.

Твердженє Fermat'a В р. 1665 помер в Тулюзї славний математик Pierre Fermat, звісний з численних тверджень в теорії чисел. Свої розслїди подавав він без доказів на берегах примірника „Arithmetica“ Діофанта; всї ті твердженя опісля доказано. Одного в тих тверджень нїхто до нинї не доказав, а се твердженя, що рівнанє $x^n + y^n = z^n$ (де n є число цїле додатне і $n > 2$) не дасть ся розвязати через числа цїлї; Fermat в своїй нотатцї зазначив, що найшов на се твердженє дуже цїкавий доказ, але єго не подав. Твердженє се для $n = 5$ доказав Legendre (1823), а Kummer (1849) подав умови, які мусїлоб n сповняти, колиби се рівнанє мало розвязки цїлї, однак рівночасно доказав, що n мусїлоби тодї бути що найменше трициферне. Доказу однак на правдивість або неправдивість сего твердженя до нинї нема. Недавно тому проф. Dr. Paul Wolfskehl (Дармштадт) вмираючи записав 100.000 марок для ґетінґеньского товариства наук, яко нагороду для того, хтоби твердженє Fermata доказав. На засїданє академії наук у Відни вплинуло вже 16. сїчня 1908. запечатане письмо панни Ельфріди Бішофф п. з. „Fermat. $x^n + y^n = z^n$“ в цїли зарезервованя собі першенства. Чи однак се письмо подає розвязку тв. Fermat'a, покищо не знати.

Молєкулярні рухи Brown'a. Ботанїк Brown відкрив, що дрібні частинки деяких субстанций (пр. туш), завішені в течи відбувають дрогаючі рухи, які можна замітити при помочи ультрамікроскопу. В послїдних часах доказав Molisch, що рухи ті можна бачити і без мікроскопу. Коли даний обєкт уставимо відповідно зглядом ока і осьвітлимо сьвітлом сонїчним, можна заобсервувати ті рухи під видом гарних явищ інтерференційних. Так само Molisch ствердив відкрите Ehrenhaft'a, що рухи Бровна виступають в ґазах і що можна їх обсервувати звичайним мікроскопом. Що до істориї тих рухів, що треба згадати, що рухи ті видів вже Бодашевский в димі з тютюну, а рухи Бровна в ґазах предсказав Смолюховский на основі чисто теоретичних розслїдів.

(Wszechświat 1907).

Клясифікація лучів. H. Greinacher подає в Naturwiss. Rundschau 1908. 2. 3. слїдуючий перегляд звісних до тепер лучів:

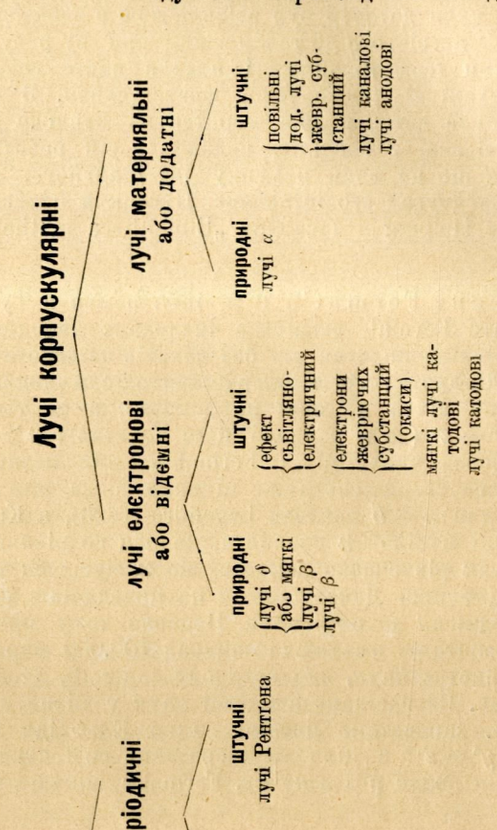

Переміна первнїв. Вже в р. 1903. відкрили Ramsay і Soddy, що еманация раду своєвільно перемінює ся в гель. Теперже в р. 1907. відкрив Ramsay, що наколи еманация раду остає в контакті з водою або наколи розпустить ся в воді, то перетворює ся в неон (побіч слїдів гелю). Колиж місто води возьмемо насичений розтвір сїрчану міди, то яко головний перетвір еманациї дістанемо арґон. Наколи з сего розтвору виділимо мідь звичайним способом, то осталий фільтрат — по переміні в пару — показує дуговину Na і Ca, але притім слабу, але дуже виразьну червону лїнїю лїту. Се сконстатував Ramsay пару разів при задержаню усїх середників осторожности. Досліди при контакті еманациї з водою або з азотаном олова не виказали нїяких слїдів лїту. Ramsay думає, що величезна скількість енерґиї, яку віддає еманация при перетвореню, деґрадує мідь на перший елемент відповідної ґрупи періодичної системи, а се лїт. Наколи еманация істнує сама або стикає ся з H і O, то часть еманациї перетворює ся під впливом енерґиї, яку віддає друга часть еманациї, в найнизший первень ґрупи, до якої еманация сама належить, а се в гель. В присутности води повстає в той сам спосіб з еманациї неон, в присутности сїрчану міди арґон. Чи Na і K походять також з дїланя еманациї, годї рішити, бо оба ті первнї находять ся в склї начиня.

(Physik. Zeitsch. 1907.)

Дальші розслїди в тій самій справі, ведені через Ramsay'a і Cameron'a, спонукують їх до слїдуючої гіпотези. 1. Гель не є ідентичний з частинками α. 1. Гель творить ся через деґрадацию великої дробини еманациї під впливом зіткненя ся з частинками α. 3. Та деґрадация веде, наколи еманация є сама, або змішена з H і O, до найнизшого члена ґрупи, до якої належить еманация, а се до гелю. 4. Наколи еманация є змішана з більшими частинками, як H і O, а іменно з водою, тоді деґрадация є менше совершенна і повстає неон. 5. Наколи частинки є більше скомплїковані і ще тяжші, як пр. $CuSO_4$ то продуктом деґрадациї є арґон. Автори думають, що і мідь підлягає деґрадациї і редукує ся на найнизший член своєї ґрупи, себто лїт. Досьвіди над ґазами, що повстають з азотану тору, вказують, що одним з продуктів є двоокис угля (CO_2); се можна витолкувати після тої самої гіпотези, наколи приймем, що уголь творить ся через деґрадацию тору, що є найвисшим членом ґрупи угля.

(Naturwiss. Rundschau 1908. 2.)

Пані Curie і п-а Gleditsch повтаряли досліди Ramsay'a, причім старали ся всї похибки виелїмінувати, бо показало ся, що Li є всюди присутний; навіть вода дестильована замкнена в склянім начиню, по 24 годинах виказувала слїду лїту. Тому то пані Curie повторювала досліди Ramsay'a в начинях платинових з такою самою скількостию соли мідяної і еманациї раду, як Ramsay; вислїд був

однак негативний, коли тимчасом скількість літу, яку Ramsay одержав, мала виносити $1{\cdot}7.\ 10^4$ mg.

(Comptes rendus 1908. 147.)

Діланє раду на корунд. В жовтни 1907. представив Lapparent академії паризкій досліди проф. Bordas над переміною корунду в инші дорогі камині під впливом раду. Именно під впливом бромаку раду — відповідно до часу діланя — корунд і его відміни зміняють краску в слідуючім порядку: червона — фіолетова — синя — зелена — жовта (ясна і темна). Пр. синій шафір став ся зелений, ясно жовтий, а вкінци темно-жовтий. Діланє раду зависить від часу, від сили препарату, від віддаленя каміня від тіла лучистого. Цікаве в кінци і се, що так одержані камині не є лучисті і під впливом тепла не тратять своєї нової краски.

(Comptes rendus 1907. 28. X.)

Дальші досьвіди Bordas'a над діланєм бромаку раду лучистости 1,800.000 (уран металїчний = 1) на відміни корунду вказують ось-що: 1) звичайний корунд по кількох днях переходить в топаз. 2) звичайні топази і рубіни з природи слабо закрашені, набирають виразнїйших красок. 3) кульочки стопленого окису глину (Al_2O_3), в яких находить ся невелика скількість $K_2Cr_2O_7$, під впливом раду дістають рожеву, а опісля червону-жовту краску. Щоби пересьвідчити ся, чи се закрашенє не походить з якихсь чисто механїчних реакций (пр. витворенє ся окисів металїчних), піддавав Bordas безбарвний корунд діланю раду в температурі плинного азоту (— 200° C); в тих умовах творив ся також топаз, що виключає якесь окисанє металїчне, бо в так низькій температурі металї пр. Na не окисають ся.

(ibid. 1907. 11. XI.)

Йонїзация воздуха понад океаном була предметом розслїдів S. Eve в часї подорожи з Montreal до Ліверпулю (21.—30. VI. 1906.) Йонїзация показалась однака в Европі і Північній Америці. Скількість раду у водї морскій є дуже мала, ледви $\frac{1}{500} - \frac{1}{2000}$ тої скількости, яку Strutt відкрив в ріжних мінералах осадових і плютонїчних. 1 g води морскої має всего 5.10^{-16} g раду, отже скількість за мала, щоби бути причиною йонїзациї воздуха над океаном; треба проте приняти, що вітер жене еманацию з над континенту понад море. А що і при принятю тої гіпотези йонїзация над морем є ще більша, то можливо, що скількість йонів, які назад лучать ся, є над морем менша, як над континентом.

(Zeitsch. für phys. u. chem. Unterricht 1907. V.)

Годинник з раду. R. Strutt сконструував в Глезго (Glasgow) дуже інтересний знаряд. Є се збірник скляний, з якого усунено воздух; в нїм находить ся скляна рурочка, прикріплена до штабки кварцу, а наповнена бромаком раду. Ся рурочка є зверха потягнена верствою соли фосфорової і закінчена з долини двома золотими листочками. Наслїдком лучистости раду листочки ті наряджують ся і віддаляють ся від себе так довго, аж дійдуть до означених точок і діткнуть двох металевих контактів, почім опадають і цїлий процес зачинає ся знова. Час між двома розрядженями треває точно 3 минути 15 секунд; сей час залежить очевидно від сили еманациї раду, т. є. его активности. Через довгу обсервацию сего годинника показуєсь, що сей час стає ся що раз то довший, щоби доказувало зменшеня активности раду.

(Wszechświat 1908.)

Скорість і енергія частинок α. Після дослїдів Rutherforda скорість частинок α, викинених через лучисті тїла, лежить між $1{\cdot}56.\ 10^9$ а $2{\cdot}25.\ 10^9$ cs^{-1}; найбільшу скорість мають частинки α тору C, найменшу частинки α урану і раду. Цїлковита енергія увільнена через постепенний розпад атому раду є менша, як відповідна вартість для атому тору, а більша як для актину. В загалї початкова скорість частинок α меншає для кождої лучистої родини в тій мірі, як меншає час еї перетвореня. Наколи упорядкуємо продукти родини раду після скорости частинок α, дістанемо ряд: уран, рад, рад F, еманация, рад A (рад C); відповідний час перетвореня є 10^9 лїт, 1300 лїт, 140 днїв, 3·8 днїв, 3 минути (10 минут); рад C не дасть ся втягнути в сей ряд, що однак можна витолкувати істнованєм якогось нелучистого посереднього продукту. Анальогічний ряд істнує і для тору. А що час перетвореня якогось продукту є відворотний до тревалости відповідного атому, що з того слїдує, що початкова скорість частинки α зависить від тревалости атому і є найменша для найпостійнійшого атому.

Енергію кіметичну частинки α, яка є $\frac{mv^2}{2} = \frac{1}{2}\frac{mv^2}{e}$ (e=наряд), де $\frac{mv^2}{e}$ дасть ся обчислити зі звісної вартости v і квота $\frac{e}{m}$ можна виразити в e. Rutherford обчисляє, що енергія частинки α, що видїлює ся через постепенну переміну атомів, виносить для раду $12{\cdot}5.10^{14}e$ ергів, для тору $17{\cdot}7.10^{14}e$, для актіну $14.10^{14}e$ ергів. З поміру зглядної лучистости тору і урану з огляду на рад слїдує, що емісия тепла на ґрам раду є около 2.10^6 разів більша, як відповідна вартість для урану і тору.

(Zeitschr. für physik. u. chem. Unterricht 1907. V.)

Енергія тепляна раду. J. Precht означував енергію бромака раду, що був цїлком сухий і був перехований 6 місяців

в рурці скляній, при помочи ледового кальориметру. Тепло, яке видїлює сам рад, порівнував Precht з теплом, яке видїлює рад, замкнений в ослонї з олова. Рад без ослони видїлює в годинї на 1 ґрам 122·2 кальорий, в ослонї з олова грубій на 0·94 mm кальорий було 126·9, грубій на 2·9 mm 134·4 кальорий, зн. ся, через замкнене раду скількість тепла збільшила ся о 10%. Через абсорбцию в олові з цїлого промінюваня раду перетворило ся в тепло 12·2 кальорий на 1 ґрам і 1 годину.

(ibidem.)

Лучистість опадів атмосферичних (снїг, дощ) розслїджували G. Constanzo і C. Negro; показало ся, що ті опади є все лучисті, але по яких двох годинах лучистість гине. Найбільшу лучистість мають опади в часї бурий.

(Physik. Zeitsch. 1906.)

Вже давнїйше сконстатовано, що лучі α тратять в воздусї три головні свійства, а се: дїланє йонїзацийне, фосфоризацийне і фотоґрафічне, наколи перейшли через верству воздуха або іншого тїла, грубу на кілька центиметрів. W. Duane заняв ся в виду сего в ляборатории п. Curie досьвідами, чи в таких самих обставинах лучі α тратять і інші свійства, як пр. наряд додатний, переміну кінетичної енерґії в тепло, витворюване другорядних лучів і т. п. Досьвіди перевів він в скринцї мосяжній, яка мала віконце з тонкої верстви міки; перед віконцем находила ся невелика скількість хльорака раду. Лучі α падали на електроду, приміщену в серединї скринки і получену з електрометром. З помірів виходить, що йонїзация в серединї скринки устає, коли рад був віддалений від скринки о 2cm; так само наряд додатний частинок α в тих обставинах не доходив вже до електроди. Пізнїйші дослїди Duane'a ствердили також заникане і другорядної лучистости при тім самім віддаленю препаратів раду від скринки.

(Comptes rendus 1908 p. 958. і p. 1088.)

Лучистість олова. Elster і Geitel перевели ряд дослїдів над лучистостию олова; віддїлили именно хемічно лучисту материю від олова і ствердили, що лучисті препарати, які видїлює звичайне олово, завдячують свою лучистість в першій мірі радови F. Олово не має проте якоїсь окремої лучистости, а тим самим відпадає арґумент про загальну лучистість материї. Кромі раду і его походних мають своєрідну слабу лучистість лиш Ka і Rb, як се ствердили Campbell і Wood; їх соли викликують на плитї фотоґрафічній, закритій чорним папером, протягом 190 днїв такі наслїдки, як окис урану в пятьох годинах, так що лучі Ka мають напругу, рівну около $\frac{1}{1000}$ напруги лучів окису урану.

(Physik. Zeitschrift 1908.)

Еманация раду, відкрита в р. 1900. через Dorn'a і Rutherford'a, є ґазом, який підлягає праву Boyle'a, і постійно перемінює ся в гель. Як усї ґази ґрупи Ar, так і еманация є ґаз пассивний; тому-то належить она імовірно до ґрупи арґону, єї частинки є імовірно одноатомові, а єї тягар атомовий округло 216·5. Через остуджене до -185^0 кондензує ся, єї температура кипіня виносить -150^0; низше -185^0 замерзає, але ще видїлює пару. Она висилає лиш лучі α, а єї постійна переполовлена (Halbierungskonstante), т. є. час, в якім еманация розпадає ся до половини, виносить 3·8 днїв (Curie, Bumsteed, Wheeler, Sackur, Rutherford і Soddy). Тепло, яке видїлює рад, походить головно від розпаду еманациї; еманация, видїлена через 1 ґрам раду, витворює в годинї 75 кальорий. Цїлковите тепло, яке 1 cm^3 еманациї за час свого житя видїлює, виносить около 7.10^6 ґрамових кальорий. — Еманация, коли стикає ся з водою, може єї розложити, причім видїлює ся надмір водня, явище, якого покищо не вдало ся витолкувати (Ramsay).

(Herders Jahrbücher т. XXIII. 1908).

Ще в р. 1903. сконстатували Rutherford і Soddy, що еманация раду заховує ся як ґаз і дає ся сконденсувати в температурі -130^0. То само сконстатовано і для еманациї тору, яка починає вже в температурі -120^0 C процес кондензациї; цїлковита кондезация наступає в температурі -150^0 C. Ті самі дати одержав недавно S. Kinoshita в ляборатории Rutherford'a для еманациї актину. Температури ті лиш дуже мало зміняють ся, наколи тиск збільшає ся. Еманация тору конденсує ся в температурі $2-3^0$ висшій, як еманация актину, а вплив тиску є такий сам для тору, як для актину.

(Naturw. Rundschau 1908 Nr. 41).

Після розслїдів Boltwood'a актин Debierne'a є продуктом розпаду між ураном а радом.

(ibid. 1907).

Нове тїло лучисте. B. Boltwood, проф. университету в Yale, відкрив в мінералах ґрупи уранової нове тїло лучисте, відмінне від знаних уже тїл лучистих. З его досьвідів виходить, що Al абсорбує лучі α того тїла сильнїйше, як лучі α польону; сочинник абсорбциї зглядом Al є 1·8. Лучі β того тїла проникають менше, як лучі урану. Его лучистість в порівнаню з радом має виносити 0,8, отже то тїло стоялоб в рядї між ураном а радом. Boltwood пропонує назвати се тїло „ionium“.

(Nature 1907).

Новий погляд про лучі Рентґена і лучі γ подає W. H. Bragg. Після него є се частинки материяльні, електрично невтральні.

(Naturwiss. Rundschau 1908. 3.)

Засада Доплєра, а лучі ситові (каналові) Як звісно, лучі ті дістанемо, коли катоду подїравимо; тоді йони додатні переходять через ті дїрочки з великою скоростию, вдаряють по дорозї в частинки розрідженого ґазу і викликують сьвітло. Наколи се сьвітло дїйсно походить від йонів, то до його дуговини повинна відносити ся засада Доплєра. І дїйсно вже Stark постеріг в дуговинї сьвітла йонів в атмосферї H пересуненя лїнїй в сторону краски фіолєтової (після засади Доплєра), наколи дуговину обсервуємо в напрямі руху; дуговина обсервована прямовісно до напряму руху остає без зміни. Те саме явище ствердженo пізнїйше в атмосферї N, пар Hg, K, Na, CO, CO_2, ацетилєну і т. п. В послїдних часах постеріг се Дорн і для атмосфери Ar і He; Дорн подає, що пересунене сконстатував для лїнїй β, γ, δ, ε, ς водня, для 10 лїнїй He і для 20 лїнїй Ar.

(Physik. Zeitsch. 1907.)

З дальших розслїдів над засадою Доплєра для лучів ситових заключає Stark, що „дуговини лїнїові первнїв хемічних походять від додатних атом — йонів, т. є. атомів, які стратили оден або більше йонів відємних, а за се систем невтральний т. є. додатний атомйон + відємний елєктрон при поворотній замінї на невтральний атом висилає дуговину смугову“- З відси приходить автор до заключеня, що кожда флюоресценция якогось тїла потягає за собою відповідну абсорбцию в дуговинї смуговій. Се правило ствердив автор для усїх тїл, які мають флюоресценцию і дуговину абсорбційну, навіть для таких сполук, як пара йоду, азотан уранїльовий в водї, антрацен в алькоголю. Ся звязь між абсорбциєю а флюоресценциєю може послужити до відкритя нових случаїв флюоресценциї, особливо в партиях позачервоних і позафіолєтових. Автор виказав се пр. для алькоголїчного розтвору бензолю, який має в партиї позафіолєтовій між 271 а 233 $\mu\mu$ сїм поясів абсорбційних.

(ibid. 1907.)

Нова теория сьвітла полярного. Недавно померший A. Paulsen, директор обсерваториї метеорольоґічної в Копенгаґен, поставив на основі своїх дослїдів в Ісляндиї (1899–1901) нову теорию полярного сьвітла. Він відріжнює два типи сего сяєва: 1) сьвітло без будови лучистої, 2) сьвітло з будовою лучистою. Перший тип повстає дуже високо, бо яких 400—500 km., отже в висотах, де воздух є так рідкий, що в нїм не можуть вже повставати розрядженя і люмінїсценциї елєктричні. Причиною сьвітла полярного є після Paulsen'a велика йонізация відємна горішних верств воздуха вище т. зв. пояса найбільшости сьвітла полярного. Лучі катодові, висилані через сонце, проникають за дня в атмосферу, йонізують єї і наряджують горішні верстви воздуха відємно. Притім Paulsen принимає істноване т. зв. „материї сьвітла полярного“, себ-то мішанину частинок воздуха і відємних корпускулів. Непра-

вильні рухи сеї материї спричиняють удар йонів відємних і частинок воздуха з йонами додатними — а наслїдком сего є люмінїсценция сьвітла полярного. — Погляди Paulsen'a ствердив Huggins, який доказав, що азот зйонїзований лучами раду (без співучасти внїшних сил елєктричних) дає люмінїсценцию, подібну до сьвітла полярного.

(Wszechświat 1907).

Фотометр селєновий описує E. Presser. Два зеркала A і B відбивають сьвітло, що приходить з двох жерел i і J. Відбиті

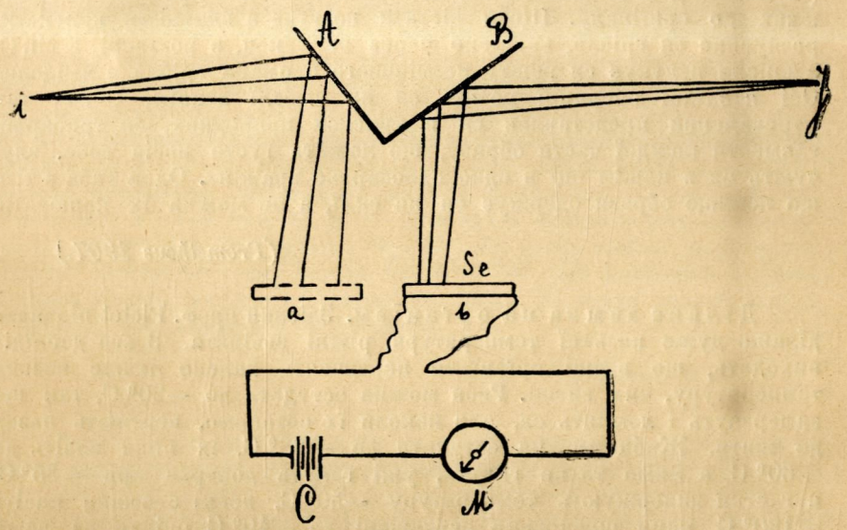

лучі падуть на клїтку селєнову Se, яка скоро порушає ся між двома крайними позиціями a і b, так що на переміну падуть на ню лучі з i і J. Клїтинка Se получена є з апаратом мірничим M і батерією C. Наколи лучі, що ідуть з i і J є однако сильні, то сказівка в M стоїть постійно на відповідній точці поділки; колиж лучі не є однако сильні, то сказівка починає дрогати, а величина тих дрогань зависить від ріжниці натуг сьвітла. Наколи віддаленя обох жерел сьвітла так урегулюємо, що рухи сказівки в M устануть, то осьвітленє клїтинки через i і J тепер стає однаке, а напругу сьвітла можемо обчислити на основі правила квадратів віддаленя. Сей фотометр дає ся ужити і для сьвітла закрашеного.

(Zeitsch. für phys. u. chem. Unterricht 1907. VI.)

Метода Lumierè'a фотоґрафованя красок. До давнїйших метод Lippmann'a фотоґрафованя красок прилучує ся нова метода Lumière'a при помочи плит, потягнених незвичайно

малими закрашеними зернятами мучиці. В окремих сепараторах продукує ся з мучиці барабольної зернята розміру 1/100 mm.; часть їх закрашує ся на червоно, часть на зелено, часть на синьо. Сі зернята добре перемішує ся і наклеює ся на гладких плитках скляних, так що зернята находять ся побіч себе, а не на собі. Плитку вкладає ся до праси і стискає ся так, щоби зерна стали плоскі і щоби між ними не було відступів. Се потягає ся верствою фільтру, а на верх дає ся чутку емульсью бромака срібла. Зернята є так маленькі, що на 1 mm^2 випадає їх до 8000. Образ одержує ся від сторони скляної через верству тих зернят і жовту шибу (за плитою), а по викликаню повстає негатива в красках доповняючих до оригіналу. Щоби дістати позитив з власними красками, розпускає ся срібло, виділене через викликач, в розтворі $KMnO_4$ а опісля редукує ся решту незміненого бромака срібла в амідолю. Обі послідні операції робить ся на сьвітлі деннім. Образ так утревалений представляє ся в красках природних, бо трибарвні елєменти кождої части образу, що лежать густо побіч себе, злучують ся в нашім оці в одно однобарвне враженє. Одна хиба в тім, що покищо образи одержує ся на склї, а не можна їх копювати.

(Prometheus 1907.)

Дїланє зимна на орґанїзм. Звісний проф. Pictet піддавав дїланю дуже низької температури ріжні зьвірята. З его дослїдів виходить, що низші орґанїзми переносять далеко лекше низьку температуру, чим висші. Риби можна остудити до —20° C, так що замерзнуть і ломлять ся, але наколи їх обтопимо, вертають назад до житя. Жаби можна остудити до —28° C, їх яйця навіть до —60° C, а мимо то не гинуть, ужі гинуть доперва при —35° C, ногастки видержують температуру —50° C, деякі слимаки навіть —120° C, яйця шовковика остуджені до — 40° C опісля на весні розвивають ся нормально, що більше гусїльниці з тих яєчок не вшідлягають нїяким хоробам, які звичайно видають ся на шовковика. Ще лїпше видержують температуру низші ростини, пр. гліни оті бактериї; їм не шкодить, коли цїлими тижнями виставимо їх на дїланє температури —200° C.

(Stein d. Weisen 1907.)

Температури полумінний. Після помірів проф. Féry виносить температура ріжних полумінний, як слїдує:

Пальник Бунзена	1871° C
полумінь ацетилену	2548° C
полумінь спіритусу	1705° C
пальник Denayrouze ($^1/_2$ нафти $^1/_2$ спіритусу) .	2053° C
полумінь H (свобідного)	1900° C
„ ґазу (з доплывом O) . . .	2200° C
полумінь мішанини H і O	2420° C

Очивидно подані тут лиш максимальні температури.

(Kosmos 1907.)

Переміна металїв в пару і обчисленє їх точок кипіня була послїдною роботою помершого недавно великого хеміка французского Анрі Моассана (Moissan). Его досьвіди при помочи печи електричної доказують, що всї металї в відповідній температурі дадуть ся перемінити в ґаз, так що нинї вже всї тїла знаємо в трох станах скупности (виїмком є лише гель, який не дав ся ще замінити в теч, хотяй Ольшевский остудив его вже до температури 1·7° скалї абсолютної). Після Моассана найлекше переходить в пару Cu; 230 g Cu під вплывом току о напрузї 300 амперів, а силї 110 вольтів переходять в ґаз в 8 мінутах. Тяжше кипить Au. 500—700 амперів, а 110 вольтів вистарчає, щоби металї ґрупи платинової (Pt, Os, Rh) перемінити в ґаз; но наколи ток о напрузї 500 амперів, а силї 110 вольтів перемінює 150 g Au в пару в 5 мінутах, то за сей час переходить в пару лиш 12 g Pt. З металїв нешляхотних найнизшу точку кипіня має Mn, дальше Ni і Cr; Fe дуже тяжко переходить в пару. Найвисшу точку кипіня має Mo і W; сей послїдний починає доперва кипіти, наколи огріваємо его через 20 мінут луком Вольти о напрузї 700 амперів а 110 вольтів.

(Kosmos 1907.)

Нові поміри температури топленя первнїв ґрупи зелїза перевело „Bureau of Standards of Washington“. Досьвіди роблено в сей спосіб, що маленькі скількости первня (0·001 mg) поміщувано на бляшочці Pt і розпалювано єї током електричним. Температуру бляшки Pt означувано пірометром оптичним, а результати зведено до звісних точок топленя ся металїв: Zn 419° C, Sb 630·5° C, Cu 1084° C і Pt 1753° C. З тих помірів випали слїдуючі точки топленя ся: для Fe 1505° C, Cr 1489° C, Co 1464° C, Ni 1435° C, Mn 1207° C.

(Wszechświat 1907.)

Свійства танталю. Танталь, якого тепер залюбки уживаєсь на лямпи жарові, є тїлом кристалїчним о густоті 12·79, краски білої. Є він дуже твердий; піддaний через три дни і три ночи дїланю сверла диямантового, що обертав ся 5000 разів на мінуту, стратив всего 1 mm з своєї грубости. Топить ся в температурі 2250°—2300° C. Его опір електричний росте з температурою; в температурі звичайній Та о перерізї 1 mm^2 має опір 0·165 Ω, в температурі жару 0·850Ω. Его видержність проти зірваня є дуже велика, в звичайних обставинах виносить она 93 $\frac{kg}{mm^2}$, наколи у дроту

сталевого є она всего 70—80 $\frac{kg}{mm^2}$. В високих температурах єго видержність є далеко менша; огрітий дріт Та по пару годинах легко перериває ся. Волокна, яких вживає ся до лямп жарових електричних, мають промір 0·05—0·035 mm.; в першім случаю до лямпи о силї 25 свічок і 110 вольтах треба волокна довгого на 650 mm о тягарі 0·022 g. Один kg Та вистане на 45000 лямпок.

(Wszechświat 1907.)

Новий первень: lutecium. Urbain доказав недавно, що первень ітерб не є первнем, але сполукою двох инших первнїв. Оден з них є свійствами подібний до теперішного ітербу; Urbain називає його „neo-ytterbium“ і дає єму знак Ny. Другий елемент називає Urbain „lutecium“ від старої назви Парижа (Lutetia Parisiorum).

(Comptes rendus 1907. 4. XI.)

Річна продукция квасу сїрчаного виносить около 5·1 мілїона тон на земли. З того на саму Англїю випадає 1·1 мілїона тон, на Німеччину 900000 тон, на Сполучені Держави 850000, Францию 500000, Італїю і Австрию по 200000, Бельгію 165000, Росию 125000, Япан 50000 тон. Продукция инших держав є невелика.

(La Nature 1906.)

Т. зв. рідкі металї, як Та, Os, V, Mo, W і и. перестають вже ними бути. На них можна ствердити правило, що наколи наука або техніка найде для якогось, хотяйби дуже рідкого, матеріялу примінене, то все вдасть ся в дуже короткім часї видістати більші скількости сего материялу. Ось пр. Та; металь сей належав до недавна до найрідших. Відколи однак Bolton подав спосіб, як Та одержувати в станї чистім і перерабляти на ниточки до жарівок, збільшила ся єго продукция так значно, що в р. 1905. сама Австралїя дала 70 t танталїту. Так само W, уживаний в послїдних часах при фабрикациї стали, а в нових часах до жарівок, виказує в р. 1905. продукцию 3500 t (в р. 1900 лиш 150 t). Продукция Мо виносила в Австралїї в р. 1906. 70 t. Рідким є покищо осм, уживаний до жарівок (здаєсь дуже корисно), ванад, уживаний в Швецвї і Франциї при фабрикациї стали, та в кінци уран, якого Krupp уживає при фабрикациї плит корабельних.

(Prometheus 1908.)

Начиня з маґнезиї. Королївска фабрика порцеляни в Берлїнї винайшла спосіб фабрикациї дуже тревалих начинь з маґнезиї; їх вигляд подібний є до порцеляни, але їх видержність є далеко

більша. Они не пукають при наглім огрітю і не зміняють своєї форми. Рури з маґнезиї о промірі 7 cm, грубі на 7·5 mm не псують ся навіть в печах електричних при температурі 1750° C і не підлягають в них електролїзі.

(Prometheus 1907.)

Ціна платини в р. 1906. Наколи ціна платини в р. 1880. виносила ще 390·3 марок за 1 kg, то опісля ціна єї ішла постійно в гору, в р. 1901 1 kg коштував вже 1374·5 марок, а в р. 1904/5 2455 марок. В р. 1906 ціна сирої платини росла з дня на день, а именно виносила за 1 kg:

в сїчню	2886	марок
в цьвітню	3014	„
в липню	3145	„
в серпню	3275	„
в вересню	3535	„
в жовтню	4445	„

т. є. два рази більше як золото. Причиною сего зросту ціни є з одного боку спекуляция, а з другого боку величезне запотребованє платини, яке росте — особливо з електротехніцї — з дня на день. Найвисша продукция Pt на Уралю виносила 6373 kg в р. 1901.; инші держави мають лиш невеликє значінє, бо пр. Сполучені Держави дали в р. 1887. лиш 13·9 kg, а британска Колюмбія в р. 1889. 47 kg Pt.

Продукция сирого зелїза на кулї земскій після річного звіту біржи металевої Ню Йорку виносила в р. 1906. 59 665 мілїонів тон (в р. 1905. 54·74 міл.), зн. продукция та постійно росте. З того випало (числа в скобках відносять ся до р. 1905.) в мілїонах тон на:

Сполучені Держави:	25·80	(23·36)
Німеччину:	12·19	(10·98)
Велику Британїю:	10·26	(9·75)
Францию:	3·15	(3·05)
Росию:	3·05	(2·976)
Австро-Угорщину:	1·83	(1·52)
Бельгію:	1·42	(1·35)
Швецию:	0·558	(0·528)
Канаду:	0·558	(0·477)
Еспанию:	0·406	(0·383)
Італїю:	0·127	(0·122)
Япан:	0·051	(0·0335)
Прочі держави:	0·265	(0·2205)

Вплив температури на видержність зелїза і стали. Обниженє температури дуже зменшає видержність зелїза і стали. Она зменшає ся о $\frac{5}{6}$ первісної величини при остудженю з +20° C на −20° C. Зелїзо вальцоване, яке в звичайній темпера-

турі дає ся легко скрутити в обруч, стає ся в температурі —80° C так крихке як скло; за се хромонїклева сталь при —80° C зменшає свою видержність лиш о $\frac{1}{5}$. Через огрітє майже всї роди стали збільшають свою видержність; maximum збільшеня виступає в температурі + 100° до + 200° C, в температурі 400° C до 500° C она зменшає ся, в висшій температурі знов росте. За се сталь хромонїклева стало збільшає свою видержність, навіть в температурі 400° C до 500° C.

(Frometheus 1907.)

Терміт, винайдений Goldschmidt'ом в Ессен, став підставою т. зв. алюмінотермії, т. є. методи одержаня чистих металїв, які тяжко топлять ся. Є се мішанина спорошкованого Al і окису зелїза; мішанина та запалена горить дальше і витворює температуру 3000° C, якій нїякий металь не в силї оперти ся. На тій дорозї можна дістати Fe вільне від угля, чистий Ni, Mn, Cr і т. п., можна швейсувати рури, шини і т. п. Терміт сам тяжко запалює ся, тому посипує ся єго з верха мішаниною Al і надокису бару; та мішанина легко запалює ся і приводить терміт до температури жару.

(Kosmos 1908.)

Скількість шляхотних ґазів в атмосфері виносить після Ramsay'a: Kr = 0·028%, Xe = 0·005%; He що до тягару виносить в воздусї 0·000056%, що до обему 0·00040%, Ne що до тягару 0·00086, що до обему 0·00123%.

(Naturw. Rundschau 1908. Nr. 40.)

Одержанє арґону з воздуха. З поміж пяти шляхотних ґазів (He, Ne, Ar, Kr, Xe) в воздусї сорозмірно найбільше находить ся арґону. Дотеперішні методи виділюваня арґону з воздуха (пр. ділянєм іскри електричної і усуваннєм з воздуха окисів азоту і осталого кисня) є однак за довгі, а результат невеликий. Тепер однак подали Fr. Fischer і O. Ringe спосіб сорозмірно легкого виділеня арґону при помочи карбіду ($Ca C_2$). Коли именно в температурі 800° C воздух стріне ся з $Ca C_2$, то O і N вповнї зістане абсорбований; а именно азот переходить в цианоамід ваповий при рівночаснім виділеню C, т. є.:

$$Ca C_2 + N_2 = N \equiv C\,N > Ca + C.$$

Через змішанє карбіду з 10%-овим безводним $Ca Cl_2$ азот остане цілком усунений. Кисень творить з карбідом $Ca O$ і CO_2; CO_2 переходить через дальше ділянє карбіду в CO і C, т. є.:

$$CO_2 + Ca C_2 = Ca O + 2C + CO$$

$$CO + Ca C_2 = Ca O + 3C.$$

Щоби ще усунути H і углеводнї, які находять ся в воздусї, осталий арґон, коли перейшов вже через карбід, перепускає ся

через розжарений CuO, далї через KHO і через сконцентрований H_2SO_4 та пятиокис фосфору. Карбід, якого при сїй операції уживає ся, находить ся в спеціяльнім начиню зелїзнім з холодником і огріває ся до 800°. При помочи такого урядженя можна протягом двох днїв при зужитю 7 kg карбіду дістати 11 літрів арґону. Означена авторами густота так одержаного арґону виносить 19·94 (O = 16), наколи цілком чистий арґон повинен мати густоту 19·95; т. є. арґон одержаний з карбіду має несповна 0·1% азоту — результат вповнї вдоволяючий.

(Naturw. Rundschau 1908. Nr. 38.)

Висота а температура. До найбільшої висоти піднїс ся бальон реґістрацийний, пущений 3. серпня 1905. р. в Гамбурзї; осягнув він висоту 25800 метрів (найвисшу висоту передше осягнув такийже бальон 4. грудня 1902., бо 22290 метрів). Міжнародна комісия аеронавтична подає на основі автоматичних записок того бальону слїдуючі дати:

Висота		Температура
140	метрів	+16·8°
1640	„	+14·2°
3710	„	+ 3·7°
4120	„	+ 3·4°
5130	„	+ 0·1°
14490	„	−62·7°
15000	„	—58·0°
19000	„	—49·4°
22000	„	−47·3°
25000	„	−40·0°

З сего слїдує, що в найвисших районах атмосфери істнує теплїйша верства (що впрочім і инші бальони ствердили). Мінїмум температури випадає на висотї 14490 метрів, почім температура зростає, так що сей приріст виносить 17·3°. Се доказує наглядно істнованя теплїйшої верстви воздуха в горі, чого й не догадувавсь нїхто. — Зглядна вогкість, яка на поверхні землї виносила 88%, осягнула minimum 29% на висотї 4950 метрів, опісля до висоти 7000 метрів зростала (до 45%), від 10000 метрів майже не змінила ся (між 37% а 42%).

(Naturwiss. Wochenschrift 1908.)

Maximum барометричне в р. 1907. Як всїм в памяти, в сїчни 1907. виступило величезне тисненє барометричне, спричинене антициклёною на океанї північнім. Отже проф. астрономії в Кракові Rudzki подає в Meteorol. Zeitschr. 1907. V., що се maximum виносило в Кракові дня 23. сїчня о год. 10^a 794 mm при температурі t = −20·4° C, а о год 5^p 793·3mm при t = −18·4° C, (вітер східний). Такого тисненя обсерваторія краківска від р. 1792., коли зачали ся постійні обсервациї, не занотувала. Найвисше нотоване

тиснене випало 7. лютого 1821 р., а се 28" 4·6‴ при t = −2·2° R і при західнім вітрі; со зредуковане до моря дає 789·8 mm. Рівночасно у Відни нотовано в тім часї тиснене 29" 2‴ 2·1⁗, також при західнім вітрі.

Клїм'атичні відносини Марса. Stentzel (Гамбурґ) переводить наглядні обчисленя температури Марса в журналю Prometheus (1907. ч. 46). Після Angot'a сочинник трансмісиї тепла сонїчного для атмосфери земскої виносить 0·6, зн. ся земля з цїлого тепла сонїчного, яке до неї доходить, дістає 44% (стала сонїчна після Langley'a = 3 кальориї). Принявши для атмосфери Марса сочинник трансмісиї 0·7 — 0·8 (атмосфера Марса є рідша і більше перепускає, як земска), дістанемо для поверхнї Марса 60% цїлої енерґиї тепляної, яка до него доходить отже — з огляду на віддаленє від сонця — 1·0344 разів тілько, що для поверхнї землї. Річна ізотерма для рівника земского виносить 26·4° C, отже для рівника Марса 36·7° C; річна ізотерма для бігуна земского виносить —20° C, на Марсї —11° C. Середна температура цїлої землї виносить 14·4° C, Марса 23·77° C. Бігун зимна землї (Верхояньск) виказує найнизшу температуру —70° C, деякі пустинні околиці (Сагара, Арабія і т. п.) виказують найвисшу температуру 50° C; анальоґічні точки Марса малиби −47° C, згл. +72° C. В полосї горячій на земли денна амплїтуда температури виносить 12° C, на пустинях 14° — 16° C, а навіть 20° — 30° C; анальоґічно амплїтуда температури в полосї горячій Марса виносить до 30° C, так що там в день панує велике горячо, в ночи непріємне зимно. Околиці бігунів Марса, на яких виступають білі плями, є покриті снїгом і ледом, а не — як деякі астрономи думають — плинним CO_2. Більша часть Марса має характер пустинний (що вже пізнати можна по червонім сьвітлї), бо температура полос тропікальних і субтропікальних є незвичайно висока. Однак умови для істнованя житя орґанїчного на Марсї безперечно істнують, фльора і фавна на нїм розвивають ся. Сїть ґеометрична (канали), які виступають на поверхнї Марса роблять вражінє плянової роботи, яка імовірно походить від розумних істот.

Червона пляма на Юпітері, як се виходить з мікрометричних помірок E. Lau'a в Копенгазї (весна 1908). є твором, що належить до висших верств атмосфери сеї планети. Т. зв. темна „занавіса", що находить ся в рівній висотї, та яка порушає ся скорше від червоної плями, зменшує — як здає ся — свою скорість, коли пережене червону пляму. Прояви, що виступають під хмарною покривою червоної плями, мають після Lau'a много схожости з переходом цїпкого предмету через вир.

(Astr. Nachrichten Bd. 178. S. 198.)

Велику протуберанцію сонїчну обсервовано 18. лютого 1908. в обсерваторії Kodaikanal в Індиях. Виставала она 450.000 km над східний край сонця. Наколи о год. 8 *h* 23 *m* (час индийский) не було ще слїду еї, то вже о 9 *h* 38 *m* находив ся еї вершок 81" над берегом сонця, а еї блеск і висота зрастали аж до заходу сонця о 18 *h*; в тім часї сягала она 585" над берег сонця. Початкова скорість вибуху сеї протуберанциї (між 10 *h* а 11 *h*) виносила 1·2 km і зростала так, що між 17 *h* а 18 *h* дійшла до 84 km.

(Naturwiss. Rundschau 1908. Nr. 33.)

Звізда полярна є — як звісно — звіздою подвійною; еї трабант є 10 величинн. Головна звізда є спектроскопічно звіздою потрійною; дві з тих звізд обігають в періоді 3·97 днїв довкола спільного осередка тяжести, який зачеркує велику дорогу довкола третої звізди. Після обсервацій в обсерваторії Lick'a скорість в сій великій дорозї є така сама, як в р. 1906, з чого би слїдувала періода не много ріжна від 12 лїт.

(Naturwiss. Rundschau 1908. Nr. 35.)

Нова планетоіда. Як відомо, в р. 1908 відкрито планетоіду Ерос, якої дорога — відмінно як у инших планетоід — перебігає в части між Землею а Марсом, в части між Марсом а Юпітером. В р. 1906. (лютий) відкрив M. Wolf (Heidelberg) планету — яку провізорично назначено „T G" — яка перебігає в части між Марсом а Юпітером, а в части вибігає поза дорогу Юпітера. Після Berberich'a час обігу виносить 12,02 лїт, віддалене в перігелїюм 3·91, в афелїюм 4,61 віддаленя землї; еї промір виносить 110 km, отже поверхня так велика, як поверхня Голяндиї.

(Prometheus 1906.)

Цїкаву відомість приносить обсерваторня в Женеві, а именно, що довкола **ясних перстенїв Сатурна** находить ся зверхний **темний** перстень, анальоґічний до темного внутрішного перстеня.

(Naturw. Rundschau, 1908. Nr. 43.)

Зміни в перстенях Сатурна. Проф. Pickering доносить, що Campbell обсервував в жовтни 1907. виразні ясні узли в перстенях Сатурна; узли ті були розложені симетрично, два від заходу, два від сходу.

(Nature 1907.)

300.000 вольтів. Товариство General Electric Co. в Америцї построїло два трансформатори головно для цїлий досьвідних; ті трансформатори мають оливну ізоляцию, двураменний якор і просте

первичне навинене провідника. Вторичне навинене має лиш 50 скругів, так ізольованих, що ізоляция може видержати 10.000 вольтів. Ті трансформатори мають ефекти 300 кільоваттів при 60 періодах: напруга первична має 2300—4600 вольтів при 65 амперах, вторична 300000 вольтів при 1 амперї. Видатність тих трансформаторів сягає до 97·4%.

(Prometheus 1908.)

Турбіни при Ніяґарі. Найбільші дотепер турбіни при Ніяґарі, построєні фірмою Escher, Wyss et Co. (Ціріх) для Canadian Niagara Power Co., мали силу 10000 HP, а построєні фірмою J. M. Voith (Heidenheim) для Ontario Power Co. 11340 HP. Тепер будує J. B. Marris Co. (Філядельфія) для тов. Electrical Development Co. of Ontario чотири турбіни о силї 13000 HP; дві з них є вже готові. Турбіни ті при спаді 41 m мають 250 оборотів на мінуту; є се подвійні турбіни на прямовісній оси і получені з ґенератором для токів переміннух о ефектї 1000 кільоваттів.

(Prometheus 1907.)

Величина филь морских. Поміром филь морских заняв ся в послїдних часах M. Bertin. Найдовша, ним обсервована филя була довга на 842 m, ві амплїтуда 16 m і тревала 23 секунд. Висота звичайних филь виносить пересїчно 16 m, лиш в полудневих морях обсервовано висоту троха більшу. Коли филя з повного моря підходить під берег, то ві висота значно росте, особливо коли вдарить о перепону; пр. при лїхтарнї Eddystone обсервовано филї короткі о висотї 32 m. Филї дуже довгі є рідкі; пересїчно филї є довгі від 52 до 107 m, тревають 6 – 8 секунд і мають амплїтуду що найвисше 11 m. Роскази о дуже високих филях являють ся в виду помірів Bertin'a дуже пересадними.

(Stein d. Weisen 1907.)

Скорість филь при землетрясеню. Филї, що повстають при землетрясеню, можуть протягом трох годин окружити цїлу поверхню землї. В часї послїдного великого землетрясеня в Сан Францїско дійшла филя — як вказують діяґрами сейсмоґрафічні — з С. Францїско до Birmingham і Брукселї в 12 мінутах, троха пізнїйше до Любляни. Обчисленя осциляций в Birmingham, переведені Dawison'ом, вказують, що друге зареґістроване филь наступило в 3 годинн 10 мінут пізнїйше, зн. ся, в тім часї филя довершила подорож довкола землї.

(Stein d. Weisen 1907.)

Ядро землї. Герман Thiene представляє в книжцї п. з. „Temperatur und Zustand des Erdinnern“ (Jena, G. Fischer 1907.),

нагородженій через фільософічний факультет університету в Єнї, всї дотеперішні погляди на внутр землї (Descartes, Newton, Poisson, Leibniz, de la Rive, Lyell, Halley, Franklin, Leslie, Lamont, Thomson, Naumann, Delaunay, Tammann т. н.) і приходить до слїдуючих заключень: Чи ядро землї находить ся в станї ізотропнім чи анізотропнім, сего нинї покищо розслїдити не можемо, бо нам не достає ще дат про поведенє субстанций при високім тисненю і високій температурі. Імовірно ядро землї находить ся в станї пластичнім анізотропнім, а коли тиск устає, то сей стан може перейти в ізотропний плинний, а навіть і ґазовий. Ядро землї складає ся з ніклю і зелїза, кора земска є зложена з креманів, а між обома верствами находить ся тонка переходова верства богата в зелїзо. Кора цїпка має вид склепіня і є в міру глубини що раз пластичнїйша і переходить в маси, що находять ся в станї півкристалїчнім. Чим близше до середвви землї, тим більший є тиск, а через се частинки тим менше можуть пересувати ся, так що центральні партиї поводять ся зглядом зверхних впливів мов цїпкі.

(Naturwiss. Rundschau 1900.)

Поступи в здобутю бігуна північного. Ось коротке зіставленє постепенного приближеня до бігуна північного:

Час	Назвиско	Околиця	Ширина геоґр. півні на
1553	Chancellor, Durforth і Willogby (Анґлїя)	Півн. Европа	71° 10‘
1587	Davis (Анґлїя)	Край Baffin'a	72° 20‘
1594	Barents (Голяндия)	Новая Земля	77° 55‘
1596	Той сам	Шпіцберґ	80° 11‘
1607	Hudson (Анґлїя)	Сх. Ґренляндия	80° 28‘
1773	Phipps (Анґлїя)	Шпіцберґ	80° 48‘
1806	Ст. Scoresby (Анґлїя)	Сх. Ґренляндия	81° 30‘
1817	Молодий Scoresby	Сх. Ґренляндия	82°
23/7 1827	Parry (Анґлїя)	на півн. від Шпіцберґу	82° 45‘
1822	Молодий Scoresby	Сх. Ґренляндия	83°
1834	Graah (Данїя)	Сх. Ґренляндия	83°
12/5 1876	Markham (Анґлїя)	Пів. зах. Ґренляндия	83° 20‘
13/5 1882	Lockwood (Америка)	Пів. Ґренляндия	83° 24‘
7/4 1895	Nansen (Норвеґія)	на п. в. кр. Фр. Йосифа	86° 14‘
25/4 1900	Cagni (Італїя)	на пів. від Шпіцберґу	86° 33‘
1906	Peary (Америка)	на пів. від Ґренляндиі	87° 6‘

Найважнійшим портом на сьвітї є Гонґконґ; привіз і вивіз виносив (разом) в р. 1903. 19,204.889 тон. На другім місци стоїть Льондон (18,639.159 тон), дальше Антверпія (18,139.184 тон), Ню-Йорк (17,900.168), Гамбурґ (16,466.639), Ліверпуль (14,716.790) і Роттердам (13,597.819 тон).

(Prometheus 1906.)

Струї в Океанї Индийскім. Wood-Jones (Enfield) вкинув дня 15. падолиста 1905. в море коло атолю Кокосового на океанї Індийскім (полудн ширина ґеогр. 12° 04' 24", довжина східна 95° 55' 19") кілька фляшок закоркованих. Одну з них найдено 27. мая 1906., а другу 11. червня 1907. коло Brary (італїйский край Сомалї, шир півн. 1° 06' 08", довж. 44° 01' 52"), що доказує, що в тій части океану індийского істнують постійні струї морскі.

(Nature 1907.)

Льорд Kelvin (Sir William Thomson). В грудни 1907 р. понесла наука велику страту через смерть найбільшого сучасного фізика, що помер в Glasgow в 83 році житя. Уроджений в р. 1824. в Belfast, де єго отець був професором математики, переніс ся разом з вітцем до Ґлєзґова і тут по скінченю студий в Кембрідж і Парижи остав ся на стало; вже в 22 р. житя обняв місце професора теоретичної фізики в університетї в Ґлєзґо і остав ся на тім уряді аж до смерти. За величезні заслуги іменувала єго королева Вікторія льордом Кельвіном (1892). Від р. 1890 аж до смерти був президентом англїйского королївского товариства. Єго заслуги є величезні на всїх областях фізики, так теоретичної, як експериментальної і технічної. Він то опрацював теорию електричности (побіч Maxwell'a і Helmholtz'a), подав важну методу т. зв. образів електричних, обчислив час дрогання при осциляційних розрядженях кондензатора та відкрив термоелектричний ефект. Наука термодинаміки також завдячує єму дуже много; він то разом з R. Mayer'ом, Joule'ом та Clausius'ом занимав ся термодинамічним рівноважником, подає другу засаду термодинаміки (ентропія), творить абсолютну термодинамічну скалю температури, обчисляє на основі звісного приросту температури землї від поверхні до єї внутра єї вік (час, потрібний на се, щоби температура землї від 1890° C — при якій деякі каміні вже є плинні — зменшила ся до нинїшної температури, подає він на $24^1/_2$ мілїонів лїт), та подає форми для напруги пар на кривій поверхні і для т. зв. конвективної рівноваги при спадї температури разом з висотою — важні в метеорольоґії. В механїцї подає він нову т. зв. перстеневу теорию атомів та формули для приплыву і відплыву моря. — Фізика експериментальна завдячує єму цїлий ряд дуже гарних

метод мірничих; тут належить пр. т. зв. подвійний містек Thomson'a до помірок малих електричних опорів, помірка потенциялів при розрядженю плоских та кулистих електрод, відкритє точки звороту термоелєктричної силы. Технічна фізика завдячує єму т. зв. квадрантовий електрометер, без якого нині ніякий інститут фізикальний не може обійти ся, дальше незвичайно прецизний електрометер абсолютний до абсолютного поміру електричних потенциялів, дальше кондензатори о змінній поємности (т. зв. плятиметри) і кондензатори вальцеві. Він є винахідником ґальванометрів до поміру дуже слабих електричних токів, ґальванометрів незвичайно чутких, які найшли примінене в телеґрафії підморскій. Він звернув цїлу свою увагу на свойства каблїв і єго то досьвідам завдячує телеґрафія підморска поборене технічних трудностий, именно від хвилї, коли він до ґальванометрів впровадив астатичні маґнетні системи і ухоронив голки маґнетні від впливів зверхних маґнетних через утворене маґнетних заслон. Він є також винахідником нормальних елєментів, компасу морского о малім збоченю та знаряду до міреня глубини морскої. Термінольоґія технічна єму много завдячує, а загальне введене абсолютного систему мір се в великій мірі єго заслуга.

Був се чоловік нечуваної працї і ґенїяльної концепциї, а найкрасше в тій мірі сьвідоцтво виставив єму особистий єго приятель, великий Гельмгольтц в своїх листах до знакомих і родини. Вільні хвилї посьвячував Кельвін далеким подорожам на парусних кораблях, так як в загалї море і навтика були улюбленим предметом єго дослїдів. Імя єго остане на все записане золотими буквами в істориї фізики, а єго роботи, поміщувані переважно в „Philosophical Magazine" і в трудах корол. товариств в Льондонї і Едінбурґу остануть на все взором праць наукових. Одним з більших єго творів був виклад фізики, виданий разом з Tait'ом п. з. „Treatise on natural philosophy" 1883—1887, який однак не вийшов на жаль в цїлости (перевід нїмецкий Helmholtz'a і Wertheim'a); дальше заслугують на увагу єго популярні виклади і промови (вийшли в переводї нїмецкім в р. 1891.) і иньші.

Дмитро Менделєєв. Найбільший хемік Славянщини розпращав ся зі сьвітом 2. лютого 1907. в 73 році житя. Єго імя на все є звязане з відкритєм т. зв. системи періодичної первнів (свійства первнів є функциєю періодичною їх тягарів атомових) (1871 р.), на основі якої предсказав істноване незвісних первнів (ґаль, сканд, ґерман). В ту систему намагав ся М. втягнути і етер сьвітляний (о чім в своїм часї була згадка в Збірнику), вважаючи єго першим з первнів ґрупи зерової о тягарі атомовім між $9{\cdot}6.10^{-7}$ а $5{\cdot}3.10^{-11}$; дальшими членами сеї ґрупи є після М. coronium (в короні сонїчній), He, Ne, Ar, Kr, Xe. Не менше важні є праці Менделєєва над сполуками орґанічними, як пр. єго інтересна теория повставаня в природї углеводнїв і нафти (та теория не приняла ся однак в науцї, а місто неї удержала ся теория Енґлера). Як автор лишив по собі

М. більше як півтора сотки фахових розвідок, брошур і підручників; его підручник хемії неорґанічної переведено майже на всі язики европейскі. Як чоловік відзначав ся М. ліберальними поглядами, через що увійшов в конфлікти з державними росийскими властями, коли обстоював за студентами університетскими; наслідком сего була его димісия з катедри хемії, яку занимав довгі літа з великою користю для науки росийскої в технольоґічнім інституті в Петербурзі.

Маркил Berthelot, великий хемік і фільософ французкий, член „Інституту“ і постійний секретар академії наук в Парижи, помер 18. марта 1907. в 80 році житя. Полишив по собі з яких 1000 праць менших і велику скількість більших творів, з яких заслугують на увагу: la Synthèse chimique (1875), la Chimie végétale et agricole (4 томи 1899), Science et Philosophie (1886), Science et libre Pensée (1905) і много инших. Свої досліди хемічні довершив в перворядній лябораторії в Meudon, яку для него спеціяльно построєно (в р. 1884).

Henry Moissan, другий великий хемік французкий, професор паризкої Сорбони, ур. в р. 1852., помер в Парижи 20. лютого 1908. Славні є его досліди над флюором, який він перший одержав в стані чистім, дальше праці над витворюванєм штучних диямантів (через кристалізацию угля в ляві желїзній під великим тиском в високій температурі). Він то впровадив до хемії піч електричну, яка хемії технольоґічній віддає величезні услуги (пр. фабрикация карбіду, карборунду і т. п.). В р. 1906 одержав Moisson нагороду Нобля.

Henri Becquerel, професор фізики в Парижи, дожизненний секретар академії наук, член ріжних наукових товариств за границею Франциї, помер 25. серпня 1908. в 56 році житя. Через смерть его понесла наука в загалї, а наука французка спеціяльно, величезну страту. Він то як звісно відкрив перший лучистість урану, відкритє, що стало почином до нових поглядів на істоту материї і електричности. В его лябораторії асистент его P. Curie (що недавно так трагічно скінчив в Парижи) зі своєю жінкою відкрили в блєнді смолистій рад і его цікаві свійства. За свої праці одержав Becquerel перед пару роками нагороду ім. Нобля.

Герман Vogel, директор астрофізикальної обсерваториї в Потсдамі, автор численних робіт поміщуваних в „Astronomische Nachrichten“ та публікациях астрофізикальної обсерваториї, ур. 1841 в Липску, помер 13. серпня 1907. в Потсдамі. Его найважнїйша праця п. з. „Untersuchungen über die Spektra der Planeten“. Своє сьвітове значінє завдячує обсерваторія в Потсдамі лиш Vogel'ови, що від р. 1874. був обсерватором, а від р. 1882. директором сеї інституциї.

Pierre Janssen, славний астрофізик французкий, директор обсерваториї в Meudon, помер з початком р. 1908., проживши літ 84. Его праці і розсліди обнимають в першій мірі фізику сонця; він брав участь в численних експедиціях, яких ціль була обсервувати перехід Венери і повні затьміня сонця, він подав спосіб обсервациї протуберанций в кождій порі, він перевів численні досліди актінометричні і спектральні сонця і его корони. Єму завдячує обсерваторія на шпилю Montblanc своє повстанє (1892 р.). Також положив великі заслуги своїми студиями над вульканізмом.

Asaph Hall, визначний астроном північно-американьскій, помер в падолисті 1907. в Annapolis в 79. році житя. Его імя звязане з відкритєм (в р. 1887.) обох місяців Марса, обчисленєм часу обороту Сатурна (на основі відкритої через него плями) та теориєю руху місяців Сатурна, головно Гіпериона.